

Міністерство освіти і науки України
Чернігівський національний технологічний університет

НАУКОВИЙ ВІСНИК ПОЛІССЯ

Науковий економічний журнал

Випуск 4(8)

Частина 1

ЧЕРНІГІВ

2016

Державна реєстраційна служба України
Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
Серія КВ № 21188-10988ПР від 03.02.2015 р.

Науковий журнал «Науковий вісник Полісся» включено до Переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук з ЕКОНОМІКИ (Наказ Міністерства освіти і науки України № 747 від 13.07.2015 р.)

Журнал зареєстровано, реферується та індексується у наступних міжнародних наукометричних базах даних, репозитаріях та пошукових системах: індекс цитування ESCI у Web of Science (Thomson Reuters), Міжнародний центр періодичних видань (ISSN International Centre, м. Париж), Ulrichsweb™ Global Serials Directory, Google Scholar, PИHC, Index Copernicus, Українська науково-освітня мережа УРАН, Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського, реферативна база даних «Україніка наукова».

Випуск рекомендовано до друку рішенням Вченої ради ЧНТУ
Від 26.12.2016 р., Протокол № 11

Редакційна колегія:

Гонта О. І.	доктор економічних наук, професор (головний редактор);
Коваленко Л. О.	кандидат економічних наук, професор (відповідальний редактор);
Шкарлет С. М.	доктор економічних наук, професор;
Абакуменко О. В.	доктор економічних наук, професор;
Антонюк Л. Л.	доктор економічних наук, професор;
Грішнова О. А.	доктор економічних наук, професор;
Гришова І. Ю.	доктор економічних наук, професор;
Дьякон Р.	доктор економічних наук, професор (Рига, Латвія);
Живитере М.	доктор економічних наук, професор (Рига, Латвія);
Ільчук В. П.	доктор економічних наук, професор;
Каленюк І. С.	доктор економічних наук, професор;
Левківський В. М.	доктор економічних наук, професор;
Маргасова В. Г.	доктор економічних наук, професор;
Петкова Л. О.	доктор економічних наук, професор;
Савченко В. Ф.	доктор економічних наук, професор;
Сорвиров Б. І.	доктор економічних наук, професор (Гомель, Білорусь);
Тропіна В. Б.	доктор економічних наук, професор;
Дерій Ж. В.	доктор економічних наук, доцент;
Живко З. Б.	доктор економічних наук, доцент;
Стрілковскі В.	доктор економічних наук (Прага, Чехія);
Кирилюк Ю. В.	кандидат економічних наук, доцент;
Саркісян А. С.	кандидат економічних наук, доцент (Свіштов, Болгарія);
Вдовенко С. М.	доктор наук з державного управління, доцент;
Корсак К. В.	доктор філософських наук, професор;
Мельник А. І.	доктор філософських наук, професор;
Півоварські Ю.	доктор філософських наук, професор;
Тополь О. В.	доктор філософських наук, доцент;
Мороз Н. В.	відповідальний секретар.

Н 34 Науковий вісник Полісся [Текст]. – Чернігів : ЧНТУ, 2016. – № 4 (8). – 388, [2] с.

Висвітлюються актуальні проблеми розвитку сучасної економіки, функціонування та розвитку підприємств різних форм власності, інвестиційно-інноваційної діяльності, підвищення конкурентоспроможності національної економіки, регіонального розвитку.

Для наукових працівників, викладачів, аспірантів, студентів, практиків.

Ліцензія Creative Commons «Attribution-NonCommercial»
(«Із зазначенням авторства – Некомерційна») 4.0 Всесвітня

ISSN 2410-9576 (Print)
ISSN 2412-2394 (Online)

Ministry of Education and Science of Ukraine
Chernihiv National University of Technology

SCIENTIFIC BULLETIN OF POLISSIA

Scientific journal on Economics

Issue 4(8)

Part 1

CHERNIHIV

2016

The *Scientific Bulletin of Polissia* has been included in the list of scientific professional publications of Ukraine, where the results of dissertations for the degree of Doctor and Candidate of Economics (established by the decree of Ministry of Education and Science of Ukraine from July 13, 2015, № 747) can be published.

The journal is registered, being reviewed and indexed in the following international scientometric databases, repositories and search engines: citation index ESCI in Web of Science (Thomson Reuters), international Centre for periodicals (ISSN international Centre, Paris), Ulrichsweb™ Global Serials Directory, Google Scholar, RINTS, Index Copernicus, Ukrainian Research and Academic Network URAN, Vernadsky National Library of Ukraine, abstract database "Ukrainika science".

The issue is recommended to be sent to the press by Chernihiv National University of Technology Academic Senate decision
From 26.12.2016, Proceeding № 11

Editorial Board:

Honta O. I.	Doctor of Economic Sciences, Professor (<i>chief editor</i>);
Kovalenko L. O.	Candidate of Economic Sciences, Professor (<i>managing editor</i>);
Shkarlet C. M.	Doctor of Economic Sciences, Professor;
Abakumenko O. V.	Doctor of Economic Sciences, Professor;
Antoniuk L. L.	Doctor of Economic Sciences, Professor;
Hrishnova O. A.	Doctor of Economic Sciences, Professor;
Hryshova. I. Yu.	Doctor of Economic Sciences, Professor;
Djakons R.	Doctor of Economic Sciences, Professor (Riga, Latvia);
Živitere M.	Doctor of Economic Sciences, Professor (Riga, Latvia);
Ilichuk V. P.	Doctor of Economic Sciences, Professor;
Kaleniuk I. S.	Doctor of Economic Sciences, Professor;
Levkivskiy V. M.	Doctor of Economic Sciences, Professor;
Marhasova V. H.	Doctor of Economic Sciences, Professor;
Pietkova L. O.	Doctor of Economic Sciences, Professor;
Savchenko V. Ph.	Doctor of Economic Sciences, Professor;
Sorvyrov B. I.	Doctor of Economic Sciences, Professor (Homel, Belarus);
Tropina V. B.	Doctor of Economic Sciences, Professor;
Derii Zh. V.	Doctor of Economic Sciences, Associate Professor;
Zhyvko Z. B.	Doctor of Economic Sciences, Associate Professor;
Strielkowski W.	Doctor of Economic Sciences (Prague, Czech Republic);
Kyryliuk Yu. V.	Candidate of Economic Sciences, Associate Professor;
Sarkisian A. S.	Doctor of Economic Sciences, Associate Professor (Svishtov, Bulgaria);
Vdovenko S. M.	Doctor of Public administration Sciences, Associate Professor;
Korsak K. V.	Doctor of Philosophy, Professor;
Melnyk A. I.	Doctor of Philosophy, Professor;
Piwowski J.	Doctor of Philosophy, Professor;
Topol O. V.	Doctor of Philosophy, Associate Professor;
Moroz N. V.	managing secretary

Scientific Bulletin of Polissia [Text]. – Chernihiv : ChNUT, 2016. - № 4 (8). – 388, [2] p.

Urgent problems of present-day economics' development, different ownership enterprises operation and development, investment and innovative activity, increasing national economy's competitiveness, regional development are reported.

It is intended for scientists, lecturers, postgraduate students, students and practitioners.

Creative Commons License "Attribution-NonCommercial"
4.0 International (CCBY-NC 4.0).

ISSN 2410-9576 (Print)
ISSN 2412-2394 (Online)

ЗМІСТ

Частина 1

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

<i>Shkarlet S. M., Gonta O. I., Dubyna M. V.</i> Peculiarities of system approach use to cognition of economic phenomena	9-17
<i>Abakumenko O. V., Lukyashko P. O.</i> Identification and evaluation of major trends of energy sector resource support in Ukraine	18-23
<i>Krasnorutskyy O. O., Zaika S. O.</i> Economic spheres of the global biofuels market	24-28
<i>Макарова М. В., Білоусько Т. М., Лавренюк Р. М.</i> Обґрунтування стратегій надання освітніх послуг із застосуванням інтернет-технологій	29-38
<i>Krylenko V. I.</i> Budget safety: the functional aspect	39-43
<i>Язлюк Б. О., Фурман О. Є.</i> Соціальна відповідальність як соціальний компонент системи соціально-економічного захисту суб'єктів господарювання	44-50
<i>Yanchuk A. O., Klemparskiy M. M., Zaverbnyy A. S.</i> Modern trends of development of shadow economy and methods of public policy of counteraction	51-56
<i>Voiko V. V.</i> Strategic directions towards enhancement of the efficiency of Ukraine's agro-industrial complex in conditions of macroeconomic instability threats	57-61
<i>Vygovska V. V.</i> Outlines of creating a state regulation system of Ukraine`s insurance market security	62-69
<i>Косач І. А., Голубчик Д. Ю., Курінська О. В.</i> Аналіз підходів до дефініції терміну «Державно-приватне партнерство»	70-74
<i>Kundenko A. V., Mykhaylovska O. V., Kuchuk S. S.</i> The place of strategic management in a work of the higher educational institution	75-78
<i>Полковниченко С. О.</i> Екологічні екстерналії сільськогосподарської діяльності	79-84
<i>Синенко О. І., Ралле Н. В.</i> Трансформація економічних механізмів в умовах третьої промислової революції	85-90
<i>Tsimbalenko N. V., Tarasenko O. S.</i> Trends and problems in the development of higher education system in Ukraine	91-98
<i>Власюк Т. О.</i> Пріоритетні напрями забезпечення конкурентоспроможності України у сфері зовнішньоторговельних відносин	99-105
<i>Hnedina K. V.</i> The reformation of higher education system in Ukraine as a factor of innovative development of national economy	106-117
<i>Gutorov A. O.</i> Theoretical and methodological foundation of measurement of the integration level in the agrarian sector of the economy	118-123
<i>Zhydok V. V., Pshenychna T. M.</i> Formation of the quality management system of higher education institutions in a competitive conditions at educational market in Ukraine	124-131
<i>Klapkiv Y. M.</i> Strategy institutional development of the insurance market	132-136
<i>Kolomyuchuk N. M.</i> The role of the state financial control in the state budget process	137-141
<i>Однорог М. А.</i> Інвестиційне забезпечення у сільськогосподарському секторі економіки України	142-148
<i>Perevozniuk V. V.</i> Theoretical aspects of financial affordability of water supply and sewage services to the public	149-153
<i>Ревко А. М.</i> Детермінанти формування рівня життя населення регіонів України	154-159
<i>Приходько О. М.</i> Державна політика оподаткування в умовах розвитку національної економіки	160-163
<i>Gagina N. V., Los O. V.</i> Fostering economic development of Ukraine through increasing English proficiency	164-167
<i>Левківський В. В.</i> Економічний і безпековий вимір інтересів України в співпраці з КНР	168-173

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

<i>Vishevsky V. P., Rekova N. Yu., Chekina V. D.</i> Fiscal decentralization in post-conflict territories: conceptual states	174-188
<i>Moisienko K. Ie.</i> Stimulation of investments into development of post-conflict territories	189-195
<i>Nezdoyminov S. G.</i> Investment vectors of regional tourism infrastructure development	196-201

Частина 2

ІННОВАЦІЇ

<i>Савченко В. Ф., Долгополов М. Г.</i> Бізнес-інкубатори як інструмент державної підтримки розвитку малого підприємництва	202-207
<i>Левківський О. В.</i> Інноваційний вектор розвитку зовнішньої торгівлі України	208-214
<i>Davydenko O. L.</i> Current state and activation of enterprises innovative activity in Ukraine	215-223

ЕКОНОМІКА ПРАЦІ

<i>Strielkowski W., Gryshova I. Yu.</i> Ukrainian labour migration in the Czech Republic	224-231
<i>Мельник О. Г.</i> Державна підтримка людей з обмеженими фізичними можливостями в Україні	232-239

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

<i>Pererva P. G., Tkachev M. M., Kobieliava T. O.</i> Evaluation of holder profits violation of their exclusive rights	240-246
<i>Бруханський Р. Ф., Шандрук С. К.</i> Обліково-соціальні параметри диференціації та забезпечення стратегій аграрних підприємств	247-252
<i>Narafonova O. I.</i> Strategic aspects of process of management changes on enterprise	253-256
<i>Gogol T. A.</i> Accounting and taxation, and their impact on the development of small business in developed countries	257-261
<i>Gonchar O. I.</i> Increasing of business activity in management of innovative and investment potential of the company	262-267
<i>Романенко Є. О., Чаплай І. В.</i> Сучасний інструментарій управління інноваційним розвитком підприємства	268-275
<i>Волот О. І.</i> Комунікаційні аспекти обліку в умовах розподіленої системи обробки даних	276-278
<i>Onyshchenko V. P.</i> Stakeholders of the consolidated statements and their interests	279-282

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

<i>Ткаченко Н. В., Харченко А. М.</i> Моделювання роздрібного кредитного продукту на основі життєвого циклу клієнта	283-292
<i>Коваленко Л. О., Міхєєнко Т. В.</i> Адміністрування ПДВ в системі фінансового менеджменту	293-302
<i>Lapinskyi I. E., Demchenko M. U.</i> Exchange rate of the Ukrainian national currency change in the context of state safety	303-309
<i>Rohova O. V.</i> Ukraine's monetary policy efficiency estimate	310-316

МЕНЕДЖМЕНТ

<i>Goncharenko O. G.</i> As to the problem of production complex management of the criminal and executive system of Ukraine	317-322
<i>Лук'яненко О. Д., Пісна О. М.</i> Моделі аналізу середовища бізнес-діяльності ТНК	323-328

МАРКЕТИНГ

<i>Zaitseva O. I., Nechaev S. V.</i> Use of marketing technologies as an intangible asset in the context of business efficiency	329-334
<i>Карпенко Ю. М.</i> Розвиток засобів стимулювання збуту в умовах сучасного ринку	335-339
<i>Podolna V. V., Topenko J. A., Ievseitseva O. S.</i> Marketing aspects of audit companies activities improvement in Ukraine	340-345
<i>Реферати</i>	346-361
<i>Відомості про авторів</i>	362-376
<i>Правила оформлення та подання рукопису до журналу</i>	377-380
<i>Зведений перелік статей журналу «Науковий вісник Полісся» у 2016 році</i>	381-387

TABLE OF CONTENTS

Part 1

NATIONAL ECONOMY MANAGEMENT AND ECONOMICS	
<i>Shkarlet S. M., Gonta O. I., Dubyna M. V.</i> Peculiarities of system approach use to cognition of economic phenomena	9-17
<i>Abakumenko O. V., Lukyashko P. O.</i> Identification and evaluation of major trends of energy sector resource support in Ukraine	18-23
<i>Krasnorutskyy O. O., Zaika S. O.</i> Economic spheres of the global biofuels market	24-28
<i>Makarova M. V., Bilousko T. M., Lavrenyk R. M.</i> The substantiation of strategies providing of educational services using internet	29-38
<i>Krylenko V. I.</i> Budget safety: the functional aspect	39-43
<i>Yazlyuk B. O., Furman O. Y.</i> Social responsibility as a social component of the system of social and economic protection of business entities	44-50
<i>Yanchuk A. O., Klemparskiy M. M., Zaverbnyy A. S.</i> Modern trends of development of shadow economy and methods of public policy of counteraction	51-56
<i>Boiko V. V.</i> Strategic directions towards enhancement of the efficiency of Ukraine's agro-industrial complex in conditions of macroeconomic instability threats	57-61
<i>Vygovska V. V.</i> Outlines of creating a state regulation system of Ukraine`s insurance market security	62-69
<i>Kosach I. A., Holubchuk D. Yu., Kurinska O. V.</i> Analysis of approaches to definition of the term "Public-Private Partnership"	70-74
<i>Kundenko A. V., Mykhaylovska O. V., Kuchuk S. S.</i> The place of strategic management in a work of the higher educational institution	75-78
<i>Polkovnychenko S. O.</i> Environmental externalities of the agricultural activity	79-84
<i>Sylenko O. I., Rallie N. V.</i> Transformation of economic mechanisms in the conditions of the third industrial revolution	85-90
<i>Tsimbalenko N. V., Tarasenko O. S.</i> Trends and problems in the development of higher education system in Ukraine	91-98
<i>Vlasyuk T. A.</i> The priorities of Ukraine's competitiveness ensuring in the sphere of foreign trade relations	99-105
<i>Hnedina K. V.</i> The reformation of higher education system in Ukraine as a factor of innovative development of national economy	106-117
<i>Gutorov A. O.</i> Theoretical and methodological foundation of measurement of the integration level in the agrarian sector of the economy	118-123
<i>Zhydok V. V., Pshenychna T. M.</i> Formation of the quality management system of higher education institutions in a competitive conditions at educational market in Ukraine	124-131
<i>Klapkiv Y. M.</i> Strategy institutional development of the insurance market	132-136
<i>Kolomyychuk N. M.</i> The role of the state financial control in the state budget process	137-141
<i>Odnorog M. A.</i> Investment provision in the agricultural sector of Ukraine	142-148
<i>Perevozniuk V. V.</i> Theoretical aspects of financial affordability of water supply and sewage services to the public	149-153
<i>Revko A. M.</i> Determinants of the standard of living in regions of Ukraine	154-159
<i>Pryhodko O. M.</i> State taxation policy in terms of national economic development	160-163
<i>Gagina N. V., Los O. V.</i> Fostering economic development of Ukraine through increasing English proficiency	164-167
<i>Levkivskyy V. V.</i> Economic and security dimensions of Ukraine's interests in cooperation with China	168-173
REGIONAL ECONOMICS	
<i>Vishevsky V. P., Rekova N.Yu., Chekina V. D.</i> Fiscal decentralization in post-conflict territories: conceptual states	174-188
<i>Moisienko K. Ie.</i> Stimulation of Investments into Development of Post-conflict Territories	189-195
<i>Nezdoyminov S. G.</i> Investment vectors of regional tourism infrastructure development	196-201

Part 2

INNOVATIONS

<i>Savchenko V. F., Dolgopolov M. G.</i> Business incubators as an instrument of state support of small business	202-207
<i>Levkivskiy O. V.</i> The innovative vector of development of the foreign trade of Ukraine	208-214
<i>Davydenko O. L.</i> Current state and activation of enterprises innovative activity in Ukraine	215-223

LABOUR ECONOMICS

<i>Strielkowski W., Gryshova I. Yu.</i> Ukrainian labour migration in the Czech Republic	224-231
<i>Melnyk O. G.</i> State support of people with disabilities in Ukraine	232-239

ENTERPRISE MANAGEMENT

<i>Pererva P. G., Tkachev M. M., Kobieliava T. O.</i> Evaluation of holder profits violation of their exclusive rights	240-246
<i>Brukhanskiy R. F., Shandruk S. K.</i> Accounting-social parameters of differentiation and providing the strategies of agrarian enterprises	247-252
<i>Harafonova O. I.</i> Strategic aspects of process of management changes on enterprise	253-256
<i>Gogol T. A.</i> Accounting and taxation, and their impact on the development of small business in developed countries	257-261
<i>Gonchar O. I.</i> , Increasing of business activity in management of innovative and investment potential of the company	262-267
<i>Romanenko Y. A., Chaplay I. V.</i> Modern administrative tool of the innovative development of the enterprise	268-275
<i>Volot O. I.</i> Communications aspects of accounting in conditions of distributed systems data processing	276-278
<i>Onyshchenko V. P.</i> Stakeholders of the consolidated statements and their interests	279-282

FINANCE. BANKING

<i>Tkachenko N. V., Kharchenko A. M.</i> Simulation of retail credit products the life-cycle customer	283-292
<i>Kovalenko L. A., Mikhieienko T. V.</i> Administration of value added tax in financial management	293-302
<i>Lapinskyi I. E., Demchenko M. U.</i> Exchange rate of the Ukrainian national currency change in the context of state safety	303-309
<i>Rohova O. V.</i> Ukraine's monetary policy efficiency estimate	310-316

MANAGEMENT

<i>Goncharenko O. G.</i> As to the problem of production complex management of the criminal and executive system of Ukraine	317-322
<i>Lukianenko O. D., Pisna O. M.</i> The models of analysis of a TNC business-environment	323-328

MARKETING

<i>Zaitseva O. I., Nechaev S. V.</i> Use of marketing technologies as an intangible asset in the context of business efficiency	329-334
<i>Karpenko Y. M.</i> Development of the sales promotion under modern market conditions	335-339
<i>Podolna V. V., Topenko J. A., Ievseitseva O. S.</i> Marketing aspects of audit companies activities improvement in Ukraine	340-345
<i>Abstracts</i>	346-361
<i>Authors data</i>	362-376
<i>The rules of formatting and publishing the article in the journal</i>	377-380
<i>Consolidated list of articles of the bulletin "Scientific journal Polissya" in 2016</i>	381-387

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

UDC 330.11-024.84

S. M. Shkarlet, Doctor of Economic Sciences, Professor,
O. I. Gonta, Doctor of Economic Sciences, Professor,
M. V. Dubyna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor

PECULIARITIES OF SYSTEM APPROACH USE TO COGNITION OF ECONOMIC PHENOMENA

Abstract. Essence of system approach through the synthesis of the categories «system» and «approach» was defined within the article. As well as advantages of system approach use were identified. Performed analysis of the mechanism of system approach use through its principles identification (integration, structural ability, hierarchy ability, interrelation, prevailing the whole over the parts), purpose, functions (cognitive, descriptive, enriching, prognostic, system creative), methods (observation, grouping, abstracting, comparing, system analysis, system synthesis) and components (system-component; system-structural; system-purpose; system-functional; system-resource; system-historical, system-integrative; system-communicative were identified.

Keywords: scientific approach; system; system approach; method; principle; function; component.

С. М. Шкарлет, д. е. н., професор,
О. І. Гонта, д. е. н., професор,
М. В. Дубина, к. е. н., доцент

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ СИСТЕМНОГО ПІДХОДУ ДО ПІЗНАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ЯВИЩ

Анотація. Визначено сутність системного підходу через синтез категорій «система» та «підхід». Також визначено переваги використання системного підходу. Проведено аналіз механізму застосування системного підходу через ідентифікацію його принципів (цілісності, структурності, ієрархічності, взаємодії, превалювання цілого над частинами), мети, функцій (пізнавальна, описова, збагачувальна, прогностична, системоформуюча), методів (спостереження, групування, абстрагування, порівняння, системний аналіз, системний синтез) та компонентів (системно-компонентний; системно-структурний; системно-цільовий; системно-функціональний; системно-ресурсний; системно-історичний; системно-інтеграційний; системно-комунікаційний).

Ключові слова: науковий підхід; система; системний підхід; метод; принцип; функція; компонент.

С. Н. Шкарлет, д. э. н., профессор,
Е. И. Гонта, д. э. н., профессор,
М. В. Дубина, к. э. н., доцент

ОСОБЕННОСТИ ПРИМЕНЕНИЯ СИСТЕМНОГО ПОДХОДА К ПОЗНАНИЮ ЭКОНОМИЧЕСКИХ ЯВЛЕНИЙ

Аннотация. Определена сущность системного подхода через синтез категорий «система» и «подход». Также определены преимущества использования системного подхода. Проведен анализ механизма применения системного подхода через идентификацию его принципов (целостности, структурности, иерархичности, взаимодействия, превалирование целого над частным), цели, функций (познавательная, описательная, обогатительная, прогностическая, системообразующая), методов (наблюдение, группирование, абстрагирование, сравнение, системный анализ, системный синтез) и компонентов (системно-компонентный; системно-структурный системно-целевой, системно-функциональный, си-

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

стемно-ресурсний, системно-исторический, системно-интеграционный, системно-коммуникационный).

Ключевые слова: *научный подход; система; системный подход; метод; принцип; функция; компонент.*

Target setting. Science as an objective phenomenon of human activity that currently exist in our society and plays a significant role in its development, it is a combination of cognition phenomena and objects of nature, society and thinking and the results obtained by scientists in the implementation of various research. In fact, cognition always happens through the use of a certain set of methods. Sometimes consciously, and sometimes without realizing the depth of the scientific method, but primarily the result of knowledge is always a consequence of the use of a particular approach to the study of reception. That is why the research questions of scientific approaches are important because they allow scientists to understand the laws of nature, identify some mutually puzzles between different components of society, to describe the inner world of a human being.

Today in the branch of exploration of different objects, processes and phenomena, scientists have formed many different by nature, scientific approaches, which are an important component of modern scientific knowledge. There are some usable specific, common research approaches for each separate science. In modern terms scientifically significant number of different approaches to the nature of knowledge, in particular economic phenomena are formed and proved. In economics they includes following: genetic; evolutionary; historical; system; structural; functional; synergy, integration, cyber, resource and various derivatives of these approaches and their synthesis (systematic and structural, systematic and synergetic etc.). The existence of large number of different approaches, due to the complexity of economic objects, requires the use of a wide range of tools to its cognition. The issue of scientific approaches, their systematization and classification of the corresponding scientific methods are quite controversial and not fully understood.

The systems approach is usually referred to interdisciplinary knowledge assets because it is the inherent high versatility in application to the study of phenomena and objects of different nature. In economics this approach took its important place in the study of certain macroeconomic and microeconomic systems. However, the very significant differentiations between economic entities also affects the features of system approach to their cognition that requires some grounding of methodology of this approach, singling out its main components and nature of the cognitive method.

Analysis of recent research and publications. In general methodology of application the system approach is reflected in numerous scientific works of many scientists. In particular, the theoretical features of the application of this approach can be found in works of L. Antoshkina, O. A. Arapov, S. V. Mochernyi, O. M. Novikov, O. Rokytska, K. O. Soroka, Y. P. Surmin, V. N. Chernyshov, O. D. Sharapov and others.

Applied aspects using a systematic approach from the perspective of its application to specific scientific research facilities devoted to the work of I. O. Grygoruk, P. A. Drozdov, I. I. Dyakonova, A. V. Katrenko, R. Kubanov, S. I. Prysuhin, I. O. Revak, L. Y. Filobokova, N. V. Fomitska, M. V. Charayev, O. S. Shumilo and others.

Uninvestigated parts of general matters defining. However, despite numerous achievements in the field of system approach, cognition of its nature, there are various concepts for the use of the methodology of this method, which did not always contain all the necessary elements for its use or not fully disclose its contents, particularly in terms of the use of methods of scientific approach. This is what determines the feasibility of organizing and summarizing the essence of a systematic approach and its cognition by identifying key components of this approach.

The purpose of the article. The article is the identification and description of the features of systematic approach for cognition of economic phenomena.

The statement of the basic material. Let's start with a review of a systematic approach to determine its nature. Considering content of the category "approach", that, as a philosophical category, is seen as a way of studying the method of any events. In economic terms, this dictionary as a set of the ways, receptions considering of anything, any impact on anything, the attitude to something [5, c. 231].

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

R. Kubanov notes that under the approach should be understood as a view of the object and the special procedure for constructing the entire research cycle. In a broader sense, the author notes, the approach - a combination of organic theory (or conceptual views) with a set of techniques that together give a reflection of reality [7, p. 13-14].

A. Novikov identifies two aspects in the process of identifying the essence of the approach. The scientist said that in the first meaning approach is considering as a efficient principle, starting position, guideline or belief. The second meaning research approach is considered as a study of the subject of a research. [10, p. 41].

Within this article approach is considering as *somehow defined algorithm of cognition of any phenomenon, process*. Accordingly, *scientific approach - the algorithm study scientific processes in general and certain objects that are learned by scholars, based on theoretical concept formulated its own use*.

According to the set up target of this article we have discussed only one of the varieties of scientific approaches widely used in economic studies - systematic approach. To identify the nature of the given approach it is important to understand the essence of the category of "system", which is often used in the process of understanding the nature of different objects. Today significant number of interpretations of this category is formed, as reflected in the preparation of numerous scientific papers in the field of systems theory, cybernetics and systems analysis.

S. V. *Mochernyi* in his work, dedicated methodologies economic study, proposes to consider the system as a set of elements, among which there are firm relations and communications, and therefore the interaction that results in quality and there are new properties not inherent individual elements. The system is a combination of certain subsystems and components and relationships between them, which are inherent attributes of integrity, organization, integrative properties and availability features self-movement and general purpose [9, p. 14]. Such compositional approach is the most popular among scientists. This approach is taken to the study of the nature of the system consider it as a collection of objects, elements, phenomena, processes, tools and more. In fact in the scientific literature, it is a classic approach to the treatment system as a separate category. This interpretation is also A.V. Katrenko: a system – is a set of objects with relationships between objects and between their attributes (properties) [6, p. 37];

A. A. *Arapov*: a system – is a finite set of functional elements and relationships between them, which singled out from environment for a specific purpose within a specified time interval [2, p. 6]; V. M. *Lazebnyk*: a system – is a set of elements, combined to a single unit to perform a specific function [8]; I. M. *Pistunov*: a system is a collection of objects and processes, called components or elements interconnected and those that interact with each other, forming a single entity, one that has properties not characteristic of its constituent components, taken separately [11, p. 12]; Y. P. *Surmin*: a system – is a set of elements in mutual relations and relations with the environment and create a single unit integrity [16, p. 345]; K. O. *Soroka*: a system – is a set of elements, that has new properties are missing in each of element [15]; V. *Chernyshev*: a system – is a set of elements that make up the unity of their relationships and interactions with each other and the environment, creating a characteristic of the system integrity, quality and certainty of purpose [17];

O. D. *Sharapov*: a system – is a set of interrelated, interdependent elements of any nature which are connected by some system creative signs, form a single unite and are subject to certain common goal [18]; I. O. *Revak*: the system in the narrow sense - is the order, due to purposeful placement of all components in a hierarchy or logical subordination, and expanded - a dynamic, self-organizing, multi-functional structure, all the components of which interact and determine the synergistic effect to achieve the a positive result [13, p. 55].

Within this article we consider the system as an object of study, which is specifically pointed out by the researcher during the process of scientific cognition of the reality, which is a separately identifiable purpose of the operation, consisting of components and their relationships, interaction with other objects of reality that make up collectively environment on the object of knowledge.

Considering motioned above, in Fig. 1 is shown the essence of the concept of identification system approach as a universal scientific category.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

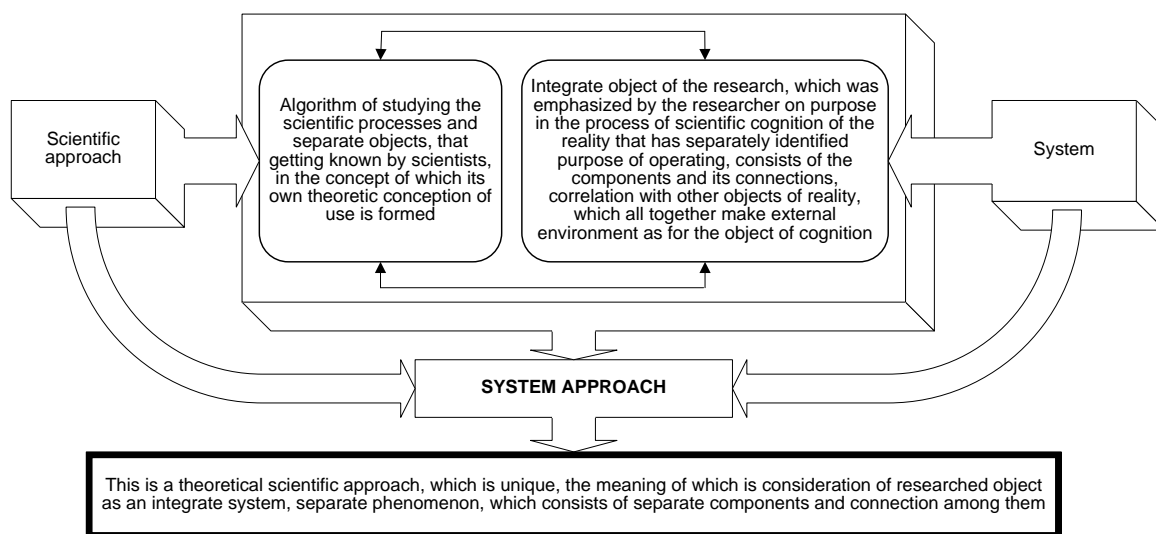

Fig. 1. Identification of systemic approach nature

Source: compiled by the authors, based on [1; 2; 5; 7; 9; 14; 15; 16].

Analyzing the nature of systemic approach as a means of knowledge, should fully support the position of L. I. Antoshkina, which says that a systematic approach is inextricably linked to the fundamental ideas of dialectics and dialectical approach. He has his nature and singled out a methodological approach [1, p. 105]. The positive sides of this approach in the knowledge of economic research objects should include the following.

1. *The formalization of the cognitive process* - using a systematic approach and applying its algorithm, the process of studying the phenomena and objects is more logical and understandable especially for a scientist that is an important aspect of this study and obtaining concrete and logical results.

2. *Increase of the level of reasonableness of the research object nature* - any object of knowledge can be considered as a system to identify the boundaries of the object and fix everything that will be explored; Decomposition of awareness enables its very essence and simplifies the light of this learning process. Absolutely agree with I. O. Grygoruk that a systematic approach provides an opportunity to further explore the problem in the functioning of the system, because even the most advanced elements between which there are no relevant relationships would not work effectively to achieve a common goal [3, p. 24].

3. *Completeness of research* – while applying a systematic approach and object decomposition into separate components, identifying links between them provided the opportunity to maximize coverage of all aspects of the phenomenon that is studied, which increases the fullness of science-research-term.

According to O. S. Shumilo, systematic approach creates a new way to research that has the ability to maximize establish a typology, structure and logic elements object relationships that contribute to the integrity of its operations [19, p. 651].

4. *Increased flexibility of scientific research* - a systematic approach to the process, allows considering the object of study as a separate integrated systems, while structuring its focus on more important from the standpoint role in the development of the system components, which is also due to carrying out such analysis. Accordingly, the scientist in this situation has a certain selection algorithm and its actions in the process of learning object.

5. *The growth of cognition potential of the object of study* - an opportunity on the basis of the results obtained in the course of a systematic approach to use other scientific approaches to deepen the theoretical and methodological component of the functioning of the phenomenon. Especially this combination is advisable to use while studying additional aspects of the systems under consideration. A good is an analysis of some of (the essence of which was grounded in the theoretical plane using the

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

system approach) using a synergistic approach (exploring self-development of such systems and their operation in an unstable environment), functional approach (emphasizing basic functions of the system, its usefulness from the perspective role in the development of society), and so on. In many cases, the use of certain scientific methods to the knowledge of phenomena, processes and objects is accompanied by an initial consideration of how certain systems (sometimes not consciously).

Today, the scientific works of local and foreign scientists theoretical, methodical and methodological aspects of systematic approach worked so that its use in the economy will allow a deep knowledge of the object without using other methods of cognition. However, the existence of a significant number of different concepts of system approach requires constant refinement of their use within this approach to the knowledge of a particular object of study. Due to this purpose, the article analyzes in detail the mechanism of a systematic approach to the identification of its main components is considered “system approach as a separate system”.

Absolutely agree with the position of I. I. Dyakonova, the most significant signs of identification system are the following characteristics: a set of components or elements, function, purpose, environment (internal and external), the availability and effectiveness of the links mechanism, input and output the possibility of interim results at the outputs of the system. A key role in the identification systems plays goal and function [4, p. 9]. This position was taken into account when describing the mechanism of a systematic approach that is shown in Fig. 2.

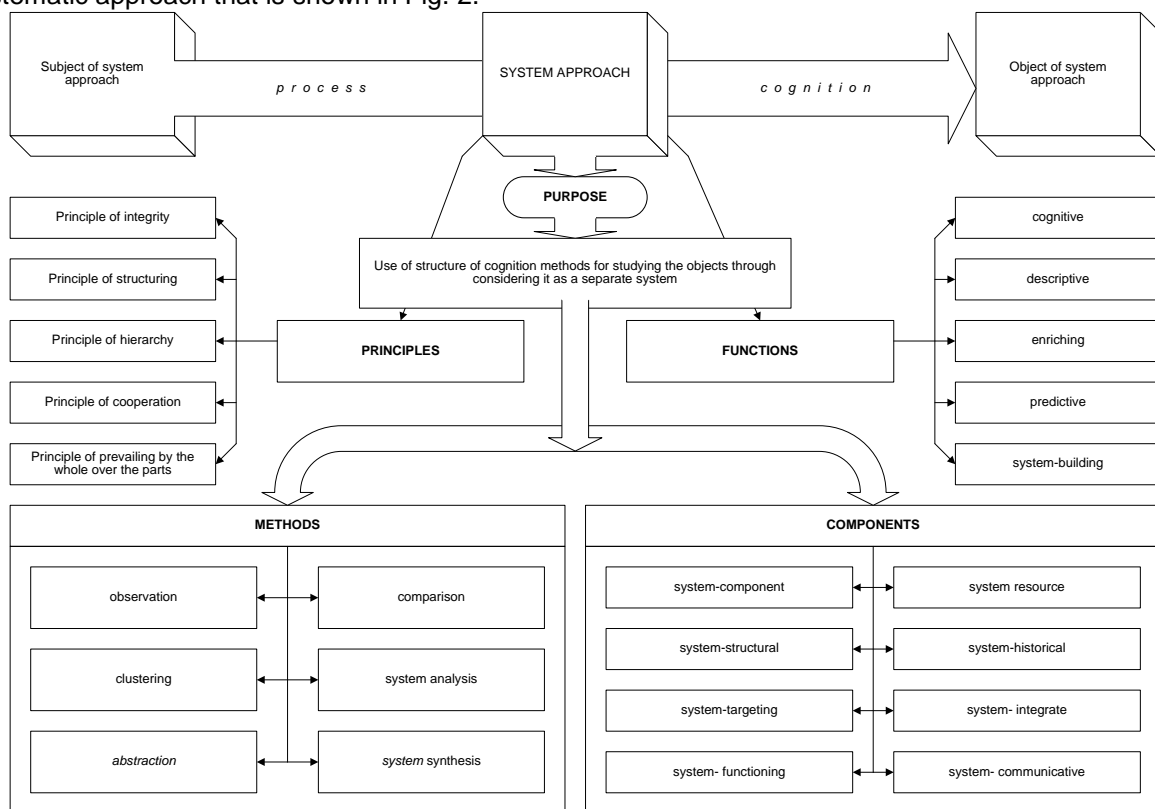

Fig. 2. Mechanism of systematic approach
 Source: compiled by the authors based on [16, p. 468; 22]

Thus, within the mechanism of the system approach, in our opinion, is to focus on those of its constituents:

- 1) the object of a systematic approach - is a phenomenon, a process that we want to know through review it as a system;

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

2) *the subject of a systematic approach - a scientist who wants to use this approach to study the object of systematic approach;*

3) *the purpose of the system approach - the use of cognitive methods to study the subject through its consideration as a separate system;*

4) *principles of the system approach mechanism - the basic rules to pitch when implementing a systematic approach to a particular object under study; the existence of such rules gives a qualitative and correct information about the object; these principles in its content form the basis of the concept of this approach and distinguish it from other research approaches. The basic principles of this approach should include the following:*

- *The principle of integrity - using a systematic approach scholar should consider an identified set of elements as a holistic education that will enable further grounding of it as a separate system, using system building sign that will be the basis for the subsequent formation of the system as a integrate, separate research facility ;*

- *The principle of Structuring - as a result of a systematic approach, received set of elements forms a structure of elements that need to be linked, absents of ability to combine them does not allow to consider such a system as a set and define the relationships between its components, that provide for identification of the structure;*

- *The principle of hierarchy – some elements of the system received as a result of research must be connected to each other on the basis of important components and less important elements. Thus forming a hierarchical system and determine its structure, internal architecture. Unlike structuring principle, requires hierarchical distribution of all objects together in terms of importance and role into the future system;*

- *The principle of interaction - a systematic approach requires a clear understanding of the relationships between the various elements of the future system, which in the future will be part of it, which makes the search and description of the various interdependencies between individual system components;*

- *The principle of a prevalence by the whole over the parts - when using system approach should be clearly understood the main system building factor that can identify and create a system of different objects together, hence the need for constant awareness of the importance of purpose and ways of development of the system as a whole over its parts - individual components;*

5) *The functions of system approach - a set of the work that has to perform by a systematic approach as a means of cognition in the study process of a particular subject. In our opinion, the main functions of the system approach are the following:*

- *cognitive – that is the main function of systematic approach, due to which this approach allows us to investigate certain phenomena, processes, any objects that the researcher wants to study using this method;*

- *narrative - a systematic approach enables scientist using text to describe the results of the process of cognition a particular subject; in general, this approach is mainly in theory by its nature and the result of its application is some text information about the phenomenon;*

- *enrichment - the systemic approach as a way of cognition for scientists makes it possible to enrich the theory of science new discoveries and results in the implementation of research;*

- *predictive - system approach enables fully describe exhaustively studied objects and phenomena from the perspective of their consideration as separate systems, provides an opportunity for scientists based on the existing information to build different scenarios of such system development in the future, specific to the future behavior of individual components, and it generally as a single object of cognition;*

- *system-building - a systematic approach as a unique way enables knowledge through the application of its methodology to systematize its use of the theory of science in general and the development of society. This allows to avoid the chaos and all the phenomena and processes of our objective reality, interacting in the plane of a certain system. It allows scientists to consider the whole world as one global system. In many cases, scientists do not consciously apply a systematic approach to the implementation process of structuring, distribution, hierarchy and regulation;*

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

6) components of the system approach - a systematic approach by its nature is also a complex system, that by using different scientific approaches can be learned. Thus, this is the very uniqueness and versatility of this method of cognition. Applying this method, it is difficult to carry out exhaustive scientists boundaries between it and other approaches in the implementation of scientific research. The majority of scholars engaged in the study features of a systematic approach to its basic components should include the following: system-component; systematic and structural; system-target; system-functional; system resource; systematic and historical; system-integration; system-communication.

We note that each of the above mentioned components, which are essentially separate processes of cognition of the object, meet certain research methods;

7) *methods of system approach - methods in this case are considered as some of the techniques used by scientists while using a systematic approach; we keep the position that any scientific approach consists of a set of individual methods of learning, although in scientific literature the concept of method and approach are regarded as synonymous often. In general, we believe, within a systematic approach scientists intuitively, consciously or not consciously used the following methods:*

- Observation - *as a method of identification of the research which in the future will be considered as separate systems; in this case the observation is particularly widely used by scientists in studying real objects;*

- Clustering - *a method of scientific researches, using which in the context of a systematic approach, allows to systematize certain identifiable elements, separate them by signs, factors that provides the learning process with more logical character;*

- Abstraction - *imaginary isolation from the reality of a particular object, which in future will be regarded as a separate system; this method is useful in the study of mental systems that really do not function in nature. This method is effective in the initial stage of a systematic approach to the study of large abstract systems;*

- comparison - *a method of scientific research, which is to show differences and identify of common features between the various elements of the system implemented to identify its important components and clarify their role in the general development of the system;*

- systems analysis - *a method of systematic approach, which consists of the distribution of the existing system into separate parts, establishing relationships between them and their description;*

- system synthesis - *a method of systematic approach, the meaning of which lies in the field, combining certain data in general system, especially the method often used in combination with the method of systems analysis to complete, to obtain information about the object.*

Conclusions. In the article is defined the study of systematic approach through synthesis categories of "system" and "approach" that proposed to consider the following: a scientific approach - the algorithm of study the scientific processes in general and certain objects that are learned by scholars, based on theoretical concept formulated its own use; System - integrated facility of the research that is specifically pointed out by the researcher in the scientific knowledge of reality, which is a separately identifiable purpose of the operation, consisting of components and their relationships, interaction with other objects of reality, aggregating about the environment object of knowledge. It revealed that a systematic approach - a theoretical scientific approach, which is inherent versatility and the essence of which must be considered as an object of studying of an integrated system, of separate phenomena, consisting of individual components and the relationships between them.

The article also identified the benefits of using a systematic approach, such as: formalization of knowledge; enhance the validity of the nature of the research object; completeness of the study; increase of flexibility of scientific research; growth of potential of object cognition research.

The analysis of the mechanism of a systematic approach through identification of principles (integrity, structuring, hierarchy, interaction, prevalence of the whole over the parts), purpose, functions (cognitive, descriptive, enrichment, prognostic, system-building), methods (observation group, abstraction, comparison, system analysis, system synthesis) and components (system-component, system-structural, systemic and targeted, system function, system resource, system-historic, system-integration, system-communication).

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Obtained data in the process of analysis allowed to generalize and deepen the theoretical basis of a systematic approach to cognition of different objects and phenomena, including the use of this method in economics.

References

1. Antoshkina, L. I., Stechenko, D. M. Metodologiya ekonomichnykh doslidzhen [Methodology of Economic Research]. Kyiv, Znannya, 2015, 311 p. [in Ukrainian].
2. Arapov, A. A. Teoriia organizatsii i sistemnyj analiz [Theory of organization and system analysis]. Moscow, 2003, 74 p. [in Russian].
3. Grygoruk, I. O., Petruk, O. M., Novak, O. S. Rozvytok systemy ipotechnogo kredyuvannya pidpriemstv APK [The development of mortgage lending of the enterprises]. Zhytomyr: PP „Ruta”, 2015, 160 p. [in Ukrainian].
4. Dyakonova, I. I. Metodologichni zasady rozvytku bankivskogo naglyadu na bazi systemnoi organizatsii bankivskoyi diyalnosti: avtoreferat doct. Dyss. [Methodological principles of banking supervision development on the basis of the system rganization of banking activity]. Sumy, 2008, 38 p. [in Ukrainian].
5. Zavadskiy, J. S., Osovska, T. V., Yushkevych, O. O. Ekonomichnyi slovnyk [Economic Dictionary]. Kyiv : Kondor, 2006, 355 p. [in Ukrainian].
6. Katrenko A.V. Systemnyj analiz obyektiv ta procesiv kompiuteryzatsii [System analysis of objects and processes of computerization]. Lviv : Novyj svit, 2000, 424 p. [in Ukrainian].
7. Kubanov, R. Metodologichni zasady vykorystannya systemnogo pidkhodu v doslidzheni yakosti profesiinoi pidgotovky studentiv vyshhogo navchalnogo zakladu [Methodological bases of system approach use in investigation to the study of the students training quality of the higher education establishments]. Psycho-pedagogical problems of rural schools. 2014, № 49, pp. 13-18 [in Ukrainian].
8. Lazebnik, V. M. Jekonomicheskaja kibernetika [Economic Cybernetics]. E-resource, Retrieved from : <http://www.tnu.in.ua/study/books.php?do=file&id=6732> [in Russian].
9. Mochernyj, S. V. Metodologiya ekonomichnogo doslidzhennya [The methodology of economic research]. Lviv: Svit, 2001, 416 p. [in Ukrainian].
10. Novikov, A. M. Kak rabotat nad dissertaciej: Posobie dlja nachinajushhego pedagoga-issledovatelja [A guide for the beginner : teacher-researcher]. Moscow, 2003, 104 p. [in Russian].
11. Pistunov, I. M. Ekonomichna kibernetyka [Economic Cybernetics]. Dnipropetrovsk: NGU, 2009, 154 p. [in Ukrainian].
12. Prysuxin, S. I. Metodologiya systemnogo pidkhodu yak zasib zbagachennya i aktyvizaciyi navchalnogo procesu [The methodology of the system approach as a means to enrich and enhance the learning process]. Audytorna robota vykladacha i studenta: dosvid i napryamy vdoskonalennya [Classroom work of a teacher a student: experience and areas of improvement]. Kyiv: KNEU, 2012, Vol. 1., pp. 467-469. [in Ukrainian].
13. Revak, I. O. Intelktualnyj potencial u systemi ekonomichnoyi bezpeky Ukrayiny: problemy teorii ta praktyky [Intellectual potential in system of economic security of Ukraine: problems of theory and practice]. Lviv : LDUVS, 2015, 415 p. [in Ukrainian].
14. Rokyczka, O. Metodologichni pidkhody do rozuminnya sutnosti procesiv samoorganizaciyi suspilstva [Methodological approaches to understanding the essence of self-organization processes of society]. Socialni vymiry suspilstva. 2012., Vol. 4., pp. 41-52. [in Ukrainian].
15. Soroka, K. O. Osnovy teorii system ta systemnogo analizu [Basic theory of system and system analysis]. XNAMG, 2004, 291 p. [in Ukrainian].
16. Surmin, Ju. P. Teoriya sistem i sistemnyj analiz [Theory of system and system analysis]. K. : MAUP, 2003, 368 p. [in Russian].
17. Chernyshov, V. N., Chernyshov, A. V. Teoriya sistem i sistemnyj analiz [Theory of system and system analysis]. Tambov, 2008, 96 p., E-resource, Retrieved from : <http://window.edu.ru/resource/188/64188/files/chernyshov.pdf> [in Russian].
18. Sharapov, O. D., Derbencev, V. D., Semonov, D. Ye. Ekonomichna kibernetyka [Economic Cybernetics]. K. : KNEU, 2004, 231 p. [in Ukrainian].
19. Shumilo, O. S. Systemnyj pidkhid pid chas doslidzhennya ekonomichnoyi bezpeky pidpryemstva rozdrubnoyi torgivli [System approach in study of retail economic security]. Global and national economic problems, 2015, Vol. 5, pp. 650-653 [in Ukrainian].

Література

1. Антошкіна, Л. І. Методологія економічних досліджень : підручник / Л. І. Антошкіна, Д. М. Стеченко. – К. : Знання, 2015. – 311 с.
2. Арапов, А. А. Теория организации и системный анализ / А. А. Арапов. – М. : Московский государственный университет экономики, статистики и информатики, 2003. – 74 с.
3. Григоруку, І. О. Розвиток системи іпотечного кредитування підприємств АПК / І. О. Григоруку, О. М. Петрук, О. С. Новак. – Житомир : ПП „Рута”, 2015. – 160 с.
4. Д'яконова, І. І. Методологічні засади розвитку банківського наглядку на базі системної організації банківської діяльності : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра екон. наук : спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит» / І. І. Д'яконова. – Суми, 2008. – 38 с.
5. Завадський, Й. С. Економічний словник / Й. С. Завадський, Т. В. Осовська, О. О. Юшкевич. – К. : Кондор, 2006. – 355 с.
6. Катренко, А. В. Системний аналіз об'єктів та процесів комп'ютеризації : навч. посіб. / А. В. Катренко. – Львів : Новий світ–2000, 2000. – 424 с.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

7. Кубанов, Р. Методологічні засади використання системного підходу в дослідженні якості професійної підготовки студентів вищого навчального закладу / Р. Кубанов // Психолого-педагогічні проблеми сільського школи. – 2014. – № 49. – С. 13–18.
8. Лазебник, В. М. Экономическая кибернетика : учебник [Электронный ресурс] / В. М. Лазебник. – Режим доступа : <http://www.tnu.in.ua/study/books.php?do=file&id=6732>.
9. Мочерний, С. В. Методологія економічного дослідження / С. В. Мочерний. – Львів : Світ, 2001. – 416 с.
10. Новиков, А. М. Как работать над диссертацией: пособие для начинающего педагога-исследователя / А. М. Новиков. – М. : Эгвес, 2003. – 104 с.
11. Пістунів, І. М. Економічна кібернетика : навч. посіб. / І. М. Пістунів. – Дніпропетровськ : НГУ, 2009. – 154 с.
12. Присухін, С. І. Методологія системного підходу як засіб збагачення і активізації навчального процесу / С. І. Присухін // Аудиторна робота викладача і студента: досвід і напрями вдосконалення : зб. матеріалів наук.-метод. конф. 21 лют. 2012 р. : у 2 т. / М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана» ; редкол.: А. М. Колот, Т. В. Гуть. – К. : КНЕУ, 2012. – Т. 1. – С. 467–469.
13. Ревак, І. О. Інтелектуальний потенціал у системі економічної безпеки України: проблеми теорії та практики : монографія / Ірина Ревак ; Львів. держ. ун-т внутр. справ. – Львів : ЛДУВС, 2015. – 415 с.
14. Рокицька, О. Методологічні підходи до розуміння сутності процесів самоорганізації суспільства / О. Рокицька // Соціальні виміри суспільства. – 2012. – № 4. – С. 41–52.
15. Сорока, К. О. Основи теорії систем та системного аналізу : навч. посіб. / К. О. Сорока. – Х. : ХНАМГ, 2004. – 291 с.
16. Сурмин, Ю. П. Теория систем и системный анализ : учеб. пособие / Ю. П. Сурмин. – К. : МАУП, 2003. – 368 с.
17. Чернышов, В. Н. Теория систем и системный анализ [Электронный ресурс] : учеб. пособие / В. Н. Чернышов, А. В. Чернышов. – Тамбов : Изд-во Тамб. гос. техн. ун-та, 2008. – 96 с. – Электрон. аналог печать. изд. - Режим доступа : <http://window.edu.ru/resource/188/64188/files/chernyshov.pdf>.
18. Шарапов, О. Д. Экономическая кибернетика : навч. посіб. / О. Д. Шарапов, В. Д. Дербенцев, Д. Є. Семьонов. – К. : КНЕУ, 2004. – 231 с.
19. Шуміло, О. С. Системний підхід під час дослідження економічної безпеки підприємства роздрібної торгівлі / О. С. Шуміло // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. – № 5. – С. 650–653.

Received for publication 19.10.2016

Бібліографічний опис для цитування :

Shkarlet, S. M. Peculiarities of system approach use to cognition of economic phenomena / S. M. Shkarlet, O. I. Gonta, M. V. Dubyna // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 1. – С. 9-17.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

UDC 602.9:339.56

O. V. Abakumenko, Doctor of Economic Science, Professor,
P. O. Lukyashko, Candidate of Economic Science, Associate Professor**IDENTIFICATION AND EVALUATION OF MAJOR TRENDS OF ENERGY SECTOR RESOURCE SUPPORT IN UKRAINE**

Abstract. The article, by analyzing of statistical information for the years 2007-2014 key trends in the national economy of Ukraine energy resources were identified. The trends of increase of energy-efficiency were identified, which is manifested in the reduction of energy consumption either in absolute terms or in approximate terms (annual costs per person and the amount of GDP per one ton of oil equivalent to the usage of energetic resources). Some changes towards diversifying of the sources of energy carriers imports were emphasized. It was determined that positive trends visibly gets offset by the overall increase in energy prices and the pretty high cost of European and American suppliers. The Russian Federation remains the dominant supplier of imported energy resources, and price parameters of Russian supplies in most cases are the most profitable.

Keywords: coal; energy dependence; energy resources; energy efficiency; energy carriers; oil; petroleum products and natural gas.

O. V. Абакуменко, д. е. н., професор,
П. О. Лук'яшко, к. е. н., доцент**ІДЕНТИФІКАЦІЯ ТА ОЦІНКА ОСНОВНИХ ТЕНДЕНЦІЙ РЕСУРСНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ**

Анотація. У статті, на основі аналізу масиву статистичної інформації за 2007-2014 роки ідентифіковані основні тенденції забезпечення національної економіки України енергетичними ресурсами. Ідентифіковано тенденцію підвищення енергоефективності, що проявляється у зниженні споживання енергоносіїв як у абсолютному вираженні так і у відносних показниках (річний обсяг витрат на одну особу та сума ВВП, що припадає на одну тону нафтового еквіваленту використаних енергетичних ресурсів). Відмічені деякі зрушення в напрямку диверсифікації джерел імпорту енергоносіїв. Встановлено також, що позитивні тенденції в значній мірі нівелюються за рахунок загального зростання цін на енергоносії та порівняно високої їх вартості у європейських та американських постачальників. Російська Федерація залишається домінуючим постачальником імпортованих енергетичних ресурсів, а цінові параметри російських поставок у більшості випадків є найвигіднішими.

Ключові слова: вугілля; енергетична залежність; енергетичні ресурси; енергоефективність; енергоносії; нафта; нафтопродукти; природний газ.

O. V. Абакуменко, д. э. н., профессор,
П. А. Лукяшко, к. э. н., доцент**ИДЕНТИФИКАЦИЯ И ОЦЕНКА ОСНОВНЫХ ТЕНДЕНЦИЙ РЕСУРСНОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ ЭНЕРГЕТИЧЕСКОГО СЕКТОРА УКРАИНЫ**

Аннотация. В статье, на основе анализа массива статистической информации за 2007-2014 годы идентифицированы основные тенденции обеспечения национальной экономики Украины энергетическими ресурсами. Выявлено тенденцию к повышению энергоэффективности, которая проявляется в снижении потребления энергоносителей как в абсолютном выражении, так и в относительных показателях (годовые затраты на человека и сумма ВВП на одну тонну нефтяного эквивалента использованных энергетических ресурсов). Отмечены некоторые сдвиги в направлении диверсификации источников импорта энергоноси-

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

телей. Установлено також, що позитивні тенденції в значительній мірі нивелюються за рахунок загального зростання цін на енергоносії і порівняно високої їх вартості у європейських і американських постачальників. Російська Федерація залишається домінуючим постачальником імпортованих енергетичних ресурсів, а цінові параметри російських поставок в більшості випадків найбільш вигідними.

Ключевые слова: нефть; нефтепродукты; природный газ, уголь; энергетическая независимость; энергетические ресурсы; энергоэффективность, энергоносители.

Target setting. In terms of modern challenges towards economic and national security important problem of energy independence of Ukraine gets more and more important. The dependence of the domestic energy supply system on imported energy has become a factor of political and economic pressure at Ukraine, led to a series of unpopular decisions of government, caused reduction of welfare of the Ukrainian people and promoted for tension in society.

Analysis of recent achievements and publications. The issue of increase the energy efficiency in Ukraine became the object of scientific interest of many local scholars, among them Y. O. Berezhnyi, V. M. Gavrilenko, V. M. Horbachuk, I. M. Zaremba, L. V. Yevtushenko, A. I. Zaporozhets, S. V. Kulybaba, N. Y. Maystrenko, O. Y. Malyarenko, M. M. Mitrahovych, R. Z. Podolets, A. S. Rudnev and others. However it should be noted that the majority of works have fragmented character, meaning, it is dedicated to the issues of energy efficiency of individual branches, or focused on specific solutions to the problems, for example, increase of the production of energy from renewable sources.

The purpose of this article is to accomplish a comprehensive evaluation of empirical data and to identify trends of commodity ensure of national energy.

General results of the research. In our opinion, the solution of a problem of Ukraine's energy could be found in several areas, such as: increase of extraction of domestic energy resources, diversification of the suppliers of imported energy, the development of alternative energy, optimizing of the energy efficiency and domestic consumption. It is better to build this analytical study considering exactly these directions.

Main indicators of the providing national economy of energy resources are performed in Table 1.

Below mentioned information demonstrates the high level of dependence of national economy on energy supplies from abroad - for years 2007-2014 imported energy were for more than 38% of all proceeds of this type of resource. There is a tendency of increase the independence of Ukraine on imported energy sector. In 2014, imported energy was less than 31% of total revenue, while in 2007 - higher than 43%. The mentioned tendency should be considered as positive, especially taken into consideration the reduction of the amounts of in energy carriers imports was faster than the reduction of their use in the economy in general. The general decrease of energy use in Ukraine in 2014 compared to 2007 was 26.5%, and a decrease in imports reached the level of 47%. And the mentioned below feature was observed during all the analyzed period.

Table 1

Indices	Unit	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Pro-duction	thous. tonnes of oil eq	84998	84260	79339	78712	85485	85247	85914	76928
	% from revenue	56,7	56,4	62,1	60,6	59,6	64,7	68,4	69,1
Import	thous. tonnes of oil eq.	64975	65263	48506	51260	58055	46520	39722	34437
	% from revenue	43,3	43,6	37,9	39,4	40,4	35,3	31,6	30,9
Revenues (producing + import)	thous. tonnes of oil eq.	149973	149523	127845	129972	143540	131767	125636	111365

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ*Continuation of Table 1*

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Export	thous. tonnes of oil eq.	7901	7984	7081	9278	10303	8007	8213	6967
	% from revenue	5,3	5,3	5,5	7,1	7,2	6,1	6,5	6,3
Total resources (production + imports - exports)	thous. tonnes of oil eq.	142072	141539	120764	120694	133237	123760	117423	104398
The average population	Thous. person	46509	46258	46053	45871	45706	45593	45490	44178
Energy resources per person	tonnes of oil eq.	3,05	3,06	2,62	2,63	2,92	2,71	2,58	2,36
GDP	mIn UAH	751106	990819	947042	1120585	1349179	1459096	1522657	1586915
	UAH./tonne oil eq.	5286,80	7000,32	7842,09	9284,51	10126,16	11789,72	12967,28	15200,63
	\$/tonne oil eq.	1046,89	1329,04	1018,45	1169,98	1270,92	1475,37	1622,33	1278,80

The sources and general efficiency of energy resources in Ukraine in 2007-2014 years *

* Compiled by authors based on [1; 2]

Volume declined for almost 10% in domestic production of energy resources, which occurred in 2014. This fact is obviously related to the loss of the eastern coal-mining areas of the country because of separatist movements and related military action. This assumption is confirmed by almost 22% declination in coal production in 2014 compared to 2013.

In terms of quite high level of national economy in the energy sector dependence on importation, as well a high indices of energy exports during the period - 5.7% out of total revenues. The tendency to export energy resources intensified over the years, so gains as for reduce import volumes partially leveled by the export activity. The level of energy independence of Ukraine would be higher, in case of providing reduction of energy export channels.

To evaluate the general energy efficiency, we've calculated indexes of energy consumption per 1 person and GDP per 1 ton of energy. Both figures are quite successful in modern Ukrainian realities, as the method of calculating largely eliminates the effects of the loss of territory and population as a result of political and military events of 2013-2014 years.

So considering the indices of energy use for 1 person in Ukraine, there is a general tendency to reduce consumption. For seven years managed to reduce energy consumption by nearly 0.7 t. of oil equivalent per person per year. Totally including general increase in energy efficiency (eight years the amount of created added value per 1 t. of oil equivalent increased by more than \$ 230) the tendency to reduce their use is positive.

By identifying common trends in energy supply economy of Ukraine, should be also evaluated its structure by the type of energy carriers. The volume and the structure of energy production sorted by main types of energy are presented in Fig. 1.

The main energy source produced in Ukraine during the period under was coal. Its volume decreased significantly due to political and military instability in the eastern regions of the country, as well as in 2014. The second most important element of domestic production is electricity generated by nuclear power plants.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

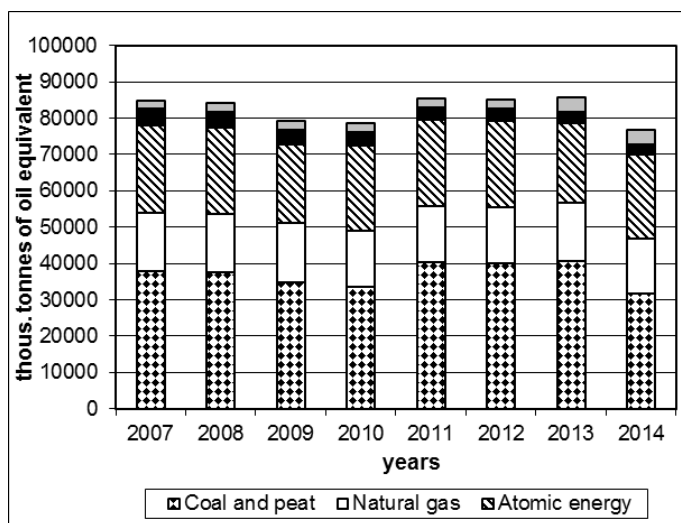

Fig. 1. The volume and structure of energy resources in Ukraine in 2007-2014 years *

* Completed by the authors based on [1]

The volume of production was more or less stable in 2007-2014. Domestic production of natural gas is way smaller volume comparing to the previous two in total. The volume and structure of imports of energy resources are presented in Fig. 2.

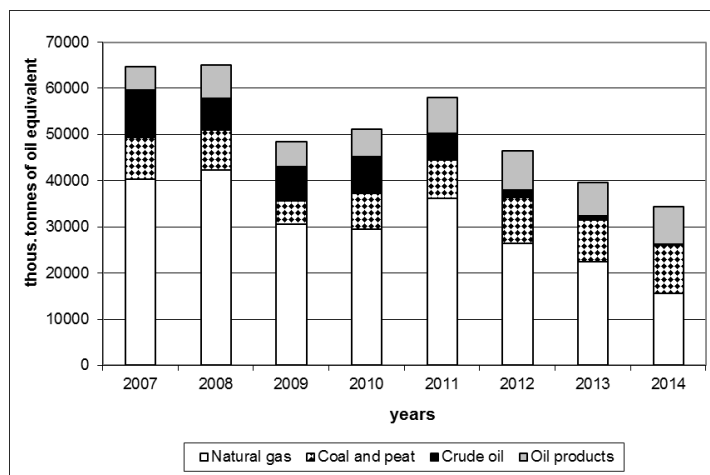

Fig. 2. The volume and the structure of imports energy in Ukraine in 2007-2014 years *

* Completed by the authors based on [1]

The import leading position belonged to natural gas. However, its volume and part reduced significantly, since 2009 with partial rise in 2011. We believe that the decline in imports of natural gas should be linked primarily to the global financial crisis of 2007-2008, which significantly affected the development and output of major export industries in Ukraine - metallurgy. Meanwhile coal imports increased since 2009, and in 2014 exceeded 10 million tons of oil equivalent or 200% in 2009. Fluctuations in oil imports were not that significant. And an import of crude oil has almost stopped.

Volume and structure of total revenues and energy resources are presented in Table 2.

During 2007-2014 there was a significant change in the structure of sources of resource supply and energy complex of Ukraine. In 2007-2008 its base (almost 40%) was natural gas, 70% of which was imported, and in 2014 the part of this resource has decreased to 28%, while imports in its composition are significant - more than half.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Table 2

Volume, structure, dynamics flow of energy resources in Ukraine in 2007-2014 *

Resources	Unit	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Coal and peat	thous. tonnes of oil eq.	46917	46209	40094	41509	48685	50182	49809	42265
	% before 2007	11,0	109,3	94,9	98,2	115,2	118,7	117,8	100,0
	% before total	31,3	30,9	31,4	31,9	33,9	38,1	39,6	38,0
Crude oil	thous. tonnes of oil eq.	4839	11141	11322	11475	9190	5039	4016	3010
	% before 2007	493,0	370,1	376,1	381,2	305,3	167,4	133,4	100,0
	% before total	9,9	7,5	8,9	8,8	6,4	3,8	3,2	2,7
Oil products	thous. tonnes of oil eq.	4976	7256	5379	6029	7750	8370	7258	8117
	% before 2007	61,3	89,4	66,3	74,3	95,5	103,1	89,4	100,0
	% before total	3,3	4,9	4,2	4,6	5,4	6,4	5,8	7,3
Natural gas	thous. tonnes of oil eq.	56314	58584	46804	44977	51707	41993	38611	30742
	% before 2007	83,2	190,6	152,2	146,3	168,2	136,6	125,6	100,0
	% before total	37,5	39,2	36,6	34,6	36,0	31,9	30,7	27,6
Atomic energy	thous. tonnes of oil eq.	24273	23566	21764	23387	23672	23653	21848	23191
	% before 2007	04,7	101,6	93,8	100,8	102,1	102,0	94,2	100,0
	% before total	6,2	15,8	17,0	18,0	16,5	18,0	17,4	20,8
Other	thous. tonnes of oil eq.	2654	2767	2482	2595	2536	2530	4094	4040
	% before 2007	65,7	68,5	61,4	64,2	62,8	62,6	101,3	100,0
	% before total	1,8	1,9	1,9	2,0	1,8	1,9	3,3	3,6
Total	thous. tonnes of oil eq.	49973	149523	127845	129972	143540	131767	125636	11365

* Completed by the authors based on [1]

According to a decrease in the importance of natural gas resources in Ukrainian energy sector, a part of coal increased. In 2007-2008 it was about 31%, in 2014 rose up to 38%. However the tendency to increase the part of foreign sources in a complex of the volume of of coal flow from 19% in 2007 to 24.5% in 2014 is negative.

The third most important source of energy for Ukraine was atomic energy. Its part increased from 16% in 2007 to 21% in 2014. This phenomenon should be assessed as generally positive, because its domestic production is provided by nuclear power plants. However, it should be noted that the fuel for this production is fully imported, so nuclear energy can not be considered as a basis for energy independence of Ukraine in its full meaning.

An equally important aspect that determines energy independence and the efficient use of energy in Ukraine is their cost. Unfortunately, complete data on energy costs is not presented officially, therefore for the analysis we can use only exports and imports data, which was published both in natural and in cost terms. Certainly data on foreign trade operations will not evaluate the level of domestic energy cost, however, in our opinion, on their basis the trend of price changes can be judged.

We shall consider the trend of exports and imports of energy resources, reduce of their importance for Ukraine for the end of 2014, as presented in Table 2.

The main supplier of coal in Ukraine during considered period remained the Russian Federation. During 2007-2014 years this country has imported to Ukraine 38.6% of the total import of coke and 75% of anthracite and the other types of coal. The share of Russian Federation in 2014 was 36% and 71%. Also the important suppliers in 2014 were Poland 46% coke and the United States 13.5% anthracite and other coal. Moreover, the price parameters cooperation with Russia has been the most profitable. Producer price of coke in that country was 10% -20% lower than Polish. In 2010 and 2013 there was the opposite situation, with excess of Russian prices in 2014 were 40%. However, coke

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

amounted to 10% of Ukrainian coal imports with anthracite and other species as basis. By this item Russian prices were better than major competitors by 20% -50% (as of 2014 - 30%).

As for the import of natural gas Russia remained the dominant contractor since 2010, when finally ousted prior suppliers from the domestic market - Turkmenistan, Kazakhstan and Uzbekistan. In 2014, the part of imports from Russia amounted to 74%. The rest was covered by European countries (mainly Germany, Hungary and Norway). Moreover, the price indexes of Russian gas in 2010 was more acceptable, even by Central Asian, not to mention European deliveries, which in 2014 were more expensive for 22%

Unfortunately the role and conditions of supply of imported fuel for nuclear power plants is difficult due to lack of relevant detail in the official statistical material.

The basis of domestic oil imports is formed by two countries - Russia and Belarus. The combined part of these countries in the structure of domestic imports in 2010 was not reduced below 65%. Moreover, the share of these countries remains, in spite of a reasonable price parameters of products from Kazakhstan. In 2013-2014 the proportion of European countries (Bulgaria, Greece, Lithuania, Poland, Romania - collectively more than 14%) significantly increased, but the price indices in most cases is much higher than the former Soviet Union.

As for the imports of electricity the Russian Federation was the only supplier, although this is mainly due to technological peculiarities of transportation of this product.

An additional assessment of cost parameters of energy carriers import in Ukraine allows to note that some progress in the plane of diversification of energy sources of their supply mainly contradicts the financial interests of the country and consumers, as rejection of Russian-made products in many cases necessitates purchase products at much higher prices.

Before proceeding to the formulation of the general opinion on studies, should be noted that for the most options of energy import, the prices significantly exceed the price parameters of domestic exports, which further exacerbates the issue of its feasibility in terms of domestic shortages of energy resources and a sufficiently high level of import dependence.

Conclusions. The evaluation of the official statistics on the functioning of domestic energy industry allows to specify a number of achievements to improve energy efficiency and to increase energy independence. Ukraine during 2007-2014 managed to significantly reduce energy consumption per 1 person and GDP energy. Also a higher level of diversification of natural gas and petroleum products has been achieved. But the general permanent deterioration of a price situation on the energy market and an additional increase of their value due to attraction of new suppliers eliminate the achievements. A need for radical reform of the domestic energy sector in terms of finding financial mechanisms reduce the cost of energy and technological reserves to increase energy use seems obvious.

References

1. Statystychna informacija // Oficijna internet-storinka Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy [The official site of The State Statistics Service of Ukraine (2016), "Statistical information"]. Retrieved from : <http://ukrstat.gov.ua/> [in Ukrainian]
2. Ofitsiyni kurs hryvni shchodo inozemnyh valiut (serednii za period) // Ofitsiine internet-predstavnytstvo Natsionalnogo banku Ukrainy. [The official site of The National Bank of Ukraine (2016), "Official hryvnia exchange rate against foreign currencies (period average)". Retrieved from : http://bank.gov.ua/files/Exchange_r.xls [in Ukrainian]

Література

1. Державної служби статистики України : офіційний веб-сайт [Електронний ресурс] / Державна служба статистики України. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua/>.
2. Офіційний курс гривні щодо іноземних валют (середній за період) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://bank.gov.ua/files/Exchange_r.xls.

Received for publication 1.11.2016

Бібліографічний опис для цитування :

Abakumenko, O. V. Identification and evaluation of major trends of energy sector resource support in Ukraine / O. V. Abakumenko, P. O. Lukyashko // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 1. – С. 18–23.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

UDC 339.9:620.92

O. O. Krasnorutsky, Doctor of Economic Sciences, Professor,
S. O. Zaika, Candidate of Economic Science, Associate Professor

ECONOMIC SPHERES OF THE GLOBAL BIOFUELS MARKET

Abstract. *This article deals with the features of formation and prospects of the global biofuels market in the present conditions of deepening world economic problems. It was established that the potential for renewable energy is necessary to provide gradual policy for energy efficiency and renewable energy that will create a more favorable investment climate in the industry and thus will contribute to its intensive development.*

Keywords: *the global biofuels market; renewable energy; energy security; bioenergy.*

O. O. Красноруцький, д. е. н., професор,
С. О. Заїка, к. е. н., доцент

ЕКОНОМІЧНІ ПЛОЩИНИ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО РИНКУ БІОПАЛИВА

Анотація. *В статті розглянуто особливості формування та перспективи розвитку світового ринку біопалива в сучасних умовах поглиблення проблем світової економіки. Встановлено, що для реалізації потенціалу відновлюваної енергетики в повній мірі необхідна послідовна політика в галузі енергозбереження та використання поновлюваних джерел енергії, яка дозволить створити більш сприятливий інвестиційний клімат в галузі і, таким чином, сприятиме її інтенсивному розвитку.*

Ключові слова: *світовий ринок біопалива; відновлювана енергетика; енергетична безпека; біоенергетика.*

A. A. Красноруцкий, д. э. н., профессор,
С. А. Заика, к. э. н., доцент

ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ПЛОСКОСТИ РАЗВИТИЯ МИРОВОГО РЫНКА БИОТОПЛИВА

Аннотация. *В статье рассмотрены особенности формирования и перспективы развития мирового рынка биотоплива в современных условиях углубления проблем мировой экономики. Установлено, что для реализации потенциала возобновляемой энергетики в полной мере необходима последовательная политика в области энергосбережения и использования возобновляемых источников энергии, что позволит создать более благоприятный инвестиционный климат в отрасли и, таким образом, способствовать ее интенсивному развитию.*

Ключевые слова: *мировой рынок биотоплива; возобновляемая энергетика; энергетическая безопасность; биоэнергетика.*

Urgency of the research. The problems of energy efficiency, the introduction of energy-saving technologies and the search for renewable energy sources are of increased attention of the international scientific community. Renewable energy in the world is growing rapidly, on the one hand, due to the limited geological reserves of the main types of fuel resources - oil and gas, leading to an inevitable increase in their prices, and on the other hand - with increasing negative impact of environmental factors effects caused by human activities. Thus, the growing needs of the world in fuel, electric and heat energy, along with ensuring environmental safety, necessitate the development of renewable energy.

Target setting. Biofuels hold a special place in the structure of renewable energy, because they are an important resource for diversification of energy sources and energy security. In this regard, the

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

beginning of the XXI century was a period of active formation and development of the biofuels market, which is laid in the future energy system model of the world. However, the formation of modern trends in the global biofuels market is accompanied by a number of conflicts, and economic, environmental and social effects of the introduction of biofuels are the subject of scientific debate. These factors can be a significant impediment to the development of the biofuels market and, therefore, require a more detailed study of all aspects of the impact of biofuels production, as on the economy of individual countries as on the world in general.

Actual scientific researches and issues analysis. In recent years, under the influence of the growing integration in the field of renewable energy there are different aspects of problems of biomass as an energy source which have been the subject of a number of scientific researches. Thus, the focus of the Ukrainian and foreign economic literature is set on technical and ecological problems of technological development, production and use of biofuels, the global assessment of the potential of bioenergy, biofuels market analysis of individual countries.

Uninvestigated parts of general matters defining. Today a lot of material on the formation and characteristics of the world biofuels market remains unexplored. Therefore, the lack of scientific degree of the formation and development of the global biofuels market problem as well as the practical importance of studying these issues for Ukrainian economy made the authors interested in this topic.

The research objective. The article aims to study the characteristics of the formation and development prospects of the global biofuels market in the present conditions of deepening global problems of the world economy.

The statement of basic materials. Currently, the demand for biofuels outnumbers the supply greatly, which is the most effective market incentive for the industry, despite the food component of bioenergy issues.

The basis of the continued growth of the complex demand for biofuels includes mainly such factors as the population growth, continuous increase in the world energy needs, both in electricity and in the transport sector, limitations and exhaustion of traditional energy sources and their high prices. In this situation, the energy saving is seen as a source of traditional energy resources by replacing them in the overall balance of consumers, local energy supply facilities and consumers in remote and inaccessible areas outside the networks of centralized power and the competitive replacement of conventional sources in some sectors.

Exploring the dynamics of the global biofuels market, it can be noted that consumption and trade of biofuels were mainly local in nature before the period of sharp price increases for energy production, but now it is the global turnover of the product. The main reasons for increasing in biofuels production turnover are increasing import needs in a number of industrialized countries, mainly the USA and EU, which are most actively implementing ecological and environmental policies tasks to reduce greenhouse gas emissions, but do not have a sufficient number of bioresources for production in the country. Rapid bioenergy development within state programs for biofuels use has transformed these countries on the one hand, into the catalysts of trade, and on the other - into one of the largest consumers in the market.

The sustainable growing consumer demand in this group of countries due to the large range of diversification of biofuels production has an important influence on the dynamics of the world trade in biofuels as a result of the rapid penetration of scientific and technological progress in woodworking and biochemical industries. In this regard, the main feature of the geographical structure of the world trade in biofuels is the dominant part of the industrialized countries, many of which come both exporters and importers.

The competitive position of industrialized countries to export biofuels depend directly on significant capital investments in the development of renewable energy in both public and private companies and the active use of science and technology to use products of the agricultural sector in the production of biofuels. This feature determines the marketed structure of trade in developed countries, where the most important one is deeply processed biofuels technology including the special role of bioethanol and biodiesel.

Developing countries traditionally export raw biomasses which is an important source of foreign ex-

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

change supply for their economies. However, the export potential of this group of countries has increased significantly in recent years especially the newly industrialized economies of the world supply of liquid biofuels. The relative excess of cheap labor and the presence of rich natural resources along with favorable climatic conditions for biomass production are the basis of the current competitiveness of most countries of this group.

Brazil, China, India, Thailand, Philippines, Malaysia, and several countries in Africa to south of the Sahara should be noted as the major exporters. However, the analysis of the international trade in biofuels shows that the overwhelming share of imports in the current development of the market rests crucially not on the competitive, technical and economic benefits of the goods, but on the diverse state support [1].

The weakest competitive side of the modern technical bioenergy is production costs because of still imperfect technology conversion of biomass, resulting in cost and efficiency of biofuels production with modern technologies, largely depend on the high cost of raw materials, which takes 50 to 80% of the total cost of the final product for certain types. In this regard, the factors of biofuels feedstock supply are determined by the choice and availability of land resources in the production of liquid biofuels, as well as the availability of organic and wood waste in the manufacture of wood energy - which creates a number of problems and bottlenecks in the further development of biological resources. Bioresources in their current form are often effective only for local, decentralized energy supply and are rarely connected to networks. At the same time, despite the fact that biofuels in general remain more expensive than traditional energy sources, they now appear competitive in some sectors of application by reducing if not the specific energy consumption but its cost (compared with traditional sources). For example, liquid biofuels produced from crops of sugar tropics (for instance, Brazil) are competitive compared to traditional energy sources, which are characterized by high yield per hectare.

The development of biofuels market in most cases is largely determined by a wide range of instruments of state support and market stimulation, especially at the national level. Currently, the state support takes the form of programs of development of biofuels, creating stimulating economic mechanism and application of administrative measures for their implementation in the energy sector.

Almost all developed countries and some developing countries use advanced applications of bioenergy, which provide preferential rules for calculating tariffs for the connection of renewable energy sources to the grid, tax incentives and benefits to consumers and producers of "green" electricity reserving bioenergy cultures areas and land, invention and rationalization support and reduction of administrative barriers. Successful programs crucially depend on the fact that they are based on a detailed economic mechanism, which provides, in turn, budget financing, economic incentives and administrative measures for bioenergy. In the budget sector the government typically takes the cost of invention and rationalization, especially of fundamental research. What about tax and other incentives, reducing excise duties is practiced as well as reduced rates or exemptions for biofuels producers; preferential rates for indirect taxes on the sale of vehicles that run on a mix of traditional motor fuels with biofuels or completely release them from the tax; income tax benefits of conservation programs and other private enterprises. Administrative measures play an important role in the promotion of bioenergy providing for standardization and certification of biofuels standards and quotas for biomass use, energy audit, etc.

The experience of foreign countries shows that the most effective at the national level is a comprehensive approach to regulation that combines administrative and economic instruments aimed to support a guaranteed demand for biofuel products and to stimulate innovation. Almost all countries consider such measures of state regulation as the establishment of mandatory rules on the mixing of liquid biofuels, government procurement, and development of biofuel infrastructure as an important prerequisite for the successful development and use of biofuels.

An effective trade development and adoption of unified international standards of product quality play a significant role in the development of biofuels. The market effect of government regulation appears in smoothing price fluctuations and stabilizing supply and demand, which directly affects the competitiveness of biofuel production.

However, most economic instruments of state regulation that directly affect the profitability and

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

competitiveness of biofuels, are often too expensive, considering the still relatively limited role of biofuels in global energy supply, and do not contribute to the development of effective international production structure for biofuels.

The changes taking place in the dynamics and structure of supply and demand for biofuels find their expression in the prices. An important influence on the prices of biofuel production is the average cost per unit of output and its dynamics, which largely depend on the technology of cultivation of agricultural raw materials, yields culture, regional climatic, financial and economic conditions.

The state monetary and financial system has effect significantly on the actual movement of prices of biofuels: fluctuations in market rates of key currencies (dollar and euro). Prices for biofuel production are determined by the ratio of the above factors as well as technological changes and long-term price tendencies for traditional energy. And the state regulation is particularly important in the formation of prices for energy [2].

Thus, the features of the global biofuels market in the medium and long term are largely determined by its position in the global energy and food systems. On the one hand, the process of biofuel production depends on the influence of specific food cycles in the commodity sector and a set of climatic factors shaping the specific market tendencies. On the other hand, one of the most important factors underlying the demand for biofuels is a continuous increase in the world energy needs, resulting in the general economic tendencies in the biofuel market formed under the influence of factors that form the situation of energy markets. The interaction of these factors comes through market mechanisms discrepancy in multiple excess of demand over supply, in disproportionate energy needs of the planet. In these circumstances there is a clear need for objective optimization of the global biofuels market. This possibility of progressive movement in this direction can be achieved largely through the increased efficiency of resources used for biofuel production through the development of the scientific-technological progress [3].

In our opinion, the problem of determining the prospects of the global biofuels market is the need to take into account a complex set of interrelated factors that affect the state of bioenergy development potential and trade in biofuels industries. However, the main limiting factor is not so much the limited resources as the marginal cost of biofuels production and the possibility of more cost-effective ways to reduce greenhouse gas emissions, including a system of carbon capture and storage, alternative forms of renewable energy and energy efficiency and energy savings in manufacturing.

In this situation, in our opinion, the possibility of sustained development of the global biofuels market can be achieved only through fundamental changes in the industry which are determined by the characteristics of scientific and technical progress. The scientific-technological progress effect on the world market in bioenergy sectors will be carried out mainly by supply factors through the development of second generation technologies that provide a broader scope and diversity of feedstock for biofuel production compared to commonly used today first-generation technologies. Thus the main predicted direction of technological progress in the field is biofuel production conversion on non-food raw materials and expansion of waste that are recycled.

The undisputed leader in second-generation biofuels production technology is the USA, which makes it dominant in the market position [4].

In Ukraine, agriculture can be an important element in shaping biofuel market by creating new chains of production for renewable energy. The most effective model of the chain seems agro cluster, which involves the formation of a single complex, including livestock farms, crop farms and processing plants biowaste into electricity, heat and organic fertilizers. To realize the potential of renewable energy in our country it is necessary to provide the consistent state policy on energy efficiency and renewable energy that will create a more favorable investment climate in the industry and thus will contribute to its intensive development [5].

Conclusions. Despite the dynamic development of the biofuels industry and the steady growth of demand for renewable energy, biofuels are not able to resolve the full energy shortage in the world yet.

One of the factors hindering the large-scale development of bioenergy is a rather high cost of most biofuels compared to traditional energy. However, the price competitiveness of biofuels varies consid-

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

erably, depending on the type of the product, raw materials, the location of production and profitability may change as the world commodity markets change and as a result of technological advances in the same industry.

The direct impact on the competitiveness of biofuels in the markets of some countries has a policy to promote biofuels at the national level while providing financial support and conducting appropriate tax policy.

Despite the fact that liquid biofuels provide only a small share of global energy needs, however, they have a significant impact on global agriculture and agricultural markets due to the use of land resources and raw materials for their production. In the long term, increased demand and rising prices for agricultural products could create opportunities for the development of agriculture and rural areas.

To realize the potential of renewable energy it is necessary to provide gradual policy for energy efficiency and renewable energy, which will create a more favorable investment climate in the industry and thus will contribute to its intensive development.

References

1. Gędek Stanisław, and Ruszel, Mariusz (Eds.). (2015). *Bezpieczeństwo energetyczne na wspólnym rynku energii Unii Europejskiej [Energy security at the joint energy market of the European Union]*. Warszawa : Wydawnictwo Rambler, p. 325 [in Poland].
2. Trading Economics Ltd. PSI index. (23.09.2016). Retrieved from : <http://www.eradingeconomics.com.manufacturing-pmi> [in England].
- Markie Ltd. (23.09.2016). Retrieved from : http://www.markiteconomics.com/Survey/PDF.mvc/RU_Briefguide [in England].
3. Caesar, W., Riese, J., and Seitz, T. (2007). «Betting on Biofuels», *The McKinsey Quarterly*. No 2, pp. 53-63. McKinsey and Company [in England].
4. Dufey, A. (2008). (forthcoming) 'Exploring New Sectors for FDI Attraction: the case of biofuels', International Institute for Environment and Development, London. UK [in England].
5. Krasnorutskyy, O., and Zaika, S. (2015). The global and the national trends rapeseed production as a raw material for bio-fuels. Theory and practice of development of agroindustrial complex and rural territories : *Materialy XVI Mizhnarodnoho naukovo-praktychnoho forumu – Proceedings of XVI International scientific-practical forum*. Lvov. (pp. 248-255) [in England].
6. Gryshova, I. U. & Mityay, O. V. & Stoyanova-Koval, S. S. (2016). The estimation of the enterprise trade name competitiveness / I. U. Gryshova, O. V. Mityay, S.S. Stoyanova-Koval // *Naukovy visnyk Polissya (Scientific bulletin of Polissia)*, № 2 (6), 85-91 [in Ukrainian].
7. Strielkowski, W., Höschle, F. (2015). Evidence for economic convergence in the EU: The analysis of past EU enlargements // *Technological and Economic Development of Economy*, 22 (4), 617-630.

Література

1. Bezpieczeństwo energetyczne na wspólnym rynku energii Unii Europejskiej / [Redakcja naukowa Stanisław Gędek, Mariusz Ruszel]. – Warszawa : Wydawnictwo Rambler, 2015. – 325 c.
2. Trading Economics Ltd. PSI index. – Retrieved from : <http://www.eradingeconomics.com.manufacturing-pmi>. (viewed on September 23, 2016). – Title from the screen.
- Markie Ltd. Retrieved from : http://www.markiteconomics.com/Survey/PDF.mvc/RU_Briefguide (viewed on September 23, 2016). – Title from the screen.
3. Caesar, W., Riese, J. & Seitz, T., 2007 "Betting on Biofuels", *The McKinsey Quarterly*. No. 2, pp 53-63. McKinsey and Company.
4. Dufey, A., 2008 (forthcoming) 'Exploring New Sectors for FDI Attraction : the case of biofuels', International Institute for Environment and Development, London. UK.
5. Krasnorutskyy, O. The global and the national trends rapeseed production as a raw material for bio-fuels / O. Krasnorutskyy, S. Zaika // *Теорія і практика розвитку агропромислового комплексу та сільських територій : Матеріали XVI Міжнародного наук.-практ. форуму*. - Львів. - С. 248-255.
6. Gryshova, I. The estimation of the enterprise trade name competitiveness / I. Gryshova, O. Mityay, S. Stoyanova-Koval // *Науковий вісник Полісся*. – 2016. – № 2 (6). – С. 85-91.
7. Strielkowski, W. Evidence for economic convergence in the EU : The analysis of past EU enlargements / W. Strielkowski, F. Höschle // *Technological and Economic Development of Economy*. – 2015. – 22 (4). – P. 617-630.

Received for publication 18.10.2016

Бібліографічний опис для цитування :

Krasnorutskyy, O. O. Economic spheres of the global biofuels market / O. O. Krasnorutskyy, S. O. Zaika // *Науковий вісник Полісся*. – 2016. – № 4 (8), ч. 1. – С. 24–28.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

УДК 378:65.012.27:338.46:37

М. В. Макарова, д. е. н., професор,
Т. М. Білоусько, к. е. н., доцент,
Р. М. Лавренюк, асистент

**ОБҐРУНТУВАННЯ СТРАТЕГІЙ НАДАННЯ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ
ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ІНТЕРНЕТ-ТЕХНОЛОГІЙ**

Анотація. Незважаючи на високий рівень науково-теоретичного опрацювання економічних категорій «стратегія» і «стратегічний розвиток установ», питанню обґрунтування стратегії надання освітніми установами своїх послуг із використанням інтернет-технологій у науковій літературі не було приділено достатньо уваги. Тому нашим завданням було дослідити різновиди установ, що діють на ринку дистанційних освітніх послуг, і стратегії їх розвитку. Також наведено наше бачення вибору ефективних стратегій надання освітніх послуг із застосуванням інтернет-технологій для різних типів освітніх установ.

Ключові слова: освітні установи; стратегія надання освітніх послуг; освітні послуги із застосуванням інтернет-технологій; дистанційні освітні послуги.

М. В. Макарова, д. э. н., профессор,
Т. Н. Белоусько, к. э. н., доцент,
Р. Н. Лавренюк, ассистент

**ОБОСНОВАНИЕ СТРАТЕГИЙ ПРЕДОСТАВЛЕНИЯ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ УСЛУГ
С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ИНТЕРНЕТ-ТЕХНОЛОГИЙ**

Аннотация. Несмотря на высокий уровень научно-теоретического обоснования экономических категорий «стратегия» и «стратегическое развитие учреждений», вопросу обоснования стратегии предоставления образовательными учреждениями своих услуг с использованием интернет-технологий не было уделено достаточно внимания в научной литературе. Поэтому нашей задачей было исследование разновидностей учреждений, действующих на рынке дистанционных образовательных услуг, и стратегий их развития. Также было изложено наше видение выбора эффективных стратегий предоставления образовательных услуг с использованием интернет-технологий для различных типов образовательных учреждений.

Ключевые слова: образовательные учреждения; стратегия предоставления образовательных услуг; образовательные услуги с применением интернет-технологий; дистанционные образовательные услуги.

M. V. Makarova, Doctor of Economics, Professor,
T. M. Bilousko, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
R. M. Lavrenyuk, Assistant

**THE SUBSTANTIATION OF STRATEGIES PROVIDING OF EDUCATIONAL
SERVICES USING INTERNET**

Abstract. The scientists have not been given enough attention to the issue of substantiation of strategies providing of educational services using Internet despite the high level of scientific and theoretical investigation of «strategy» and «strategic development» as economic categories. So, research objective was to explore kinds of institutions operating on distance education market and strategies of their development. Also, our vision of the effective strategies choice of educational services using Internet for various types of educational institutions adduced.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Keywords: *educational institutions; strategy of educational services; educational services using Internet; distance educational services.*

Актуальність теми дослідження. На сучасному етапі соціально-економічного розвитку людства технології вносять певні зміни до класичних економічних процесів і комунікацій, що викликає неоднозначну реакцію фахівців. Інформаційно-комунікаційні технології (Інтернет, мобільні пристрої, хмарні технології, соціальні мережі тощо) «насичують» наше життя, і така ситуація декого лякає неоднозначністю до крайніх проявів: сучасна молодь, яку «поглинули» соціальні мережі і мобільні пристрої, вважається навіть «втраченим поколінням».

Але технологічна революція продовжується, і той потенціал, що з'являється у людства внаслідок неї, слід використати ефективно. Новітні технології формують нові можливості для функціонування будь-якої сфери. Не виключенням є й освітня галузь, кардинальні зміни у якій ми нині спостерігаємо. Для класичних університетів постає вибір щодо стратегії поведінки на ринку освітніх послуг: або стояти осторонь цих процесів, або активно приймати в них участь і стати частиною новітньої освітньої системи, заявити про себе як про інноваційні осередки. Необхідність обґрунтування такого стратегічного вибору й обумовлює актуальність обраної теми дослідження.

Постановка проблеми. Метою статті є виокремлення стратегічних напрямів діяльності освітніх установ різних типів у сучасних умовах, а також надання рекомендацій класичним університетам щодо їх подальшого розвитку і формуванню його стратегічних цілей.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У загальному значенні стратегія – це мистецтво економічного, суспільного і політичного керівництва масами, що має визначити головний напрям їхніх дій, вчинків [1].

У сучасному світі це поняття дещо розширило межі свого застосування, тому під стратегією розуміється загальний план певної діяльності, що охоплює певний довготривалий період, описує спосіб досягнення мети.

Часто в економіці поняття стратегії розглядається в контексті стратегічного управління.

Стратегічне управління як економічна категорія з'явилося у 60-х роках минулого сторіччя. Його засновниками вважаються А. Чандлер [2], К. Ендрюс [3], І. Ансофф [4] та інші. Подальший розвиток теорії спостерігається у публікаціях М. Портера, Р. Річардсона, М. Томпсона [5], К. Боумана, Д. Нортена, Р. Каплана.

Серед українських вчених, що досліджують питання стратегічного управління установою, слід відзначити А. П. Наливайко, З. Є. Шершньова, А. П. Міщенко, М. Г. Твердохліб тощо.

За думкою А. Чандлера, стратегія – це визначення основних довгострокових цілей і завдань підприємства, визначення напрямку дій, розподіл ресурсів, необхідних для досягнення поставлених цілей [2].

За такого підходу довгострокові цілі повинні бути структурованими і стабільними, а довгостроковий курс розвитку реалізується через низку програм і тактичних заходів, що спрямовані на короткострокову перспективу. Саме вони можуть коригуватися, що й забезпечує ефективне досягнення стратегічної мети.

К. Ендрюс запропонував поняття стратегії, що засноване на відповідності між ринковими можливостями організації за умов визначених рівнів ризиків. Стратегія – це ідеальна мета, для досягнення якої існує низка складових: ринкові можливості підприємства, його ресурси, цінності підприємства і його спрямування, зобов'язання підприємства перед суспільством [3].

Узагальнивши ці ідеї, можна сказати, що для підприємства (установи) стратегія – це інструмент забезпечення відповідності його (її) можливостей зовнішньому середовищу.

Засновник концепції стратегічного менеджменту І. Ансофф визначав стратегію як системний підхід, що забезпечує складній організації збалансованість і загальний напрям зростання [4]. І. Ансофф виокремив такі групи правил, якими керується організація при формуванні стратегії: оцінка результатів її діяльності на певний момент часу і у перспективі; відносини організації із зовнішнім світом (стратегія бізнесу); внутрішня організація (організаційна концепція); повсякденна діяльність (основні оперативні прийоми).

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

За нашою думкою, виходячи з вищенаведеного огляду, у стратегії можна виокремити щонайменше чотири елементи, що завжди присутні у її різних визначеннях:

Визначення, що є власне стратегією (документ, керівні положення, план тощо).

Встановлення загальної стратегічної мети і конкретизованих цілей.

Визначення шляху розвитку.

Характеристика засобів досягнення мети у змінному середовищі відповідно до наявних ресурсів і можливостей.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Науково-теоретичне опрацювання економічних категорій «стратегія» і «стратегічний розвиток установ» досягло достатньо високого рівня, однак питанню обґрунтування стратегії надання освітніми установами своїх послуг із використанням інтернет-технологій науковцями не було приділено достатньо уваги. Тому ми вважаємо за необхідне більше детально дослідити цю проблему.

Постановка завдання. Нашим завданням є дослідження різновидів установ, що діють на ринку дистанційних освітніх послуг, і стратегій їх розвитку. Також нами буде наведено наше бачення вибору ефективних стратегій надання освітніх послуг із застосуванням інтернет-технологій різними типами освітніх установ.

Викладення основного матеріалу. Надання освітніх послуг у дистанційному режимі з використанням інтернет-технологій нині здійснюється:

Онлайн-зкладами, що не є вишами, наприклад, короткотерміновими онлайн-курсами з видачею сертифікатів.

Віртуальними університетами (виключно онлайн-вишами).

Класичними ВНЗ, що навчають за дистанційною формою навчання.

Класичними ВНЗ, що використовують систему дистанційного навчання або її елементи як підтримку очної і заочної форм навчання, тобто реалізують концепцію змішаного (англ. – blended) навчання.

Міжнародними університетами, а також міжнародними освітніми проектами.

Отже, розглянемо кожен із випадків і визначимо вагомі риси можливих стратегій для вищезначених типів освітніх установ.

У першому випадку свою стратегію надання освітніх послуг реалізують онлайн-зклади, що не є вишами. Ці установи виглядають як Веб-ресурси, що, у першу чергу, використовуються як маркетингові інструменти для просування платних освітніх послуг. Заходами реалізації їх стратегії є реклама своїх послуг шляхом SEO-оптимізації Веб-сайту і контекстної реклами, надання вичерпної інформації про мету своєї діяльності, процес навчання і результат, що отримає клієнт, скориставшись їхніми послугами.

При обраній стратегії такого типу клієнтами онлайн-освітніх курсів найчастіше стають великі компанії, що хочуть провести підвищення кваліфікації своїх кадрів максимально швидко і з найменшими витратами, що досягається завдяки специфіці онлайн-проведення навчання з використанням інформаційних і мережних технологій. Також потенційними споживачами послуг за умов такої стратегії є окремі фахівці, що прагнуть підвищити власну кваліфікацію, пройшовши короткотермінові курси.

Перевагою такого різновиду навчання є вузька спеціалізована спрямованість навчальних курсів, певні практичні і теоретичні знання, якомога тісніше пов'язані із фаховою діяльністю клієнта, а також їхня висока інтенсивність і короткостроковість. Все це надає досить вагомих результат: клієнт отримує тільки ті знання і навички, за які сплачує, та у максимально стислий термін.

Але називати такі онлайн-навчальні заклади освітніми не зовсім коректно, оскільки поняття «освіта» набагато ширше і виходить за межі надання окремих видів знань. Освіта – це комплексне знання, підготовка фахівця із відповідними документами (наприклад, дипломом про присвоєння певного фаху).

Отже, при зазначеній стратегії метою онлайн-навчальних установ є, в першу чергу, продаж своїх або сторонніх освітніх послуг з метою отримання прибутку.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

За сучасних умов підсилення фінансової автономії вишів України фактично будь-яка освітня установа змушена враховувати у своїй діяльності ті ж принципи, за якими функціонує будь-яке комерційне підприємство. Вижити в умовах конкурентної боротьби може лише той, хто пристосовується до нових умов, вдало використовує актуальні тренди на ринку праці тощо. Змагатися в освітній сфері із класичними вишами з приводу надання повної вищої освіти є майже нереальною задачею, що потребує значних інвестицій і ще не гарантуватиме успіху: ця ніша вже заповнена. Але класичні виші через зменшення цільової аудиторії зіштовхуються з неабиякими проблемами, причому це стосується і зарубіжних європейських, і вітчизняних освітніх закладів. Через свою низьку адаптивність великим університетам важко зайняти такі дрібні ніші, як надання дистанційних освітніх послуг у вигляді окремих курсів. Дуже характерною і тривожною ознакою для класичних вишів стало нещодавнє повідомлення фірми Ernst & Young, одного з найзначніших рекрутерів випускників Великої Британії. Його сенс полягає у тому, що дипломи вишів виключені з її критеріїв відбору персоналу, причому з такою мотивацією, що немає доказів того, що успіх в університеті корелює з досягненнями випускників у подальшому житті. Внутрішнє дослідження фірми Ernst & Young 400 випускників британських університетів продемонструвало, що відбір студентів тільки на підставі їх академічної успішності був занадто неефективним підходом до формування персоналу. Рекрутер декларує, що академічні кваліфікації і у майбутньому будуть братися до уваги і залишатися важливим фактором при оцінці кандидатів у цілому, однак більше не будуть виступати як бар'єр для того, щоб почати працювати в установі на нижчому рівні з шансом підвищення у майбутньому [6]. Однак така декларація, навпаки, за нашою думкою, надає надію на неабиякий успіх віртуальним установам, що надають дистанційні освітні послуги.

У цьому світі зростає вагомість і перспективність віртуальних освітніх курсів, що окреслює й стратегічні цілі останніх:

- закріплення позицій на ринку освітніх послуг;
- зайняття якомога більшої кількості ніш у різноманітні навчальних курсів;
- розширення цільової аудиторії;
- збільшення клієнтури;
- задоволення освітніх потреб споживачів;
- отримання конкурентних переваг;
- створення позитивного іміджу за рахунок підвищення якості освітніх послуг.

Ці стратегічні цілі є достатньо загальними для всіх різновидів освітніх установ, однак зазначений перелік може доповнюватися й іншими цілями, які є типовими для певного типу установи, що буде розглянуто нами далі.

Класичним прикладом онлайн-курсів в Україні слугував до нещодавна проект Prometheus. Про його сучасний розвиток буде йтися при розгляді інших різновидів освітніх установ.

Інший вид стратегії щодо надання освітніх послуг з використанням інтернет-технологій застосовують віртуальні університети, що пропонують освітні послуги виключно онлайн. Організаторами такої повноцінної вищої освіти, що доступна широкому колу Інтернет-користувачів, не є класичні виші. Віртуальні університети – цілком самостійні проекти, що виникли у сучасних умовах і були створені цілеспрямовано з метою надання повної дистанційної освіти.

Як і в першому випадку, основною метою цього різновиду освітніх установ є отримання прибутку і діють вони за всіма законами ринкової економіки, але і їхні стратегічні цілі співпадають з більшістю вищезазначених цілей освітніх закладів.

Перевага віртуальних університетів очевидна – на відміну від онлайн-курсів віртуальний університет надає повноцінну вищу освіту. Тому мета створення таких проектів – значно більший масштаб діяльності, що приносить більше прибутку, надає закладу більшого впливу і ваги на ринку освітніх послуг.

Відомим, але не єдиним, прикладом віртуального університету є проект, започаткований ще у 1969 році указом її величності королеви Великої Британії, – Відкритий університет (англ. – Open University). Метою його створення було надання можливості отримати освіту тим, хто бажав навчатися у зручному для них місці і в зручний час. Університет з минулого сторіччя засто-

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

совував широкий спектр методів для дистанційного навчання, а саме: письмові роботи, відео- та аудіоматеріали, інтернет-конференції, супроводжувані підтримкою тьютора і регулярними очними груповими семінарами і дводенними виїзними школами. Звісно, нині наголос робиться на Інтернет-технологіях навчання. Сьогодні Відкритий університет – найбільший університет Великої Британії, в якому навчається близько 253 тисяч студентів. З моменту заснування більше трьох мільйонів студентів пройшли навчання за його програмами.

Іншу стратегію, ніж суто віртуальний університет, щодо надання освітніх послуг із використанням мережних технологій обирає класичний університет, що надає разом із традиційною вищою освітою й дистанційні освітні послуги.

Як зазначалося, ситуація на українському ринку освітніх послуг нині є досить конкурентною. Значною мірою це зумовлено демографічною кризою. У дев'яності роки ХХ ст. в Україні спостерігалось значне падіння народжуваності; смертність населення перевищила народжуваність ще у 1991 р.; негативна тенденція старіння населення, специфічна для розвинених західних країн, стала характерною і для нас (рис. 1).

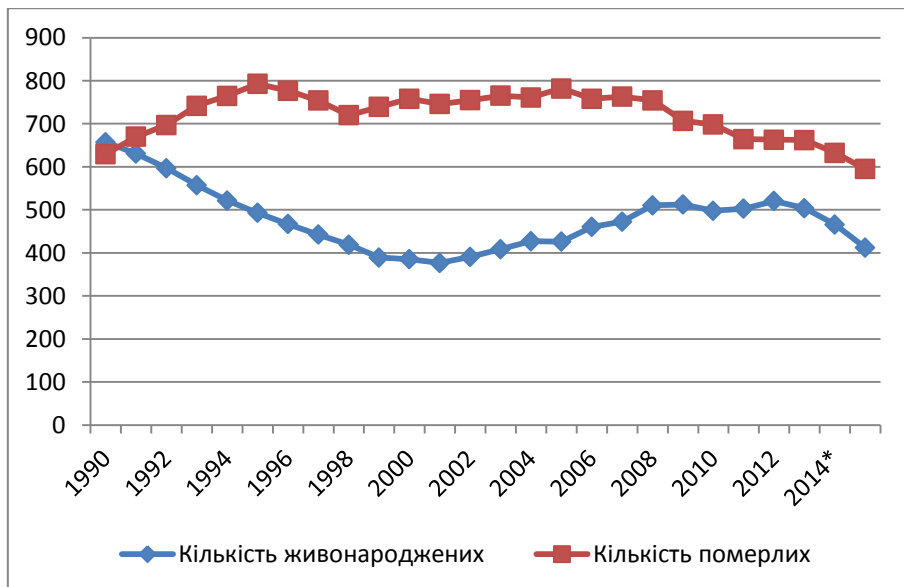

Рис. 1 – Динаміка народжуваності і смертності в Україні у 1990-2015 рр., тис. осіб, складено за [7]

*) – без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції.

Зазначимо, що ситуація «демографічної пастки», ілюстрована на рисунку 2, в яку Україна потрапила у 2002 році, коли найстарша вікова група населення стала стабільно перевищувати наймолодшу, й надалі буде негативно позначатися на перспективах системи вищої освіти. У 2001 році народжуваність почала зростати (за виключенням двох останніх років), і у 2018-2019 рр. виші могли б очікувати нового припливу абітурієнтів. Однак і ця позитивна тенденція у збільшенні чисельності абітурієнтів не дозволить досягти таких обсягів студентів вишів, що спостерігалися до падіння народжуваності та й інших негативних тенденцій.

Саме через ці обставини класичні виші змушені зменшувати дефіцит офлайн-вітчизняних студентів такими заходами:

- диверсифікація своїх освітніх послуг;
- розширення цільової аудиторії надання освітніх послуг;
- використання Інтернету як маркетингового інструменту брендингу вишів і просування їх освітніх послуг;
- залучення іноземних студентів.

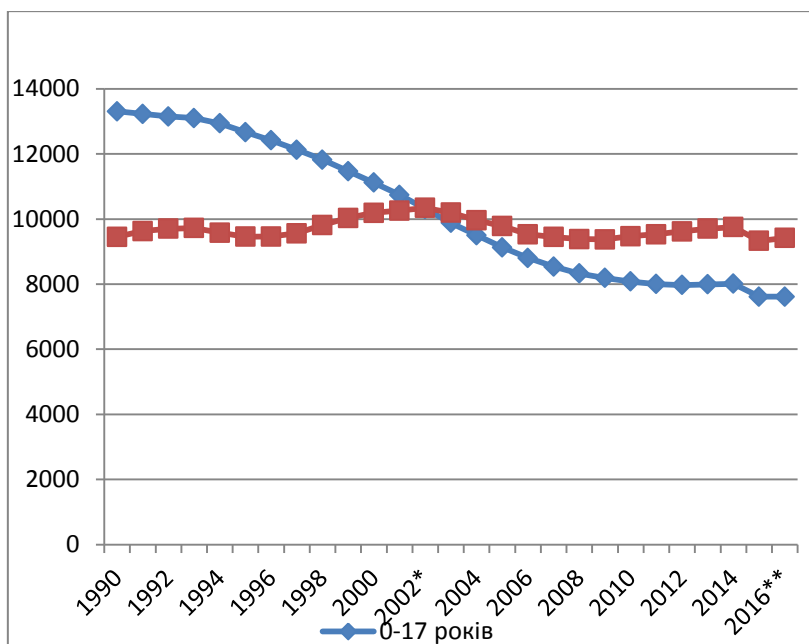
ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Рис. 2 – Динаміка чисельності молодшої і старшої вікових груп населення України у 1990-2016 рр., тис. осіб, складено за [7]

*) – за даними Всеукраїнського перепису населення на 5 грудня 2001 року.

***) – без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції.

Усі вищеперераховані інструменти взаємопов'язані, оскільки саме диверсифікація освітніх послуг є найвагомим кроком, що зможе розширити цільову аудиторію вишу. Дистанційна освіта є доступною широкому колу споживачів, не обмежених територіально Україною. Саме тому використання Інтернету як маркетингового каналу надасть можливість класичним університетам знайти клієнтів поза межами держави.

Організувати і повноцінно надавати дистанційні освітні послуги неможливо без їх попередньої апробації. Нині фактично кожен з українських вишів запроваджує дистанційний вид навчання власним шляхом, зазвичай, поступово, спочатку випробовуючи новітні технології в освіті як підтримку наявних форм навчання (очної і заочної).

Класичні університети, що використовують систему дистанційного навчання або її елементи в якості підтримки очної і заочної форм навчання, притримуючись концепції змішаного навчання, – це четвертий тип освітніх установ, стратегію яких ми розглядаємо.

Під час диверсифікації їх освітніх послуг впроваджуються системи дистанційного навчання, створюються курси, процес навчання у межах первинного експерименту випробовується на студентах очної і заочної форм навчання. Такий підхід є роботою на перспективу, на довгострокові цілі, бо жодної миттєвої вигоди він не надає ні у фінансовому, ні в організаційному аспекті. Навпаки, збільшується навантаження на персонал університету, професорсько-викладацький склад, з'являються нові статті витрат. Отримати в такій ситуації конкурентні переваги і зміцнити свої позиції на ринку освітніх послуг класичному вишу досить складно, однак це і є його найважливішою стратегічною метою.

Також негативним моментом для українських класичних вишів є поява п'ятого типу освітніх організацій, стратегії яких ми розглядаємо, – Інтернет-платформ масових відкритих онлайн курсів МВОК (англ. – MOOC, Massive Open Online Courses), таких, як edX, Coursera, Udacity тощо, що притримуються концепції масової онлайн-освіти.

У той час, як консервативна практика надання освітніх послуг намагається адаптуватися до сучасного стану речей, освітні стартапи здобувають все більшого успіху, залучаючи аудиторію з

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

усього світу. Нові освітні проекти на основі сучасних технологій останнім часом отримали власну назву – EdTech (англ. Education Technologies – освітні технології).

У 2011 році Стенфордський університет відкрив для публічного дистанційного доступу три безкоштовних курси, що стали досить поширеними. Згодом його підтримали й інші університети, було створено такі проекти МВОК, як edX і Coursera. Нині ситуація тут нагадує технологічні перегони: не тільки окремі всесвітньо відомі університети надають у відкритий доступ свої курси (така практика з'явилася ще наприкінці 1990-х років), а й вкрай поширений у всьому світі сервіс YouTube заводить і просуває окремих розділ з науки та освіти для навчальних цілей.

Найбільше заважає традиційним університетам конкурувати на ринку освітніх послуг безкоштовність МВОК. Навчальні матеріали найвідоміших і найавторитетніших університетів світу стають доступними будь-кому, у кого є комп'ютер та Інтернет, без плати за користування курсами. Усі проекти МВОК існують за рахунок внутрішніх і зовнішніх венчурних інвестицій. Наприклад, проект edX, створений Массачусетським технологічним інститутом і Гарвардським університетом, потребував коштів у декілька десятків мільйонів доларів від кожного із засновників. Українські освітні заклади поки не можуть конкурувати зі світовими на такому рівні, тим більше, коли стратегічна мета є досить примарною – апробація власної платформи, закріплення позицій у світовій онлайн-освіті. Звісно, через зміну концепції навчання потрібно інвестувати саме в нові сучасні освітні технології, однак поки в Україні панує достатньо консервативна практика, й університети через стратегію міжнародних освітніх стартапів ризикують назавжди втратити іноземний ринок студентів і частково – власний.

Змагатися зі світовими лідерами на кшталт Массачусетського технологічного інституту й Гарвардського університету із впровадження новітніх освітніх технологій – справа важка, навіть якщо створити всеукраїнський онлайн-консорціум, ініціативу організації якого нещодавно взяла на себе вищезгадана компанія Prometheus.

Слід зазначити, що безкоштовність МВОК, звісно, є тимчасовим заходом, монетизація таких проектів у будь-якому випадку відбудеться. Нині МВОК є безкоштовними, і дипломи про вищу освіту їх слухачі не отримують, натомість отримують реальні знання і вміння від кращих всесвітніх університетів, а також позитивний пункт у власному резюме про проходження курсів в них.

МВОК-стартапи не говорять відкрито про свої стратегічні цілі. За словами організаторів проекту edX, їхніми стратегічними цілями є таке [8]:

- зробити доступною якісну вищу освіту студентам всього світу;
- дослідити процес навчання, випробувати новітні технології;
- поділитися відкритим кодом платформи МВОК;
- надихати власними успіхами і результатами дослідження освітян всього світу;
- підвищити якість навчання і викладання он-лайн;
- популяризувати благодійність і відкритість платформи.

Звісно, що такі стратегічні цілі виглядають дійсними, але альтруїзм не може бути рушійною силою, особливо коли проекти потребують багатомільйонних інвестицій. На нашу думку, головною стратегічною метою таких МВОК-стартапів є закріплення позицій на світовому ринку освітніх послуг; отримання авторитету найвпливовішої й найпрестижнішої МВОК-платформи, а згодом як довготривала стратегічна мета – оволодіння ринком освітніх послуг.

Після випробувань платформ на багатомільйонній аудиторії МВОК-проекти вже неможливо буде наздогнати. Вони володітимуть аудиторією студентів з усього світу, залишивши традиційні університети як варіант для провінції. Традиційні ВНЗ втратять частку прогресивної молоді, яка й без того у регіонах є досить малочисельною.

На наш погляд, українські виші і ринок освітніх послуг через брак коштів, технологічних і методичних напрацювань світового рівня нині не можуть повноцінно конкурувати зі світовими лідерами. Вихід для українських вишів може полягати у декількох напрямках, а саме:

локалізація і використання у навчальному процесі існуючих курсів з міжнародних МВОК-платформ. Так, фонд Віктора Пінчука вже став глобальним партнером освітньої платформи Coursera. Відповідно домовленостям фонд фінансував субтитрований переклад українською

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

мовою найпоширеніших курсів, що зробить платформу Coursera більш доступною для українських студентів [9];

впровадження власних курсів на існуючих міжнародних платформах, таких, як edX і Coursera. Для того, щоб стати частиною всесвітнього освітнього інтелектуального простору, слід створювати курси англійською мовою кращим викладачам країни, хоча вважаємо, що й певні специфічні он-лайн курси українською також мали б успіх;

участь у національних МВОК-платформах з курсами на рідній та іноземних мовах. Наприклад, участь у новому проекті компанії Prometheus, що декларується як громадська МВОК-платформа, а його стратегічними цілями оголошуються таке:

у співпраці з викладачами кращих ВНЗ України створювати і розмішувати МВОК на власній онлайн-платформі, надавати безкоштовну можливість університетам, організаціям та провідним компаніям публікувати і розповсюджувати курси на цій платформі;

відкрити безкоштовний онлайн-доступ до найкращих навчальних курсів університетського рівня всім охочим в Україні.

Сьогодні серед задекларованих партнерів платформи Львівська ІТ Школа і провідні виші України: Національний університет «Києво-Могилянська академія», Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Український католицький університет.

Зараз проект збирає онлайн 400 000 гривень для створення нових масових безкоштовних онлайн-курсів і запуску пілотного проекту змішаного навчання відразу в декількох українських вишах у різних містах України, а саме, у Київському політехнічному інституті, Українському католицькому університеті, Національному університеті «Львівська політехніка» та Львівському національному університеті імені Івана Франка.

В якості національної МВОК-платформи можна згадати проект Київського національного університету імені Тараса Шевченка «Університет онлайн». Знаменно, що на платформі зазначається урахування сучасних трендів, таких, як адаптація освітніх он-лайн ресурсів для мобільних пристроїв, а також концепція мінімалізму і простоти дистанційних курсів [10].

Таким чином, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, один з найавторитетніших ВНЗ України, створив і власну МВОК-платформу, і бере участь у роботі іншої національної МВОК-платформи Prometheus, і приймає участь у пілотному проекті з поширення змішаного навчання. Постає питання, що робити і як діяти багаточисельним регіональним вишам. Як приклад розглянемо стратегію розвитку дистанційного проекту ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» (ПУЕТ).

Через негативну щорічну тенденцію втрати абітурієнтів ПУЕТ, як й інші регіональні виші, опинився в ситуації, коли керівництво змушене або втрачати цінні наукові кадри, або шукати нову цільову аудиторію. Постає вибір: або залишатися класичним університетом, або провести диверсифікацію освітніх послуг, або перетворитися цілком на віртуальний університет.

ПУЕТ, маючи потужну матеріально-технічну базу і прогресивні кадри професорсько-педагогічного складу, обрав стратегію диверсифікації освітніх послуг і впровадження дистанційної форми навчання. На даному етапі проводиться експеримент, згідно якого у ПУЕТ впроваджується система дистанційної освіти. Спочатку цей процес перебігав як підтримка традиційних форм навчання. У різних містах України на базі коледжів і технікумів єдиного університетського навчального комплексу «Освіта» створені локальні дистанційні освітні центри, де студенти заочної форми навчання збираються на сесії згідно свого графіку. Але замість очних зустрічей викладачі університету читають он-лайн лекції потоку студентів. Виконання практичних завдань має більш гнучкий графік – є жорсткі рамки здачі завдань, але виконати їх студент може в зручний для себе час доби у себе вдома або на роботі. Минулого року в університеті з'явилися суто дистанційні студенти як за бакалаврським, так й за магістерським ступенем освіти.

Залишатися класичним університетом й одночасно надавати вищу освіту дистанційно – це найкращий вибір на сьогодні, який дозволить регіональному вишу максимально охопити студентську аудиторію. Але ПУЕТ йде власним шляхом розвитку, відмінним від всесвітнього тренду МВОК. На нашу думку, щоб не стояти осторонь прогресивного тренду, університету варто долу-

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

читися і до цього руху вищезазначеними шляхами. Оптимальним для регіонального вишу нам здається приєднання до однієї з національних МВОК-платформ.

Висновки відповідно до статті. Таким чином, дослідивши стратегічні напрями діяльності освітніх установ різних типів у сучасних умовах, ми дійшли висновку, що нині більшість світових й національних освітніх закладів де-факто функціонує за правилами розвитку комерційного підприємства, за ринковими законами, навіть якщо за організаційною формою є неприбутковими (некомерційними).

Перемогти у конкурентній боротьбі на ринку освітніх послуг українським вишам стає дедалі складнішим через низку чинників, серед яких:

- складна демографічна ситуація;
- поява МВОК, які через свою якість і безкоштовність відволікають велику частину прогресивної молоді як клієнтів від класичних університетів.

Щоб досягти спільної для усіх різновидів освітніх установ стратегічної мети, сучасні класичні виші мають поставити перед собою низку конкретизованих цілей:

- провести диверсифікацію освітніх послуг;
- використати Інтернет як маркетинговий інструмент просування освітніх послуг;
- розширити цільову аудиторію потенційних клієнтів;
- зміцнити свої позиції на ринку освітніх послуг шляхом підтримки тренду МВОК.

Через те, що більшість українських вишів мають державну форму власності, і відповідно, певну обмеженість у фінансуванні (хоча цей тренд спадає), або є неприбутковими організаціями, внутрішні венчурні інвестиції, які б могли підтримати їх власний МВОК-стартап, відсутні.

Щоб бути у всесвітньому тренді, на нашу думку, провідним центральним і прогресивним регіональним вишам України слід:

або використовувати міжнародні платформи Coursera й edX для створення власного МВОК з англійськими курсами, якщо навчальна діяльність орієнтується й на іноземних студентів;

або приєднуватися до національних МВОК-платформ, які б надавали їх найкращі курси як МВОК, залучаючи венчурні інвестиції благодійних фондів, що вже займаються фінансуванням EdTech-проектів. Стати ядром такого утворення могли б провідні IT-компанії України, провідні технологічно орієнтовані виші Києву і Львову, Дніпропетровську, Харкову, Сум; підтримати ініціативу має держава в особі Міністерства освіти і науки України.

Література

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [Укл. і голов. ред. В.Т. Бусел]. – К. : Перун, 2003. – 1440 с.
2. Chandler A. D., Jr. Strategy and Structure: Chapters in the History of the Industrial Enterprise / A.D., Jr. Chandler. – Cambridge, MA: MIT Press, 1962. – 490 p.
3. Andrews, K. R. The Concept of Corporate Strategy / K. R. Andrews. – DowJones-Irwin, Homewood, 1971. – 245 p.
4. Ансофф, И. Стратегическое управление: пер. с англ / И. Ансофф ; науч. ред. и авт. предисл. Л.И. Евенко. – М. : Экономика, 1989. – 519 с.
5. Richardson, R. The Impact of People Management Practices on Business Performance: A literature review/ R. Richardson, M. Thompson. – Institute of Personnel and Development, London, 1999. – 78 p.
6. Ernst & Young Removes Degree Classification From Entry Criteria As There's 'No Evidence' University Equals Success [Electronic resource]// The Huffington Post. – Retrieved from : http://www.huffingtonpost.co.uk/2016/01/07/ernst-and-young-removes-degree-classification-entry-criteria_n_7932590.html [in Ukrainian].
7. Демографічна та соціальна статистика. Населення та міграція. Населення (1990-2016) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2007/ds/nas_rik/nas_u/nas_rik_u.html.
8. We're empowering learning in the classroom and around the globe [Electronic resource] // Site edX – About Us. – Retrieved from : <https://www.edx.org/about-us> [in Ukrainian].
9. Освітня online-платформа Coursera запускає курс з українським перекладом [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.osvita.org.ua/news/73776.html>.
10. Підсумки першого масового онлайн курсу проекту «Університет онлайн» [Електронний ресурс] // Сайт Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – Режим доступу : <http://www.univ.kiev.ua/news/4954>.

References

1. Velikiy tлумachniy slovník suchasnoyi ukrayinskoyi movi [Great Dictionary of Modern Ukrainian] (2003). – K. : Perun [in Ukrainian].
2. Chandler, Alfred D., Jr. (1962). Strategy and Structure : Chapters in the History of the Industrial Enterprise. Cambridge, MA: MIT Press.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

3. Andrews, Kenneth R. (1971). *The Concept of Corporate Strategy*. – DowJones-Irwin, Homewood.
4. Ansoff, Igor. H. (1979). *Strategic Management*. – London: Macmillan; New York : Wiley.
5. Richardson, Ray, & Thompson, Marc (1999). *The Impact of People Management Practices on Business Performance : A literature review*. – London : Institute of Personnel and Development.
6. Ernst & Young Removes Degree Classification From Entry Criteria As There's 'No Evidence' University Equals Success (04/08/2015/ Updated 18 January 2016). Retrieved from : http://www.huffingtonpost.co.uk/2016/01/07/ernst-and-young-removes-degree-classification-entry-criteria_n_7932590.html [in Ukrainian].
7. Demografichna ta sotsialna statistika/ Naselennya ta migratsiya. Naselennya (1990-2016) [Demographic and Social Statistics / Population and Migration. Population (1990-2016)] (n.d.). Retrieved from : http://www.ukrstat.gov.ua/operativ-operativ2007/ds/nas_rik/nas_u/nas_rik_u./html [in Ukrainian].
8. We're empowering learning in the classroom and around the globe (n.d.). Retrieved from : <https://www.edx.org/about-us> [in Ukrainian].
9. Osvitnya online-platfoma Coursera zapuskae kurs z ukrayinskim perekladom [Educational online-platform Coursera starts course from Ukrainian translation] (10/07/2013) Retrieved from : <http://www.osvita.org.ua/news/73776.html> [in Ukrainian].
10. Pidsumki pershogo masovogo onlain kursu proektu «Universitet onlain» [The results of the first MOOC-project «University Online»] (10/22/2013) Retrieved from : <http://www.univ.kiev.ua/news/4954> [in Ukrainian].

Надійшла 21.10.2016

Бібліографічний опис для цитування :

Макарова, М. В. Обґрунтування стратегій надання освітніх послуг із застосуванням інтернет-технологій / М. В. Макарова, Т. М. Білоусько, Р. М. Лавренюк // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 1. – С. 29–38.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

UDC 336.14

V. I. Krylenko, Doctor of Economic Sciences,
Associate Professor**BUDGET SAFETY: THE FUNCTIONAL ASPECT**

Abstract. *The article investigates structurally the system of ensuring budget security. It analyses the relations inside the system, as well as it characterizes functionally the system of ensuring budget safety from the point of sequence of performing functions, as well as according to the criteria of the desired result. The article defines the role and importance of the budget safety in the system of economic safety.*

Keywords: *economic safety; budget safety; functions of management; budget system; functions of management of budget safety.*

В. І. Криленко, д. е. н., доцент

БЮДЖЕТНА БЕЗПЕКА: ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ

Анотація. *В статті здійснено структурне дослідження системи забезпечення бюджетної безпеки, проведений аналіз внутрісистемних зв'язків, дана функціональна характеристика системи забезпечення бюджетної безпеки з погляду послідовності виконання функцій і за критерієм очікуваного результату. Визначено місце і значення бюджетної безпеки в системі економічної безпеки.*

Ключові слова: *економічна безпека; бюджетна безпека; функції управління; бюджетна система; функції управління бюджетної безпеки.*

В. И. Крыленко, д. э. н., доцент

БЮДЖЕТНАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ: ФУНКЦИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ

Аннотация. *В статье осуществлено структурное исследование системы обеспечения бюджетной безопасности, проведен анализ внутрисистемных связей, дана функциональная характеристика системы обеспечения бюджетной безопасности с точки зрения последовательности выполнения функций и по критерию ожидаемого результата. Определено место и значение бюджетной безопасности в системе экономической безопасности.*

Ключевые слова: *экономическая безопасность; бюджетная безопасность; функции управления; бюджетная система; функции управления бюджетной безопасности.*

Urgency of the research. The determinant trait in the system of national safety of the state is the economic safety, its level, the character, and tendencies in the development. Nowadays, it is of particular importance for the country, as well as for the particular region to raise the economic safety of the state. In addition to that, it has remained as the progressive territory capable to neutralize effectively various dangers or to prevent their rises. At the same time, the economic safety depends greatly on the level of budget safety. The budget safety is the part of the system of financial safety, and to ensure it is one of the first and foremost national priorities, as well as the guarantee of the financial stability of the country.

Target setting. It is of great importance to intensify the scientific researches in the sphere of budget safety of Ukraine. It is caused by the set of vital contradictions as to the solution of the budget system problem. These contradictions are connected with poor effectiveness of mechanisms of state regulatory policy in the budget system as to the regulation of the relations inside the system, as well as the use of functional characteristic of the system, that does not promote the necessity to ensure the appropriate level of the budget safety.

Actual scientific researches and issues analysis. In scientific literature, it is easy to find the problems of economic and financial safety of the state. The works and investigations of domestic scientists and researchers are of great importance. The most popular are T. Bondaruk [1] (investigated the mechanism of ensuring the economic safety of the state), M. Yermoshenko [2] (paid much attention to the dependence of the level of financial safety of the state on the condition of budget execution), V. Muntiyani [3] (examined the budget as the important instrument of national administration of social and economic processes).

Uninvestigated parts of general matters defining. But, despite the scientists' attention to the problem of budget and economic safety of the state, the only approach to the arguments of financial characteristic of budget safety and its significance in the system of economic safety of the state has not been developed.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

The research objective. The purpose of the article is the structural investigation of the system of ensuring budget safety, and estimation of functional characteristic of this system from the point of sequence of performing functions, as well as according to the criteria of the desired result.

The statement of basic materials. While investigating the concept 'safety', the scientists define types and levels of its distribution. It helps imagine clearly the structural ranking of safety, as well as discover the place of budget safety in the system of economic safety. The structure of economic safety of the state is complex and diverse. It includes the following subsystems: macroeconomic, financial, foreign economic, investment, scientific and technological, energy, industrial, demographic, social, and food [4]. In addition to that, financial safety is the main subsystem of economic safety, as it defines the condition of financial and credit sphere of the state. Under present-day conditions, the economy of the state cannot exist without this sphere [5]. We consider that budget safety is the main subsystem of financial safety. The main purpose of budget safety is the constant maintenance of such a condition of budget sphere. This condition must be characterized by equilibrium, as well as sustainability to internal and external influences, as well as the capability of this sphere to provide the effective social and economic development of the state.

While investigating financial safety, the renowned scientist and economist M. M. Yermoshenko mentions that, there is the direct relation of the level of financial safety of the state, and the condition of state and consolidated budget execution [2, p. 166]. Thus, he emphasizes about the importance of budget safety. V. I. Muntyan indicates that, budget is the important instrument of state administration for social and economic processes, and its imbalances is the main disturbing factor of the crisis of state finances [7, p. 236].

The domestic scientist T. G. Bondaruk affirms that, in general the mechanism of ensuring economic safety includes two interconnected subsystems: economic and institutional mechanisms. The economic mechanism of ensuring economic safety is the mechanism of force of objective economic laws in practice that are typical to this stage of society development. Social and economic relations of production that depend on the level of the development of productive forces on the society show this development [1, p. 149]. The institutional mechanism is the combination of organs and organizations, as well as legislative and regulatory acts, as well as methods of management and economic regulation. The state uses this combination to ensure economic safety. The institutional mechanism includes organizational and economic, as well as technical and economic relations of production. That means the group of superstructural relations of production that cause the economic policy of the state [1, p. 150].

In the process of the analysis various researches we summarized the main characteristics of economic safety components. It helped to define the role of budget safety in the system of economic safety of the state. We should remark that the defined characteristics on different conditions of economic development of the state and its territory could have as positive and negative influence on the general level of economic safety of the state, and as its special components.

The classification according to proper levels will help to ensure the comparability of special elements as well as its interconnection. H. H. Vayhanov defines the following levels of safety [6, p. 47]: macrolevel – the global safety, meso-level – the regional safety, microlevel – the national safety. It is necessary to denote that there is quite stable ranking in the national safety: 1) the safety of the state; 2) the safety of the society; 3) the safety of the region (in the state, unlike world or international region); 4) the safety of the social group; 5) the safety of the person [6, p. 47].

We consider that it is unreasonable to distinguish the level of regional safety on the international and national levels, as this concept is more typical of the level of national economy. The research [7, p. 146–166] sets the simple understanding of levels of economic safety: world economy, a state, a region, (a town, a region), a business entity, a personality. The investigation of this problem in this context persuades that the economic safety is not only the ability of the state to implement its own power decisions, but also the possibility for the economic entities of different levels to act according to their basic interests, but in the general purpose to raise the economic safety of the state.

Thus, the budget safety is necessary to study as the basic component of the economic safety, its material background, as well as the interconnected system of certain levels (Fig. 1)

It is vital to define the most important types of management actions for the effective organization of the process of management of the system to ensure the economic safety. It is traditionally considered that the most important problem of the general theory of management is to define the structure of management functions. There is the difference in opinion to the problem of their classification according to the rules of their selection. Views differ regarding the structure of functions, their sequences in the process of management, the consequence of functions in the system of government regulation of financial relations. The open to questions trait of the problem of the functional structure of management actions in the general theory of management causes the rise of the methodological vacuum of decomposition of functions of management subsystems. The system of budget safety man-

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

agement is among them. In the process of studying the problem of functional composition of the process of budget safety management, we have not met the researches devoted to this problem analysis.

Fig. 1. The role of the budget safety in the system of economic safety depending on the level differentiation, author's design

All these facts make us search the requirements to define functions, their differentiations, and interpretation of the content and structure. The reason is in the characteristics of functional differentiation in sequence of performing the management actions.

Six functions set the functional classification of the system of ensuring the safety regarding the sequence of performing the management actions.

The high dynamic activity of social and economic processes causes the performing the function of monitoring. This function helps to follow the demands put forward managers of budgetary funds, to control and analyze the situation formed in the financial and economic, political, and social spheres. As a result, the topicality of the development of the system of monitoring the condition of the budget system has increased. The budget system is considered as the additional instrument to upgrade to the level of the effectiveness of the budget process and budget system management from the point of view of their safety. The upgrading to this level is possible by means of the improvement of the level of the analytical data processing and providing the surgical decision in the sphere of financial management.

The monitoring of the budget system functioning is focused on calculations of particular indicators and factors schemed to the integral index in the result. The monitoring data influences the realization of the following functions of budget safety management: control, prediction, and regulation.

The function of diagnostics is the process of revealing the real and prospective dangers of the external and internal origin. The diagnostics is based firstly on the analysis of the tendencies of the development of the economy, society, and political conditions in the part of the relations with the system of social finances management. The second basis of the diagnostics function is the virtual generating of dangers by means of comparison with interests of the state and society in the budget sphere. Apart from the immediate identification of dangers, the diagnostics function proclaims the important estimation of the influence of the dangerous factors on the possibility to decrease the level of the budget safety. The result of diagnostics function realization is the classification of dangers and risks with further regulation of the regulatory and legal character.

The effective process of budget safety management is impossible without the performing *the functions of projecting and planning regulation*. The function of projecting is focused on the transformation of the system of ensuring the budget safety and the budget system from the existed condition into the desired one according to the chosen path. The chosen path includes the strategy of realization of project and is liable to the compulsory regulation. The regulation allows the establishment of compulsory legislative regulations and methodological regulations. Planning has the tactical aspect of the strategic projecting that means the detailed parameters of the future condition of the budget system, as well as the development of the system of measures and actions for improving the system of ensuring the safety in the budget sphere. The function of projecting is the integral part of the functional procedures for the effective management of social and economic systems. Projecting, as the function of management of the budget safety, means the estimation of its future condition in two forms: prediction indexes of the budget system (budget indexes) and prediction indexes of the system of ensuring the budget safety. For instance, the prediction of tax and other revenues of the budget, as well as aggregate income and expenses refer to the first group. Based on data of the first group we can calculate the second group that is the prediction of main indicators for the estimation of the level of the budget safety.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

The function of regulation means the possibility to control efficiently the process of the improvement of the system of safety and to detect the path for the budget policy implementation. This function is closely connected with the functions mentioned above, as for making the effective administrative decision we need to be able to use efficient information generated in the process of the realization of other functions.

The control functions is the feedback and the effective reflection of the process of management. The control is realized according to the following data: a) budget indexes (the volumes of incomes and expenses); b) indexes of the system of budget safety (indicators of the level of the budget safety). The data is compared with two groups of indexes: with regard to the actual data of past periods, as well as to the predicted data of the actual period. The control function allows not only to analyze the achievements of planned parameters but also to reveal the tendencies of economic and social consequences of budget policy. This function contributes to the development of the process of the formation of 'the audit of effectiveness' from the point of view of budget management optimization and the improvement of the safety of the budget system. It is caused by the topicality of the problem of controlling executive agency activities.

The information function can be realized in two forms: in the use of information and its reproduction. The basis of the information function in the meaning of use is the search, classification, and analysis of the introductory information about social and economic, political and other conditions of the state in correlation with the budget sphere. The information function in the productive aspect is based on the compulsory production of new data and knowledge that are the results of the realization of the function of monitoring and diagnostics, as well as predictions and planning, and others, and is expressed in systematic relation and the given information summarizing (Fig. 2).

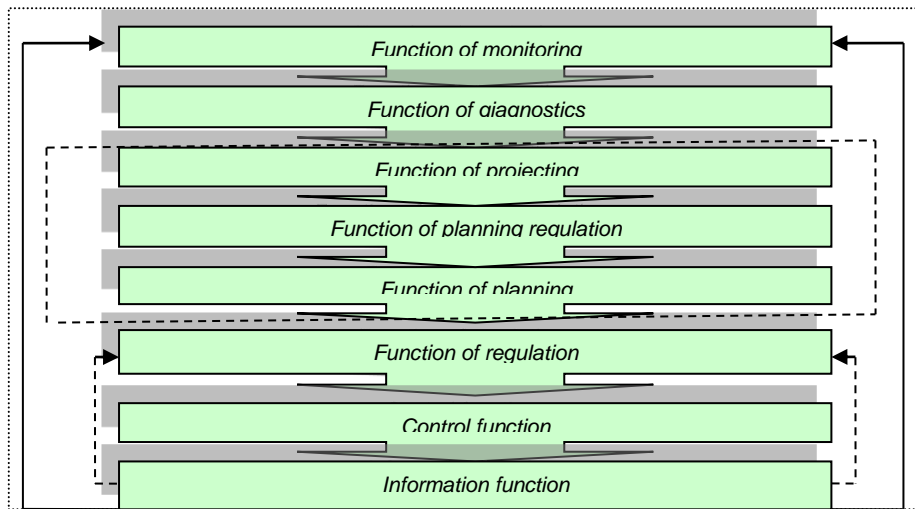

Fig. 2. Functional structure of the system of budget safety management according to the sequence of activities performing author's design

The presence of big and small cycles in the realization of functions of management allows controlling the system effectively. A big cycle includes basic functions of the strategic management and lasts more than a year period. A small cycle causes the timely control, regulation and correction of the process of management based on the efficient and short-term information and comparative analysis. It lasts less than a year – a month, a quarter, half a year, nine months.

The proposed scheme of the functional structure of the system of budget safety management according to the sequence of activities performing is not basic. Functions can have the other order of realization. Many aspects of the controlled system and the complex character of internal system relations cause this specificity.

Thus, we have studied the system of ensuring the budget safety, have analyzed internal system relations, and have characterized the system from the point of the order of performing the functions. We have defined the role and importance of the budget safety in the system of the economic safety.

Conclusions. We have studied the researches and classified the economic safety according to particular levels. It helps to define the role of the budget safety in the system of the economic safety of the state.

For the effective organization of the process of management of the system of ensuring the budget safety, we have classified the criteria of defining functions according to the characteristics of functional differentiation as to the sequence of performing administrative actions.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

We have defined six functions with regard to the functional classification of the system of ensuring safety according to the sequence of performing administrative actions. The first function is the function of monitoring concentrated on the calculation of particular indicators and factors come to the integral index. The next function is the function of diagnostics as the process of revealing the real and potential dangers of the external, as well as internal origin. The third function is the function of projecting that is oriented on the changes of the system of ensuring the budget safety and the budget system. The purpose of this function is its transformation from the present condition into the desired one according to the chosen path. The fourth function is the function of planning, and it has the tactical aspect of the strategic projecting. That means the detailed parameters of the future condition of the budget system, and the development of the system of actions for improving the system of ensuring safety in the budget sphere. The function of prediction as the fifth one is the function of management of the budget safety. The main purpose of this function is to define the future of budget safety condition. The function of regulation means the possibility to control efficiently the process of the improvement of the system of safety and to detect the path for the budget policy implementation. The control function is possible in case of the following data: budget indexes and indexes of the system of the budget safety. The information function is realized in two forms: in the use of information and its reproduction.

References

1. Bondaruk, T. G. (2013) Byudzhethnoye regulirovaniye v sisteme obespecheniya ekonomicheskoy bezopasnosti gosudarstva [The budget regulation in the system of ensuring the economic safety of the state]. *Razvitiye sistemy ucheta, analiza i audita: teoriya, metodologiya i organizatsiya*, Kiyev : NASOA, 2013 [in Ukrainian].
2. Yermoshenko, M. M. (2001) Finansovaya bezopasnost' gosudarstva : natsional'nyye interesy, real'nyye ugrozy, strategiya obespecheniya [The financial safety of the state : national interests, real dangers and the strategy of ensuring]. M. : KNTEU, 2001 [in Ukrainian].
3. Muntian, V. I. (2006) Problemy natsionalnoi bezpeky v protsesakh derzhavotvorennia : Monografiia [Problems of national safety in the processes of the state development]. K. : KVITs, 2006 [in Ukrainian].
4. Pro zatverdzhennia Metodyky rozrakhunku rinvnia ekonomichnoi bezpeky Ukrainy : Nakaz Ministerstva ekonomiky Ukrainy vid 02.03.2007 [About the confirmation of the Methodology of the calculation of the level of the economic safety of Ukraine] *Elektronnyy resurs*, № 60. Retrieved from : zakon.rada.gov.ua. [in Ukrainian].
5. Yatsenko, N.M. Ponyatiye i struktura finansovoy bezopasnosti [The concept and the structure of the financial safety]. Retrieved from : http://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CDMQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.nbu.gov.ua%2Fportal%2FSoc_Gum%2FEkpr%2F2008_13%2Fyacenko.pdf&ei=p13wULDKHMX [in Russian]
6. Vaykhanov, KH. KH. Natsional'naya bezopasnost' Rossii na regional'nom urovne [National safety of Russia on the regional level]. Main Ed. I.P. Dobayev. Rostov-na-Donu : Izdatel'stvo SKNTS VSH YUFU, 2010 [in Russian].
7. Potrubach N. N. (2002) Nalogovaya sostavlyayushchaya ekonomicheskoy bezopasnosti Rossii [The tax factor of the economic safety of Russia]. *Sotsial'no-gumanitarnyye znaniya*, 2002, № 3 [in Russian].

Література

1. Бондарук, Т. Г. Бюджетне регулювання в системі забезпечення економічної безпеки держави / Т. Г. Бондарук // Розвиток системи обліку, аналізу та аудиту: теорія, методологія і організація. – Київ : НАСОА, 2013. – С. 143–152.
2. Єрмошенко, М. М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення / М. М. Єрмошенко – К. : КНТЕУ, 2001. – 309 с.
3. Мунтян, В. І. Проблеми національної безпеки в процесах державотворення : монографія / В.І. Мунтян. – К. : КВІЦ, 2006. – 756 с.
4. Про затвердження Методики розрахунку рівня економічної безпеки України : Наказ Міністерства економіки України від 02.03.2007 № 60 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws>
5. Яценко, Н. М. Поняття та структура фінансової безпеки [Електронний ресурс] / Н. М. Яценко // Економічний простір. – 2008. – №13. – С. 170-174. – Електрон. версія друк. вид. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Ekpr/2008_13/yacenko.pdf.
6. Вайханов, Х. Х. Национальная безопасность России на региональном уровне / Х. Х. Вайханов ; отв. ред. И. П. Добаев. – Ростов-на-Дону : Издательство СКНЦ ВШ ЮФУ, 2010. – 175 с.
7. Потрубач, Н. Н. Налоговая составляющая экономической безопасности России / Н. Н. Потрубач, И. С. Ципин // Социально-гуманитарные знания. – 2002. – № 3. – С. 146–166.

Received for publication 31.10.2016

Бібліографічний опис для цитування :

Krylenko, V. I. Budget safety: the functional aspect / V. I. Krylenko // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 1. – С. 39-43.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

УДК 330

Б. О. Язлюк, д. е. н., доцент,
О. Є. Фурман, д. психол. н., доцент**СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЯК СОЦІАЛЬНИЙ КОМПОНЕНТ СИСТЕМИ
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ЗАХИСТУ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ**

Анотація. В статті розглянуто поняття соціальної безпеки як стан соціуму, при якому забезпечений надійний і всебічний захист особистості, суспільства, держави в соціальному просторі від впливу різного роду загроз, визначено методичний інструментарій оцінки досягнутого рівня соціальної безпеки, функціональні характеристики даної категорії, зроблено висновок, що основою побудови системи економічної безпеки має стати інноваційна модель, яка стратегічно орієнтована на використання новітніх технологій менеджменту, зокрема, технологій соціального характеру.

Ключові слова: соціальна відповідальність; система; економічна безпека; соціальна безпека; інноваційна модель розвитку.

Б. А. Язлюк, д. э. н., доцент,
О. Е. Фурман, д. психол. н., доцент**СОЦИАЛЬНАЯ ОТВЕТСТВЕННОСТЬ КАК СОЦИАЛЬНАЯ КОМПОНЕНТ СИСТЕМЫ
СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО ЗАЩИТЫ СУБЪЕКТОВ ХОЗЯЙСТВА**

Аннотация. В статье рассмотрены понятие социальной безопасности как состояние социума, при котором обеспечена надежная и всесторонняя защита личности, общества, государства в социальном пространстве от воздействия разного рода угроз, определены методический инструментарий оценки достигнутого уровня социальной безопасности, функциональные характеристики данной категории, сделан вывод, что основой построения системы экономической безопасности должна стать инновационная модель, которая стратегически ориентирована на использование новейших технологий менеджмента, в частности, технологий социального характера.

Ключевые слова: социальная ответственность; система; экономическая безопасность; социальная безопасность; инновационная модель развития.

В. О. Yazlyuk, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor,
О. Y. Furman, Doctor of Psychology Sciences, Associate Professor**SOCIAL RESPONSIBILITY AS A SOCIAL COMPONENT OF THE SYSTEM
OF SOCIAL AND ECONOMIC PROTECTION OF BUSINESS ENTITIES**

Abstract. In the article the concept of social security is described as a condition of society in which provided reliable and comprehensive protection of the individual, society and state in the social space of the impact of different kinds of threats, identified methodological tools of evaluation of the level of social security, functional characteristics of this category. It is concluded that the basis building a system of economic security has become an innovative model that is strategically focused on the latest technology management, including technology social issues.

Keywords: social responsibility; system; economic security; social security; innovative model of development.

Вступ. Система соціально-економічної безпеки суб'єктів господарювання є важливим елементом національної безпеки. Рівень розвитку системи економічної безпеки зумовлює рівень розвитку соціальної безпеки і навпаки, та знаходить своє вираження в розвитку особистості, соці-

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

льних інститутів і суспільства в цілому. Це дає підстави дослідження системи національної безпеки загалом та соціально-економічної безпеки як окремого індивіда, населення, регіону або країни зокрема. Зміщення ключових орієнтирів з питань максимізації прибутку та підвищення рентабельності на соціальну складову у сучасних умовах є головним чинником досягнення економічного успіху та зміцнення конкурентних позицій суб'єктів господарювання на ринку. Однією із складових елементів стратегії сталого розвитку економіки є соціальна відповідальність суб'єктів господарювання, яка, у свою чергу, є внеском підприємців у довгостроковий сталий розвиток країни.

Серед науковців, у працях яких закладено основи соціальної відповідальності бізнесу, необхідно відзначити таких зарубіжних вчених, як: М. Г. Боуен, Дж. Грейсон, К. Девіс, П. Друкер, С. Івченко, Е. Карнегі, М. Крамер, К. Левін, М. Фрідмен, Р. Фрімен, В. Хойер, Ф. Хайск, та інші. Вагомий внесок у розробку названої проблематики зробили такі вітчизняні науковці, як: І. Акімова, І. Гришова, Л. Грицина, А. Колот, А. Кондиріна, Т. Косова, В. Лисогор, А. Садеков, Ю. Саєнко, А. Чухно, Т. Шабатура та інші.

Нерозробленість у вітчизняній практиці основ соціальної компоненти економічної безпеки, невідпрацьованість регуляторного впливу на рівень соціальної відповідальності суб'єктів господарювання, науково обґрунтованих його принципів, важелів та інструментів, неадаптованість світового досвіду до особливостей економічного розвитку вітчизняного бізнесу зумовлюють необхідність комплексного економічного дослідження цих питань.

Мета дослідження. Метою даного дослідження є визначення соціальної відповідальності як основної компоненти в процесі побудови системи соціально-економічної безпеки суб'єкта господарювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основні поняття системи соціальної безпеки були закладені в працях таких закордонних вчених, як Відаль де ла Бланш, Х. Маккіндер, А. Мехен, Ф. Ратцель, Н. Спайкмен, К. Хаускофер [1], Г. Кіссінджер, Р. Макнамари, Г. Моргентау, У. Перрі, Ф. Фукуяма [2]. В дослідженнях зазначених вчених соціальна безпека розглядається як стан соціуму, при якому забезпечений надійний і всебічний захист особистості, суспільства, держави в соціальному просторі від впливу різного роду загроз. Причому загрози взаємозалежні з безпекою. На їхню думку, загроза, з одного боку, виконує руйнівну, дестабілізуючу функцію, тому що суспільство в цих умовах орієнтовано на виживання й самообмеження. З іншого боку – загроза є засобом мобілізації людських ресурсів, механізм розвитку їх активності, творчих здатностей, а покоління людей, які виростили в умовах загроз, сприймає її як нормальний стан.

Сучасна теорія і практика господарювання накопичили значні масиви знань щодо управління економічними процесами на різних щаблях суспільних відносин. Соціальна безпека суб'єктів підприємництва є одним із базових елементів в системі соціально-економічного захисту їх конкурентоспроможності, що підкреслює важливість активізації та стимулювання її механізмів зростання ефективності діяльності.

Ряд науковців аналізують соціальну складову економічної безпеки підприємства через призму оцінки ризиків і можливостей запобігання банкрутству суб'єктів господарювання [3]. При цьому базовими критеріями соціальної складової, як елементу економічної безпеки підприємства, вони відзначають можливості трудового й інтелектуального потенціалу генерувати грошові потоки підприємства, нарощення абсолютної і відносної маси яких є ключовим захисним механізмом конкурентоспроможності та захисним інструментом, що мінімізує ймовірність банкрутства. Методичним інструментарієм, при цьому, є сукупність показників, які дають змогу оцінити досягнутий рівень соціальної безпеки. Серед них необхідно назвати зокрема: окупність витрат на соціальні програми розвитку персоналу; рівень рентабельності людського капіталу; питома вага доходів, яка генерується інтелектуальним потенціалом; рівень трудової дисципліни; обсяг і вартість інтелектуального потенціалу [4]. На нашу думку, ця методична конструкція робить акцент на сфері забезпечення та використання персоналу підприємств, системи можливих внутрішніх кадрових ризиків і не враховує динамічних факторів і постійних загроз зовнішнього оточення суб'єктів господарювання, слабо відображає галузеву специфіку виробництва.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Соціальну складову як елемент економічної безпеки в контексті нарощення рівня конкурентоспроможності, розглядають у своїх дослідженнях й Беляєв О. О., Діба М. І. і Кириленко В. І. При цьому показниками, що в характеризують економічну захищеність підприємства, вони називають індикатори високого рівня якості життя персоналу: розмір заробітної плати, діюча систему стимулювання праці, умови охорони праці та можливості кар'єрного зростання [5]. Аналогічні погляди висловлює й група інших науковців, які соціальні функції і зобов'язання з боку бізнесу досліджують як елемент не тільки економічної, але фінансової безпеки підприємства й акцентують свою увагу на реальних та потенційних ризиках діяльності, зокрема, базовим стає ризик низького рівня кваліфікації персоналу, виконання управлінських функцій, реалізації фінансової стратегії розвитку підприємства [6]. Частково погоджуючись з такими твердженнями ми вважаємо, що сфера соціальної відповідальності бізнесу не обмежується програмами, які пов'язані з підвищенням рівня доходів персоналу чи рівня професійності при виконанні функціональних обов'язків працівниками підприємств.

Грунтуючись на викладеному вище, в результаті проведеного дослідження підходів до змісту і складу дефініції «економічна безпека» у розрізі її соціальної складової, вважаємо доцільним дещо змістити акценти та додати до складу функціональних елементів економічної безпеки на мікрорівні новий структурний елемент – соціальну відповідальність бізнесу, як ключовий елемент, що структурно та функціонально тісно пов'язаний, системно взаємодіє зі всіма елементами економічної безпеки підприємства та дозволяє розглядати її з позицій стратегічного менеджменту та підвищення конкурентоспроможності суб'єктів господарювання.

Структурно, категорія «соціальна відповідальність» є більш місткою та багатофункціональною ніж «соціальна безпека», оскільки окрім власне, забезпечення відповідного рівня соціального захисту персоналу компанії, соціальна відповідальність бізнесу виконує широке коло завдань, які стосуються як мікро-, так і макрооточення розвитку суб'єкта господарювання. Зазначені вище наукові концепції зі складу всіх елементів соціальної відповідальності бізнесу розглядають тільки внутрішнє середовище можливих загроз і викликів сталому розвитку суб'єкта господарювання, пов'язану із використанням персоналу компаній, що є лише частиною широкого спектру відносин соціально-орієнтованих підприємницьких структур та не в повному обсязі відображають вимоги ринкової економіки та стратегічні завдання бізнесу.

Недостатнє розуміння соціальної відповідальності суб'єктів господарювання як домінуючої складової системи економічного захисту підприємств та їх ринкових позицій в довгостроковій перспективі, об'єктивно позначається на рівні господарського впровадження соціально-орієнтованих проектів і програм у сфері вітчизняного бізнесу. Досліджуючи зміст категорії «економічна безпека», більшість вчених виділяє такі її основні елементи: фінансова, кадрова, інформаційна, техніко-технологічна, політико-правова. Кадрова безпека, яка за своїми сутнісними параметрами найбільш відображає принципові аспекти соціально відповідального бізнесу, як правило, обмежується рамками інтелектуального капіталу (потенціалу) та кадровим і професійним складом персоналу підприємства. Так, серед основних показників, які пропонують вчені для аналізу досягнутого рівня «кадрової безпеки» є: коефіцієнт плінності, капіталоозброєність працівників, рівень фізичного та морального старіння персоналу [7]. Такий набір показників є занадто традиційним та вузьким, не враховує сучасних динамічних змін та, здебільшого, дає лише кількісну оцінку результативності соціального забезпечення з боку суб'єктів господарювання.

Дещо розширює методичну площину складових економічної безпеки на рівні окремих суб'єктів господарювання Мунтіян В. І., який крім вищеозначених, додатково виділяє й силову складову, яка в цілому, є комплексом організаційних, управлінських та фінансових заходів з антикризового управління діяльністю компанії, де соціальній складовій не відведено належної ролі [8].

Визначені ознаки стали базовими для характеристики сутності та складу дефініції «економічна безпека», які з часом, з урахуванням потреб сьогодення та появи нових ризиків і загроз успішному функціонуванню суб'єктів господарювання, доповнювались новими аспектами. Ілляшенко С. Н. до складу функціональних компонентів економічної безпеки додає безпеку ринку, що безпосередньо вказує на отримання суб'єктами господарювання додаткових конкурентних пе-

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

ревага при ефективному запровадженні такої системи [7], В. М. Геєць, М. О. Кизим, Т. С. Клебанова, О. І. Черняк – інноваційну складову економічної безпеки [9], Капустин М. – управлінську безпеку [10].

Певним чином розширює коло елементів економічної безпеки підприємств Худолій Л. М., яка робить спробу персоніфікувати економічних контрагентів та акцентувати увагу на таких ключових ознаках, які ми схильні відносити до ознак соціально відповідального бізнесу, а саме: іміджеві позиції фірми та обов'язковість виконання господарських контрактів [11]. Результати такого аналізу дозволяють комплексно оцінити зовнішні аспекти діяльності суб'єктів господарювання з точки зору їх потенційних здатностей забезпечувати економічний захист у стратегічній перспективі.

При цьому вчені погоджуються, що система економічного захисту має бути комплексною, функціональною та забезпечувати синергійну взаємодію всіх її складових елементів для побудови ефективного механізму протидії наявним і потенційним ризикам та загрозам довгострокового розвитку підприємства. Такий комплексний характер, на нашу думку, передбачає наявність у складі економічної безпеки на мікрорівні господарювання ще однієї принципової складової, яка взаємодіє зі всіма іншими елементами та визначає потенційну спроможність бізнесу захищати всі сфери своїх інтересів – соціальну відповідальність бізнесу (рис. 1).

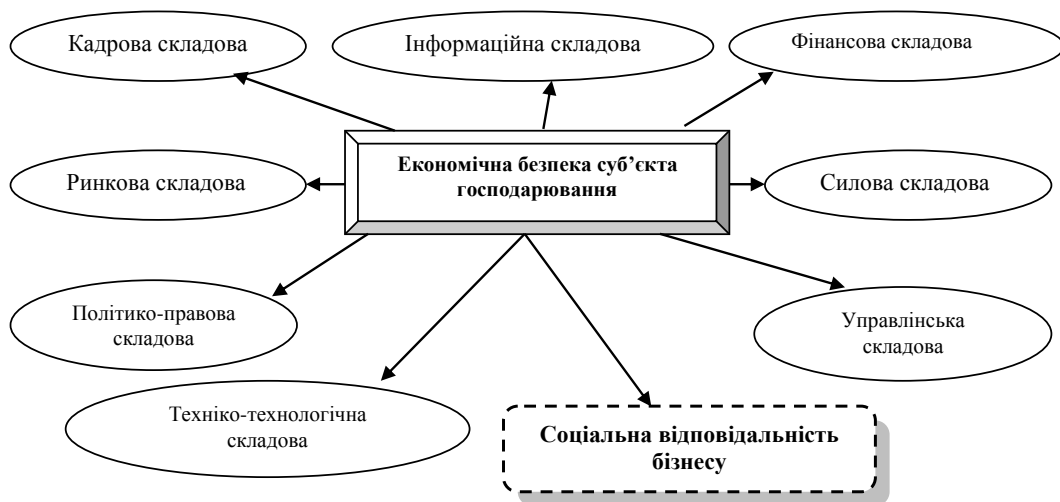

Рис. 1. Елементний склад системи економічної безпеки суб'єкта господарювання

*складено авторами

Такий науковий підхід до дослідження економічної безпеки на рівні суб'єкта господарювання дозволяє отримати ефект конвергенції від поєднання в рамках єдиної системи її основних функціональних складових, однією з домінант серед яких нами запропонована соціальна відповідальність бізнесу. Системний зв'язок між рівнем соціальної відповідальності бізнесу та рівнем економічної захищеності підприємства у розрізі загроз внутрішнього та зовнішнього середовища вбачається нами і в тому, що реалізація програм соціально-орієнтованого бізнесу визначається досить широким спектром заходів і багатофункціональним вектором спрямованості та включає: аспекти взаємодії з персоналом організації, з контрагентами та різноманітними суб'єктами ринку, тісно пов'язана із інформаційним забезпеченням належного стану економічної безпеки; формуванням позитивного іміджу перед державою і місцевими органами влади; техніко-технологічною складовою через виробництво якісної і безпечної продукції, управлінської складовою через механізм інноваційних рішень і запровадження у практику господарювання сучасних інноваційних технологій менеджменту.

Сукупним економічним ефектом від включення до складу компонентів економічної безпеки підприємства соціальної відповідальності бізнесу є отримання загального синергічного ефекту від додаткових інвестицій соціально-орієнтованого характеру та підвищення ступеня конверген-

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

тності взаємодії всіх елементів системи. Ефективний механізм налагодження функціональних взаємозв'язків між окремими складовими економічної безпеки формує потужну фінансову базу інвестування комплексу заходів з протидії очікуваним та прихованим загрозам і ризикам як зовнішнього, так і внутрішнього середовища розвитку суб'єкта господарювання. Соціальна відповідальність бізнесу дає змогу тісно ув'язати всі елементи системи економічної безпеки через здійснення соціальних інвестицій.

Враховуючи економічну природу соціальної відповідальності бізнесу та її зміст, функціональними характеристиками даної категорії з позицій досягнення економічної безпеки є наступні:

- формування сталого та професійного складу персоналу, мінімізація «кадрового ризику»;
- нарощування вартісного потенціалу компанії, достатнього для протидії внутрішнім і зовнішнім ризикам;
- мінімізація загроз втрати ринків та постачальників за рахунок формування позитивного ринкового іміджу та ділової репутації фірми;
- мінімізація ризиків недобросовісної конкуренції на ринку;
- зниження ризиків «тінізації бізнесу»;
- зниження фінансових ризиків за рахунок оптимізації інвестиційних потоків та формування ефективної фінансової архітектури розвитку компанії;
- зниження рівня управлінського ризику за рахунок сприяння впровадженню інноваційних технологій менеджменту;
- мінімізація загроз екологічного характеру внаслідок фінансування екологічних проектів;
- компліментарність з іншими складовими економічної безпеки;
- чітка методологічна спрямованість, що вимірюється сукупністю економічних показників.

На сучасному етапі система управління потребує подальших наукових розробок у напрямі пошуку оптимального поєднання між регулюючими функціями держави та функціями, що потенційно може виконувати приватне підприємство. Світовою практикою господарювання вже доведено, що у стратегічній перспективі виграють ті суб'єкти ринку, які на добровільних засадах позиціонують себе як соціально відповідальні бізнес-структури, головним у портфелі інтересів яких постають інтереси і потреби не фінансового, а соціального характеру.

Соціальна спрямованість – головне знаряддя досягнення ринкового успіху та потужний інструмент у забезпеченні достатнього для підприємства рівня економічної захищеності.

Поряд з цим, в сучасних реаліях практика здійснення соціально-відповідальних інвестицій та розвиток соціально-відповідального бізнесу значно випереджає розвиток теоретичної бази даної економічної категорії, визначення її контурних меж, змістовних характеристик, методичного фундаменту кількісного та якісного виміру. Прикладні положення соціальної відповідальності бізнесу потребують коректного застосування соціальних інвестицій, які б не тільки ставали інструментом мінімізації ризиків і загроз, але й формували б потужний потенціал ринкової ваги підприємства та слугували важелем мінімізації наслідків можливих економічних криз. Для досягнення такого ефекту ми вбачаємо необхідність розробки базової концептуальної схеми, яка дає змогу визначити місце соціальної відповідальності бізнесу у межах економічної безпеки суб'єкта господарювання. Фундаментальною основою такої концепції має стати інноваційна модель розвитку, яка стратегічно орієнтована на використання новітніх технологій менеджменту, зокрема, технологій соціального характеру, передбачає пошук ефективних джерел інвестування проектів бізнес-структур та передбачає врахування комплексу факторів, орієнтованих на забезпечення економічної безпеки бізнесу. Генеральною стратегічною метою впровадження у господарську практику таких інноваційних управлінських технологій має стати не тільки задоволення фінансових інтересів власників бізнесу, але й вирішення гострих соціальних проблем суспільства та підвищення рівня конкурентоспроможності вітчизняної економіки.

За сучасних умов практика здійснення соціальних інвестицій та виконання соціально-відповідальних програм з боку приватних бізнес-структур носить нерівномірний, несистемний і, переважно, внутрішній характер. Однак, за умов належного теоретичного, методичного й інституційного забезпечення практика соціальної відповідальності бізнесу може стати каталізатором

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

всієї системи соціально-економічних відносин та забезпечення динамічного та сталого розвитку суспільства і країни.

Реалізація загальнонаціональної стратегії підвищення рівня конкурентоспроможності в сучасних умовах постає одним з найбільш актуальних завдань макро- та мікрорівня господарського управління в усіх розвинутих країнах. Загострення наслідків фінансово-економічних криз, нечіткість між їх фазами, складні соціально-економічні наслідки, які інституційні державні механізми виявились неспроможні подолати без підтримки ТНК і приватних бізнес-структур, об'єктивно свідчать про необхідність пошуку нових інструментів і важелів забезпечення безпеки системи економічних відносин. В контексті поширення інноваційних моделей соціальної конкурентоспроможності таким ефективним інструментом може стати соціальна відповідальність бізнесу.

Виконуючи свої основні функції, в процесі гарантування належного рівня економічної безпеки суб'єктів господарювання, соціальна відповідальність бізнесу ґрунтується на таких основоположних принципах:

- збереження «прозорості» дії бізнес-структур на всіх стадіях забезпечення економічної безпеки бізнесу;
- гармонізація сукупності соціально-економічних інтересів всіх учасників бізнес-процесів та пошук оптимального балансу між мотивами, цілями, потребами та результатами діяльності різних груп суспільства;
- дотримання відповідальності всіма учасниками соціально-економічних відносин;
- соціальна пріоритетність системи заходів, які бізнес-структурами та державою вважаються першочерговими в процесі попередження або подолання наслідків економічних ризиків і загроз;
- поглиблення рівня інтеграції економічної безпеки бізнесу з економічною безпекою територіальних одиниць, галузевих об'єднань, секторів та господарського комплексу в цілому.

Узагальнення існуючих методичних підходів щодо змістовної сутності та складу функціональних елементів механізму економічної безпеки підприємства дозволили визначити, що у складі такого механізму вченими виділяються методи, важелі, інструменти ідентифікації і захисту від ризиків та загроз, а також складові системи організаційного забезпечення. Серед основних інструментів науковці, переважно, відокремлюють, набір інструментів фінансового і економічного характеру. Основними ж важелями соціальної відповідальності бізнесу, як інструменту у складі механізму економічної безпеки, вважаємо доцільними визначити напрями, об'єкти та вартість соціальних інвестицій; комплекс заходів з формування позитивного іміджу фірми; капіталізацію інтелектуального потенціалу компанії; одержання додаткового економічного ефекту внаслідок використання гудвілу та інших нематеріальних активів; виробництво якісної, екологічно чистої та безпечної продукції, соціально-відповідальний маркетинг. Середньостроковою метою практичного впровадження соціальної відповідальності бізнесу у комплекс заходів, спрямованих на підвищення рівня економічної захищеності підприємства, постає досягнення планових параметрів економічної безпеки та нарощування ринкової вартості бізнесу.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Досягнення стратегічних і тактичних цілей забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання на принципах соціальної відповідальності бізнесу потребує наукового обґрунтування процесів капіталізації соціальних проєктів. Підвищення потенціалу протидії підприємства на виклики та загрози з боку підприємницького середовища передбачає реалізацію цілого комплексу взаємоузгоджених заходів, впровадження у господарську практику конкретних інструментів, важелів і методів механізму забезпечення економічної безпеки, що вимагають відповідних джерел фінансування. Впровадження принципів соціальної відповідальності бізнесу у сферу економічної безпеки має узгоджуватись із реальною та потенційною вартістю соціальних інвестицій та їх включенням у майновий й економічний потенціал суб'єктів господарювання. Збільшення вартості соціальних інвестицій сприятиме нарощуванню вартісного потенціалу бізнес-структур, який є необхідним для фінансового забезпечення заходів, спрямованих на підвищення рівня економічної безпеки.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Література

1. Социальная ответственность компании: практическая польза для бизнеса. – М. : Всероссийская инициатива «Социальная программа для бизнеса», «Ассоциация менеджеров России», 2002. – 18 с.
2. Хміль, Ф. І. Соціальна відповідальність підприємництва в Україні / Ф. І. Хміль // Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». – 2004. – № 1. – С. 24-30.
3. Дикань, В. Л. Комплексна методика визначення рівня економічної безпеки, оцінки ризиків та ймовірності банкрутства підприємств : монографія / В. Л. Дикань, І. Л. Назаренко. – Харків : УкрДАЗТ, 2010. – 142 с.
4. Ареф'єва, О. В. Планування економічної безпеки підприємств : монографія / О. В. Ареф'єва, Т. Б. Кузенко. – К. : Вид-во Європейського університету, 2004. – 170 с.
5. Соціальна економіка : навч. посіб. / кол. авт. О. О. Беляєв, М. І. Диба, В. І. Кириленко [та ін.]. – К. : КНЕУ, 2005. – 196 с.
6. Козаченко, Г. В. Економічна безпека підприємства : сутність та механізм забезпечення : монографія / Г. В. Козаченко, В. П. Пономарьов, О. М. Ляшенко. – К. : Лібра, 2003. – 280 с.
7. Ильяшенко, С. Н. Составляющие экономической безопасности предприятия и подходы к их оценке / С. Н. Ильяшенко // Актуальні проблеми економіки. – 2003. – № 3. – С. 12–19.
8. Мунтян, В. І. Економічна безпека України / В. І. Мунтян. – К. : Вид-во КВІЦ, 2009. – 464 с.
9. Моделювання економічної безпеки : держава, регіон, підприємство монографія / В. М. Геєць, М. О. Кизим, Т. С. Клебанова, О. І. Черняк [та ін.]. – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2006. – 240 с.
10. Капустин Н. Экономическая безопасность отрасли и фирмы / Н. Капустин // Бизнес-информ. – 1999. – № 11-12. – С. 45-47.
11. Худолій, Л. М. Складові економічної безпеки суб'єктів економічної діяльності [Електронний ресурс] / Л. М. Худолій. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=455>.
12. Конюхов, Ю. М. Активізація соціальної відповідальності суб'єктів агробізнесу в підвищенні їх конкурентоспроможності : автореф. дис. канд. екон. наук : 08.00.04 / Конюхов Юрій Максимович ; Харків. нац. техн. ун-т сіл. госп-ва ім. Петра Василенка. - Харків, 2016. - 21 с.

References

1. Sotsial'naya otvetstvennost' kompanii: prakticheskaya pol'za dlya biznesa [Corporate Social Responsibility: practical benefits for business]. (2002). Moscow: Sotsyal'naya programma dlya byznessa; Assotsyatsyya menedzherov Rossyy [in Russian].
2. Khmil', F. I. (2004). Sotsial'na vidpovidal'nist' pidpryemnystva v Ukraini [Social responsibility of business in Ukraine]. Ekonomichnyy visnyk Natsional'noho tekhnichnoho universytetu Ukrainy «Kyivskyyu politekhnichnyy instytut», 1, 24-30. [in Ukrainian].
3. Dykan', V. L., Nazarenko, I. L. (2010). Kompleksna metodyka vyznachennya rivnya ekonomichnoyi bezpeky, otsinky ryzykiv ta ymovirnosti bankrutstva pidpryemstv [The complex method of determining the level of economic security, risk and probability of bankruptcy]. Kharkiv : UkrDAZT. [in Ukrainian].
4. Aref'yeva, O. V., Kuzenko, T. B. (2004). Planuvannya ekonomichnoyi bezpeky pidpryemstv [Planning of economic security of companies]. Kyiv: Vyd-vo Yevropeys'koho universytetu. [in Ukrainian].
5. Byelyayev, O. O., Dyba, M. I., Kyrylenko, V. I. (2005). Sotsial'na ekonomika [Social Economy]. Kyiv: KNEU. [in Ukrainian].
6. Kozachenko, H. V., Ponomar'ov, V. P., Lyashenko, O. M. (2003). Ekonomichna bezpeka pidpryemstva : sutnist' ta mekhanizm zabezpechennya [The economic security of the enterprise: the nature and mechanism of providing]. Kyiv : Libra. [in Ukrainian].
7. Ylyashenko, S. N. (2003). Sostavlyayushchie ekonomicheskoy bezopasnosti predpriyatiya i podkhody k ikh otsenke [The components of economic security and approaches to assessment]. Aktual'ni problemy ekonomiky, 3, 12-19. [in Russian].
8. Muntyan, V. I. (2009). Ekonomichna bezpeka Ukrainy [The economic security of Ukraine]. Kyiv : vyd-vo KVITs. [in Ukrainian].
9. Heyets', V. M., Kyzym, M. O., Klebanova, T. S., Chernyak, O. I. (2006). Modelyuvannya ekonomichnoyi bezpeky : derzhava, rehion, pidpryemstvo [9. Simulation of economic security : state, region, enterprise]. Kharkiv : INZhEK. [in Ukrainian].
10. Kapustyn N. (1999). Ekonomicheskaya bezopasnost' otrasli i firmy [The economic security of the industry and company]. Biznes-inform, 11-12, 45-47. [in Russian].
11. Khudoliy L. M. (n. d.). Skladovi ekonomichnoyi bezpeky sub'yektiv ekonomichnoyi diyal'nosti [The components of economic security of economic operators]. Retrieved from : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=455> [in Ukrainian].
12. Konyukhov, Yu. M. (2016). Aktyvizatsiya sotsial'noyi vidpovidal'nosti sub'yektiv ahrobiznesu v pidvyshchenni yikh konkurentospromozhnosti [Social Responsibility Enhancing by Agricultural Businesses for Improvement Their Competitiveness]. Kharkiv. [in Ukrainian].

Надійшла 30.11.2016

Бібліографічний опис для цитування :

Язлюк, Б. О. Соціальна відповідальність як соціальний компонент системи соціально-економічного захисту суб'єктів господарювання / Б. О. Язлюк, О. Є. Фурман // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 1. – С. 44-50.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

UDC 330.101

A. O. Yanchuk, Doctor of Legal Sciences, Senior Scientific Researcher,
M. M. Klemparskiy, Doctor of Legal Sciences, Associate Professor,
A. S. Zaverbnyy, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor

MODERN TRENDS OF DEVELOPMENT OF SHADOW ECONOMY AND METHODS OF PUBLIC POLICY OF COUNTERACTION

Abstract. *The analysis of functioning of shadow economy and legislative providing of her counteraction are Conducted. Offered methods of public policy of counteraction. Being based on the analytical estimation of shadow processes of national economy, the most substantial factors of shadow of economy of Ukraine are certain.*

Keywords: *shadow economy; government control; normative providing; legalization; agrarian to the sector.*

A. O. Янчук, д. ю. н., с. н. с.,
М. М. Клемпарський, д. ю. н., доцент,
А. С. Завербний, к. е. н., доцент

СУЧАСНІ ТРЕНДИ РОЗВИТКУ ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ ТА МЕТОДИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ПРОТИДІЇ

Анотація. *Проведено аналіз функціонування тіньової економіки та законодавче забезпечення її протидії. Запропоновані методи державної політики протидії. Базуючись на аналітичній оцінці тіньових процесів національної економіки, визначено найістотніші чинники мінімізації економіки України.*

Ключові слова: *тіньова економіка; державне регулювання; нормативне забезпечення; детенізація аграрного сектору.*

A. O. Янчук, д. ю. н., с. н. с.,
М. М. Клемпарский, д. ю. н., доцент,
А. С. Завербный, к. э. н., доцент

СОВРЕМЕННЫЕ ТРЕНДЫ РАЗВИТИЯ ТЕНЕВОЙ ЭКОНОМИКИ И МЕТОДЫ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ПОЛИТИКИ ПРОТИВОДЕЙСТВИЯ

Аннотация. *Проведен анализ функционирования теневой экономики и законодательное обеспечение ее противодействия. Предложенные методы государственной политики противодействия. Базируясь на аналитической оценке теневых процессов национальной экономики, определены самые существенные факторы тенизации экономики Украины.*

Ключевые слова: *теневая экономика; государственное регулирование; нормативное обеспечение; детенизация аграрного сектору.*

Urgency of the research. Modern economic realities prove that shadow economy in Ukraine has become such a developed and well spread, that combining with the general crime rates began to threaten not only economic, but also national security. At this level, the impact of public unregulated factors becomes so obvious that the contradictions between legal and shadow sectors are visible in almost all spheres of society. Excluding the development of shadow economy, it becomes impossible to make an economic analysis at the macro and micro levels, making the effective administrative and legislative decisions. Ignoring of this controversial and multifaceted phenomenon causes serious errors in the determination of macroeconomic indicators and inadequate evaluation of critical processes and trends, tactic and strategic mistakes in taking the relevant decisions. [7]

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Target setting. This situation promotes for necessitates to activate the theoretical and practical researches concerning nature of shadowing of the economy, limiting the negative effects of this phenomenon, the introduction of leverage direct and indirect impact on the volumes of the shadow economy in Ukraine, providing theoretical achievements for public politics of de-shadowing the economy [5]. The development of effective politics activity provides for deep study of the system of reasons that lead to their shadowing, subordination of rout casual line establishment of mechanisms of cooperation and countering their formation.

Analysis of recent research and publications. Scientists, researchers, representatives of foreign and domestic economic vision since the mid to late twentieth century intensively work on the problem of existence of the shadow economy, isolation of its factors and ways counteraction. Among the scientific papers where the problems of the shadow economy in general and the specific methods of evaluation of the quantities necessary to allocate research scholars such as T. Vasylytsiv, O. Vlasyuk, V. Geyets, A. Goncharuk, I. Hryshova, M. Yermoshenko, Y. Zhalilo, V. Zhuk, T. Kovalchuk, I. February, V. Mandybura, A. Mokiy, S. Moshenskyi, O. Mitya, V. Muntiyany, A. Sukhorukov, Y. Pakhomov, A. Yarovaya and others.

The research of different theoretical aspects of the problem of the shadow economy, particularly in the context of causality shadow processes involved domestic experts such as: V. Bazylevych, O. Baranovsky, I. Gryshova, O. Krasnorutskyi, V. Lagodiyenko, I. Mazur, S. Nikolenko, V. Predborskyi, I. Tyvonchuk, M. Fleychuk, I. Khoma, T. Shabatura, S. Yuriy and others.

Theoretical and methodological aspects of deashadowing of economy in the context of the economic security were studied by our scientists: O. M. Bandurko, Z. S. Varnaliy, V. A. Goncharov, V. E. Dukhova, V. G. Zadorozhnyi, P. O. Ivashchenko, V. I. Kyrylenko, T. T. Kovalchuk, I. I. Mazur, V. M. Popovich, E. L. Streltsov, S. V. Tiutiunnykova and others. This theoretical development of the problem still has not reached proper level.

Non-researched aspects of the problem. At this stage of theoretical development, the nature of activities against shadow economy in Ukraine, unfortunately, is to fight with the consequences and not the core of shadowing processes - that are ideologically wrong. Causality of shadowing processes in the context of national realities, needs an advanced study, considering the specificity of the shadow economy in Ukraine, socio-economic and historical conditions of its formation.

Target setting. The purpose of the article is to emphasizing of casual trends of the shadow economy development, to research the ways of interaction and interdependence of social and economic processes that "stimulate" shadowing of the national economy.

The statement of the basic material. Analytical evaluation, based on model calculations show that the most significant factors of shadow economy in Ukraine are:

- 1) inconsistency and duplication of legislative and regulatory bases in some sectors, that demonstrate low level of structural components economic freedom index and growth of shadowing;
- 2) the ineffectiveness of organizational and institutional mechanisms of anti-corruption legislation;
- 3) the ineffectiveness of the judicial and law enforcement system, which leads to low evaluation of experts in the World Economic Forum of judicial enforcement independence and trust towards law enforcement body [2; 8];
- 4) inefficient administration of the tax, that confirm the efficiency of taxation;
- 5) a high crime rate. Well-established criminal connections form the conditions for the spreading of economic crime and other illegal activities;
- 6) absents of historical practice of standards compliance and moral law-abiding behavior during the economic activities and tax on business entities and citizens [9].

Analyzing the dynamics and reasons for the change of the shadow economy in periods of development of Ukraine (under the guidelines of methodical calculating of the level of the shadow economy, approved by the Ministry of Economy 18.02.2009 № 123) to the following conclusions:

- during economical development, shadow economy is performed as a system indicator of inefficiency of state administration and adverse business conditions, as well as a tool of individual enrichment of the market, close to the government;

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

- During the economic crisis it plays the role of so-called "suspension cushions", allowing the entrepreneurial activities subjects to maintain the level of their own competitiveness;
- Meanwhile during the period of threats to national security and military conflicts on the territory of the country, change of the shadow economy volume, on the one hand, reflects the tendency to transform into a criminal business, on the other - is a response of business to risks growth for its destruction.

At the beginning of 2015 in terms of price and spreading of devaluation shocks, escalation of military conflict was noticed significant further increase in shadow economy, started in 2013. According to preliminary calculations of Ministry of economic development in the first quarter 2015, the level of shadow economy in comparison with the corresponding period in 2014 increased by 5 percentage points to 47% of official GDP (Fig. 1).

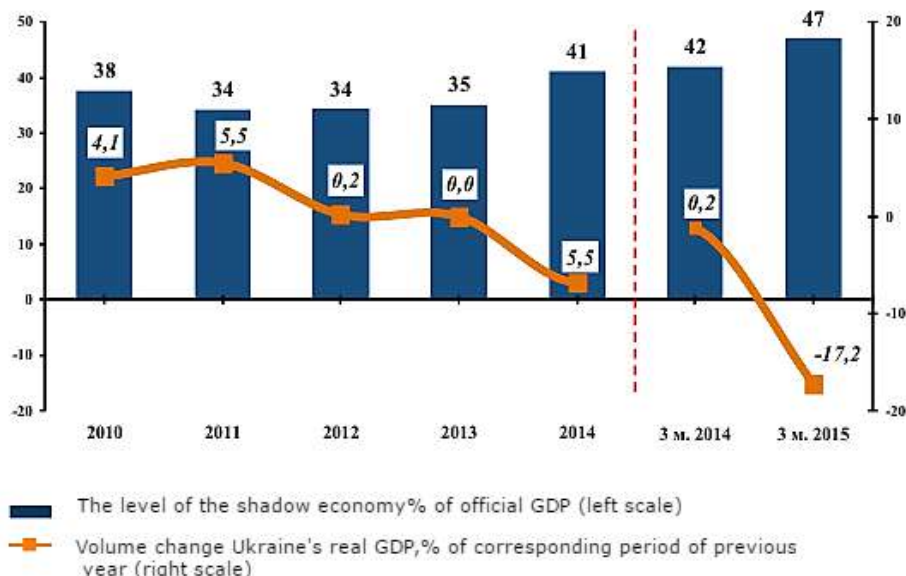

Fig. 1. Integral indicator of the shadow economy in Ukraine (in% of official GDP) growth rates and / reducing of real GDP (in% to the corresponding period of last year) [1]

Disappointment of the subjects of economic activity in improving the economic and political situation in near future prompted them to use the scheme of income concealment, including increase of losses and defaults in the economy. The increase in shadow economy is also stimulated by external negative processes - further aggravation of political relations with Russia and the contraction in economic connections.

Analyzing of the shadow economy shows that three of four methods (excluding monetary), that helps to evaluate the level of the shadow economy, showed increased levels compared to the first quarter of 2014, including:

- Method "public expenses - retail turnover" recorded increase of the shadow economy by 5 percentage points (Up 56%);
- by the method of loss in enterprises, level of shadow economy increased amounted to 8 pct (50% of official GDP);
- electric method showed increased levels of the shadow economy by 6 percentage points (Up 38%).

While the monetary method recorded a reduction of the shadow economy - by 1 percentage point (35%) (Fig. 2).

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

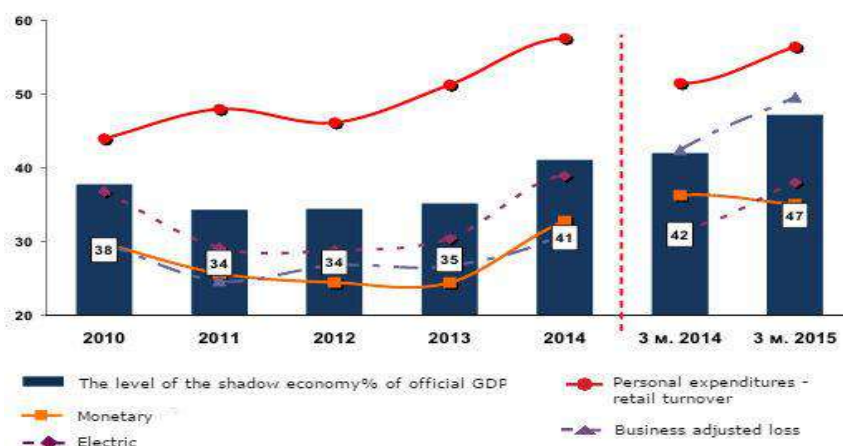

Fig. 2. Dynamics of the shadow economy by certain methods, % of official GDP [10]

Indicator of the level of shadow economy, calculated by the method of loss of the enterprises in the first quarter of 2015 was 50% of official GDP, that is 8 pct more than in the first quarter of 2014 (Fig. 3). It should be noted that the operation in situations of armed conflict in the country, the results of which were forming the areas out of government control and tie-up of the production facilities, break of logistics connections formed objective reasons for the increase in loss of business entities. The mentioned above applies particularly to mining industry and some manufacturing industries (metallurgy, production of chemicals and chemical products).

Considering all of the above, in our opinion, to calculate the level of shadow economy by the method of losses by companies, should be used corrective factors in order to consider the impact of objective reasons, but completely change the methodological approach, taking to account impossibility to clearly divide the factors on the objectiveness degrees, is considered as inappropriate. Therefore, changes in the level of shadow economy in these areas should be considered only as a guide to change the trend of the shadow economy in the short term.

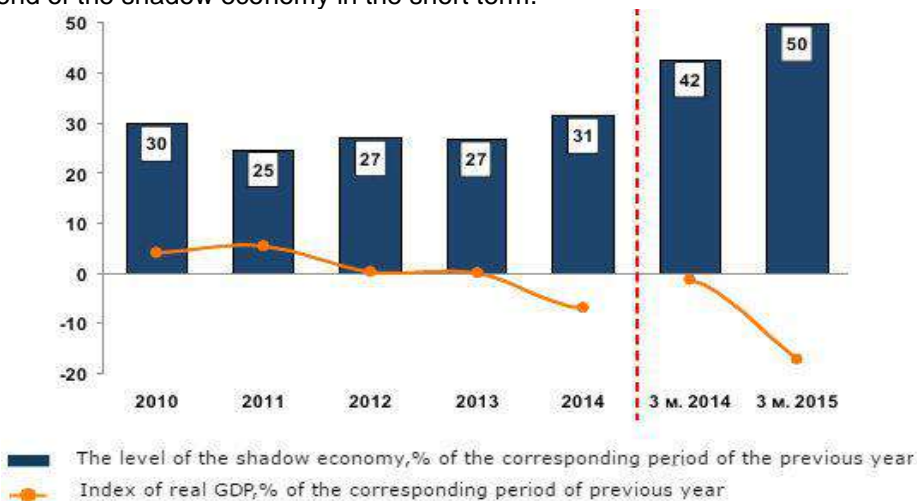

Fig. 3. Dynamics of the shadow economy by the method of losses of enterprises, in % of official GDP [3]

Thus, according to the methodology of calculating, the increase in the shadow economy by the method of losses for businesses happened mainly as consequences of substantial increase of losses. It should be noted that the first quarter of 2015 was spread negative trend in 2014, when the entity in

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

order to function in conditions of macroeconomic instability (enhanced consequences of the armed conflict in eastern Ukraine and annexation of Crimea and Sevastopol), and investment depression based on devaluation of national currency used scheme of concealment incomes, including distribution losses and defaults.

It should also be noted that the level of the shadow economy by the method of loss for enterprises is influenced by seasonal factors and the highest level is typical for the first quarter of the year. Thus, a study, in general, in January-March 2015 compared to the corresponding period in 2014 the total losses to the economy totally increased by 2.3 times with an increase in income of 1.2 times. Total net financial result was negative and amounted to - 385.9 billion UAH - against 124.6 billion UAH in January-March 2014. The share of loss for enterprises decreased by 3.0 percentage points to 46.6% in January-March 2015. Taking into consideration all mentioned, we can say that the complex of activities, that would provide for de-shadowing should be implemented in Ukraine, those that could decrease the negative impact of the shadow economy towards economic development and contribute into raising the level of economic security. [3]

There are no universal mechanisms for combating shadowing, reducing tax base and moving profits abroad, though there are internationally approved successful practices. Ukraine must discover a set of tools that would stimulate acknowledge by all the subjects of public relations the civil responsibility for taxes payment. Meanwhile internal economic reforms are fully motivated to legal activity in a way, protecting property rights and labor relations; legalization of capital and labor market, including swing-chewing criminal capital and capital shady businessmen; forgiveness simplification of tax administration; deregulation of business; encouraging the use of authorized funds investment; enforcing of control over capital flow outside of Ukraine and make it impossible or at least increasing the risks and costs for the implementation of the shadow economic activity. [11]

In the process of security sector creation rights and freedoms, accessibility of legal information, law, and harmonization of national and international standards in the field of human rights, including the right for property should be guaranteed. All this correspond our notions of de-shadowing of the economy. Thus de-shadowing of economy - the creation of the institutional environment in a country, where the shadow economy would be economically unprofitable. Institutional transformation should be performed in a manner of considering interests of businesses at favorable conditions for legal economic activity.

Conclusions and suggestions. Thus, the main reason of the shadowing of the economic system in Ukraine is not that much of a violation of the law, more so his imperfections, mismatch realities of life, known gaps in the legislation. If in Soviet times to get "in the shadow" mainly influenced not taxes but bureaucratic and ideological bans. The reason of spreading the shadow economy in transformation conditions is imperfection of institutional environment, particularly the lack of the normal "rules" for enterprises as a result of lobbying of corporate interests of own business during making laws and solid legal nihilism.

The results of the research of causality of economy shadowing processes are certainly valuable in terms of their possible impact, creating the necessary conditions for the further development of the theory of legalization. However, it is clear that this complex of reasons are only a connection for a number of causal trends associated with more fundamental layers of public relations - contained complex causal itself needs to answer the question about the reasons of its origin and development.

Further development of the researched problems of large-scale shadowing of social and economic relations in Ukraine should be based on the use of the apparatus of the theory of causality towards analysis of historical patterns of Ukrainian society and patterns of development in modern conditions, which have the specificity (feature) and is quite unlike the known models of western societies.

The transformation of shadow economy and fighting corruption is not only economic growth, resolution of social issues, but also it's a priority towards Ukraine's integration into European Union. Cooperation between Ukraine and European Union in the transformation of the shadow economy, implanted into agreement on partnership and cooperation and joint action plans may provide benefits only in terms of continuous monitoring of the process by international organizations and supranational establishment of EU, and also with careful execution of obligations by Ukraine.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

References

1. Christensen, C. M. & Raynor, M. E. (2003). *The Innovator's Solution : Creating and Sustaining Successful Growth* (Boston : Harvard Business School Press).
2. Chesbrough, Henry (2003). *Open Innovation : The New Imperative for Creating and Profiting from Technology* (Boston : Harvard Business School Press).
3. Innovation 2015 // The Boston Consulting Group. - Retrieved from : <http://www.bcg.de/documents/file14520.pdf> [in English].
4. *Harnessing Innovation* (2004) : R&D in a Global Growth Economy // The Economist Intelligence Unit; White Paper sponsored by Agilent Technologies, May, 2004. - Retrieved from : http://graphics.eiu.com/files/ad_pdfs/agilent1.pdf [in English]
5. Mityay, O. & Gryshova, I. & Kryukova, I. (2015). Ukraine's positions in international ratings evaluation as a factor of its competitiveness. *Ekonomicnij Casopis-XXI (Economic Annals-XXI)*, № 5-6, 24–27 [in Ukrainian].
6. Mityay, O. & Lagodiienko, V., Safonov, V. (2015). Competitiveness of agriculture enterprises as the main factor of sustainable development of agricultural sphere. *Ekonomicnij Casopis-XXI (Economic Annals-XXI)*, № 11-12, 59-62 [in Ukrainian].
7. Gryshova, I. U. & Mityay, O. V. & Stoyanova-Koval, S. S. (2016). The estimation of the enterprise trade name competitiveness / I. U. Gryshova, O. V. Mityay, S. S. Stoyanova-Koval // *Naukovyy visnyk Polissya (Scientific bulletin of Polissia)*, № 2 (6), 85-91 [in Ukrainian].
8. Foster, R. & Kaplan, S. (2001). *Creative Destruction : Why companies that the built to last underperform the market - and how to successfully transform them* (New York : Doubleday 2001).
9. Cooper, R. G. (2004). *Winning at New Products : Accelerating the Process from Idea to Launch*, 3rd ed. (Reading, MA : Perseus Books, 2004). Retrieved from : http://www.goodreads.com/book/show/7542.Winning_At_New_Products.
10. World Economic Forum Annual Meeting 2016 : *Mastering the Fourth Industrial Revolution*. (2016). *weforum.org*. Retrieved from : <http://www.weforum.org/reports/world-economic-forum-annual-meeting-2016-mastering-the-fourth-industrial-revolution> [in English].

Література

1. Clayton, M. C. and Michael, E. R. *The Innovator's Solution : Creating and Sustaining Successful Growth* (Boston : Harvard Business School Press, 2003).
2. Chesbrough, H. *Open Innovation : The New Imperative for Creating and Profiting from Technology* (Boston : Harvard Business School Press, 2003).
3. Innovation 2015 // The Boston Consulting Group. Режим доступу : -<http://www.bcg.de/documents/file14520.pdf>.
4. *Harnessing Innovation : R & D in a Global Growth Economy* // The Economist Intelligence Unit; White Paper sponsored by Agilent Technologies, May, 2004. Режим доступу : -http://graphics.eiu.com/files/ad_pdfs/agilent1.pdf.
5. Gryshova, I. Ukraine's positions in international ratings evaluation as a factor of its competitiveness / I. Gryshova, I. Kryukova, O. Mityay // *Економічний часопис-XXI*. – 2015. – № 5-6. – С. 24–27.
6. Mityay, O. Competitiveness of agriculture enterprises as the main factor of sustainable development of agricultural sphere / O. Mityay, V. Lagodiienko, V. Safonov // *Економічний часопис-XXI*. – 2015. – № 155 (11-12). – С. 59-62.
7. Gryshova, I. The estimation of the enterprise trade name competitiveness / I. Gryshova, O. Mityay, S. Stoyanova-Koval // *Науковий вісник Полісся*. – 2016. – № 2 (6). – С. 85-91.
8. Richard, F. and Kaplan, S. *Creative Destruction : Why companies that the built to last underperform the market - and how to successfully transform them* (New York: Doubleday 2001).
9. Robert, G. C., *Winning at New Products : Accelerating the Process from Idea to Launch*, 3rd ed. (Reading, MA : Perseus Books, 2004). Режим доступу : http://www.goodreads.com/book/show/7542.Winning_At_New_Products.
10. World Economic Forum Annual Meeting 2016 : *Mastering the Fourth Industrial Revolution* [Electronic resource]. – Режим доступу : <http://www.weforum.org/reports/world-economic-forum-annual-meeting-2016-mastering-the-fourth-industrial-revolution>.
11. Аналітична доповідь до Щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2016 році». – К. : НІСД, 2016. – 688 с.

Received for publication 31.10.2016

Бібліографічний опис для цитування :

Yanchuk, A. O. Modern trends of development of shadow economy and methods of public policy of counteraction / A. O. Yanchuk, M. M. Klemparskiy, A. S. Zaverbnyy // *Науковий вісник Полісся*. – 2016. – № 4 (8), ч. 1. – С. 51-56.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

UDC 631.145:330.131.5:330.101.541(477)

V. V. Boiko, Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor**STRATEGIC DIRECTIONS TOWARDS ENHANCEMENT OF THE EFFICIENCY OF UKRAINE'S AGRO-INDUSTRIAL COMPLEX IN CONDITIONS OF MACROECONOMIC INSTABILITY THREATS**

Abstract. *The article identifies the key threats that hinder the effective performance of the Ukraine's agrarian and industrial complex in the conditions of macroeconomic instability. The authors define strategic directions of the state policy towards improvement of the economic management efficiency in the agricultural sector. The authors also develop a package of measures to overcome the destabilizing impact of threats of macroeconomic instability and increase the level of performance efficiency of the Ukraine's agro-industrial complex.*

Keywords: *efficiency; agro-industrial complex; agriculture; threat; macroeconomic instability.*

В. В. Бойко, к. е. н., доцент**СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ АПК УКРАЇНИ В УМОВАХ ДІЇ ЗАГРОЗ МАКРОЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ**

Анотація. *У статті ідентифіковано основні загрози, що перешкоджають ефективному функціонуванню АПК України в умовах макроекономічної нестабільності. Визначено стратегічні напрями державної політики підвищення ефективності господарювання в аграрній сфері. Розроблено комплекс заходів щодо подолання дестабілізуючого впливу загроз макроекономічної нестабільності та підвищення рівня ефективності функціонування АПК України.*

Ключові слова: *ефективність; агропромисловий комплекс; сільське господарство; загроза; макроекономічна нестабільність.*

В. В. Бойко, к. э. н., доцент**СТРАТЕГИЧЕСКИЕ НАПРАВЛЕНИЯ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ АПК УКРАИНЫ В УСЛОВИЯХ ДЕЙСТВИЯ УГРОЗ МАКРОЭКОНОМИЧЕСКОЙ НЕСТАБИЛЬНОСТИ**

Аннотация. *В статье идентифицированы основные угрозы, препятствующие эффективному функционированию АПК Украины в условиях макроэкономической нестабильности. Определены стратегические направления государственной политики повышения эффективности хозяйствования в аграрной сфере. Разработан комплекс мер по противодействию дестабилизирующего влияния угроз макроэкономической нестабильности и повышение уровня эффективности функционирования АПК Украины.*

Ключевые слова: *эффективность; агропромышленный комплекс; сельское хозяйство; угроза; макроэкономическая нестабильность.*

The publication contains the results of studies conducted by President of Ukraine grant competition project F-63 of State Fund for Fundamental Research

Urgency of the research. Ukrainian agrarian complex is characterized by ineffective operation, considering the existing climate, a powerful resource and production potential and established traditions of managing the rural population. The situation is complicated in terms of increased macroeconomic instability threats that aggravate the transformation process and structural changes in agrarian sphere. Thus, the conditions of uncertainty operation of agrarian complex increase, and it complicates the prediction of the strategic options of the sector and limits the reserves of increasing economic effi-

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

ciency in agrarian sphere. This leads to negative follows either economic (reduction of competitiveness, raw orientation of agrarian sector, reduction of investment attractiveness of the agricultural sector, deterioration of products safety, irrational environmental management) or social (loss of income and quality of life of the rural population, the destruction of infrastructure in rural areas, rising unemployment and worsening human capital in rural areas) consequences.

Target setting. It is reasonable identification of the key threats for macroeconomic instability that impede the effectiveness of the agrarian sector in Ukraine and determine the strategic direction to clear them.

Analysis of recent research and publications. To the study of theoretical and practical aspects of providing effective functioning of agrarian complex dedicated scientific works of scientists such as V. Halanets, M. Khomyak [1] Y. Lopatuynskyi [2] L. Marmul [3], P. Sabluk [4], O. Shabinskyi [5] and others. The authors worked out the problem of ensuring the effectiveness of regional agriculture, formation of institutional agrarian matrix, diagnosis of logistical support in agrarian sphere, improving profitability of agrarian production, development of practical principles of reforming domestic agribusiness and others.

Non-researched aspects of the problem. The study questions of strategic directions to enhance the functioning of agriculture of Ukraine in terms of threats to macroeconomic instability is not enough developed by the scientists.

Target setting. The purpose of the article is to develop a set of measures of public policy to improve the efficiency of domestic Agrarian complex in terms of destabilizing impact of macroeconomic instability threats.

The statement of the basic material. Today the effectiveness of agrarian complex of Ukraine is complicated by the destabilizing influence of macroeconomic instability threats, especially conducting of the warfare in Donbas. The armed conflict in Donetsk and Luhansk regions leads to disturbance of balance in inter-economic relations in agriculture and reduces its attractiveness. Thus, in January and December 2015 the amount of mastered capital investments in agriculture, forestry and fisheries in Ukraine at current prices amounted to 27.9 bn. UAH. (127.1% compared to the same period in 2014), which because of the annual inflation in 2015 - 43.3% significantly limits the options of the efficiency of agriculture and providing of expanded reproduction in this sector of economics [6].

Nearly 35% of Donbas is not occupied and controlled by Ukrainian authorities. Thus, in 2015 in the occupied territories planted only 50% of the projected area of spring crops. In Donetsk region it is 22.000,3 hectares of agricultural land require mine clearance and elimination of fighting. There are 10.6 thousand hectares in Luhansk region. 7 and 9.1 thousand hectares are unmined. The total mined areas and polluted areas is 34 thousand. Hectares. Meanwhile, the agricultural land in the occupied territories carried out the construction of fortifications. In general, agricultural land in Donetsk and Luhansk regions is 26.488 thousand hectares, in the structure of sown areas of Ukraine consists 8.8%, including in the area of agrarian complex 485 and 198 thousand hectares or 1.8 and 0.7%. All agricultural products that are produced by the line of demarcation can not physically get to the domestic food market of Ukraine. At the occupied territories farming is destroyed as a class of socio-economic relations. According to current information, over 30 thousand Ha from Novoazovsk to Artemivsk in Donetsk region are mined areas or are in the combat zone. Only about 6 thousand Ha are unmined [7].

Generated disparities of domestic agricultural market reduces the effectiveness of managing agrarian sector. The aggravation of regional disparities in agricultural production, neglected road transport infrastructure in rural areas, and unformed intersectional logistics linkages increase imbalance of domestic agricultural market, which is manifested in the shortage and glut in regions of certain agricultural products, the excessive number of distribution channels and intermediaries in the market, irrational pricing mechanism for products, industry-imperfect structure of regional agriculture and food stocks unbalanced funds. The situation getting complicated by increased migration within the country, the appearance of a particular social category of people- internal migrants, whose numbers in 2015 is about 1.7 million people [6].

According to the data from The Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine in the third-quarter of 2015 in most regions of Ukraine there was a shortage of self produced products, such as sunflower

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

oil, pork, chicken, buckwheat and sugar. Only Kiev and Vinnytsya region were provided enough. At the same time, Poltava, Rivne, Volyn and Khmelnytsky regions almost did not need products from other regions. However, the greatest imbalance was observed in Lugansk (pork deficit - 13.8%, sugar 86.3%, chicken 36.1%, 64.6% buckwheat) Transcarpathia (lack of sunflower oil - 95.6%, sugar 98.1 % buckwheat 85.5%), Odessa (shortage of domestic produced pork - 23.3%, sugar 88.4%, chicken 85.7%, buckwheat 86.3%) and Chernivtsi (deficit of pork 23.6%, sugar 85, 4%, chicken 15.8%, buckwheat 79.9%) regions. [8]

Imbalances of agricultural production are threatening. Thus, the amount of agricultural production still remains below the rates of 1990. In particular, the index of gross agricultural output in 2015 (in percentage before 1990) was 88.2% and husbandry products - 53.7%. Also, output reduces in short period: in 2015 at constant prices in 2010 produced 239.5 billion UAH of gross agricultural production (to 95.2% before 2014), including crop production - 168 4 bln. UAH (94.8% before 2014), husbandry production – 71.0 bln. UAH (96.3% before 2014). The efficiency of production is characterized by the negative trends. Thus, in 2015 compared to 2014, the amount of gross agricultural output per 100 hectares of agricultural land decreased to 674.2 thousand UAH (95.2%), including crop production - 474.2 th. UAH (94.7%), husbandry products - 200.0 thousand. UAH (96.3%). The amount of gross agricultural output in per person decreased for 5589 UAH (95.6% for 2014). Excessively high is the part of households in total agricultural production, which in 2015 was 44.9%, and the structure of husbandry production - 54.5%. Thus, the smallest part of agricultural enterprises in production by region was noticed in the Transcarpathian (7.6%), Chernivtsi (22.1%), Rivne (31.1%) and Lviv (33.7%) regions. [9] The concentration of significant amounts of production in farms reduces the competitiveness of domestic agrarian complex both in domestic and foreign markets, affects the quality and safety of agricultural products, makes it difficult to monitor the compliance with existing rules and standards for agricultural production. The situation is worsening in the conditions of Ukraine's full membership in the WTO and liberalization of free economic trade with the EU under which Ukraine undertook liability to refuse admission to processors of agricultural products, produced in farms.

Insufficient integration of agrarian sector compounding the impact of threats to macroeconomic instability in the agricultural market of the counties-members of the EU, considering the aggravation of interstate relations between Ukraine and the Russian Federation. Despite the fact that the domestic agrarian complex took the leading position in the export of agricultural products on the world market (based on 2015 1st place in terms of exports of sunflower oil (3.3 million tons). 4th place in terms of exports of corn (16.7 million tons). 5th place in terms of the export of barley (2.3 million tons).) [6] still the level of its integration into the system of market relations with the EU is not high enough, considering the available natural resource potential and favorable transportation and geographical location of Ukraine in central Europe. This situation negatively influence the effective organization of the process of production growth and resource capacity of agriculture, reduces the reserves of formation of GDP, limits sources of tax revenue to the state budget, impeding the new jobs appearing. The main reasons for the lack of development of agricultural markets in the EU are: low competitiveness of agricultural products, excessive bureaucratization export procedures, corruption in the customs authorities and the availability of smuggled flows of products, not enough developed warehouse infrastructure, opaque system of VAT refunds to exporters, undeveloped system of operative information about the state conjuncture market, discrepancies and contradictions in the approaches to certification and recognition of food safety with the EU, complicated access of small and medium producers to export trade instruments.

The ratification and entry into force in 2015 economic part "of the Association Agreement between Ukraine and the European Union" should promote strengthening of integration processes in the domestic agribusiness agricultural market of the EU. This document provides an opportunity for domestic manufacturers to import regulated amount of some products without paying import imposts. Besides, the implementation of the Agreement also provides for the gradual removal of export imposts on domestic agricultural products. In spite of the positive trends from the activation of the Agreement, the volumes of tariff quotas are limited. Regarding this, in May 2016 the quota for grape and apple juices, honey, barley and barley flour, sugar, processed tomatoes, corn, oats, wheat and malt and wheat glu-

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

ten are fully used. Basic quota for poultry meat in the first and second quarter was used at 100% (4000 tones on per quarterly). Also, the basic quota for semi-finished products of poultry is fully used, and 67.2% are used for the basic quota for sugar. This year active use of additional quota for chicken carcasses (23% of total quota) has begun. January 11, 2016 has access the EU market for domestic dairy products. However, only 12 of the dairy processing industry have passed quality control and received permission to export products to the EU. At the same time, Ukrainian exporters using export opportunities within tariff quotas only 20 of the 40 available [10].

Considering the identified threats, strategic directions of state policy to enhance the functioning of agriculture of Ukraine in conditions of macroeconomic instability should be: 1) elaboration of the tools of restructuring of domestic agriculture, it's adaptation to the losses in the field of resource capacity and their monetary and financial compensation from the Russian Federation as a result of military intervention in Donbas; 2) getting into a balance the domestic agricultural market, building its infrastructure and logistic support, the formation of inter-industry production and marketing of regional clusters; 3) modernization of production capacities of agriculture, to balance its industrial structure, stimulating of transformation of households into farms;. 4) approximation of domestic agricultural legislation to the principles of the Common Agricultural Policy (CAP) EU, coordination of the national system for food safety monitoring with European norms and standards, to facilitate the access of economic entities of agrarian sector up to the tools of export trade.

Conclusions. In order to achieve these strategic objectives to enhance the functioning of agriculture of Ukraine in terms of macroeconomic instability threats is following measures should be taken:

- to activate the process of preparing lawsuits in international arbitration institutions on compensation of damages by Russian Federation, based on the agreement and coordination of the sequence of procedure and legal actions of state institutions, strengthen the system of lobbying of national interests in the international arena, to develop mechanisms of aimed direction of a part of funds, received donor supply to restore lost capacity of agrarian sector;
- to strengthen the work of demining of agricultural land in the liberated territory of Donbas, with simultaneous reintegration in inter-economic relations on the basis of agrarian complex with state financial support for housholding subject and realization of pilot projects on the basis of traditional regional specialization of agriculture and stimulation of the farming households recovery.
- to carry out a systematic program information campaign on popularization of strengths and competitive advantages of regional agriculture, which involves the development of attractive investment passports for a particular area industries to provide clarification to potential foreign investors on availability of safe business environment in the area, where hostilities are not conducted, diversified design mechanisms to attract investment resources on the basis of receiving grant assistance, access to financing from international funds, formation of motivational incentives for reinvestment of profits earned in other economic sectors in the field of agriculture and the formation of multisectoral association of vicious economic cycle in order to increase the chain of formation added value in agricultural production and reduce transaction costs;
- to provide institutional support to the process of adaptation of the domestic market to already formed disproportions and overcome existing imbalances by implementing structural policy of substitution of scarce food production and the optimization of the producing structure of agriculture, logistics systems and forming relationships according to potentials of existing infrastructure, agricultural and horizontal vertically integrated restructuring of inter-branches clusters of supply in accordance with the changing needs of customers, the attraction to the raw material bases and markets agricultural products;
- to develop software support of technical and technological re-equipment of agrarian household entities, especially small and medium farms in husbandry sector on the basis of innovation and the leased assets with the possibility of partial compensation of the value of husbandry enterprises, purchased equipment and facilities from the state and local budgets ensure the formation of economic incentives for the transformation of households into farms on the basis of increasing their marketability and facilitate of the access to wholesale markets;

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

– to ensure the approach of national legislation in the field of agricultural development with the requirements and set of rules of the CAP of EU, first of all in terms of the functioning of the agricultural market, providing grants and payments of subsidies by switching from direct support of agricultural producers to finance joint large-scale infrastructure projects, improvement of certification safety food based on the creation of a national system of data management on risk food and feed, harmonization of regulations with the requirements of ISO (International Organization for Standardization), building a network of modern laboratories of control, unifying of the approaches to the identification of cattle; facilitate access of producers of agricultural products to enter the EU market by simplifying the procedure of certification, eliminate red tape and minimize human interfering in customs clearance of cargo, seeking opportunities for increasing exports of agricultural products in excess of the tariff quotas under the "Agreement on Association between Ukraine and the European Union".

References

1. Halanets, V. H. (2004). Terytorialni osoblyvosti rozvytku rehionalnoho APK [The regional peculiarities of regional AIC]. Lviv : Ukr. tekhnologii, 224 p.
2. Lopatynskiy, Yu. (2004). Instytutsionalna aharna matrytsia [The institutional agrarian matrix]. Ekonomika Ukrainy, № 4, P. 64-71.
3. Marmul, L. O. (2007). Materialno-tekhnichne zabezpechennia rehionalnykh APK [Logistical support of regional AIC]. Ekonomika APK, № 2, P. 11-19.
4. Sabluk, P. T. (2008). Problemy zabezpechennia dokhodnosti ahropromyslovoho vyrobnytstva v Ukraini v postindustrialnyi period [Problems of return on agricultural production in Ukraine in the post-industrial period]. Ekonomika APK, № 4, P. 19-37.
5. Shabynskiy, O. V. (2004). Reformuvannia v APK – stratehiia zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky ahropromyslovoho kompleksu derzhavy [Reform in agriculture – the strategy of economic security of the state agriculture]. Visnyk aharnoi nauky Prychornomoria, Vyp. 2, t. 2., P. 320-325.
6. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [State Statistics Service of Ukraine]. Retrieved from : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
7. Posivna-2015 v Ukraini : pravda ta mify [Seeding-2015 in Ukraine : truth and myths]. Retrieved from : <http://www.rbc.ua/ukr/opinion/posevnaya-ukraine-pravda-mify-1433753780.html> [in Ukrainian]
8. Rynky zbutu : yakym oblastiam ne vystachatyme produktsii [Markets : which areas do not have enough production]. Retrieved from <http://agravery.com/uk/posts/show/rinki-zbutu-akim-oblastam-ne-vistacatime-produktiv> [in Ukrainian]
9. Valova produktsiia silskoho hospodarstva (u postiiynykh tsinakh 2010 r.) za 2015 rik. (2016). [Gross agricultural output (in constant prices 2010) for 2015]. 23 p.
10. Chto dala Ukraine svobodnaia torhoviia s ES [What gave Ukraine free trade with the EU]. Retrieved from : <http://biz.nv.ua/experts/mikolskaya/svobodnaja-torgovlja-mezhdu-ukrainoj-i-es-pervye-rezultaty-142400.html> [in Ukrainian].

Література

1. Галанець, В. Г. Територіальні особливості розвитку регіонального АПК : монографія / В. Г. Галанець, М. С. Хом'як. – Львів : Укр. технології, 2004. – 224 с.
2. Лопатинський, Ю. Інституціональна аграрна матриця / Ю. Лопатинський // Економіка України. – 2004. – № 4. – С. 64-71.
3. Мармуть, Л. О. Матеріально-технічне забезпечення регіональних АПК / Л. О. Мармуть // Економіка АПК. – 2007. – № 2. – С. 11-19.
4. Саблук, П. Т. Проблеми забезпечення доходності агропромислового виробництва в Україні в постіндустріальний період / П. Т. Саблук // Економіка АПК. – 2008. – № 4. – С. 19-37.
5. Шабінський, О. В. Реформування в АПК – стратегія забезпечення економічної безпеки агропромислового комплексу держави / О. В. Шабінський // Вісник аграрної науки Причорномор'я. – 2004. – Вип. 2, Т. 2. – С. 320-325.
6. Державна служба статистики України [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
7. Посівна-2015 в Україні : правда та міфи : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rbc.ua/ukr/opinion/posevnaya-ukraine-pravda-mify-1433753780.html>.
8. Ринки збуту : яким областям не вистачатиме продукції : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://agravery.com/uk/posts/show/rinki-zbutu-akim-oblastam-ne-vistacatime-produktiv>.
9. Валова продукція сільського господарства (у постійних цінах 2010 р.) за 2015 рік : статистичний бюлетень / відповідальний за випуск О. М. Прокопенко. – К. : Державна служба статистики України, 2016. – 23 с.
10. Что дала Украине свободная торговля с ЕС. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://biz.nv.ua/experts/mikolskaya/svobodnaja-torgovlja-mezhdu-ukrainoj-i-es-pervye-rezultaty-142400.html>.

Received for publication 12.07.2016

Бібліографічний опис для цитування :

Boiko, V. V. Strategic directions towards enhancement of the efficiency of ukraine's agro-industrial complex in conditions of macroeconomic instability threats / V. V Boiko // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 1. – С. 57-61.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

UDC 338.23:368(477)

V. V. Vygovska, Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor**OUTLINES OF CREATING A STATE REGULATION SYSTEM OF UKRAINE'S INSURANCE
MARKET SECURITY**

Abstract. *A necessity of modernization of insurance market security state regulation is substantiated in the paper. The author considers questions of international experience of state influence on the sound development of the insurance market and the desirability of adapting the strategic regulation of the insurance market of Ukraine to the European standards. A theoretical construct of basic components of insurance market security state regulation is proposed, taking into account the progressive world experience. The key role of prudential supervision to ensure the insurance market security as a necessary condition in preventing the development of destructive events in the insurance sector is established. The article describes the logic and content of prudential supervision of the insurance market in Ukraine.*

Keywords: *insurance market system; insurance market security; state regulation of insurance market security; prudential supervision; mega-regulator of the insurance market.*

В. В. Виговська, к. е. н., доцент**КОНТУРИ РОЗБУДОВИ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ
БЕЗПЕКИ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ**

Анотація. *В цій статті обґрунтована необхідність модернізації державного регулювання безпеки страхового ринку. Автором висвітлено питання світового досвіду державного впливу на безпечний розвиток страхового ринку та наголошено на доцільності адаптації стратегічного регулювання страхового ринку України до європейських стандартів. Запропонована теоретична конструкція базових складових державного регулювання безпеки страхового ринку з урахування прогресивного світового досвіду. Встановлено ключову роль пруденційного нагляду у забезпеченні безпеки страхового ринку як необхідної умови попередження розвитку деструктивних подій у страховому секторі. В статті розглянуто логіку та зміст розбудови пруденційного нагляду страхового ринку в Україні.*

Ключові слова: *страховий ринок; система; безпека страхового ринку; державне регулювання безпеки страхового ринку; пруденційний нагляд; мегарегулятор страхового ринку.*

В. В. Выговская, к. э. н., доцент**КОНТУРЫ ПОСТРОЕНИЯ СИСТЕМЫ ГОСУДАРСТВЕННОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ
БЕЗОПАСНОСТИ СТРАХОВОГО РЫНКА УКРАИНЫ**

Аннотация. *В этой статье обоснована необходимость модернизации государственного регулирования безопасности страхового рынка. Автором рассмотрены вопросы мирового опыта государственного влияния на безопасное развитие страхового рынка и отмечена целесообразность адаптации стратегического регулирования страхового рынка Украины к европейским стандартам. Предложенная теоретическая конструкция базовых составляющих государственного регулирования безопасности страхового рынка с учетом прогрессивного мирового опыта. Установлено ключевую роль пруденциального надзора в обеспечении безопасности страхового рынка как необходимого условия предупреждения развития деструктивных событий в страховом секторе. В статье рассмотрены логику и содержание развития пруденциального надзора страхового рынка в Украине.*

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Ключевые слова: страховый рынок; система; безопасность страхового рынка; государственное регулирование безопасности страхового рынка; пруденциальный надзор; мегарегулятор страхового рынка.

Problem statement. Insurance market security, as well as its development as a whole, largely depends upon the effectiveness of the forms and methods of state influence. Building an effective model of regulation of the insurance market is a prerequisite for the upward development of the domestic insurance market with an acceptable level of safety and its successful integration into the global insurance environment. The ability of the insurance market to withstand external threats, to neutralize the consequences of their actions, to adapt to changes and to return to an acceptable level of security depends on the overall level of economic development in the country and the market's ability to self-regulation. However, market mechanisms are not always effective in terms of restoring the balance of the insurance market and minimize the negative impact of external factors, and therefore, a regulatory influence of the state to ensure the insurance market security is necessary.

Review of recent papers and research. Considerable theoretical contribution to the development of common insurance market security issues were made by O. Baranovskiy, O. Hamankova, O. Derkach, A. Yermoshenko, A. Kyrychenko, O. Kozmenko, O. Papka, V. Plysa, N. Poida-Nosyk, T. Suslovska, V. Tymchak, N. Tkachenko and others. Noting the importance of the scientific heritage of scholars, which is essential, it should be noted that the results of the previous studies cannot fully meet the needs of the insurance market security theory. The issues of state regulation of the insurance market security remain still unresolved.

The objective of the article is to study the theoretical outlines of state regulation of the insurance market security, taking into account the world experience.

Basic material presentation. Creating conditions for the safe development of the insurance market, search of effective state influence mechanisms cannot be isolated from the processes that occur in the economy. General economic vector of development of the country directly affects the security of the domestic insurance market, which, in turn, characterizes the state of the national economy. Particular importance of the state in the regulation of insurance activity under the conditions of acquiring the emergence of the crisis in other segments of the economy in order to prevent the transfer of negative pulses in the insurance market.

So, harmonious and safe development of the insurance market is possible only provided the development of effective model of regulation insurance activity, typology and content of which is determined by the peculiarities of the national economy and the institutional structure. The model of state influence on the insurance market security is a schematic representation of the complex interactions within the system of state regulation of insurance activity (Fig. 1).

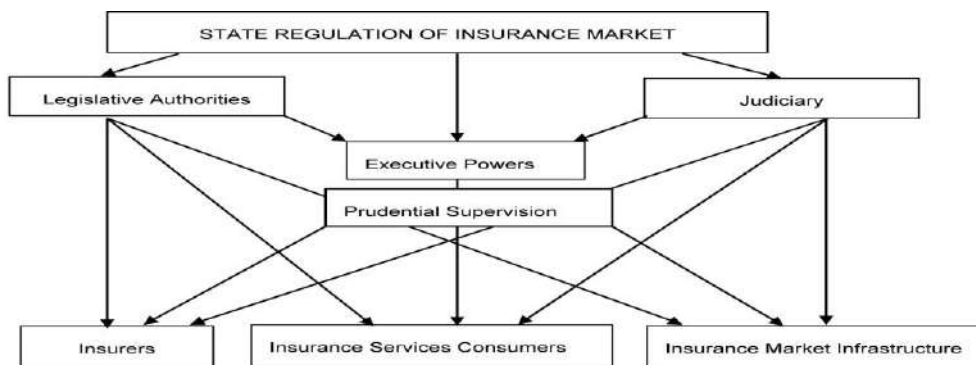

Fig.1. The model of state regulation of the insurance market security

Source: constructed by the author

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

The model of state regulation of the insurance market depends upon the security level of its development and is a set of methods aimed at the organization of the state interaction with the participants of the insurance market (main, subsidiary, insurance services consumers) and reducing security risks.

Despite the significant differences in the institutional structure of various countries, which are the result of inherent constitutional, cultural, economic and other features, international experience shows that the number of types of insurance market security threats is limited. This means that they should be taken as reference points in the construction of the insurance market security system. Moreover it should be noted that the existing regulation systems of national insurance markets safety has been formed mainly under the influence of historical factors, and haven't been the result of careful planning. We note that, despite the national peculiarities of the insurance market development, the process of convergence of general trends due to the European integration and globalization is taking place. Hence the regulation models of safe development of the insurance market are standardized according to certain key parameters and at the same time are flexible to preserve the features of national economic systems.

The specifics of the national insurance market regulation models are determined by the characteristics of the insurance and the general legislative framework, the structure of prudential supervision and authority of state influence and their correspondence.

Along with the central government regulation associations of market participants - self-regulatory organizations (associations, pools, insurance offices, etc.) play an important role in ensuring the insurance market security. In addition, at the present stage, the role of international organizations and supranational bodies of regulation of the insurance market are increasing; - legislative and regulatory control of insurance activity in many countries is carried out in accordance with international standards and regulations. However, today the state regulation measures remain as the most effective and important mechanisms for monitoring the functioning of the insurance companies and providing the insurance market security.

In accordance with the basic principles of insurance, and the methodology of the International Association of Supervisors of insurance activities (IAIS), the regulatory and supervisory system is needed for the "support of efficient, safe, fair and stable insurance markets for promoting growth and competition within the sector".

Analysis of control tasks and IAIS principles allows separating certain areas of state influence [2; 7]:

- Prudential (preventive) control (prevention of instability of the financial system and preventing the insolvency of insurers);
- Legal regulation of relations (insurers, intermediaries and consumers);
- Economic regulation (tax levers to encourage or restrict certain activities in the insurance market)
- Combating money laundering and the financing of terrorism.

The key task of the state to ensure the insurance market security is regulating insurance activities, creation of a favourable environment for the efficient and safe functioning of the insurance market and protecting the interests of consumers of insurance services, supervision of insurance solutions. Identification of the relationship between state influence and safe development of the insurance market based on synergy of realization trends of state intervention is shown in Fig. 2.

The implementation of these areas of state influence enables an acceptable level of the insurance market safety and is aimed at improving the efficiency of its functioning, and this, in its turn, will bring to the high development of the economy as a whole in the future.

Thus, it is necessary to better the existing insurance legislation, introduce tax breaks and incentives to activate the insurance business, to create a full-fledged system of prudential supervision of the insurance market, corresponding to the characteristics of the national economy and its European integration development vector. Insurance activity regulation is carried out by means of traditional forms of influence, but with considering the insurance peculiarities.

The world practice reveals that two fundamental points underlie the formation of the model of insurance market state regulation: the level of centralization of control and the degree of state intervention,

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

in turn, determines the selection of a complex of means and methods of influence on the security of the insurance market.

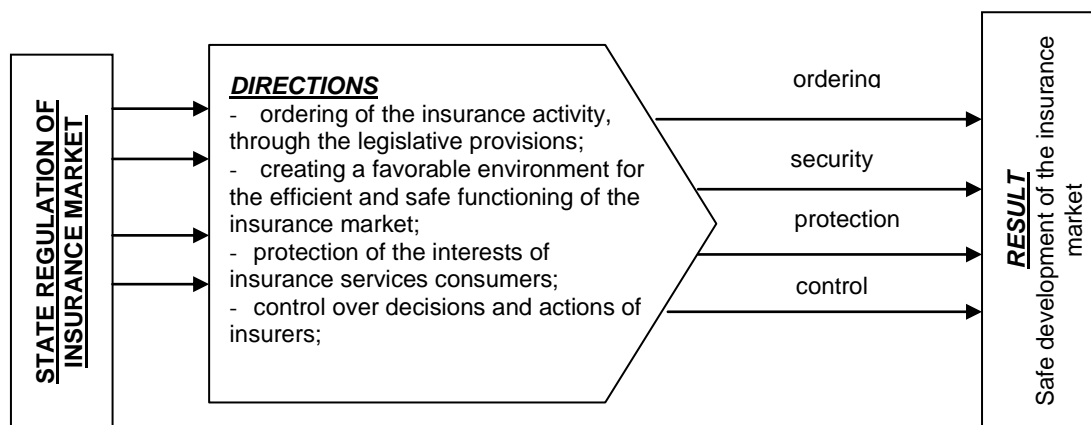

Fig. 2. Directions of state regulation of the insurance market security

Source: constructed by the author

The most common one is a strict regulation of the regulatory influence of the state on the functioning of the insurance market, involves the creation of a mega-regulator with wide control and supervision powers over the actions of insurance companies (typical for Germany).

The opposite approach to building a model of state regulation of the insurance market is based on a minimum state intervention in the organization and development of insurance business (characteristic of the UK). This approach facilitates the development of the insurance market, the creating and introduction of innovative insurance products stimulates demand for insurance services. This set of tools to counter threats to the insurance market security is relatively limited, the responsibility for safe development are actually assigned to market mechanisms.

Reasonable regulation of state's influence on the insurance market development has a dual nature, and trying to balance the advantages of the previous two types of regulation on the basis of measured use limit of market mechanisms (typical for France).

Concerning the national model of insurance safety regulation, in our opinion, it is developing in the direction of strict regulation of insurance companies. The choice of such trajectory is well founded, since the formation of the Ukrainian insurance market is at the initial stage, which is characterized by the absence of efficient control levers by society, associations of insurers, the low level of corporate responsibility of insurance companies, the development of market mechanisms and a high share of the shadow economy. So, under modern conditions of development of the national economy only the state can act as a guarantor of the insurance market security. It should be noted that any economic system evolves under the influence of many external and internal factors, respectively, and the model of state regulation of the insurance market will also alter in the context of macroeconomic reforms.

The current trend in the development of state regulation of the financial markets is the emergence of a mega-regulator system (Tab. 1), which transferred the functions of regulation and supervision of the entire financial system of the country, including the banking system, stock and insurance markets. The feasibility of forming such management body is the gradual convergence of individual financial market segments and merging of functions of various financial institutions.

In addition, under modern conditions of globalization of financial activities, the role of supranational bodies regulating the insurance market increases, which main task is to harmonize and coordinate the activities of national regulators of the insurance market. At the same time, this trend is not unique to the EU, in which the integration process has acquired the greatest expression, but also for the whole world insurance market. For this reason, some researchers speak about the occurrence of "interstate regulation of the insurance market" [5] at modern stage.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

From the point of view of the author, mega-regulation is a promising way of state influence on the development of the insurance market, especially in terms of Ukraine's European integration. It is necessary to radically reform the insurance market regulation system in the direction of creating a regulatory field, aimed at expanding the scope of supervision of the participants of insurance relations, support for infrastructure development of the insurance market, the improvement of the tax system as an effective mechanism of regulation of the insurance sector. We consider it necessary to note that the formation of a mega-regulator in Ukraine, which at this stage is undergoing a systemic crisis, should occur evolutionarily to avoid failures in the supervision of the insurance market functioning and slow down the process of its development, since a situation of uncertainty of the activity of market participants may occur. All this may lead to loss of control over the insurance market and negatively affect its security.

- There are two basic models of integrated supervisory authority [3]: - "A unified financial management body" model. According to this model, a single supervisory body carries out all sectors of the national financial system regulation and supervision, in particular the banking, insurance and securities sector. Single regulatory body is responsible for the stability of the financial system and ensuring the application of standardized approaches and supervisory mechanisms.

- "two peaks" model. According to this model, two sectors of financial intermediation (banks and stock companies, banks and insurance companies, securities and insurance companies) are the objects of the regulation and supervision of the same body. The model presupposes the following distribution of responsibilities based on the supervision of tasks between two different authorities: one that provides prudential supervision and the second one deals with issues of business transparency. It is determined by an attempt to reach the controller, on the one hand, and macro- and microprudential stability, and on the other hand, to protect the rights of investors regardless of their activities.

A "sectoral" model of supervision peculiar to Ukraine, that presupposes that a special body is responsible for the control in a particular financial sector. Control and supervision of the insurance market is provided by the National Regulatory Commission in the field of financial services markets, which operates in accordance with the Decree of the President of Ukraine "On the State Commission for Regulation of Financial Services Markets of Ukraine" dated November 23, 2011 № 1070/2011 [6]. The State Commission for Regulation of Financial Services Markets of Ukraine powers do not allow to respond to deviations in the real-time activity of the insurance market, the regulator and the reaction occur only after the appearance of their consequences. Thus, an absolute must to ensure the insurance market security is the formation of prudential supervision as a destructive developments warning mechanism in the insurance field.

Present insurance supervision system in Ukraine cannot provide a sufficient level of safety, to carry out effective monitoring of the implementation of the insurance organizations the assumed obligations and to protect the rights of consumers of the insurance services. The insurance market regulation carried out by the State Commission for Regulation of Financial Services Markets of Ukraine is actually reduced to the requirement of formal compliance with rules and information disclosure and the monitoring is in fact dealing with customer complaints, not with improving the financial stability of insurance companies and ensuring the insurance market security.

Therefore, Ukrainian insurance market security on the basis of a balanced state influence determines the need to consider international experience. Within this process, it is necessary to implement a set of measures to bring the principles of national supervisory authorities in accordance with the rules of the International Association of Insurance Supervisors (International Association of Insurance Supervisors IAIS), which suggested for the first time the capital adequacy concept. According to the IAIS capital adequacy should reflect the risk of the insurance company [9].

In 2011, the IAIS adopted the "Insurance Core Principles, Standards, Guidance and Assessment Methodology" (ICP), which describes the basic elements that should be present in a supervisory mode to create a financially effective insurance market and ensure an adequate level of protection of the rights of policyholders. [8] These changes concerned the introduction of insurance companies in the process of managing their own risk and solvency assessment system (Own Risk and Solvency Assessment, ORSA) [1].

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Table 1

The characteristic features of the state regulation systems in foreign countries

Country	Mega-regulator	Insurance Regulation	The peculiarities of the state's regulatory power
The USA	*	Departments Of Insurance Regulation Operations in Each State	Lack of insurance legislation
The UK	*	-Financial Conduct Authority -Prudential Regulation Authority -Insurance Section in the Department of Trade and Industry	Information transparency of insurance companies and the state supervisory authorities
Japan	The Financial Supervisory Agency	Foreign insurance Committee of Japan (JAFIC), Japanese Association of General Insurance (GIAJ), The Life Insurance Association of Japan (LIAJ)	Insurance system is close to participation of foreign insurers and is heavily regulated
Canada	Financial Institutions Management Service	*	The dualistic system of regulation of the insurance market (federal and regional)
France	French Ministry for the Economy and Finance	Insurance Control Commission; Activities of Reinsurance Companies Commission	Insurance Code, normative regulation of insurers involves a flexible policy of supervision on insurance rates
Germany	The Federal Financial Supervisory Authority	*	Rigid control system of insurance companies by the federal supervision, which contains contributions by insurers
Sweden	Ministry of Finance	Insurance Supervisor	Demand test is applied, that is, the marketing approach, which takes into account the demand of insurers, making it difficult to promote marketing of new structures
Russia	Central Bank	*	Insurance companies in the context of control bodies are divided into two groups: large ones and others
Kazakhstan	Central Bank	*	Remote supervision; analysis of the activity of professional participants of the insurance market

Source: systematized by the author using [4]

It should be noted that, in national legislation there is no concept of "capital adequacy", and the requirements for its calculation have not been set. So one of the challenges of bringing the state regulatory impact assessment in accordance with the recommendations of leading international practices to ensure capital adequacy. Introduction of uniform standards regulating insurance activity requires a preparatory phase aimed at study, organization and programs development of adaptation to local conditions, legal, economic and psychological realities. Despite the fact that the domestic insurance legislation is passing the stage of formation, it is extremely important to realize that Ukraine is already in the global, multi-national insurance market. Therefore, global trends should be taken into account during the formation of the national insurance legislation.

The study of different approaches to insurance market regulation, used in the practice of developed countries, revealed that a prudential supervision plays key role in ensuring the safety of its functioning. Logic and content of prudential supervision of the insurance market in Ukraine are shown in Fig. 3.

The supervisor identifies hidden trends in the insurance market by collecting data (but not solely) on profitability, capital, liabilities, assets and facilities in the amount of insurance in which this information is available. It should also have the authority to develop and apply appropriate tools to limit significant systemic risk, take into account the nature, scale and complexity of insurers.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

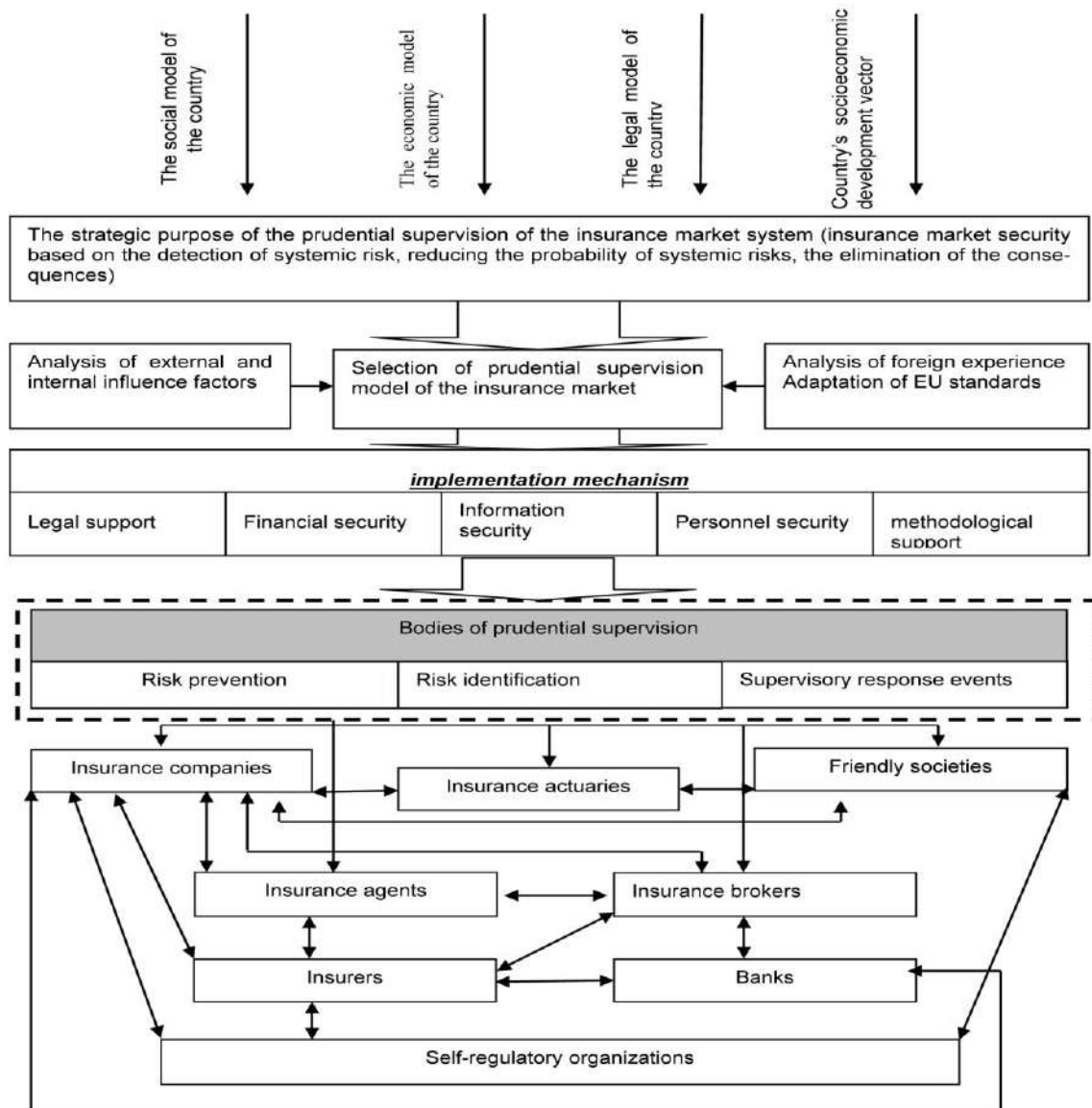

Fig. 3. Conceptual framework of prudential supervision of the insurance market and the logic of its implementation

Source: created by author

Conclusions. Thus, improvement the insurance activity regulation, especially under European integration environment is a priority, as insurance to a greater extent than other sectors of the economy, is based on the customer's trust (the insured) and the service provider (the insurer), the establishment of which is only possible provided the insurance market security. Adaptation of progressive experience gained by developed countries in this plane, enables to determine the direction of improving the state regulation and form propositions and the system of measures aimed at protection of insurance service providers, consumers and the state, to define the strategic direction of strengthening or easing the conditions of penetration of foreign insurers and capital.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

References

1. Achkasova, S. A. (2015). Mizhnarodnyi dosvid zaprovadzhenia vymoh do dostatnosti kapitalu strakhovykh kompanii [International experience of introducing requirements to capital adequacy in insurance companies]. *Konkurentospromozhnist ta innovatsii : problemy nauky ta praktyky. Materialy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi internet-konferentsii – Competitiveness and innovation : problems of science and practice. Proceedings of the International scientific and practical Internet-conference*. Kh. : FOP Liburkina L. M., pp. 190–193 [in Ukrainian].
2. Zhuravka, O. S. (2013). Prudentsiine rehuliuвання strakhovoi diialnosti [Prudential regulation of insurance activity]. *Sotsialno-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrainy. Problemy intehratsii Ukrainy u svitovyi finansovyi prostir. – Socio-economic problems of the modern period of Ukraine. Problems of Ukraine's integration into the global financial space*, Issue № 1 (99), pp. 139–145. [in Ukrainian].
3. Hoivaniuk, M. P. Mizhnarodnyi dosvid orhanizatsii system rehuliuвання ta nahliadu za diialnistiu finansovykh ustanov [International experience of regulation and supervision of financial institutions]. – Retrieved from : <http://dspace.uabs.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/6900/1/Mizhnarodnydosvid%20orhanizatsii%20system%20rehuliyuvannya%20ta%20nahlyadu%20za%20diyalnistyu%20finansovykh%20ustanov.pdf>. [in Ukrainian].
4. Kolesnikova, T. V. (2015). Strakhovaniie v sisteme mezhdunarodnykh ekonomicheskikh otnoshenii [Insurance in the system of international economic relations]. Irkutsk : Publishing House of BSUEL [in Russian].
5. Plysa, V. Y. (2010). Model derzhavnoho rehuliuвання strakhovoho rynku v Ukraini [State regulation model of the insurance market in Ukraine]. *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy – Scientific Bulletin of NLTU of Ukraine*, Issue 20.10, pp. 209–215 [in Ukrainian].
6. Ukaz Prezydenta Ukrainy "Pro Natsionalnu komisiuu, shcho zdiisniuiе derzhavne rehuliuвання u sferi rynkiv finansovykh posluh" № 1070/2011 vid 23.11.2011 [Presidential Decree "On National Commission for State Regulation of Financial Services Markets" № 1070 dated 2011 of November 23, 2011]. The official website of the Verkhovna Rada of the Ukraine. – Retrieved from : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1070/2011>. [in Ukrainian].
7. Insurance Core Principles and Methodology, International Association of Insurance Supervisors, October 2003 [Electronic resource] / International Association of Insurance Supervisors. – Retrieved from : <http://www.iaisweb.org/Insurance-Core-Principles-material-adopted-in-2011-795> – Title from the screen. [in Ukrainian].
8. Insurance Core Principles, Standards, Guidance and Assessment Methodology [Electronic resource] : Standard IAIS, October 1, 2011 // International Association of Insurance Supervisors : official website. – Retrieved from : http://www.iaisweb.org/temp/Insurance_Core_Principles_Standards_Guidance_and_Assessment_Methodology__October_2011.pdf.
9. On Solvency, Solvency Assessments and Actuarial Issues An IAIS Issues Paper (Final Version) [Electronic resource] / International Association of Insurance Supervisors. – Retrieved from : http://www.iaisweb.org/view/element_href.cfm-src=1/201.pdf – Title from the screen.

Література

1. Ачкасова, С. А. Міжнародний досвід запровадження вимог до достатності капіталу страхових компаній / С. А. Ачкасова // Конкurentospromozhnist ta innovatsii : проблеми науки та практики. Матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (18 – 19 листопада 2015 р.). – Х. : ФОР Лібуркіна Л. М., 2015. – С. 190–193.
2. Журавка, О. С. Пруденційне регулювання страхової діяльності / О. С. Журавко // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. – 2013. – Вип. № 1 (99). – С. 139–145.
3. Гойванюк, М. П. Міжнародний досвід організації систем регулювання та нагляду за діяльністю фінансових установ [Електронний ресурс] / М. П. Гойванюк // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. – 2011. – Вип. 32. – С. 333–341. – Електрон. версія друк. вид. – Режим доступу : <http://dspace.uabs.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/6900/1/Mizhnarodnydosvid%20orhanizatsii%20system%20rehuliyuvannya%20ta%20nahlyadu%20za%20diyalnistyu%20finansovykh%20ustanov.pdf>. – (Портал Інституційного репозитарію Української академії банківської справи Національного банку України).
4. Колесникова, Т. В. Страхование в системе международных экономических отношений : учеб. пособие / Т. В. Колесникова. – Иркутск : Изд-во БГУЭП, 2015. – 148 с.
5. Плиса, В. Й. Модель державного регулювання страхового ринку в Україні / В. Й. Плиса, З. П. Плиса // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – Вип. 20.10. – С. 209–215.
6. Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг : Указ від 23.11.2011 р. № 1070/2011 [Електронний ресурс] / Президент України. - Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1070/2011>.
7. Insurance Core Principles and Methodology, International Association of Insurance Supervisors, October 2003 [Electronic resource] / International Association of Insurance Supervisors. - Retrieved from : <http://www.iaisweb.org/Insurance-Core-Principles-material-adopted-in-2011-795> – Title from the screen.
8. Insurance Core Principles, Standards, Guidance and Assessment Methodology [Electronic resource] : Standard IAIS, October 1, 2011 // International Association of Insurance Supervisors : official website. – Retrieved from : http://www.iaisweb.org/temp/Insurance_Core_Principles_Standards_Guidance_and_Assessment_Methodology__October_2011.pdf.
9. On Solvency, Solvency Assessments and Actuarial Issues An IAIS Issues Paper (Final Version) [Electronic resource] / International Association of Insurance Supervisors. – Retrieved from : http://www.iaisweb.org/view/element_href.cfm-src=1/201.pdf – Title from the screen.

Received for publication 27.10.2016

Бібліографічний опис для цитування :

Vygovska, V. V. Outlines of creating a state regulation system of Ukraine's insurance market security / V. V. Vygovska // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 1. – С. 62–69.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

УДК 334.061.1

І. А. Косач, к. е. н. доцент,
Д. Ю. Голубчик, магістрант,
О. В. Курінська, магістрант

**АНАЛІЗ ПІДХОДІВ ДО ДЕФІНІЦІЇ ТЕРМІНУ
«ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО»**

Анотація. У статті висвітлені основні підходи до визначення терміну «державно-приватне партнерство», виявлено переваги та недоліки даних підходів, обґрунтовано доцільність їх застосування в контексті формування відносин державно-приватного партнерства в Україні.

Ключові слова: державно-приватне партнерство; держава; приватний сектор; взаємодія; співробітництво; інститут; відносини.

И. А. Косач, к. э. н. доцент,
Д. Ю. Голубчик, магистрант,
О. В. Куринская, магистрант

**АНАЛИЗ ПОДХОДОВ К ДЕФИНИЦИИ ТЕРМИНА
«ГОСУДАРСТВЕННО-ЧАСТНОЕ ПАРТНЕРСТВО»**

Аннотация. В статье рассмотрены основные подходы к рассмотрению термина «государственно-частное партнерство», выявлены преимущества и недостатки данных подходов, обосновано целесообразность их применения в контексте формирования отношений государственно-частного партнерства в Украине.

Ключевые слова: государственно-частное партнерство; государство; частный сектор; взаимодействие; сотрудничество; институт; отношения.

I. A. Kosach, Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor,
D. Yu. Holubchuk, Undergraduate Student,
O. V. Kurinska, Undergraduate Student

**ANALYSIS OF APPROACHES TO DEFINITION OF THE TERM
«PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP»**

Abstract. The article deals with the main approaches to the consideration of the term "public-private partnership". The advantages and disadvantages of these approaches are identified. The feasibility of their application in the context of forming a relationship of public-private partnership in Ukraine is justified.

Keywords: public-private partnership; the public and the private sector; cooperation of public and private sector; interaction; cooperation; institute; relations.

Постановка проблеми. Термін «державно-приватне партнерство» є усталеним перекладом з англійської мови «public-private partnership», що також можна перекласти як «публічно-приватне партнерство». У відповідності до нових реалій ставка в сучасному управлінні робиться не на конкуренцію, а на співпрацю як основу розвитку бізнесу. У зв'язку із цим саме моделі державно-приватного партнерства дозволяють об'єднати інвестиційну активність держави і приватного капіталу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій: Загальнотеоретичну та методологічну основу формування інституту ДПП становлять дослідження провідних зарубіжних та вітчизняних вчених

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

таких, як Е. Сава, Х. Ван Хем, Ю. Копен'ян, В. Варнавський, Б. Данилишин, І. Запатріна, С. Грищенко, К. Павлюк, С. Павлюк і т. ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми: Взаємодія держави і приватного сектору шляхом формування партнерських відносин між ними ускладнюється недостатньою опрацьованістю теоретичних основ цієї взаємодії, поспішністю прийняття рішень щодо реалізації проекту ДПП без докладного опрацювання теоретичної бази партнерства. Актуальність напрямку дослідження визначається об'єктивною необхідністю комплексного аналізу і теоретичного осмислення підходів до визначення сутності терміну «державно-приватне партнерство», що пов'язано, перш за все, з інтенсифікацією розвитку інституту ДПП в Україні

Мета статті: розгляд та узагальнення основних сучасних підходів до визначення терміну «державно-приватне партнерство».

Виклад основного матеріалу: Існування великої кількості визначень державно-приватного партнерства свідчить про неоднозначність сприйняття його сутності науковою спільнотою. За результатами проведених нами досліджень причиною розходжень у визначеннях ДПП є не стільки проблеми термінологічного характеру, скільки протилежні уявлення щодо провідної ролі партнерства у формуванні сучасних економічних відносин. Провідні зарубіжні дослідники підходять до розгляду цього питання наступним чином (табл. 1).

Таблиця 1

Трактування терміну «державно-приватне партнерство» закордонними вченими

Автор	Визначення	Характеристика визначення
Е. Сава (США) [1]	ДПП - будь-яка угода, в якому державний і приватний сектори економіки об'єднуються для виробництва товарів і надання послуг. У відповідності із цим визначенням, під ДПП підходять контракти, франшизи і гранти.	В даному трактуванні під ДПП розуміються будь-які взаємини державного і приватного секторів, що не дає змоги охарактеризувати відмінні риси ДПП як окремої економічної категорії.
Кляйн і Тейсман [2]	Державно-приватне партнерство розглядається як стійка взаємодія державного і приватного секторів, під час якої розробляється спільний продукт і / або послуги, а ризики, витрати і прибутки розподіляються.	Мета створення ДПП у вигляді виробництва спільного продукту, в процесі якого є розподіл ризиків та витрат.
Х. Ван Хем і Ю. Копен'ян [3]	ДПП являє собою довгострокове співробітництво державного і приватного секторів, в рамках якого вони спільно розробляють продукт або послуги, поділяють ризики, витрати і ресурси, пов'язані з цими продуктами або послугами.	Автори наголошують на тривалості взаємовідносин партнерства задля досягнення спільної мети, вказують на специфіку інституційної взаємодії держави і приватного сектора на основі державно-приватного партнерства
Варнавський В. [4]	Державно-приватне партнерство – це інституціональний та організаційний альянс між державою і бізнесом з метою реалізації національних та міжнародних, масштабних і локальних, але завжди суспільнозначущих проектів у широкому спектрі сфер діяльності	Партнерство розглядається як альянс, тобто припускається наявність як формальних, так і неформальних договірних зобов'язань

Джерело: узагальнено на основі [1-4]

Вищеописані визначення відзначають важливі для ДПП характеристики, такі як тривалість відносин держави і приватного сектора, поділ ризиків, обов'язків, витрат між партнерами, а також визначення вигод кожної зі сторін партнерства. Інші автори відокремлюють фінансову складову відносин, яка має місце при реалізації спільних проектів за допомогою ДПП. Подібні трактування ДПП хоча і висловлюють основну ідею створення ДПП, але не передають відмінних особливос-

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

тей застосування даного механізму, специфіку його формування. Оцінюючи значення наведених вище підходів до визначення ДПП необхідно відзначити, що вони більш придатні для аналізу цього явища в розвинених країнах, адже в країнах, в яких ринкова економіка знаходиться в стадії формування, ДПП має більш розширений перелік виконуваних функцій, оскільки воно призначено компенсувати недоліки ринку, будучи формою оптимізації виконання державою своїх обов'язків перед суспільством.

Вітчизняними науковцями пропонуються різні підходи до визначення проблематики ДПП. У табл. 2 представлено основні підходи до визначення змісту та сутності ДПП українських вчених, що займаються вивченням цього питання.

Таблиця 2

Державно-приватне партнерство: основні підходи до визначення

Автори	Зміст поняття
Павлюк К. та Павлюк С. [5]	під ДПП розуміють конструктивну взаємодію держави та приватного сектору, громадянських інститутів в економічній, політичній, соціальній, гуманітарній та інших сферах суспільної діяльності
С. Грищенко [6]	визначає партнерство державного і приватного секторів, як таку форму співпраці між державними органами влади та світом бізнесу, що має на меті забезпечити фінансування, будівництво, відновлення, управління або утримання інфраструктури чи надання суспільних послуг
Запатріна І. В., Лебеда Т. В. [7]	ДПП являє собою інституціональний і організаційний альянс державної влади й приватного бізнесу з метою реалізації суспільно значимих проектів у широкому спектрі сфер діяльності - від розвитку стратегічно важливих галузей економіки до надання суспільних послуг у масштабах усієї країни або окремих територій
Брайловський І. А. [8]	ДПП є механізмом економічної політики держави, який дозволяє залучити позабюджетні джерела фінансування, а також інтелектуальні, технологічні, управлінські й інші ресурси приватного сектору до вирішення суспільно-важливих інвестиційних завдань

Джерело: узагальнено на основі [5-8]

Спільною рисою вищенаведених визначень є те, що всі вони розглядають ДПП як співробітництво держави та приватного сектору, наголошуючи як на особливій формі кооперації між приватним сектором та державою, так і інституціональності відносин, заснованих на формальних та неформальних правилах, пропорційному розподілі коштів держави та приватного сектору задля задоволення соціально-економічних інтересів.

Розглянуті підходи є узагальненими та взаємодоповнюють один одного. Однак, ДПП варто розглядати не лише як форму залучення коштів приватного сектору, а як об'єднання переваг та інтересів, розподіл можливих ризиків та відповідальності. Вважаємо, що більш доцільним є розгляд ДПП як системи співробітництва. Існуюче у вітчизняній та зарубіжній науковій літературі різноманіття підходів до формулювання дефініції поняття «державно-приватне партнерство» та, як результат, досить істотна невизначеність змісту цього поняття є в значній мірі наслідком недостатньої його уніфікованості в міжнародних документах і недостатньо закріплені його дефініції на належному рівні деталізації змісту в національному законодавстві країн. Комітет ОЕСД із наукової та технологічної політики трактує ДПП як «будь-які офіційні відносини або домовленості на фіксований / нескінченний період часу, між державними та приватними учасниками, в якому обидві сторони взаємодіють у процесі прийняття рішення і співінвестують обмежені ресурси, такі як гроші, персонал, обладнання та інформацію для досягнення конкретних цілей у певній галузі науки, технології та інновацій [9]. В Законі України «Про державно-приватне партнерство» сказано, що ДПП – це «співробітництво між державою Україна, Автономною Республікою Крим, територіальними громадами в особі відповідних органів державної влади та органів місцевого самоврядування (державними партнерами) та юридичними особами, крім державних та комуналь-

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

них підприємств, або фізичними особами - підприємцями (приватними партнерами), що здійснюється на основі договору в порядку, встановленому цим Законом та іншими законодавчими актами. Державно-приватне партнерство – це взаємодія центральних чи місцевих органів влади та приватного сектора, заснована на довгостроковій угоді щодо постачання послуг, які традиційно надавались державними /комунальними підприємствами. [10]

Класичним визначенням із вищевказаних вважається трактування ДПП Світовим банком, специфікою якого є визнання ДПП як інструменту компенсації недоліків ринкової системи. Спеціалісти провідних міжнародних організацій вважають, що в країнах, де ринкова система формується або знаходиться на етапі розвитку так званих «провалів» ринку значно більше, ніж в розвинених країнах. [11] Відповідно державно-приватне партнерство призначено виконувати функції, пов'язані із стимулюванням інноваційного розвитку, створенням інфраструктури, ефективним використанням бюджетних коштів.

Отже, підбиваючи підсумок усього сказаного вище, важливо відзначити, що немає єдиного визначення, а відповідно, розуміння ДПП - навіть в тих країнах, де воно з'явилося і розвивається досить успішно - до сих пір не склалося. У зв'язку з цим можна говорити лише про ті чи інші підходи до визначення даного інституту суспільних відносин, зважаючи на ті умови об'єктивної реальності, за яких дане явище виникає в тій чи іншій країні.

У зв'язку з тим, що не існує єдиного трактування терміну «державно-приватне партнерство», представляється доцільним відокремити його специфічні риси, за наявності яких форми взаємодії бізнес-структур з органами державної влади можна кваліфікувати як ДПП:

- інституційність: державно-приватне партнерство передбачає офіційні довгострокові відносини між державою і приватними секторами / учасниками;
- уряд виступає в якості партнера;
- наявність спільних цілей і чітко визначеного державного інтересу;
- спільна участь у проектах;
- сторони державно-приватного партнерства мають розподіляти між собою витрати і ризики, а також брати участь у використанні отриманих результатів.

Визначені ознаки дозволяють окреслити ДПП як інституціональну та організаційну систему взаємодії держави та бізнесу, направлену на спільну участь во взаємовигідних проектах, заснованих на спільному використанні ресурсів, розподілі ризиків та доходів (рис.1).

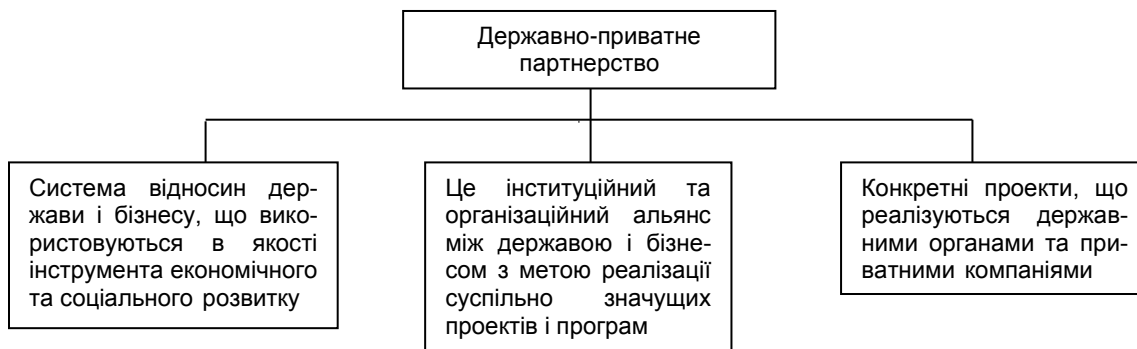

Рис. 1. Основні підходи до визначення державно-приватного партнерства

Джерело: узагальнено на основі [2; 4]

Висновки і пропозиції: Незважаючи на різницю визначення поняття державно-приватне партнерство, вчені одностайно висловлюють думку, що державно-приватне партнерство є однією з найбільш ефективних форм співробітництва між публічним і приватним секторами. Дослідження ранніх форм взаємодії державного і приватного секторів економіки дає підґрунтя для висновку, що в процесі відносин державно-приватного партнерства, з одного боку, концентрується ресурсна база реалізації спільних проектів, а з іншого боку, виникають суперечності сторін-учасників ДПП, що потребує певних механізмів їх розв'язання для ефективного досягнення

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

цілей. Таким чином, діалектика відносин між суспільним і приватним секторами економіки є основою логіко-історичного становлення й розвитку ДПП.

Література

1. Savas, E. S. Privatization and Public Private Partnerships, N. Y. : Chatham House Publishers, 2000, p. 105-106.
2. Klijn, E. H., Teisman, G. R. Governing Public-Private Partnerships : Analyzing and Managing the Processes and Institutional Characteristics of Public-Private Partnerships // Public-Private Partnerships : Theory and Practice in International Perspective / Ed. by S. P, Osborne. London : Routledge, 2000. P. 85.
3. Ham, H. Van, Koppenjan, J. Building Public-Private Partnerships : Assessing and Managing Risks in Port Development / Ham H. Van, Koppenjan J. // Public Management Review. 2001. - Vol. 3. - № 4. - P 598.
4. Варнавський, В. Г. Партнерство государства и частного сектора : формы, проекты, риски : монография / В. Г. Варнавский. – М. : Наука, 2005 – 315 с.
5. Павлюк, К. В. Сутність і роль державно-приватного партнерства в соціально-економічному розвитку держави / К. В. Павлюк, С. М. Павлюк // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. – 2010. – Вип. 17. – С. 10-19.
6. Грищенко, С. Підготовка та реалізація проектів публічно-приватного партнерства : практичний посібник для органів місцевої влади та бізнесу / С. Грищенко. – К. : ФОП Москаленко О. М., 2011. – 140 с.
7. Запатріна, І. В. Державно-приватне партнерство як фактор економічного зростання та проблеми його розвитку в Україні / І. В. Запатріна, Т. Б. Лебеда // Економіст. – 2011. – №3. – С. 52-58.
8. Брайловський, І. А. Державно-приватне партнерство : методологія, теорія, механізми розвитку : автореф. дис. д-ра екон. наук : 08.00.01 «Економічна теорія та історія економічної думки» / І. А. Брайловський. – Харків, 2015. – 42 с.
9. Маховикова, Г. А. Государственно-частное партнерство : зарубежный опыт и российские реалии / Г. А. Маховикова, Н. Ф. Ефимова. – СПб. : Изд-во СПбГЭУ, 2013. – 251 с.
10. Про державно-приватне партнерство : Закон України від 1 липня 2010 року № 2404-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.president.gov.ua/>.
11. Delmon, J. Private Sector Investment in Infrastructure : Project Finance, PPP Projects and Risk. The World Bank and Kluwer Law International. 2009. P. 7.

References

1. Savas, E. S. Privatization and Public Private Partnerships, N.Y. : Chatham House Publishers, 2000, p. 105-106.
2. Klijn, E. H., Teisman G. R. Governing Public-Private Partnerships: Analyzing and Managing the Processes and Institutional Characteristics of Public-Private Partnerships // Public-Private Partnerships : Theory and Practice in International Perspective / Ed. By S. P, Osborne. London : Routledge, 2000. P. 85.
3. Ham, H. Van, Koppenjan J. Building Public-Private Partnerships : Assessing and Managing Risks in Port Development // Public Management Review. 2001. Vol. 3 № 4. P 598.
4. Varnavskyy, V. G Partnership and state private sector : forms, projects, risks : Monohrafyya. – Moscow : Science, 2005. - 315 p.
5. Pavlyuk, K. V. Sutnist` i rol` derzhavno-pryvatnogo partnerstva v socialnoekonomichnomu rozvytku derzhavy [The essence and role of public-private partnerships in the socio economic development of state] / K. V. Pavlyuk, S. M. Pavlyuk // Naukovi praci KNTU. Ekonomichni nauky. – 2010. – Vyp. A. – S. 10–19.
6. Gryshchenko, S. Preparation and implementation of public-private partnership : A practical guide for local authorities and businesses / S. Gryshchenko. – K. : PE Moskalenko OM, 2011. - 140 p.
7. Zapatrina I. V., Lebeda T.B. Derzhavno-pry`vatne partnerstvo yak faktor ekonomichnogo zrostannya ta problemy` jogo rozvytku v Ukrayini [Public-private partnership as a factor of economic growth and problems of its development in Ukraine] // Ekonomist. – 2011. – # 3. – S. 52–58.
8. Brajlovskyy`j, I. A. Derzhavno-pry`vatne partnerstvo : metodologiya, teoriya, mexanizmy rozvytku [Public-private partnership: methodology, theory, mechanisms of development] : Extended abstract of Doctor`s thesis : 08.00.01 «Ekonomichna teoriya ta istoriya ekonomichnoy dumky`» / I.A. Brajlovskyy`j. - Xarkiv, 2015. – 42 p.
9. The state-privat partnership : Experience and foreign realities / GA Makhovikov, NM Efymova. - SPb. : SPbHEU Publishing House, 2013. - 251 p.
10. Pro derzhavno-pry`vatne partnerstvo [Elektronny`j resurs] : Zakon Ukrayiny` vid 1.07.2010 [On the state-private partnership : The Law of Ukraine of 27.02.2014] # 2404-VI. – Retrieved from : <http://www.president.gov.ua/> [in Ukrainian]
11. Delmon J. Private Sector Investment in Infrastructure : Project Finance, PPP Projects and Risk. The World Bank and Kluwer Law International. 2009. P. 7.

Надійшла 7.11.2016

Бібліографічний опис для цитування :

Косач, І. А. Аналіз підходів до дефініції терміну «державно-приватне партнерство» / І. А. Косач, Д. Ю. Голубчик, О. В. Курінська // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 1. – С. 70-74.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

UDC 378

A. V. Kundenko, Candidate of Economic Science, Associate Professor,
O. V. Mykhaylovska, Candidate of Economic Science, Associate Professor,
S. S. Kuchuk, Undergraduate Student

**THE PLACE OF STRATEGIC MANAGEMENT IN A WORK
OF THE HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTION**

Abstract. *The article is devoted to defining the role and place of strategic management in a work of higher educational institution. The main task of strategic management of higher education institutions. The directions of interaction between enterprises and secondary and higher education institutions.*

Keywords: *strategic management; higher educational institution; competitive specialist; labor market.*

A. В. Кунденко, к. е. н., доцент,
О. В. Михайловська, к. е. н., доцент,
С. С. Кучук, магістрант

МІСЦЕ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В РОБОТІ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Анотація. *Стаття присвячена визначенню ролі та місця стратегічного управління в процесі роботи вищих навчальних закладів. Визначено основні завдання стратегічного управління вищими навчальними закладами. Обґрунтовано напрями взаємодії загальноосвітніх та вищих навчальних закладів з підприємствами.*

Ключові слова: *стратегічне управління; вищий навчальний заклад; конкурентоздатний фахівець; ринок праці.*

A. В. Кунденко, к. э. н., доцент,
О. В. Михайловська, к. э. н., доцент,
С. С. Кучук, магистрант

МЕСТО СТРАТЕГИЧЕСКОГО УПРАВЛЕНИЯ В РАБОТЕ ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ

Анотация. *Статья посвящена определению роли и места стратегического управления в процессе работы высших учебных заведений. Определены основные задания стратегического управления высшими учебными заведениями. Обоснованы направления взаимодействия общеобразовательных и высших учебных заведений с предприятиями.*

Ключевые слова: *стратегическое управление; высшее учебное заведение; конкурентоспособный специалист; рынок труда.*

Urgency of the research. At the moment, in terms of globalization of enterprises, institutions and organizations, providing strategic vision for higher education institutions (HEIs), which train specialists, gets more and more important. The current conjuncture of the labor market creates a number of requirements for graduates that in order to be required, must be competitive. The higher educational institutions provide theoretical training, acquisition of basic skills and competitiveness of graduates, according to modern realities and prospects of strategic markets of education and labor.

Target setting. In order to perform successful strategic management of enterprises, institutions and organizations must be developed strategic way of thinking. The knowledge economy - is the highest level of the economy, which is based on knowledge and human capital and further provides for the commercialization of research results. The concept of knowledge economy confirms that knowledge of strategic management are as much needed in the management of the university where they are formed, as in the management of enterprises, business processes knowledge become commerce.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Analysis of recent achievements and publications. To the issue of strategic management of higher educational institution are dedicated works of S. G. Natroshvili, A. V. Romin, B. I. Holod, O. V. Dashevskaya and others.

Uninvestigated parts of general matters defining. Taking into consideration the urgency of development of the strategic management of higher educational institutions, this issue requires further study.

The research objective. The purpose of the article is to determine the place of strategic management in the higher educational institutions.

The statement of the basic material. It is known that a strategic vision - is a definition of the nature and direction of the work of an enterprise, institution or organization (including the higher educational institution), a definition of their place in the market [1-3]. In modern informational space the strategic directions in functioning of the higher educational institution should be presented as accessible information. Since the main source of information for the schools are their official websites, this information should be placed there. It should be noted that not all schools at the official websites the purpose and strategy of their activities is mentioned.

In terms of decentralization, autonomy of the universities must be accompanied by transparency and openness - for the teachers, the students, the applicants and the public. In fact, access to information was one of the 10 standards for internal quality assurance of higher education, which was approved at the last Conference of the Ministers of Education in the countries in European space of Higher Education [6]. During six months (October 2014 - March 2015) Analytical Center CEDOS [4], supported by the International Fund "Renaissance" monitored the accessibility of information on the websites of more than 200 universities, which generally trained over 800 000 of students (56 % of the public). Almost 40 indicators, assessed by the approved method, was merged into four groups: financial transparency (30%), administrative transparency (20%), information about the programs content (40%) and strategic planning (10%) [5].

According to monitoring results, Analytical Center determined that "access to public information, including documents such as statutes, regulations on academic council, the position of the educational process and staff list, exists only partially. Somewhere those documents simply do not exist or are not updated, while other universities consider that information as closed. "

The survey "About the transparency ranking of universities - 2016" [6] allowed to obtain the following results regarding the lack of information: 59% - when choosing a university; 22% - on further employment prospects; 18% - base and opportunities practice; 16% - concerning international exchange programs; 15% - about the content of such programs and disciplines; 13% - concerning qualification of the teachers. In this context, should be note that the fact that the new generation of students, while choosing future professions and universities, receives information from the websites of universities. Thus, the site is strategically important tool of informational policy of universities, helping to find the applicants who correspond the requirements of the university.

Currently, there are typical sets of the problems in strategic management of the organizations. The main ones that ensure the existence of a market environment are:

1. Research of market changes;
2. Problem 2. Timely change of the strategies according to changes in the market requirements;
- Problem 3. Creation of a Strategy. These tasks should be resolved considering the market situation of education and labor.

To ensure the competitiveness of graduates in the labor market, higher education institutions must support the interaction with schools and employers.

Fig. 1 the authors presented the university process in direction of continuing education that must be based on the approach of strategic management.

It should be emphasized that in 10-11-th grades of secondary schools students must successfully pass a clarification of socio-professional status. While studying in high school students are entering the stage of professional activity in the field of training. Exactly during this period awareness of interests, abilities, values associated with the choice of profession and the place in society is forming. In-

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

teraction of higher educational institutions with schools can be organized within professional orientation activity of the university.

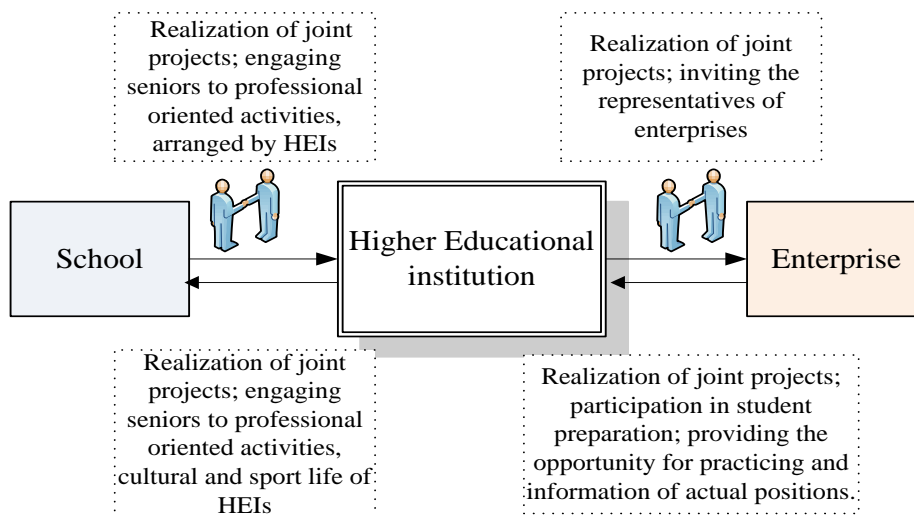

Fig. 1. Interaction of the higher educational institutions with schools and employers

* Developed by authors

The relation of higher educational institutions with enterprises should be directed at the development of young professional employee in the working activity process. Implementation of joint projects between universities and enterprises within the possible grant activities, based on signing the cooperation agreements, contracts for job (preparation of business plans, execution of the scientific developments and it's providing into the enterprise activity, engaging students in practical training, etc.). In the future, the higher educational institution may conduct additional training, expansion of professional activity, development of new professions.

Conclusions. Thus, the purpose of education is not just training of a person for future careers by accumulated during training finished, systematized knowledge, but also personal development, getting new, modern methods and skills knowledge. Only the cooperative efforts of all components of education as for professional self-determination is a complex of organizational, psychological, pedagogical, instructional, educational and other activities, that help students consciously choose a profession and prepare themselves for future careers. In this direction the approach of strategic management must ensure the efficiency of institutions (HEIs) in the market environment and ensure their competitiveness - on the one hand, and make a positive impact on the performance of the main tasks of strategic management - on the other, as the common understanding of strategy of HEIs - is a step toward development of strategic thinking.

Determination of the directions of further researches and development. The work of the university should be based in direction of continuing education and provide for a professionally oriented work in schools and HEIs in terms of updated educational content, that determines further research in this area.

References

1. Ansoff, I. Strategicheskoe upravlenie [Strategic management] : cokr. per. s angl. [shortened and translated from English] / I Ansoff ; nauch. red. i avt. predisl. L. I. Evenko. [scientific editor and author of introduction] – M. : Ekonomika, [Economics] 1989. – 519 s.
2. Strategichne upravlinnja : navch. posib. [Strategic management : scientific textbook] / V. L. Dikan', O. V. Zubenko, O. V. Makovoz, I. V. Tokmakova, O. V. Shramenko. – K. : Centr uchbovoї literaturi [The center of educational literature], 2013. – 272 s.
3. Kundenko, A. V. Strategichne upravlinnja : opornij konspekt lekcij z disciplini «Strategichne upravlinnja» dlja studentiv galuzi znan' 0306 «Menedzhment i administruvannja» naprjamu pidgotovki 6.030601 «Menedzhment» [Strategic management :

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

conspet from the lecture "Strategic management" for the students in branch of knowledge 0306 "Manegement and administration" specialization 6.030601 "MAnegement"] / uklad. : A. V. Kundenko. – Chernigiv : ChDIEU, 2014. – 269 s.

4. Monitoring dostupu do oficijnoi dokumentacii na saitah derzhavnih VNZ [Monitoring of the accesability to the office paperwork at the websites of HEIs] [Elektronic resours]. – Retrieved from : <http://www.cedos.org.ua/uk/osvita/monitorynh-dostupu-do-ofitsiinoi-dokumentatsii-na-saitakh-derzhavnykh-vnz> [in Ukrainian].

5. Monitoring prozorosti nacional'nih VNZ. Zvit [Elektronic resours]. [Monitoring of the transprence of national HEIs. Report] – Retrieved from : <http://www.cedos.org.ua/uk/osvita/monitorynh-prozorosti-natsionalnykh-vnz-2015-zvit> [in Ukrainian].

6. Pro rejting prozorosti universitetiv [About the ratings of the transparency of the universities] – 2016 [Elektronnij resurs]. – Retrieved from : <http://www.cedos.org.ua/uk/ranking-16> [in Ukrainian].

Література

1. Ансофф, И. Стратегическое управление : сокp. пер. с англ. / И Ансофф ; науч. ред. и авт. предисл. Л. И. Евенко. – М. : Экономика, 1989. – 519 с.

2. Стратегічне управління : навч. посіб. / В. Л. Дикань, О. В. Зубенко, О. В. Маковоз, І. В. Токмакова, О. В. Шраменко. – К. : Центр учбової літератури, 2013. – 272 с.

3. Kundenko, A. V. Стратегічне управління : опорний конспект лекцій з дисципліни «Стратегічне управління» для студентів галузі знань 0306 «Менеджмент і адміністрування» напряму підготовки 6.030601 «Менеджмент» / уклад. : А. В. Kundenko. – Чернігів : ЧДІЕУ, 2014. – 269 с.

4. Моніторинг доступу до офіційної документації на сайтах державних ВНЗ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.cedos.org.ua/uk/osvita/monitorynh-dostupu-do-ofitsiinoi-dokumentatsii-na-saitakh-derzhavnykh-vnz>.

5. Моніторинг прозорості національних ВНЗ. Звіт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.cedos.org.ua/uk/osvita/monitorynh-prozorosti-natsionalnykh-vnz-2015-zvit>.

6. Про рейтинг прозорості університетів – 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.cedos.org.ua/uk/ranking-16>.

Received for publication 8.11.2016

Бібліографічний опис для цитування :

Kundenko, A. V. The place of strategic management in a work of the higher educational institution / A. V. Kundenko, O. V. Mykhaylovskaya, S. S. Kuchuk // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 1. – С. 75-78.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

УДК 338.432

С. О. Полковниченко, к. е. н., доцент

ЕКОЛОГІЧНІ ЕКСТЕРНАЛІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Анотація. У статті висвітлено основні джерела та наслідки впливу сільського господарства на навколишнє природне середовище. Проаналізовано екологічні екстерналії інтенсифікації землеробства та розвитку тваринництва в Україні. Визначено шляхи зменшення негативного впливу сільськогосподарського виробництва на довкілля.

Ключові слова: сільське господарство; рослинництво; тваринництво; екологічні екстерналії; забруднення навколишнього природного середовища; інтенсифікація землеробства; утворення відходів; утилізація відходів.

С. А. Полковниченко, к. э. н., доцент

ЭКОЛОГИЧЕСКИЕ ЭКСТЕРНАЛИИ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Аннотация. В статье освещены основные источники и последствия воздействия сельского хозяйства на окружающую природную среду. Проанализированы экологические экстерналии интенсификации земледелия и развития животноводства в Украине. Определены пути уменьшения негативного воздействия сельскохозяйственного производства на окружающую среду.

Ключевые слова: сельское хозяйство; растениеводство; животноводство; экологические экстерналии; загрязнение окружающей природной среды; интенсификация земледелия; образование отходов; утилизация отходов.

S. O. Polkovnychenko, Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor**ENVIRONMENTAL EXTERNALITIES OF THE AGRICULTURAL ACTIVITY**

Abstract. The article highlights the main sources and the effects of the influence of agriculture on the environment. Environmental externalities of the intensification of farming and the development of livestock breeding in Ukraine are analysed. The ways to reduce negative impact of the agricultural production on the environment are identified.

Keywords: agriculture; crop production; livestock breeding; environmental externalities; environmental pollution; intensification of farming; waste generation; waste management.

Актуальність теми дослідження. Сільське господарство – одна з основних галузей національної економіки, яка є важливим джерелом забезпечення населення продовольством, а переробної промисловості – сировиною, а також могутнім фактором впливу на навколишнє природне середовище. За рівнем антропогенного навантаження дана галузь, за оцінками науковців, знаходиться серед лідерів. Значної шкоди навколишньому природному середовищу завдали хімізація та меліорація земель, використання важкої машинної техніки, висока концентрація виробництва, зокрема у тваринництві.

Постановка проблеми. Інтенсивне ведення сільськогосподарського виробництва зумовило виснаження ґрунтів, знищення природної рослинності, зменшення видового різноманіття тваринного світу, збільшення відходів виробництва і як наслідок – забруднення довкілля. У зв'язку з цим зростає необхідність посилення охорони навколишнього середовища, забезпечення екологізації аграрного виробництва. Для зменшення техногенного навантаження на навколишнє середовище особливого значення набуває пошук шляхів екологічної перебудови агросфери, а та-

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

кож розробка і практична реалізація системи заходів, спрямованих на забезпечення сталого, екологічно зрівноваженого і ефективного розвитку сільськогосподарського виробництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам екологізації сільського господарства присвячені наукові дослідження багатьох вітчизняних вчених. Зокрема, О. В. Дорофєєв [1] аналізує наслідки впливу інтенсифікації землеробства на екологічну рівновагу навколишнього середовища й обґрунтовує доцільність застосування альтернативних екологічних систем землеробства. О. М. Жукорський, О. В. Никифорок, Н. П. Болтик [2] досліджують шкідливий вплив діяльності ферм із виробництва молочної продукції на повітряний простір. Еколого-економічним проблемам сільськогосподарського землекористування присвячена стаття М. М. Кочерги [3]. Ю. М. Маковецька [4] розкриває особливості утворення та поведження з відходами на сільських територіях.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Разом з тим, незважаючи на велику кількість публікацій, залишається багато невисвітлених проблем теоретичного та прикладного характеру, які стосуються впливу сільськогосподарського виробництва на забруднення навколишнього природного середовища й обґрунтування шляхів істотного зменшення екологодеструктивних навантажень аграрного природокористування на навколишнє середовище, широта й складність яких вимагають продовження наукового пошуку.

Постановка завдання. Метою даної статті є дослідження теоретичних і практичних аспектів впливу аграрного виробництва на забруднення навколишнього природного середовища України та обґрунтування шляхів екологізації сільського господарства.

Виклад основного матеріалу. Значний і різноманітний вплив сільськогосподарської діяльності на довкілля можна розділити на дві групи: вплив землеробства і тваринництва.

Вплив землеробства на природний комплекс залежить від складу, розміщення, чергування та способу обробки сільськогосподарських культур; заростання ріллі багаторічними бур'янами і чагарниками; розорювання території вище допустимих меж; спалювання поживних залишків; кількості й типу внесених добрив; застосування пестицидів і інсектицидів; безгосподарного зберігання й транспортування мінеральних добрив та отрутохімікатів; відсутності водоохоронних насаджень.

Значний вплив на забруднення навколишнього середовища здійснюють зняття та переміщення родючого шару ґрунту; нераціональна організація меліоративних робіт; пошкодження захисних лісових насаджень, незаконна рубка дерев; розробка кар'єрів на землях сільськогосподарського призначення; невикористання земель для виробництва сільськогосподарської продукції та переведення їх під будівництво об'єктів нерухомості різного призначення.

До факторів впливу тваринництва відносяться: продукування відходів, які можуть потрапляти у ґрунт, водойми і атмосферу; нерегульоване випасання тварин, що спричиняє деградацію пасовищних угідь, погіршення ґрунтозахисних властивостей і розвиток ерозійних процесів; трупи тварин біля ферм.

Крім того, забруднюють навколишнє середовище автотранспорт і сільськогосподарські машини; механічна обробка ґрунту; відсутність або ненадійна робота очисних споруд. Підсилює негативний вплив рослинництва і тваринництва на природне середовище також наявність природних процесів. Наслідки впливу сільськогосподарського виробництва на навколишнє середовище відображено в табл. 1.

Сільськогосподарські угіддя станом на 1.01.2016 р. охоплюють 70,8% території України (42,7 млн га), у тому числі рілля – 53,9% (32,5 млн га) (при екологічній нормі 40%) [5]. За період проведення земельної реформи в Україні значна кількість проблем у сфері земельних відносин була не лише не розв'язана, а й загострилася [6]. Екологічний стан українських земельних ресурсів в останні десятиліття істотно погіршився.

На всій території України поширились процеси деградації земель, серед яких найбільш масштабними є ерозія (близько 57,5% території), забруднення (близько 20%), підтоплення (близько 12%). Зменшився вміст поживних речовин у ґрунтах, а щорічні втрати гумусу становлять 0,65 т на 1 га [6].

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

З метою отримання швидких надприбутків виробники просто ігнорували процес сівозмін. Відбулось зростання частки посівних площ, на яких вирощують технічні культури (соняшник, кукурудзу, ріпак, сою), – з 11,6% у 1990 р. до 15,4% у 2000 р., 20,2% у 2005 р. і 31% у 2014 та 2015 роках. Так, якщо у 1990 році ґрунтовиснажливий соняшник займав 1636 тис. га, то вже у 2000 р. – 2943 тис. га, у 2005 р. – 3743 тис. га, а в 2014 р. – 5257 тис. га; дещо зменшились його посіви у 2015 р. – 5105 тис. га [5; 7].

Таблиця 1

Наслідки впливу сільськогосподарської діяльності на довкілля

Види діяльності	Складові виробничого циклу в сільському господарстві	Наслідки впливу на довкілля
Оранка, посів, обробка, збирання і переробка сільськогосподарської продукції	Використання мобільних енергетичних засобів	Хімічне, механічне та акустичне забруднення атмосфери, забруднення навколишнього середовища рідкими нафтопродуктами; ущільнення ґрунту (в результаті тиску, динамічного впливу і вібрації)
	Оранка ґрунту	Збільшення концентрації важких металів у ланцюгах харчування
	Обробка ґрунту	Розвиток водної, вітрової та технічної ерозії; утворення плужної підшови; збільшення тягового зусилля в результаті ущільнення ґрунту
	Внесення добрив, меліорантів і засобів захисту рослин	Зміна клімату, утворення кислотних опадів, збільшення концентрації нітратів (нітритів) у харчових ланцюгах, посилення корозії. Забруднення води та ґрунту хімічними речовинами і хвороботворними організмами; нагромадження пестицидів в організмі по харчових ланцюгах
	Обробка та збирання корене та бульбоплодів	Розвиток ерозії, ущільнення родючого шару ґрунту, винос землі з поля з продукцією; пошкодження бульб і пов'язані з цим втрати с/г продукції при зберіганні
	Збирання зернових і кормових культур	Покращення умов живлення для шкідників у зв'язку з втратою частини продукції; втрата зеленої маси при її навантаженні, дроблення і травмування зерна, загибель тварин під машинами
	Сушіння, очищення, сортування та зберігання зерна і насіння, отримання трав'яного борошна	Забруднення навколишнього середовища токсичними газами в процесі сушіння, отримання недостатньо чистого посівного матеріалу і засмічення посівів; пошкодження зерна і втрати продукції при зберіганні
	Експлуатація машино-тракторного парку	Забруднення навколишнього середовища металопродукцією, нафтопродуктами, механічне порушення ґрунтів
Відгодовування тварин	Проведення меліорації	Знищення родючого шару ґрунтів, ерозія, перезволоження і переосушення
	Утримання тварин	Забруднення і зараження навколишнього середовища гноєм, забруднення повітряного басейну газами, що утворюються у процесі життєдіяльності тварин і розкладання гною; забруднення природних вод стоками тваринницьких ферм
	Випасання тварин	Виснаження пасовищ, забруднення території (лісів, водойм, ярів, пасовищ) гноєм
	Миття тварин, очищення приміщень та їх дезінфекція; гідрозмив гною	Забруднення навколишнього середовища (скидання стічних вод у водойми та ґрунт)
	Підготовка кормів, миття посуду і апаратури	
Механізація виробничих процесів у тваринництві		

Джерело: систематизовано автором

Занепокоєння викликає позитивна тенденція збільшення обсягів внесення мінеральних добрив при зниженні обсягів органічних добрив. За даними Державної служби статистики України, якщо у 2000 р. було внесено 278,71 тис. т мінеральних добрив, у 2005 р. – 557,92 тис. т, то у

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

2014 р. – 1469,01 тис. т. При цьому використання органічних добрив становило 28410,1 тис. т, 13245,8 тис. т і 9860,9 тис. т відповідно [5; 8], що пояснюється зменшенням чисельності тварин у сільськогосподарському секторі України та значним підвищенням вартості органічних добрив.

Одним із вагомих факторів забруднення навколишнього середовища є хімічні засоби захисту рослин. У 2014 р. захист посівів сільськогосподарських культур від шкідливих організмів проведений на площі 44,4 млн га (у 2013 році – 46,8 млн га). Біометод застосовано лише на площі 2,2 млн га [9]. В останні роки в Україні спостерігається тенденція до збільшення обсягів застосування пестицидів, що зумовлено зменшенням агротехнічних методів контролю бур'янів. Зокрема, у 2014 р. використано 37,6 тис. тонн пестицидів [9], що значно перевищує показники попереднього десятиліття (наприклад, у 2004 р. – 12,0 тис. т, у 2009 р. – 25,6 тис. т) [5].

Крім пошкодження ґрунтів, сільськогосподарське виробництво також забруднює атмосферу викидами шкідливих речовин. Так, обсяги викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами зросли з 61,0 тис. т у 2009 р. до 89,8 тис. т у 2013 р., дещо зменшившись у 2014 р. (77,0 тис. т). Обсяги викидів діоксиду вуглецю відповідно становили: 566,4 тис. т; 974,1 тис. т; 775,9 тис. т [5; 10].

Дослідження викидів шкідливих речовин у атмосферу від стаціонарних джерел забруднення у розрізі виробничих та технологічних процесів свідчить про зростання кількості підприємств у сільському і лісовому господарстві, землекористуванні та зміні лісової біомаси, які забруднюють атмосферу, з 622 у 2009 р. до 796 у 2014 р., а також обсягів викидів – з 52690,7 т до 64792,4 т відповідно. У середньому одне підприємство викидає в атмосферу більше 80 т шкідливих речовин. Зростають викиди при вирощуванні сільськогосподарських культур як з використанням добрив (за винятком гною) (129,5 т (15 підприємств) у 2009 р. і 212,2 т (35 підприємств) у 2014 р.), так і без них (1,9 т у 2009 р. (5 підприємств) і 234,4 т (9 підприємств) у 2014 р.) [5; 10].

Сільське господарство, зокрема рослинництво, щорічно генерує великий обсяг різноманітних відходів та залишків [4]. За період 2010-2014 рр. найбільше відходів сільськогосподарського виробництва (за винятком пестицидів та отрутохімікатів, які прийшли у непридатність або заборонені для використання) було у 2012 р. – 11,75 млн т, у 2014 р. даний показник зменшився до 9,45 млн т. Відходи непридатних чи заборонених пестицидів і агрохімікатів відповідно становили 121,7 тис. т та 11,2 тис. т [10].

У тваринництві України найбільші обсяги викидів (забруднювальні хімічні речовини (без парникових газів), мікроорганізми, пил) спричиняє птахівництво – 72%; свинарство – 19%, інші підгалузі – 9%. Чинниками такої негативної дії є як самі тварини, так і продукти їх життєдіяльності, а також усі виробничо-господарські процеси, що відбуваються на фермах [2].

Унаслідок роботи тваринницьких ферм у повітряний простір потрапляють різні категорії забруднювальних речовин. В Україні найбільше від сільськогосподарської діяльності в навколишнє середовище у 2013 р. надійшло метану CH_4 (5,7%) та аміаку NH_3 (77,5%) [10].

Відповідно до даних Державної служби статистики України, простежується тенденція до зростання відходів, пов'язаних зі спаленням туш тварин (з 4,8 т у 2010 р. до 13,7 т у 2014 р.). Вагому частку у відходах сільськогосподарського виробництва займає ентеральна (кишкова) ферментація; прибирання, збереження та використання гною, а також органічних сполук. Зокрема, обсяги викидів за рахунок ентеральної (кишкової) ферментації у 2014 р. становили 34716,2 т (572 підприємства), прибирання, збереження та використання гною, а також органічних сполук – 28003,1 т (573 підприємств) [5; 10].

Однією із складних екологічних проблем промислових ферм є утворення великої кількості гною або посліду. Аналіз утворення відходів в Україні за категоріями матеріалів, які стосуються сільськогосподарської діяльності та виробництва продукції, дозволяє зробити висновок про високу частку тваринних екскрементів, сечі та гною серед відходів I-III класу небезпеки, яка за останні п'ять років коливається від 9,2% у 2010 р. до 17% у 2014 р. [5; 10].

В Україні наразі відсутні жорсткі вимоги до того, як ферми будуть утилізувати відходи. Дослідження утилізації відходів за категоріями матеріалів свідчать про недостатні обсяги утилізації порівняно із утворенням відходів. Наприклад, у 2014 р. в Україні утворено відходів рослинного походження обсягом 9061,4 тис. т, а утилізовано – 3020,4 тис. т; тваринних екскрементів, сечі та

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

гною – 4037,2 тис. т і 3082,0 тис. т відповідно [10]. Обсяги спалювання відходів незначні. Зокрема, відходів рослинного походження у 2014 р. спалено в обсязі 396,9 тис. т (у тому числі для отримання енергії – 370,8 тис. т). Невикористані сільськогосподарські відходи в основному потрапляють у місця організованого складування.

В табл.2 відображено заходи екологічного і економічного характеру, спрямовані на зменшення негативного впливу сільськогосподарського виробництва на навколишнє природне середовище.

Висновки. Оскільки практично всі процеси, пов'язані з веденням сільськогосподарського виробництва (оранка, посів, обробка, збирання і переробка продукції, внесення добрив та отрутохімікатів, відгодовування тварин), викликають зміни навколишнього середовища, сільське господарство у сучасних умовах посідає одне з провідних місць серед екологічно шкідливих видів діяльності.

Таблиця 2

Заходи щодо зменшення негативного впливу сільськогосподарського виробництва на навколишнє природне середовище

Економічні заходи	Екологічні заходи
<ul style="list-style-type: none"> - державне фінансування програми виведення з господарського обігу деградованих, ерозійно небезпечних і малопродуктивних угідь, що передбачає компенсацію недоодержаної частки доходу власниками сільськогосподарських угідь; - фінансування робіт із заліснення площ; - фінансування проведення меліоративних робіт і функціонування меліоративних систем; - податкові пільги для підприємств, які здійснюють за власні кошти заходи з поліпшення та охорони земель; - фінансування досліджень у сфері екобезпечного землекористування; - стимулювання діяльності природоохоронних фондів; - звільнення землекористувачів і землевласників від плати за земельні ділянки, на яких ведуться роботи щодо поліпшення їхнього стану; - надання податкових і кредитних пільг особам, які здійснюють за власні кошти заходи щодо захисту земель і підвищення родючості ґрунтів; - впровадження у практику страхування земель від зниження їх якісного стану за форс-мажорних обставин; - введення санкцій за неефективне землекористування; - внесення змін в організацію господарської діяльності, що відповідають сучасним екологічним нормам; - створення, впровадження і забезпечення сприйнятливості екологічних інновацій 	<ul style="list-style-type: none"> - розробка й удосконалення регіональних програм з підвищення родючості ґрунтів; - впровадження нормативів і стандартів екобезпечно-го сільськогосподарського землекористування; - розробка принципово нових наукових основ та економіко-екологічних принципів формування ефективної ґрунтозахисної системи землеробства; - дотримання сівозмін; - розміщення сільськогосподарських культур у відповідності з агроекологічними умовами; - застосування зелених добрив та методів біологічного знищення шкідників; - застосування технологій обробки ґрунту, спрямованих на мінімальне втручання, зниження ущільненості ґрунтів; - вдосконалення агрохімікатів і зменшення їх токсичності; - опрацювання екологічно безпечних методів застосування хімічних засобів у сільському господарстві; - проведення цілеспрямованої боротьби з бур'янами не тільки безпосередньо на полях, але й на узбіччях доріг, в лісосмугах, пасовищах; - грамотне використання добрив (мінеральних і органічних), а також засобів боротьби зі шкідниками й бур'янами; - обмеження застосування синтетичних агрохімікатів; - впровадження маловідходних та безвідходних екологічно безпечних технологій виробництва та систем землеробства; - модернізація і оновлення технологічного обладнання в підрозділах; - ведення екологічного моніторингу і контролю за ефективністю використання земельних ресурсів; - удосконалення технологій утилізації гною; знезараження гною на тваринницьких фермах біологічним методом

Джерело: систематизовано автором

Важливим напрямом вирішення проблем забруднення навколишнього середовища є розвиток екологічного сільського господарства, в основі якого лежить органічне землеробство, яке є альтернативою інтенсивному землеробству і відповідає природним циклам, створює штучні екосистеми, максимально схожі на природні, а також органічне тваринництво.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Для зменшення негативного впливу сільськогосподарського виробництва на навколишнє природне середовище державі необхідно застосувати комплекс заходів як екологічного, так і економічного характеру, стимулювати поширення та впровадження біотехнологій, проведення технічної модернізації підприємств. Враховуючи проблеми з відходами тваринництва, жорсткого регулювання вимагає поводження з ними, особливо для промислових ферм. Необхідно не лише проводити їх безпечну утилізацію, але й раціонально використовувати для потреб народного господарства.

Література

1. Дорофеев, О. В. Наслідки впливу інтенсифікації землеробства на екологічну рівновагу навколишнього середовища / О. В. Дорофеев // Вісник Полтавської державної аграрної академії. – 2011. – № 4. – С. 136-141.
2. Жукорський, О. М. Оцінка викидів одорогенних забруднювачів повітря від ферм із виробництва молока / О. М. Жукорський, О. В. Никифорук, Н. П. Болтик // Агроекологічний журнал. – 2015. – № 2. – С. 21-25.
3. Кочерга, М. М. Еколого-економічні проблеми використання земельних ресурсів в сільському господарстві України / М. М. Кочерга // Вісник Житомирського національного агроекологічного університету. – 2012. – № 2 (2). – С. 407-415.
4. Маковецька, Ю. М. Аналіз особливостей утворення та поводження з відходами на сільських територіях [Електронний ресурс] / Ю. М. Маковецька // Ефективна економіка. – 2015. – № 12. – Електрон. версія друк. вид. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4684>.
5. Державна служба статистики України [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
6. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року : Закон України від 21.12.2010 р. №2818-17 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2818-17>
7. Сільське господарство України 2015 : статистичний збірник / за ред. О. М. Прокопенко. – К. : Державна служба статистики України, 2016. – 360 с.
8. Статистичний щорічник України за 2014 рік / за редакцією І.М.Жук. – К. : Державна служба статистики України, 2015. – 586 с.
9. Фітосанітарний стан сільськогосподарських рослин 31 грудня 2014 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://agroua.net/tops/news.php?newsid=49221>.
10. Довкілля України за 2014 рік. Статистичний збірник / за редакцією О.М.Прокопенко. – К. : Державна служба статистики України, 2015. – 223 с.

References

1. Dorofiev, O. V. (2011). Naslidky vplyvu intensyfikatsii zemlerobstva na ekolohichnu rivnovahu navkolynshnoho sere dovyscha [The effects of intensification of farming on the ecological balance of the environment]. *Visnyk Poltavskoi derzhavnoi aharnoi akademii – News of Poltava state agrarian Academy*, 4, 136-141 [in Ukrainian].
2. Zhukorskiy, O. M., Nykyforuk, O. V., Boltyk, N. P. (2015). Otsinka vykydiv odorohennykh zabrudniuvachiv povitria vid ferm iz vyrobnytstva moloka [Evaluation of emissions of odorous air pollutants from milk producing farms]. *Ahroekolohichnyy zhurnal – Agroecological journal*, 2 (2), 21-25 [in Ukrainian].
3. Kocherha, M. M. (2012). Ekoloho-ekonomichni problemy vykorystannia zemel'nykh resursiv v sil's'komu hospodarstvi Ukrainy [Environmental and economic problems of utilization of land resources in Ukrainian agriculture]. *Visnyk Zhytomyr's'koho natsional'noho ahroekolohichnoho universytetu – Bulletin of Zhytomyr National Agroecological University*, 2, 407-415 [in Ukrainian].
4. Makovetska, Yu.M. (2015). Analiz osoblyvostej utvorennia ta povodzhennia z vidkhodamy na sil's'kykh terytoriiakh [Analysis of generation of waste and waste management in rural areas]. *Efektivna ekonomika – Efficient economy*, 12. Retrieved from : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4684> [in Ukrainian].
5. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [State Statistics Service of Ukraine]. (n.d.). - Retrieved from : <http://www.ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian].
6. Pro Osnovni zasady (stratehiiu) derzhavnoi ekolohichnoi polityky Ukrainy na period do 2020 roku: Zakon Ukrainy vid 21.12.2010 r. №2818-17 [On the Fundamental principles (strategy) of Ukraine's state environmental policy for the period until 2020 : the Law of Ukraine of 21.12.2010]. Retrieved from : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2818-17> [in Ukrainian].
7. Sil's'ke hospodarstvo Ukrainy 2015. Statystychnyj zbirnyk [Agriculture of Ukraine. Statistical publication]. (2016). O.M.Prokopenko. – Kyiv : Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [in Ukrainian].
8. Statystychnyj schorichnyk Ukrainy za 2014 rik [Statistical Yearbook of Ukraine, 2014] (2015). I. M. Zhuk. – Kyiv : Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [in Ukrainian].
9. Fitosanitarnyj stan sil's'kohospodars'kykh roslyn 31 hrudnia 2014 roku, – Derzhvetfitosluzhba [Phytosanitary state of agricultural plants as of 31 December 2014, – State veterinary and phytosanitary service]. Retrieved from : <http://agroua.net/tops/news.php?newsid=49221> [in Ukrainian].
10. Dovkillia Ukrainy za 2014 rik. Statystychnyj zbirnyk [Environment of Ukraine, 2014. Statistical publication]. (2015). O. M. Prokopenko. – Kyiv : Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [in Ukrainian].

Надійшла 25.10.2016

Бібліографічний опис для цитування :

Полковниченко, С. О. Екологічні екстерналії сільськогосподарської діяльності / С. О. Полковниченко // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 1. – С. 79-84.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

УДК 338.24.021.8

О. І. Синенко, к. е. н., доцент,
Н. В. Ралле, к. е. н.**ТРАНСФОРМАЦІЯ ЕКОНОМІЧНИХ МЕХАНІЗМІВ В УМОВАХ
ТРЕТЬОЇ ПРОМИСЛОВОЇ РЕВОЛЮЦІЇ**

Анотація. У статті досліджено теоретичні і практичні питання визначення суті глобальних цивілізаційних викликів для світу та країни в частині розвитку інформаційних систем та технологій в умовах третьої промислової революції та їх вплив на розвиток економіки України на сучасному етапі.

Ключові слова: третя промислова революція; інтернет-технології; державне регулювання, інституції; відновлювані джерела енергії; інтелектуальні технологічні системи; ринково-економічний сектор; інноваційна модель розвитку.

А. И. Синенко, к. э. н., доцент,
Н. В. Ралле, к. э. н.**ТРАНСФОРМАЦИЯ ЭКОНОМИЧЕСКИХ МЕХАНИЗМОВ В УСЛОВИЯХ
ТРЕТЬЕЙ ПРОМЫШЛЕННОЙ РЕВОЛЮЦИИ**

Аннотация. В статье исследованы теоретические и практические вопросы определения сути глобальных цивилизационных вызовов миру и страны в части развития информационных систем и технологий в условиях третьей промышленной революции и их влияние на развитие экономики Украины на современном этапе.

Ключевые слова: третья промышленная революция; интернет-технологии; государственное регулирование; институты; возобновляемые источники энергии; интеллектуальные технологические системы; рыночно-экономический сектор; инновационная модель развития.

О. I. Synenko, Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor,
N. V. Rallie, Candidate of Economic Sciences**TRANSFORMATION OF ECONOMIC MECHANISMS IN THE CONDITIONS
OF THE THIRD INDUSTRIAL REVOLUTION**

Abstract. The article explores theoretical and practical questions of determining the calls for global civilization, world and the country as part of the development of information systems and technologies in conditions of the third industrial revolution and its impact on the economy of Ukraine today.

Keywords: third industrial revolution; internet technologies; government regulation; institutions; renewable energy; intellectual technological systems; market and economic sector; innovative model of development.

Актуальність теми дослідження. Бачення автора концепції третьої промислової революції, відомого економіста та еколога Дж. Ріфкіна [1], який вважає що на заміну традиційним централізованим моделям бізнесу у найближчі пів сторіччя повинні прийти нові структури, а наслідок першої та другої промислових революцій – ієрархічна організація економічної та політичної влади – невідворотно поступиться місцем горизонтальній взаємодії, коли сотні мільйонів людей будуть генерувати власну зелену енергію вдома, офіційно прийняте Європейським співтовариством, Китаєм і підтримане ООН.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Постановка проблеми. Україні слід включитися у розгляд та налаштування базових характеристик функціонування такої інфраструктури вже найближчим часом. Тому питання впливу третьої промислової революції на функціонування економіки є важливими для розгляду.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Нажаль, не багато хто з практиків та науковців країни, як і їх зарубіжних колег, приділяють цьому питанню достатню увагу. Це Ріфкін Дж. [1], Фрідман Т. [7], Рудченко О. [10] та інші. Проте розробка цього питання в розвинутих країнах вже в значній мірі носить прикладний характер, що дозволяє формувати відповідні програми дій урядів, у той час як в Україні ці питання практично не досліджуються. В економічній теорії та практиці саме зараз робляться спроби формалізації нової економічної парадигми, що буде визначати економічну успішність країн у майбутньому.

Постановка завдання. В Україні практично відсутні дослідження цієї нової економічної парадигми. Враховуючи її стратегічне значення, а також те що вона вже у певному вигляді реалізується у кількох країнах, та те що ця парадигма стосується багатьох аспектів економічного та соціального життя країни. В даній статті робиться спроба сформулювати ключові ознаки нової економічної парадигми та основні підходи і напрями адаптації її в економіку України на сучасному етапі її розвитку. Обґрунтувати доцільність використання у якості економічної основи ринкового саморегулювання, з максимальними рівнем горизонтальної взаємодії економіки.

Виклад основного матеріалу. Сама ідея горизонтальної взаємодії здається абсолютно несумісною з тим, що ми звикли бачити у сфері власних відносин на протязі історії. Влада завжди вистроювалася у вигляді піраміди і здійснювалася зверху вниз. В наш час співробітництво, що виникає в результаті об'єднання інтернет-технологій і відновлювальних джерел енергії, принципово реструктурує взаємовідношення людей, замінює взаємодію зверху на взаємодію по горизонталі, здійснює глибокий вплив на майбутнє суспільства.

Слід очікувати, що до середини поточного століття багато видів комерційної діяльності перейдуть під контроль інтелектуальних технологічних систем, що вивільнить значну частину людей для створення соціального капіталу у некомерційному громадянському суспільстві, яке стане домінуючим сектором у другій половині століття. Хоча комерційна діяльність збереже принципіву значимість для життя людей, вона перестане визначати їх спрямування [1].

Як і будь-яка інша економічна революція, що траплялася раніше, третя промислова революція призведе до зміни багатьох наших фундаментальних припущень щодо механіки функціонування світу. Наші інститути управління зміняться у нові форми, як і наші академічні дисципліни.

Трансформація економічних механізмів в останні півстоліття здебільшого так і не знайшли відображення в стандартних підручниках з економіки. Колись незаперечна цінність необмеженого економічного зростання поступилася місцем ідеї сталого економічного розвитку. Традиційний вертикальний централізований підхід до організації економічної діяльності, характерний при спиранні на викопне паливо першої та другої промислових революцій, витісняється новою розподіленою організаційною моделлю на основі співпраці, яка властива третій промисловій революції. Характер товарного обміну на ринках був частково змінений колективним доступом до комерційних послуг у відкритих мережах. Національні ринки і управління, що здійснюється національними державами, яке колись відкривало великий простір для всіх видів економічної діяльності, поступається місцем континентальним ринкам і континентальним урядам. В результаті економіка в тому вигляді, в якому її викладають сьогодні, не в змозі пояснити минуле, зрозуміти сьогодення і передбачити майбутнє [5].

Третя промислова революція буде означати для ХХІ століття те ж саме, що перша промислова революція означала для ХІХ століття, а друга промислова революція – для ХХ століття. Як і дві перші промислові революції, вона докорінно змінить всі складові нашої роботи і життя. Традиційна вертикальна організація, характерна для економічного, суспільного і політичного життя промислових революцій, в основі яких лежить викопне паливо, поступиться місцем розподіленим і горизонтальним взаємодіям зеленої промислової ери, що народжується. Ми переживаємо глибоку перебудову самого підходу до структурування суспільства, перехід від ієрархічної структури до горизонтальної.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Подібно до будь-якої іншої комунікаційної та енергетичної інфраструктури в історії, стовпи третьої промислової революції повинні закладатися одночасно, інакше фундамент не буде міцним. Це відбувається тому, що кожен стовп може виконувати свою функцію тільки у взаємозв'язку з іншими стовпами. В основі третьої промислової революції лежать п'ять стовпів: 1) перехід на поновлювані джерела енергії; 2) перетворення всіх будівель на кожному континенті в міні-електростанції, що виробляють електроенергію в місці її споживання; 3) використання водневої і інших технологій в кожному будинку для акумулювання періодично енергії, що генерується; 4) використання інтернет-технологій для перетворення енергосистеми кожного континенту в інтелектуальну електромережу, що забезпечить розподіл енергії, подібно розподілу інформації в Інтернеті (мільйони будинків, що генерують невеликі кількості енергії, можуть віддавати надлишки в електромережу та ділитися ними з іншими континентальними споживачами); 5) переведення автомобільного парку на електромобілі з підзарядкою від мережі або автомобілі на паливних елементах, які можуть отримувати енергію від інтелектуальної континентальної електромережі і віддавати надлишки в мережу [4].

Україні слід враховувати, особливо в умовах переорієнтації ринку збуту своєї продукції з російського на європейські ринки, що Європейський Союз увійшов в нинішнє століття з двома глобальними цілями - перетворитися в екологічно стійке суспільство з низькими викидами вуглекислого газу і зробити економіку Європи такою, що є найбільш динамічною в світі. Створення економіки з низькими викидами вуглекислого газу вимагає переходу від другої промислової революції, заснованої на енергії викопного палива, до третьої промислової революції, рушійною силою якої є поновлювані джерела енергії. Це дуже масштабна задача. Не слід забувати, що перехід європейської та американської економіки з використання дров у якості джерела енергії на використання вугілля і енергії пару потребував понад півстоліття, так само як і перехід від економіки на основі вугілля та парового двигуна до нафтової, електричної та автомобільної економіки. Історичний досвід, таким чином, дозволяє сподіватися, що перехід до епохи поновлюваних джерел енергії займе приблизно такий же час.

Третя промислова революція, що народжується, на відміну від попередніх двох, будується на основі розподілених відновлюваних джерел енергії, які є всюди і по більшій частини безкоштовні – сонячна енергія, вітрова енергія, гідроенергія, геотермальна енергія, енергія біомаси, океанських хвиль і припливів [7]. Цю розсіяну енергію будуть збирати в мільйонах місць, а потім об'єднувати і ділитися через інтелектуальні енергетичні мережі для забезпечення оптимального рівня енергії і підтримки високоефективної екологічно стійкої економіки. Розподілений характер поновлюваних джерел енергії вимагає співробітництва, а не ієрархічної командної системи.

Частковий перехід від ринків до мереж надає бізнесу іншу орієнтацію. Антагоністичні взаємини між продавцями і покупцями замінюються на співпрацю між постачальниками і користувачами. На зміну особистої вигоди приходить загальний інтерес. Прагнення зберегти інформацію в своїй власності змінюється акцентом на відкритості і спільному довірчому володінні. Ставка на прозорість замість секретності заснована на передумові про те, що створення вартості в мережі не знецінює індивідуального вкладу, а підвищує вартість в розпорядженні кожного, як рівноправного учасника спільної справи [6].

І знову, як і в разі безлічі інших, орієнтованих на співпрацю, нових підприємств, які захоплюють один комерційний сектор за іншим, горизонтальне зростання тут може взяти і нерідко бере верх над традиційним централізованим підходом, який передбачає створення гігантських організацій, які ростуть вертикально і організують економічну діяльність ієрархічно.

Деякі з компаній, в найбільшій мірі пов'язаних з традиційним централізованим ринковим капіталізмом, вже відчувають конкуренцію з боку нової розподіленої моделі бізнесу, заснованої на співробітництві.

Зароджується економіка третьої промислової революції, яка призводить до появи таких компаній, заснованих на співпраці, про які не чули ще кілька років тому. Навіть великі глобальні компанії втягуються в гру. Деякі нові бізнес-моделі настільки незвичайні і нетрадиційні, що вимагають повного переосмислення характеру комерційних угод. Показовим прикладом є так звані контракти на підвищення енергоефективності.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Компанії на зразок Philips Lightning укладають з містом контракт на установку високоефективних світлодіодних ламп нового покоління в освітлювальних приладах у всіх місцях загального користування і на вулицях. Банк Philips фінансує проект, а місто робить виплати Philips протягом декількох років з коштів, отриманих в результаті економії електроенергії. Якщо Philips не вдається домогтися запланованої економії, то компанія отримує збиток. Такий вид співпраці з часом буде ставати нормою в економіці третьої промислової революції [1].

«Угода про розподіл доходів від економії енергії» – ще одна характерна для третьої промислової революції модель бізнесу, яка перегукується з контрактами на підвищення енергоефективності, проте націлена на інші результати. Ця нова бізнес-практика з певним успіхом поширюється на ринку житлової нерухомості в ряді країн. Якщо в Америці у 68% сімей будинки знаходяться у власності, то в інших країнах переважна більшість сімей орендують житло. Наприклад, в Іспанії та Німеччині більше половини сімей живуть в орендованих квартирах. У місцях, де оренда переважає, власники нерухомості слабо зацікавлені в модернізації своїх будинків і перетворенні їх в міні-електростанції, оскільки рахунки за комунальні послуги оплачуються орендарями. У Швейцарії, де тільки 30% сімей мають власні будинки, а більшість є орендарями, деякі домовласники укладають з орендарями угоду про розподіл доходів від економії енергії. За умовами такої угоди домовласник бере на себе зобов'язання перетворити будинок в зелену міні-електростанцію, а орендарі віддають частину доходу від зниження плати за електроенергію домовласникові протягом терміну окупності його інвестицій. В результаті домовласник отримує будівлю з більш високою вартістю, оскільки вона тепер генерує власну зелену електрику [8]. Додана вартість може служити підставою для підвищення орендної плати для нових жильців, однак це підвищення менше від тієї економії на рахунках за електроенергію, які вони будуть отримувати. Таким чином, у вигаді виявляються і домовласник, і орендарі [2].

Якщо глобальна економіка успішно перейде на інфраструктуру третьої промислової революції, то підприємцям і менеджерам доведеться навчитися використовувати всі передові бізнес-моделі, включаючи відкриті мережі, розподілені і засновані на співробітництві стратегії досліджень і розробок, екологічно стійку логістику і методи управління ланцюжками поставок.

Характер нової економіки, побудованої на співпраці, фундаментально не відповідає класичній економічній теорії, яка звеличує прагнення до особистого зиску на ринку і представляє його як єдиний ефективний шлях забезпечення економічного зростання. Модель третьої промислової революції також відкидає централізовану командну систему управління і контролю, яка традиційно асоціюється з соціалістичною економікою. Нова модель тягнє до горизонтальних підприємств, як в соціальних громадах, так і на ринку, і виходить з того, що найкращий шлях до екологічно стійкого економічного розвитку – це загальні цілі, яких домагаються спільно [3].

Нова ера є уособленням демократизації підприємництва - кожен стає виробником енергії - і вимагає співпраці для спільного використання і розподілу енергії між сусідами, регіонами і цілими континентами.

Під час криз, подібних до нинішньої, коли для вивільнення економіки від вмираючої енергетичної / комунікаційної інфраструктури та формування нової комерційної парадигми необхідно задіяти весь творчий потенціал країни, тільки відкрита, прозора і всебічно партнерська взаємодія між бізнесом, урядом і громадянським суспільством дозволяє здійснити перехід [9].

Необхідно проаналізувати помилки історії корпоративно-урядових взаємозв'язків з тим, щоб не повторювати їх, щоб в третій промисловій революції була відкрита і прозора співпраця між урядом, бізнесом і громадянським суспільством в інтересах всього українського народу, а не тільки корпоративної еліти.

При проведенні українських реформ слід враховувати що час індустріальних монстрів часів другої промислової революції переважно минув, і слід виходити з наявних тенденцій економічного розвитку розвинених країн – переходу до систем управління горизонтального рівня з розвинутими інформаційно-комунікаційними технологіями що реалізують концепцію так званого плоского миру [10].

Висновок. На підставі вищенаведеного можна зробити такі висновки стосовно трансформації економічних механізмів в умовах третьої промислової революції:

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

1. Слід виходити з того, що при наявних світових економічних тенденціях, час вертикально-інтегрованих економічних систем пройшов.

2. Слід очікувати, що до середини поточного століття багато видів комерційної діяльності перейдуть під контроль інтелектуальних технологічних систем, що вивільнить значну частину людей для створення соціального капіталу.

3. Традиційна вертикальна організація, характерна для економічного, суспільного і політичного життя промислових революцій, в основі яких лежить викопне паливо, поступиться місцем розподіленім і горизонтальним взаємодіям зеленої промислової ери, що народжується.

4. Україні слід враховувати, особливо в умовах переорієнтації ринку збуту своєї продукції з російського на європейський ринки, що Європейський Союз увійшов в нинішнє століття з двома глобальними цілями – перетворитися в екологічно стійке суспільство з низькими викидами вуглекислого газу і зробити економіку Європи такою, що є найбільш динамічною в світі.

5. Під час криз, подібних до нинішньої, коли для вивільнення економіки від застарілої інфраструктури та формування нової комерційної парадигми необхідно задіяти весь творчий потенціал країни; тільки відкрита, прозора і всебічна партнерська взаємодія між бізнесом, урядом і громадянським суспільством на основі інформаційно-комунікаційних технологій дозволить здійснити перехід до нової парадигми.

Література

1. Рифкін, Дж. Третя промислова революція : Як горизонтальні взаємодії змінюють енергетику, економіку і мир в цілому / Джереми Рифкін; пер. з англ. – М. : Альпіна нон-фікшн, 2014. – 410 с.
2. Герцманн, О. Ковбойський капіталізм : Європейські міфи і американська реальність / Олаф Герцманн; пер. з англ. Б. Пінскера під ред. А. Куряєва. – М. : ІРИСЕН, 2008. – 270 с.
3. Норд, Д. Інституції, інституційна зміна та функціонування економіки / Даглас Норд; пер. з англ. І. Дзюб. – К. : Основи, 2000. – 198 с.
4. Букович, У. Управління знаннями: керівництво до дії: пер. з англ. / У. Букович, Р. Уїлльямс. – М. : ІНФРА-М, 2002. – 504 с.
5. Скотт, Дж. Благими намірами держави. Чому і як проваливалися проекти удосконалення умов людського життя / Скотт Дж.; [пер. з англ. Э. Н. Гусинського, Ю. И. Турчанинковой]. – М. : Университетская книга, 2005. – 576 с.
6. Новый цифровой мир. Как технологии меняют жизнь людей, модели бизнеса и понятие государств / Эрик Шмидт, Джаред Коэн; пер. с англ. Сергея Фалина. – М. : Манн, Иванов и Фербер, 2013. – 368 с.
7. Фридман, Т. Плоский мир: Краткая история XXI века / Томас Фридман; пер. с англ. М. Колопотина. – М. : АСТ: АСТ МОСКВА: ХРАНИТЕЛЬ, 2006. – 601с.
8. О'Коннор, Д. Искусство системного мышления / О'Коннор, Д., Макдермот, И.; [пер. с англ.]. – М. : Альпіна бізнес букс, 2006. – 245 с.
9. О'Шоннеси, Дж. Принципы организации управления фирмой / О'Шоннеси Дж.; [пер. с англ.]. – М. : МТ Пресс, 1999. – 296 с.
10. Рудченко, О. Управління державним сектором: проблеми та перспективи [Електронний ресурс] / О. Рудченко, М. Шкільняк // Соціально-економічні проблеми і держава. – 2011. – Вип. 2 (5). – Режим доступу : <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2011/11roytp.pdf>.

References

1. Rifkin, Dzh. (2014) Tretya promyshlennaya revolyutsiya : Kak gorizontalnye vzaimodeystviya menyayut energetiku, ekonomiku i mir v tselom [The third industrial revolution: How do the horizontal interactions change the energy, economy and the world in general]. Moscow, Alpina non-fikshn.
2. Gerzemann, O. (2008) Kovboyskiy kapitalizm : Evropeyskie mify i amerikanskaya realnost [The cowboy capitalism : the European myths and the American reality]. Moscow, IRISEN.
3. Nord, D. (2000) Institutsiyi, Institutsiynna zmina ta funktsionuvannya ekonomiki [Institutions, institutional change and the functioning of the economy]. Kyiv, Osnovi.
4. Bukovich, U., Uillyams, R. (2002) Upravlenie znaniyami: rukovodstvo k deystviyu [The knowledge management : the guide to action]. Moscow, INFRA-M.
5. Skott, Dzh. (2005) Blagimi namereniyami gosudarstva. Pochemu i kak provalivavalis proektyi uluchsheniya usloviy chelovecheskoy zhizni [Good intentions of the state. Why and how failed projects to improve human living conditions]. Moscow, Universitetskaya kniga.
6. Shmidt, E, Koen, Dzh. (2013) Novyyiy tsifrovoy mir. Kak tehnologii menyayut zhizn lyudey, modeli biznesa i ponyatie gosudarstv [New digital world. How are the technologies changing the people's life, business models and the notion of the state]. Moscow, Mann, Ivanov i Ferber.
7. Fridman, T. (2006) Ploskiy mir : Kratkaya istoriya XXI veka [Flat world: the short history of XXI century] Moscow, AST : AST MOSKVA : HRANITEL.
8. O'Konnor, D. (2006) Iskusstvo sistemnogo myshleniya [The art of systemic thinking], Moscow, Alpina biznes buks.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

9. O'Shonnessi, Dzh. (1999) Printsipyi organizatsii upravleniya firmoy [*Organization principles of the management of the firm*], Moscow, MT Press.

10. Rudchenko, O., Shkilnyak, M. (2011) Upravlinnya derzhavnym sektorom: problemy ta perspektyvy [*The management of public sector: problems and perspectives*]. *Socialno-ekonomichni problemy i derzhava*, № 2 (5). Retrieved from <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2011/11roytp.pdf> [in Ukrainian].

Надійшла 2.11.2016

Бібліографічний опис для цитування :

Синенко, О. І. Трансформація економічних механізмів в умовах третьої промислової революції / О. І. Синенко, Н. В. Ралле // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 1. – С. 85-90.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

UDC 378.1

N. V. Tsimbalenko, Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor,
O. S. Tarasenko, Postgraduate

**TRENDS AND PROBLEMS IN THE DEVELOPMENT
OF HIGHER EDUCATION SYSTEM IN UKRAINE**

Abstract. *There have been identified and systematized the main factors (common, specific, group and national) in the development of higher education system in Ukraine. There has been investigated the dynamics of relevant indicators, namely the number of people enrolled in preschool, secondary, vocational and higher educational institutions of Ukraine; the number of cultural institutions and their visitors during the year; GDP rate; consumer price index (inflation); the level and structure of income, expenditures and savings. There has been proposed the application of the multi-channel financing model of higher education, and shown the features of strategy formation in the development of higher education in Ukraine.*

Keywords: *higher education system; general (global), specific and domestic (national) factors in the development of higher education system; development strategy of higher education.*

Н. В. Цимбаленко, к. е. н., доцент,
О. С. Тарасенко, аспірант

**ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ
ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ**

Анотація. *Виявлено та систематизовано основні чинники (загальні (глобальні), специфічні для групи постсоціалістичних країн та внутрішні (національні) чинники), що впливають на розвиток системи вищої освіти України. Досліджено динаміку показників, які визначають проблеми і передумови для розробки стратегії розвитку вищої освіти на інноваційних засадах в контексті світових тенденцій та викликів глобалізації. Для вирішення проблеми фінансування вищої освіти запропоновано застосування моделі багатоканального фінансування.*

Ключові слова: *система вищої освіти; загальні (глобальні), специфічні для групи постсоціалістичних країн та внутрішні (національні) чинники розвитку системи вищої освіти; стратегія розвитку вищої освіти.*

Н. В. Цимбаленко, к. э. н., доцент,
А. С. Тарасенко, аспірант

**ТЕНДЕНЦИИ И ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ СИСТЕМЫ
ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ В УКРАИНЕ**

Аннотация. *Определены и систематизированы основные факторы (общие (глобальные), специфические для группы постсоциалистических стран и внутренние (национальные) факторы), влияющие на развитие системы высшего образования Украины. Исследована динамика показателей, определяющих проблемы и предпосылки для разработки стратегии развития высшего образования на инновационной основе в контексте мировых тенденций и вызовов глобализации. Для решения проблемы финансирования высшего образования предложена модель многоканального финансирования.*

Ключевые слова: *система высшего образования; общие (глобальные), специфические для группы постсоциалистических стран и внутренние (национальные) факторы развития системы высшего образования; стратегия развития высшего образования.*

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Articulation of issue. In global social and economic space the provision of conditions for education development has become one of the state priorities in Ukraine, so long as education performs an important social function – the function of preservation and augmentation of human capital as key factor of competitiveness and sustainable development of the country. Education and science are designed to create foundations for nation's development on the basis of innovation, taking into account the needs of the country in whole, as well as every person's needs. The analyses of modern tendencies educational system development as a constituent of social and economic processes of Ukraine, has shown that educational space is not an exception from the combination of spheres that come under influence of globalization and integration processes. The above mentioned facts determine the subject-matter and vector of development of all branches of education, encourage searching new forms and educational technologies.

Rapid development of information technologies and means of telecommunication, integration of education, science and production, country's dependence on processes that take place in the world and the necessity of their investigation and adaptation on the one hand, as well as severe competition between higher educational establishments on the other hand, demand changing priorities of scientific and educational spheres development. Measurements and the main tendencies of the country's educational system development belong to the key indicators that are taken into account at defining the index of global competitiveness of the country.

Target setting. In the modern period of Ukraine's development the renewal of educational system is necessary, which is one of the fundamental factors of country's development as modern democratic European state. Taking this into consideration such issues become urgent as analyses of the problem and prospects of its development, educational system adaptation to conditions of modern times, that are prerequisites for implementation of strategic goals in the area of ensuring high level competitiveness of the economy of Ukraine, economic growth and sustainable development.

Actual scientific researches and issues analysis. Such national and foreign scientists as O. Belash, I. Garaiev, V. Lazarev, I. Losheniuk, S. Mohnachev, T. Nefedova, N. Pashchenko, I. Tarasenko, Kh. Faskhiev have devoted their research to the problem of development of higher educational establishments in reference to European integration and globalization processes, analyzing financial, economic and social factors. The issues under investigation concerning the state of educational sphere financing are an integral part of the research of national scientists such as O. Vasylyk, V. Haiets, V. Hlushchenko, I. Hryshchenko, O. Boiko, S. Zakharin, T. Obolenska, P. Sabluk, I. Chugunov and others.

Studying the tendencies and problems of higher education development, it should be noted that the situation on the national market of educational services becomes more intense from year to year and the system of higher education establishments management, taking into account its conservatism and dependence on the budget financing, requires profound changes. At the same time Ukraine occupies one of the first places among the world countries according to the level of higher education financing, allocating funds from the budget in volume of more than 2% of GDP annually, and the level of private financing, in other words tuition fees by contract students, in Ukraine keeps pace with the world level amounting to 0,7% of GDP [1].

The competitiveness level of higher education establishments in national and international ratings is an important indicator of the development level of the educational system of the country. On the basis of analysis of the national universities positions in the most authoritative among the experts and mass media national and international ratings of higher educational establishments ("UNESCO", "Compass", "Webometrics", "Top-200 Ukraine", "Scopus") the group of leaders of the consolidated rating of the Ukrainian higher educational establishments in 2015 has been identified and the conclusion has been made that the assessment of their prospects development and achievement of high competitiveness should be carried out proceeding from those kinds and forms of activity, priority development of which can ensure the necessary breakthrough for higher educational establishments and those which define their public image in the modern period, guarantee uniqueness and create profound competitive advantages. This is the primary goal of the strategic management of higher educational establishments and preconditions the necessity of studying the main factors which determine

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

competitive advantages of higher educational establishments on the world market and correlate with the system of relevant criterial characteristics of the international university ratings.

The research objective. The solution of the problem of reforming the system of higher education to meet the contemporary socio-economic and political conditions in Ukraine requires research and systematization of internal and external factors, which determine the problems and opportunities for the development of higher education on innovative principles in the context of global tendencies and challenges of globalization.

The purpose of this article is to examine the trends and identify problems of development of the higher education system in Ukraine, which requires urgent solutions.

The statement of basic materials. In scientific literature there are three main groups of factors that affect the level of development of modern system of higher education [2]: (1) general (global) factors that are common throughout the world; (2) specific factors that are common to a particular group of countries; (3) specific (internal) factors that are typical to the specific country.

To the first group of factors in [2] is proposed to include: the transition from industrial to information society; the deepening of processes of globalization and integration, the impact of these processes on the development of the education sector; the emergence of new threats and challenges for the development and existence of mankind; the increasing role of higher education for social development; transformation of higher education from an elite to a mass phenomenon; the lag of development of higher education from the development needs of society and the economy; the emergence of new forms and types of educational services; insufficient number of system-analytical researches of problems of development of higher education and others. The existence of these general factors determines the need to make the scientific analysis of the problems of higher education more profound in all countries of the world.

The specific (group) factors scientists systemize according to the groups depending on the level of development of countries and their experience and achievements in the field of higher education [2]: world leaders, countries with a high level of development and international recognition of education system (UK, France, USA, Canada, Switzerland, etc.); modern developed countries (Japan, South Korea, Taiwan, etc.); countries that are rapidly developing (Brazil, Mexico, Taiwan, etc.); the countries of slow development (mainly in Africa); post-socialist countries or countries of a transitional type, one of which is Ukraine. Such a division is quite successful and is justified by the level of technical, political, social and economic development of the countries of each group.

For post-socialist countries specific factors are [2; 3, p. 3-4]: the need to study and implement the experience of development of higher education in the developed democratic countries; the transition to reform its own higher education system; integration processes; the necessity of informatization, humanitarization and humanization of higher education; the need of democratization of higher education and decentralization of management.

However, the development of the higher education system in Ukraine affects not only general and specific domestic factors, but also factors that are specific to the national educational space. In 2002 Finkov T. V. categorized these factors as [3, p. 7-8]: pre-crisis state of higher education, which lasts from the time of independence; the need to study the strengths and weaknesses of the national system of higher education; the need of studying the best experience and traditions of the national high school; the complexity of the processes of spiritual rebirth, of nation building and the creation of the state; the need for conceptualization and paradigm shift of higher education development; the need to improve its own legislative framework; the feasibility of creating a modern model of a higher education institution by combining the best achievements of national and foreign higher schools; the need to identify strategic directions of development of domestic higher education; a need for a new economic, environmental, legal, political and valeological thinking 6; the deepening crisis of higher education; creation and development of higher education institutions of non-state forms of ownership.

We have to agree with the author of the work [2] that most of these factors have not lost relevance in the present time, which increases the relevance of research in this area. Thus, in particular, the factors of political, economic and social crises in Ukraine had a negative impact not only on the development of the education system, but represent a threat for the development of the state.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

To particular factors that determine the trends and influence the direction and pace of development of higher education in Ukraine at the present stage should also be included the following: reduction of competitiveness of national higher education institutions and, as a consequence, the outflow of students and scientific - pedagogical workers abroad; the loss of the potential of scientific schools; the loss of prestige of the professions of a scientist and educator; the underfunding of higher education institutions; debt crisis as a result of inflation; a worsening of the demographic situation and socio-economic shocks; the need to develop adequate modern tasks and challenges of globalization development strategy of the national system of higher education in the process of entering of Ukraine into the European educational and scientific space.

The study included the analysis of the current situation and the conditions that determine the development trends of the national system of higher education. One of the main indicators of development of the education system is an indicator of the number of persons enrolled in preschool, secondary, vocational and higher educational institutions of Ukraine [4]. The analysis showed that during 1991-2015 the number of individuals enrolled in primary and secondary schools significantly contracted. This is to some extent due to the difficult demographic situation in the country, a decrease in the solvency and quality of life of the population, which affects the ability of young people to continue their education in higher educational institutions and secondary schools. This to some extent is explained by the complicated demographic situation in the country, reduced ability to pay and living standards that affect the possibilities of young people to continue their education at universities.

It should be noted there are significant disparities in the ratio of the number of people studying in vocational schools, higher educational institutions of I-II and III-IV accreditation levels. The analysis shows that the most effective form of training is vocational training, which is carried out jointly by universities and employers. This combination may provide a partial solution to the problems of education financing, employment of graduates, due to obtaining knowledge and skills that enhance their competitiveness in the labor market. However, given the high level of education and professional qualification of certain categories of the working population, it is required urgent improvement of equipment and organization of work at existing workplaces, which enables more efficient use of existing human capital of the state.

Development of education is also largely determined by the availability and accessibility of social and cultural benefits, as the level of cultural environment not only encourages youth to get education, but also significantly influences learning outcomes. Quantitative measurement of this effect is quite complex and has a nominal character. Thus, the data on the availability of cultural institutions in Ukraine and the number of visits per year during the 1991-2015 shows the reduction of the mass universal libraries, movies demonstrators and clubs [4]. However, the number of professional theaters, concert halls and museums has increased during this period. But all cultural institutions have a tendency for reduction the number of visits per year. The above is the result of the rapid development of information and telecommunication technologies.

The main economic factors of education development due to the results of the studies: the level of economic stability; GDP (including per one person); inflation rate; the level and structure of income and spending. In Ukraine, GDP (both in general and per person) varied considerably and was very low during the 1996-2015, and its growth has been accompanied by increasing consumer prices for goods and services, the growth of external debt, and no economic growth. [4]

The constant growth of consumer prices in Ukraine in 1996-2015 is the result of permanent inflation processes, that accompany the transformation of the economy of Ukraine. The increase in consumer prices has a negative impact on the social sector and in particular the development of education, since it leads to lower purchasing power, and thus the availability of educational services and other social benefits needed for effective personal development.

The financial and economic relations in higher education are governed by the Law of Ukraine "On education", as reflected in section XII of the Law [5]. In general, all the sources of funding of education in Ukraine are divided into two main funds: the state budget and extrabudgetary funds. Directions of funds distribution of national and local budgets for education are defined by the Law of Ukraine "On Higher Education" [5] and "On education" [6].

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

The limited volume of budgetary funding causes universities to search additional funding - funds for paid services provided by higher educational institution, which are accumulated in so-called special fund. According to the Law of Ukraine "On Education" additional sources of formation of special fund for funding the education system in Ukraine may be [6] funds received for education, training, advanced training and retraining of personnel according to the contracts concluded; fee for providing additional educational services; funds received for research works (services) and other works executed by institution commissioned by enterprises, institutions, organizations and individuals; income from product sales of training and production workshops, enterprises, shops and economies, from leasing premises, facilities and equipment; subsidies from local budgets; dividends from securities; foreign exchange earnings; voluntary cash contributions material assets received from enterprises, institutions, organizations and individuals; other funds.

However, the main source of funding of most state universities are still funds of state and local budgets allocated for training specialists within the public order and conducting scientific research. According to Art. 61 of the Law of Ukraine "On Education", the state is obligated to provide budgetary allocations for education of at least 10% of national income [6]. At the same time, the analysis shows that the article has not been performed in any budget in Ukraine since its independence. In 2010, the figure was 2.3% of GDP, in 2011 and 2012 - was 2%. Ahead of Ukraine is only Denmark - 2.41% of GDP [1]. However, budget expenditures mainly provide financing costs of state universities on scholarships partly salaries and utilities. This is because normative method of determining the amount of financing that is used as a method of distribution of budget funds, suggests adjustments towards reduction due to the scarcity of the budget. Thus, we can conclude that the relationship between the budget and off-budget financing of education depends on the actions of a large number of factors, including: the rate of economic development, the availability of budgetary resources provided by adequate public policy in education, form

Thus, we can conclude that the ratio between budgetary and non-budgetary funding of education depends on the large number of factors, namely: the rates of economic development, the availability of budgetary resources under an adequate state policy in the sphere of education, the ownership of the university and the effectiveness of management. It should also be noted that any change in education is impossible without adequate financial support, and the considered experience shows that the budget is the dominant source of funding and development of a state university. Given this, diversification of education funding sources is one way of reducing resource dependence of universities on the state. This problem is particularly acute due to the financial and economic crisis, threatening the development of higher education in Ukraine [7].

An important indicator of the educational system development and ensuring its competitiveness is the dynamics of the rate of investment in the educational sphere (Fig. 1), especially considering the fact that Ukraine has chosen the model of economic development based on knowledge.

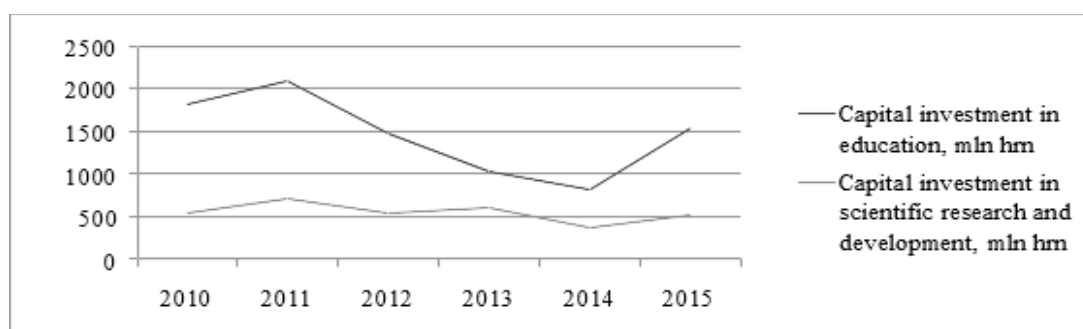

Fig. 1. Dynamics of capital investment in education and science in Ukraine (systematized by the authors based on [8])

The analysis shows that over this period there was an annual decrease in the level of capital investment in education (except 2015) against fluctuations in the overall volume of capital investment in research and development.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Direct investment facility of international organizations and the tuition of foreign students hold pride of place among the sources of financing of higher educational institutions of Ukraine.

More than 27 thousand students from more than 110 countries are getting higher education in Ukraine. In the framework of European Union programme TEMPUS 126 projects with a total budget of over 27 million euros are realized [9]. The result of cooperation of national universities with potential employers and foreign higher education institutions is the significant improvement of the quality of educational services and the attraction of additional financial resources that greatly enhances the competitive potential of national universities.

Taking into account the world experience and modern tendencies of higher education financing, the main issue that needs to be solved, when developing models of higher education financing, is the accessibility and quality of higher education.

All the above considered allows making a conclusion about the necessity of applying the model of multi-channel financing of higher education, which, in addition to the legislatively defined sources of financing would include: the state registered financial debentures (educational vouchers); maintenance loan and endowment funds.

The results of the study summarized the factors in the development of the higher education system, which are shown in Fig. 2.

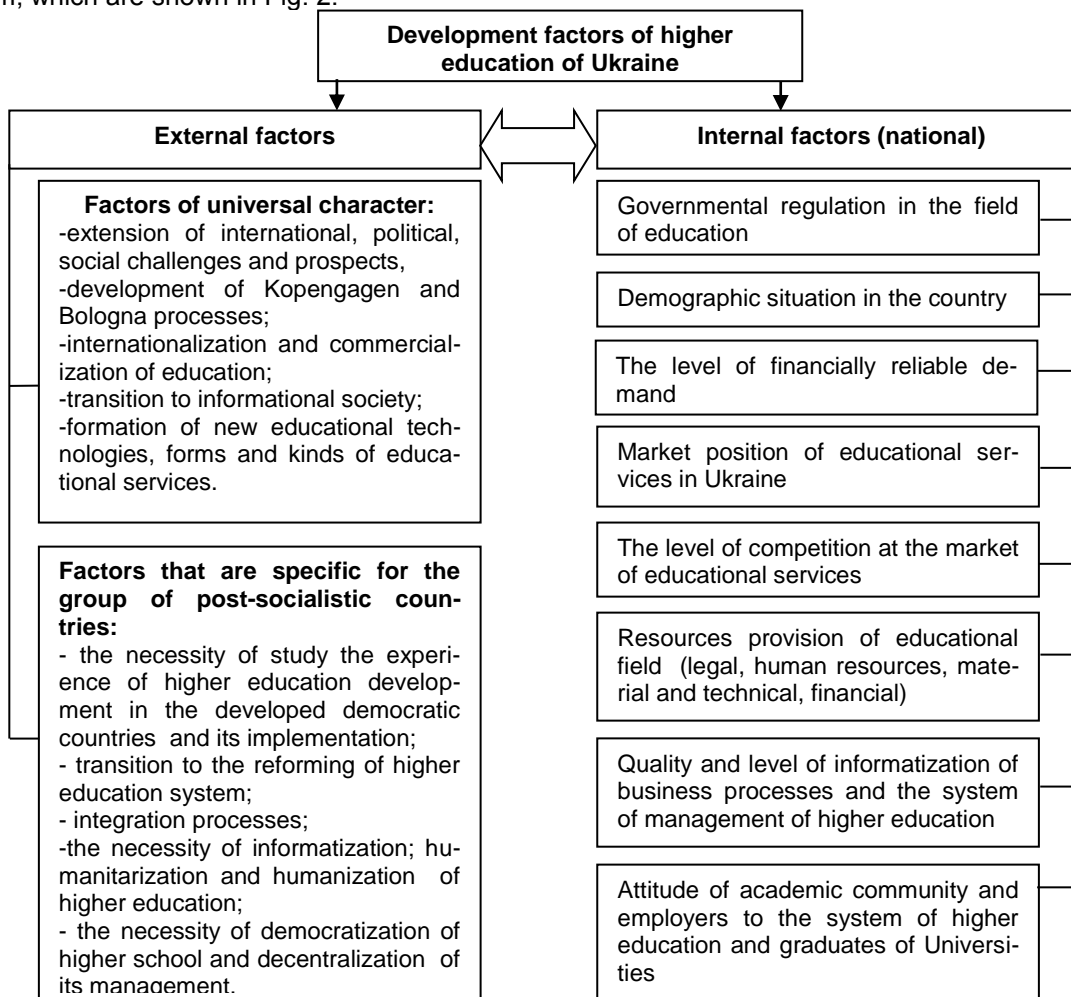

Fig. 2. The factors of development of higher education in Ukraine (systematized by the authors based on [2; 3])

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

The solution of the considered problems requires policy design for the development of higher education of Ukraine, the definition of a long-term vision as a landmark for innovative transformations in the field of education. In developing the long-term vision and appropriate strategy, it is advisable to consider the following features:

at the country and regional levels it is necessary to: create and use a databank of social, economic and political indicators with the aim of forecasting trends in the development of the education sector in the specific region, Ukraine as a whole; develop a legal framework and regulatory support in the areas of development of the higher educational system on innovative principles; form effective financial mechanisms and support research and innovation activities of a university;

at the microlevel (universities level) it is required to: take into account the results of objective monitoring of the university performance in the preparation of the strategy for innovative development and in the implementation process; identify gap in the market of a university in educational and research sector; focus on improving the efficiency of a university management, including enhancing the efficiency of educational and scientific activities of students, teaching and research work of the faculty; attract foreign investment for the development of research and implementation of innovative work, improvement of facilities and resources of a university.

Conclusion. In the modern context, when Ukraine recognized the priority of the formation of a post-industrial society, the characteristic feature of which is the creation of a new model of economy – the knowledge-driven economy, education becomes one of the key factors of economic growth and sustainable development of the state. According to the experts of the World Bank four main conditions of building the knowledge-driven economy include education and science, that define the presence of an educated and skilled population capable of production, distribution and use of knowledge.

According to the analysis it was established that at the present stage the main economic factors of formation and development of higher education in Ukraine are: the level of economic stability, GDP (including per capita), the level of education financing as % of GDP, the investment level of the education sector, demographic processes, the level of inflation, income, expenses and savings of population.

On the basis of the study of peculiarities of financing higher education institutions in Ukraine and generalization of foreign experience it was offered the usage of a multi-channel financing model for higher education, which, in addition to the legislatively defined sources of funding, involves uses of such instruments as: the state nominal financial obligations, education loan and endowment funds.

In the short term, at the strategic level of higher education management there is a need to develop a program of actions (a strategy), to create a "margin of power" to enter the global education market, utilizing all available factors of competitiveness, the potential of Ukrainian education and science, and to create new features that require changing the vector of development of the national system of higher education. It will ensure the dynamic development of the education sector, will stimulate the processes of commercialization of knowledge, will strengthen the market position of state higher education institutions, will increase their competitiveness, because only under these conditions education will be able to fulfill its mission to develop the human potential of the country.

References

1. Finansuvannya systemy vyshchoyi osvity : svitova praktyka i ukraïns'ke s'ohodennia [Financing of higher education : the world practice and Ukrainian nowadays] [Electronic resource] / Vykładennia dopovidi CFSE-Ukrayina. – Retrieved from : <http://liberal.in.ua/tochka-zoru/vikladennya-dopovidf-case-ukrayina-finansuvannya-sistemi-vischoyi-osviti-svitova-praktika-i-ukrayinske-sogodennya.html> [in Ukrainian].
2. Plakhotnyk, O. Analiz faktorov rozvittia s'ovremennoho vyssheho obrazovaniia v mire i v Ukraini [Analysis of the factors in the development of modern higher education in the world and in Ukraine] / O. Plakhotnyk, A. Beznosiuk // Porivnyal'no-pedahohichni studii. – № 1 (11). – 2012. [Electronic resource]. – Retrieved from : <http://pps.udpu.org.ua/article/view/18675/16416> [in Ukrainian].
3. Finikov, T. V. Suchasna vyshcha osvita : svitovi tendentsii i Ukraini. [Modern higher education : global trends and Ukraine]. – K. : Takson, 2002. – 176 p.
4. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. Ofitsiynyi sayt [State Statistics Service of Ukraine. Official site] [Electronic resource]. – Retrieved from : <http://ukrstat.gov.ua/> [in Ukrainian].
5. Zakon Ukrainy «Pro vyshchu osvitu» [The Law of Ukraine "On Higher Education"] [Electronic resource]. – Retrieved from : <http://zakon1.rada.gov.ua> [in Ukrainian].
6. Zakon Ukrainy «Pro osvitu» [Law of Ukraine "On Education"] [Electronic resource] / Retrieved from :

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

http://www.osvita.org.ua/pravo/law_00/ua [in Ukrainian].

7. Shevchenko, L. S. Finansuvannia vyshchoi osvity : podolannia zahroz resursnoi zalezhnosti [Higher education financing : overcoming the threats of resource dependency] [Electronic resource] / L. S. Shevchenko. – Retrieved from : <http://www.rusnauka.com> [in Ukrainian].

8. Kapitalni investysii za vydamy ekonomichnoi diialnosti [Capital investment by types of economic activity] [Electronic resource] / Ofitsiinyi sayt derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy. – Retrieved from : <http://www.ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian].

9. Butska, O. Iu. Dzherela finansuvannia vyshchych navchalnykh zakladiv [Sources of funding for higher education institutions] [Electronic resource] / O. Iu. Butska. – Retrieved from : <http://www.sworld.com.ua> [in Ukrainian].

10. Nanivska, Ie. V. Alternatyvni dzherela finansuvannia vyshchoi osvity Ukrainy [Alternative sources of funding higher education in Ukraine] [Electronic resource] / Ie. V. Nanivska // Materialy II Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii «Innovatsii ta tradytsii v suchasni naukovi dumtsi». – Retrieved from : <http://intkonf.org/nanivska> [in Ukrainian].

Література

1. Фінансування системи вищої освіти : світова практика і українське сьогодні [Електронний ресурс] / Викладення доповіді CFSE-Україна. – Режим доступу : <http://liberal.in.ua/tochka-zoru/vikladennya-dopovidf-case-ukraina-finansuvannya-sistemi-vischoi-osviti-svitova-praktika-i-ukrainske-sogodennya.html>.

2. Плахотник, О. Анализ факторов развития современного высшего образования в мире и в Украине [Електронний ресурс] / О. Плахотник, А. Безносюк // Порівняльно-педагогічні студії. – № 1 (11). – 2012.– Режим доступу : <http://pps.udpu.org.ua/article/view/18675/16416>.

3. Фініков, Т. В. Сучасна вища освіта: світові тенденції і Україна / Т. В. Фініков. – К. : Таксон, 2002. – 176 с.

4. Державної служби статистики України : офіційний веб-сайт [Електронний ресурс] / Державна служба статистики України. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua/>.

5. Про вищу освіту : Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.

6. Про освіту : Закон України [Електронний ресурс] / Режим доступу : http://www.osvita.org.ua/pravo/law_00/.

7. Шевченко, Л. С. Фінансування вищої освіти : подолання загроз ресурсної залежності [Електронний ресурс] / Л. С. Шевченко. – Режим доступу : <http://www.rusnauka.com>.

8. Капітальні інвестиції за видами економічної діяльності [Електронний ресурс] / Офіційний сайт державної служби статистики України. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

9. Буцька, О. Ю. Джерела фінансування вищих навчальних закладів [Електронний ресурс] / О. Ю. Буцька. – Режим доступу : <http://www.sworld.com.ua/>.

10. Нанівська, Є. В. Альтернативні джерела фінансування вищої освіти України [Електронний ресурс] / Є. В. Нанівська // Інновації та традиції в сучасній науковій думці : Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції. – Режим доступу : <http://intkonf.org/nanivska>.

Received for publication 20.10.2016

Бібліографічний опис для цитування :

Tsimbalenko, N. V. Trends and problems in the development of higher education system in Ukraine / N. V. Tsimbalenko, O. S. Tarasenko // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 1. – С. 91-98.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

УДК 330.332+334.722:65.012.8:343

Т. О. Власюк, к. е. н.

**ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ
УКРАЇНИ У СФЕРІ ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНИХ ВІДНОСИН**

Анотація. Охарактеризовано чинники забезпечення міжнародної конкурентоспроможності України. Окреслений вплив зовнішньоторговельних відносин на підвищення рівня міжнародної конкурентоспроможності. Запропоновані механізми захисту інтересів національних підприємств на міжнародному рівні для підвищення рівня конкурентоспроможності національної економіки.

Ключові слова: конкурентоспроможність; Україна; зовнішньоторговельні відносини; безпека; підприємства; політика.

Т. А. Власюк, к. э. н.

**ПРИОРИТЕТНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ ОБЕСПЕЧЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ
УКРАИНЫ В СФЕРЕ ВНЕШНЕТОРГОВЫХ ОТНОШЕНИЙ**

Аннотация. Охарактеризованы факторы обеспечения международной конкурентоспособности Украины. Описано влияние внешнеторговых отношений на повышение уровня международной конкурентоспособности. Предложенные механизмы защиты интересов национальных предприятий на международном уровне для повышения конкурентоспособности национальной экономики.

Ключевые слова: конкурентоспособность; Украина; внешнеторговые отношения; безопасность; предприятия; политика.

Т. А. Vlasyuk, Candidate of Economic Sciences

**SUPPLEMENT OF UKRAINE COMPETITIVENESS IN THE SPHERE
OF FOREIGN RELATIONS PRIORITIES**

Abstract. The factors of Ukraine competitiveness in the sphere of foreign relations supplement are characterized. The impact of foreign relations at improving international competitiveness is outlined. Mechanisms to protect the interests of domestic enterprises at the international level to enhance the competitiveness of the national economy are proposed.

Keywords: competitiveness; Ukraine; foreign relations; security; enterprise; policy.

На сучасному етапі економіка України постала перед викликами не лише зниження рівня технологічного розвитку через нестаче стимулювання впровадження інновацій у вітчизняне виробництво, але і стрімкого економічного спаду внаслідок ескалації воєнних дій, що потребує комплексного системного підходу до визначення і капіталізації ресурсів конкурентоспроможності держави як на національному, регіональному, так і макrorівнях.

Розв'язання проблеми низького рівня конкурентоспроможності України на міжнародних ринках потребує оновлення національної стратегії економічного розвитку і зовнішньої економічної політики. Ці дії мають адаптувати економіку України до новітніх викликів і загроз, а насамперед – до сучасних тенденцій глобалізованої торгівлі.

Метою статті є визначити пріоритетні напрями забезпечення конкурентоспроможності України у сфері зовнішньоторговельних відносин.

Завданнями статті є: проаналізувати тенденції рівня глобальної конкурентоспроможності України за останні 10 років; виявити чинники зовнішньоторговельної діяльності, що істотно впливають на рівень конкурентоспроможності України; запропонувати механізми посилення кон-

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

курентоспроможності вітчизняних підприємств на зовнішніх ринках для зміцнення економічної безпеки України.

Ідеологія національної конкурентоспроможності формалізована у наукових дослідженнях М. Портера, визначає, що конкурентоспроможними є ті держави, які

вибирають інститути і політику, що сприяє довгостроковому зростанню [1, с. 49]. Необхідність забезпечувати конкурентоспроможність держави в умовах глобалізації як стратегічна передумова її розвитку визначена у працях таких дослідників, як І. Школи, Д. Лукашенка, А. Кредісова, А. Мокія, М. Флейчук, О. Бабінської, Я. Базилук та ін. [2-5].

Аналіз тенденцій зміни позиції України у рейтингу глобальної конкурентоспроможності засвідчує про її порівняно недостатньо високий рівень у глобальному вимірі і її зниження у 2015-2016 рр. (табл. 1).

Таблиця 1

Рік	Індекс конкурентоспроможності	Темп росту індексу	Позиція у рейтингу/ кількість країн у рейтингу
2006-2007	4,03	–	69/121
2007-2008	3,98	-0,05	73/131
2008-2009	4,09	+0,11	72/134
2009-2010	3,95	-0,13	82/133
2010-2011	3,90	-0,05	89/132
2011-2012	4,00	+0,10	82/142
2012-2013	4,14	+0,14	73/144
2013-2014	4,05	-0,11	84/148
2014-2015	4,14	+0,11	76/144
2015-2016	4,03	-0,11	79/140

Складено за: [6]

Цей індекс формується з урахування конкурентоспроможності як самої держави (конкурентоспроможність публічного сектора економіки), так і приватного бізнесу (приватний сектор економіки). Найістотніше на глобальному рівні на цей індикатор впливає формування раціональних і ефективних ланцюгів створення доданої вартості. Зокрема підвищується конкурентоспроможність тієї країни, яка акумулює у власній економічній системі механізми продукування найістотнішої частки доданої вартості продукту, що найчастіше відображається у інтелектуальній компоненті доданої вартості: продукування новітніх технологій, дизайну, вартісних і унікальних компонентів продукту. Тому важливими є показники, що характеризують рівень інноваційності вітчизняних підприємств, їх досвідченості на ринках, доступ до іноземних ринків тощо.

Для оцінки впливу показників зовнішньоекономічної безпеки, а також діяльності підприємств – суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності на рівень (індекс) конкурентоспроможності України (залежна змінна) як інтегрального показника нами використано методичний базис багатоваріантного динамічного регресійного моделювання, зокрема, здійснено динамічну балансову кросс-секшн регресію для показників розвитку підприємництва України впродовж 2006-2015 рр. Отримані статистично значимі результати регресійного аналізу, що підтверджено показниками (коефіцієнт кореляції – 0,97; скорегований коефіцієнт детермінації – 0,96; F-критерій Фішера – $p=0,0$; коефіцієнт Дарбіна-Уотсона – 2,0).

До показників, що прямо пропорційно впливають на рівень міжнародної конкурентоспроможності України віднесемо: частку в експорті товарів інноваційної продукції (1,43); обсяг прямих іноземних інвестицій до ВВП, % (1,11); частка ВВП України у структурі світового ВВП % (0,29); обсяг прямих іноземних інвестицій до ВВП, % (0,13); експортну залежність, % до ВВП (0,06). Майже неістотний вплив на конкурентоспроможність має показник частки інноваційної продукції у структурі імпорту. До показників, які мають обернено пропорційний вплив на рівень конкурентоспроможності України віднесемо такі індикатори, як: зміна обсягу валового зовнішнього боргу відносно попереднього року, темп приросту, % (-0,23); ВВП на одну особу, дол. США (0,42); валовий зовнішній борг, % до ВВП (-0,43); зовнішній державний борг по відношенню до ВВП, % (-0,53); імпорт енергетичних ресурсів з однієї країни, % (-0,80), частка сировини у товарному экс-

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

порті, % (-0,91). Найістотніший негативний вплив на конкурентоспроможність України за 10 років мають такі чинники, як частка сировини в товарному експорті, % (-1,07); питома вага провідної країни-партнера в загальному обсязі зовнішньої торгівлі, % (-1,11), імпортна залежність, % до ВВП (-2,36) (табл. 2).

Таблиця 2

Взаємозв'язок між показниками зовнішньоекономічної безпеки, рівнем розвитку країни, зовнішньоекономічною діяльністю підприємств та рівнем конкурентоспроможності України за 2006-2015 рр. (балансова кросс-секшн регресія)

№ показника	Вільний член	Beta	Std. Err.	B	Std. Err.	t(102)	p-level
X ₁	Частка ВВП України у структурі світового ВВП %	0,29212	0,03089	0,02361	0,00250	9,46536	0,00000
X ₂	ВВП на одну особу, дол. США	-0,42279	0,13134	-0,00039	0,00012	-3,22222	0,00173
X ₃	Експортна залежність, % до ВВП	0,05634	0,02834	0,00319	0,00160	1,98969	0,04958
X ₄	Імпортна залежність, % до ВВП	-2,36055	0,09101	-0,07022	0,00011	-1,98588	0,05000
X ₅	Обсяг прямих іноземних інвестицій до ВВП, %	0,13372	0,02780	0,00024	0,00005	4,81491	0,00001
X ₆	Частка в експорті товарів інноваційної продукції	1,42619	0,20471	0,00052	0,00008	6,97397	0,00000
X ₇	Частка сировини в товарному експорті, %	-1,07355	0,27919	0,02931	0,00841	3,49059	0,00072
X ₈	Питома вага провідної країни-партнера в загальному обсязі зовнішньої торгівлі, %	-1,11137	0,10685	-0,01936	0,00186	-10,41150	0,00000
X ₉	Імпорт енергетичних ресурсів з однієї країни, %	-0,80140	0,03642	-0,24866	0,03005	-8,28448	0,00000
X ₁₀	Зовнішній державний борг по відношенню до ВВП, %	-0,53191	0,05038	-0,00004	0,00001	-2,62092	0,01019
X ₁₁	Валовий зовнішній борг, % до ВВП	-0,42743	0,04126	-0,000265	0,00219	-7,3416	0,00808
X ₁₂	Прямі іноземні інвестиції до ВВП, %	1,11026	0,106745	-0,01934	0,001859	-10,4011	0,000132
X ₁₃	Частка в імпорті товарів інноваційної продукції, %*	0,00310	0,036381	-0,24841	0,030015	-8,2762	0,000416
X ₁₄	Зміна обсягу валового зовнішнього боргу відносно попереднього року, темп приросту, %	-0,23178	0,050330	-0,00004	0,000014	-2,6183	0,010182
X ₁₅	Частка сировини у товарному експорті, %	-1,07234	0,054165	-0,03113	0,005398	-5,7664	0,000551

Regression Summary for Dependent Variable: Y1 (Spreadsheet1.sta)

R= 0,974365491 R²= 0,9638177 Adjusted R²= 0,961506135, F(18,141)=244,80

p<0,0000 Std.Error of estimate: 1,6123

$$(GC_U)_t = 0,318 + 0,404 EBZED_{t-1} - 0,122 Inv_{t-1} - 0,183 Ent_{t-1} - 0,354 ED_{t-1}$$

$$(0,392) (-2,915^{**}) (-3,977^*) (-1,63^{***})$$

(1)

$$R=0,97; R^2=0,96; DW=1,7$$

де I(GC_U)_t – індекс конкурентоспроможності України;

EBZED – індекс зовнішньоекономічної безпеки;

Inv – зведений індекс показників інвестиційної діяльності інвестицій в освітню сферу;

Ent – зведений індекс ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємств;

ED – зведений індекс показників економічного розвитку країни; t – часовий лаг.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Показники зовнішньоекономічної безпеки України за останні роки знаходяться на критично низькому рівні. Незважаючи на те, що значення індикаторів цього субіндексу економічної безпеки незначні, їх покращення істотно впливає на зміцнення конкурентоспроможності.

Найбільше підвищує рівень конкурентоспроможності України частка інноваційної продукції у структурі експорту, що обумовлює доцільність фокусування державної політики на покращанні цього показника для загального зростання конкурентних позицій. При цьому потрібно виходити з того, що забезпечення конкурентоспроможності економічних суб'єктів у зовнішньоторговельних відносинах істотно залежить від ідентифікації факторів її забезпечення в національній економіці. На наш погляд, зміцнення конкурентоспроможності українських підприємств можливе за умови застосування комплексного підходу щодо підвищення їх підприємницької активності, зростання продуктивності праці, розширення застосування ефективних стимулів інноваційного розвитку, використання фінансових можливостей міжнародних ринків.

У сучасних міжнародних торговельних відносинах країни дедалі більше орієнтуються на зарубіжні ресурси для експорту власних товарів, які потім можуть бути додатково оброблені в країнах-партнерах. Так, від 30% до 60% експорту країн G20 складаються з проміжних ресурсів, якими торгують в межах глобальних ланцюгів доданої вартості. При цьому важливим залишається вплив регіонального фактору. Наприклад, 13% від загального обсягу експорту Китаю бере свій початок у сусідніх країнах Азії, 13% доданої вартості Мексики імпортується зі США і 14% загального обсягу доданої вартості в експорті Німеччини – зі сусідніх європейських країн. Експертами встановлено, що подолання перешкод інтегрування до глобальних ланцюгів доданої вартості сприяє прискоренню економічного розвитку країн, що розвиваються (в результаті темпи зростання ВВП на душу населення приблизно на 2% випереджають середній рівень для інших країн [8]).

Результати дослідження. Включення України до глобальних ланцюгів доданої вартості є стратегічним пріоритетом забезпечення високого рівня конкурентоспроможності у сфері зовнішньоторговельних відносин. Спираючись на провідну міжнародну практику країн, що розвиваються, наголосимо на визначальній ролі держави у таких процесах. Саме держава є відповідальною за інтеграційні процеси, приєднання до міжнародних торговельних блоків, адаптацію національного законодавства до міжнародних стандартів, імплементацію сучасних прогресивних тактик та вжиття невідкладних заходів у відповідь на виклики глобального середовища. Для України визначимо такі першочергові напрями забезпечення конкурентоспроможності у сфері зовнішньоторговельних відносин:

I. Підвищення результативності використання потенціалу зон вільної торгівлі. Ключовою складовою зміцнення міжнародних позицій України є її активна позиція у створенні зон вільної торгівлі з провідними торговельними партнерами. Протягом останнього періоду Україна уклала низку важливих угод про зони вільної торгівлі, насамперед з ЄС (почала працювати з 1 січня 2016 р.) та Канадою (укладена в липні 2016 р.) Проте, залишаються достатньо важливі торговельні партнери, з якими необхідне укладення подібних угод, як з окремими країнами, так і з існуючими та потенційними торговельними блоками.

Для реалізації потенціалу Угоди про зону вільної торгівлі з ЄС, як найбільш масштабного інтеграційного проекту України, необхідно:

- істотно інтенсифікувати та встановити часові «маяки» остаточної практичної адаптації українських технічних регламентів до стандартів ЄС;
- завершити гармонізацію вітчизняних санітарних та фітосанітарних заходів із стандартами відповідних заходів, прийнятих в ЄС та забезпечити їх впровадження на усіх рівнях системної ієрархії управління економікою;
- розробити систему заходів щодо сприяння вітчизняним виробникам у сертифікації продукції для експорту на ринках країн-членів ЄС потенційно конкурентоспроможних вітчизняних товарів;
- запровадити аналогічні до чинних у ЄС законодавчі акти з питань кормів, інформування споживачів про властивості і безпеку споживання харчових продуктів, загальні вимоги до пред-

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

метів та матеріалів, що контактують із харчовими продуктами, а також щодо ветеринарного контролю на кордоні.

- розробити план заходів щодо сприяння налагодженню дипломатичними представництвами України в країнах ЄС контактів з потенційними імпортерами вітчизняної продукції, насамперед тієї, що підпадає під тарифні квоти, та створення інформаційної бази таких імпортерів, а також мотивування їх на звернення до органів своїх країн за наданням тарифних квот Україні.

- підготувати навчальні програми для експортерів з використання хімічних речовин, забезпечення продовольчої безпеки, виконання міжнародних санітарних і фітосанітарних норм;

- постійно поширювати інформацію із застосуванням провідних інформаційно-комунікативних технологій щодо хімічних продуктів, дозволених для використання у вирощуванні продуктів харчування та з інших аспектів сучасних сільськогосподарських технологій і практики.

- розробити та широко проводити міжнародну PR-кампанію щодо створення позитивного іміджу бренду «український товар».

II. Активізація вітчизняної економічної дипломатії. На даний час Україна лише із суттєвим запізненням реагує на міжнародні інтеграційні тенденції.

З метою оперативного реагування на процеси формування нових торговельних блоків необхідно:

- проводити активну політику щодо укладання угод про вільну торгівлю з країнами-учасницями переговорів про створення торговельних блоків. Такі угоди слід укладати не тільки з нинішніми торговельними партнерами, а й з країнами, які в перспективі можуть стати ринком збуту вітчизняної продукції;

- інтенсифікувати неформальні переговори з партнерами з ЄС, а також і з США, зокрема щодо створення Трансатлантичної зони вільної торгівлі (ТАЗВТ). Передусім йдеться про своєчасне з'ясування питань щодо необхідності корегування строків та обсягів імплементації Україною технічних стандартів ЄС у випадку можливої зміни та уніфікації відповідних стандартів у відповідності до умов угоди про створення ТАЗВТ;

- сприяти проведенню в Україні детальних науково-прикладних досліджень доцільності створення ТАЗВТ та інших торговельних блоків з метою вироблення державної позиції щодо них;

- налагодити тісніші ділові відносини з секретаріатом Транстихоокеанського партнерства та з секретаріатом АСЕАН маючи на увазі пошук форм безпосередньої співпраці України з цими торговельними блоками.

III. Розбудова логістичної інфраструктури експортної діяльності. Необхідна активізація створення нових логістичних маршрутів як для перевезення вітчизняних товарів, так і для імпорту необхідної для їх вироблення сировини.

Для побудови нових та покращення існуючих логістичних маршрутів для зовнішньої торгівлі товарами потрібно:

- розробити національну стратегію для спільного застосування урядом і приватним сектором при визначенні режиму переговорів з судноплавними компаніями;

- сприяти виходу на ринок нових постачальників послуг в морських перевезеннях;

- забезпечити стабільне функціонування маршруту поставок товарів між Китаєм та Європою («Новий шовковий шлях»), що сприятиме повній інтеграції до найбільш перспективного глобального логістичного маршруту;

- реалізувати інвестиційно-інфраструктурні проекти, спрямовані на побудову мережі зерносховищ на берегах ріки Ніл, що дозволить значно збільшити експорт зернових до країн цього регіону;

- диверсифікувати участь у інвестиційних проектах з перетворення території вздовж розширеного Суецького каналу у міжнародний логістичний центр та промисловий Hub з метою використання збільшеної його пропускної спроможності та інтенсифікації товаропотоків з України через нього.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

IV. Запровадження нової якості інвестиційної політики. Актуальним є запровадження заходів ефективнішого залучення прямих іноземних інвестицій з метою використання нецінових факторів конкурентоспроможності виробничого сектору, у тому числі експортоорієнтованого. Тільки так можливо поступово інтегрувати економіку країни в ланцюги створення доданої вартості і виробничі мережі на регіональному і глобальному рівнях. При цьому однією з основних цілей державних програм підтримки повинно стати залучення іноземних інвестицій в розвиток експорту, виробничих і високотехнологічних галузей. Для максимального використання потенціалу іноземного інвестування для зміцнення експортної конкурентоспроможності економіки України необхідно:

запровадити дієву систему заходів поліпшення інвестиційного клімату, зокрема через створення національного агентства сприяння іноземним інвестиціям, розробку стимулів фіскального (податкові пільги у вигляді зниження ставки податку на прибуток або звільнення від сплати податку на прибуток на певний період, податкових канікул, прискореної амортизації, звільнення від сплати імпорتنих мит і зборів для низки груп капітальних товарів, податкові пільги для певних видів витрат) або фінансового характеру (пільгові кредити, кредитні гарантії, державне страхування за пільговими ставками) з метою зниження податкового навантаження компаній;

– активізувати подальшу лібералізацію дозвільного регулювання господарської діяльності, що має передбачати скорочення процедури реєстрації компаній, спрощення умов отримання доступу до землі, зменшення дозволів та погоджень, забезпечення прозорості та неупередженості ліцензійно-дозвільних процедур, автоматичне продовження термінів ліцензій;

– забезпечити розвиток системи інформаційно-консультаційного забезпечення інвестування, що зокрема має передбачати збір, публікування і поширення основної інформації стосовно економічних та правових засад інвестиційного клімату в країні, макроекономічного та політичного середовища, галузевих умов, можливих форм та умов бізнес-діяльності, інформації з правових та економічних аспектів міжнародної діяльності, надання відповідних статистичних даних;

– створити інституційну систему подальшого супроводження інвесторів, що вже реалізують інвестиційні проекти в країні, зокрема через періодичне проведення опитування компаній, регулярну взаємодію з компаніями з питань зміни умов їх діяльності, нового законодавства тощо;

– розробити механізми державно-приватного розподілу ризиків через впровадження відповідних програм страхування інвестиційної та зовнішньоторговельної діяльності;

– законодавчо врегулювати питання стимулювання трансферу технологій, створення або зміцнення діючих центрів трансферу технологій;

– запровадження програм кредитування на вигідніших умовах, ніж звичайні комерційні умови, для фінансування придбання засобів виробництва і проміжних товарів в межах затверджених проектів, пов'язаних з трансфером технологій;

– створити умови розвитку механізмів зовнішньоторговельного фінансування.

V. Адаптувати механізми захисту національних інтересів на зовнішніх ринках до кращих світових практик та визначити напрями української зовнішньої конкурентної політики, зокрема:

Активізувати боротьбу з неконкурентною поведінкою відносно українських підприємств на зовнішніх ринках, здійснюючи моніторинг та попередження неконкурентної поведінки суб'єктів на зовнішніх ринках, які домовляються між собою, порушуючи основні принципи конкуренції, або монополістів, які зловживають домінуючим становищем на ринку і, відповідно, стримують експортний потенціал українських підприємств.

При ідентифікації неконкурентної поведінки відносно українських підприємств важливо попереджувати колективні дії конкурентів, особливо на ринках третіх країн, щодо: укладання угод, що прямо або опосередковано фіксують ціни купівлі-продажу або інші умови торгівлі; домовленостей про розподіл ринків збуту або постачання; практик дискримінації та дискредитації українських підприємств; примушення українських підприємств до виконання додаткових зобов'язань, непов'язаних із предметом контрактів. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України повинно завчасно готувати заходи захисту інтересів національних підприємств з відповідним зверненням до міжнародних організацій.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Висновки. В аспекті удосконалення інституціонального базису реалізації пріоритетних напрямів забезпечення конкурентоспроможності необхідно:

– розробити державну Програму забезпечення конкурентоспроможності українських підприємств на зовнішніх ринках, яка має врахувати аспекти: планування цільових пріоритетів, кількісної та якісної присутності українських виробників в міжнародних ланцюгах створення доданої вартості; оперативне реагування на антиконкурентні дискримінаційні заходи щодо українських виробників на зовнішніх ринках;

– розроблення заходів інформаційної політики щодо протидії дискредитації українських виробників, попередження свідомої дискредитації їх іміджу на міжнародному рівні з боку недобросовісних конкурентів, або країн;

– здійснення заходів з удосконалення законодавчого та представницького забезпечення конкурентної політики на міжнародному рівні (залучення українських спеціалістів до аналітично-дорадчих та консультативних міжнародних груп у сфері антимонопольного законодавства; опрацювання можливостей розширення українського представництва в керуючих органах СОТ, МФО тощо).

Література

1. Портер, М. Стратегія конкуренції : Методика аналізу галузей і діяльності конкурентів / М. Портер; пер. з англ. А. Олійник та Р. Сільський. – К. : Основи, 1997. – 390 с.
2. Школа, І. М. Економіка України в умовах глобалізації : монографія / І. М. Школа, О. В. Бабінська. – К. : Видавництво «Книги – XXI», 2010. – 528 с.
3. Мокій, А. І. Структурні деформації, диспропорції та конкурентоспроможність економіки України / А. І. Мокій, М. І. Флейчук, А. М. Гуменюк // Проблеми и перспективы развития сотрудничества между странами Юго-Восточной Европы в рамках Черноморского экономического сотрудничества и ГУАМ : сборник научных трудов. – 2011. – Т. 2. – С. 503-510.
4. Кредісов, А. І. Управління зовнішньоекономічною діяльністю : навч. посіб. для студ. екон. вузів і ф-тів / А. І. Кредісов, С. М. Березовенко, В. В. Волошин, Г. М. Биков, В. П. Мазуренко. – 2-е вид., випр. і доповн. – К. : ВІРА-Р : Алерта, 2002. – 544 с.
5. Базиліук, Я. Б. Конкурентоспроможність національної економіки : сутність та умови забезпечення / Я. Б. Базиліук. – К. : НІСД, 2002. – 186 с.
6. GCR [Electronic resource]. – Retrieved from : <http://www.weforum.org/issues/global-competitiveness>.
7. Staying competitive in the global economy. Moving up the value chain. – Paris : Organization for economic co-operation and development, 2007. – 130 p.
8. Global Value Chains : Challenges, Opportunities, and Implications for Policy. Report prepared for submission to the G20 Trade Ministers Meeting on July 19, 2014 in Sydney, Australia / OECD, WTO and World Bank Group. Retrieved from. - Retrieved from : https://www.oecd.org/tad/gvc_report_g20_july_2014.pdf.

References

1. Porter, M. E. (1997) *Competitive Strategy : Techniques for Analyzing Industries and Competitors*. Translated edition. Kyiv. Osnovy.
2. Shkola, I. M. & Babinska O. V. (2010) *Ekonomika Ukrainy v umovah globalizatsiji* [Economic of Ukraine on the condition of globalization]. Kyiv. Knyhy-XXI.
3. Mokij, A. I. & Fleychuk, M. I. & Humenyuk, A. M. (2011) *Strukturni deformatsiji, dysproporziji ta konkurentospromozhnist' ekonomiky* [Structural deformations, disproportions and competitiveness of Ukrainian economic]. Problems and development perspectives of cooperation between countries of South-East Europe in the frame of Black sea economic collaboration and GUAM. V. 2. P. 503-510.
4. Kredisov, A. I. (2002) *Upravlinnja zovnishnjoeconomicchnjyu dijaln'istyu* [Management of international relations]. Kyiv. NISS.
5. Bazylyuk, Ya. B. (2002) *Konkurentospromozhnist' natsional'noji ekonomiky* [National economic competitiveness]. Kyiv. NISS.
6. GCR [Electronic resource]. – Retrieved from : <http://www.weforum.org/issues/global-competitiveness>.
7. Staying competitive in the global economy. Moving up the value chain (2007). Paris : Organization for economic co-operation and development.
8. Global Value Chains : Challenges, Opportunities, and Implications for Policy (2014) Report prepared for submission to the G20 Trade Ministers Meeting on July 19, 2014 in Sydney, Australia/ OECD, WTO and World Bank Group. [Electronic resource]. – Retrieved from : https://www.oecd.org/tad/gvc_report_g20_july_2014.pdf.

Надійшла 6.10.2016

Бібліографічний опис для цитування :

Власюк, Т. О. Пріоритетні напрями забезпечення конкурентоспроможності України у сфері зовнішньоторговельних відносин / Т. О. Власюк // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 1. – С. 99-105.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

UDC 378.4:37.014.5

K. V. Hnedina, Candidate of Economic Sciences

THE REFORMATION OF HIGHER EDUCATION SYSTEM IN UKRAINE AS A FACTOR OF INNOVATIVE DEVELOPMENT OF NATIONAL ECONOMY

Abstract. *The tendencies of the development of higher education system in Ukraine in the conditions of the global modern challenges are investigated in the article, the main problems are underlined and the strategic directions of the development of this system are defined. The analysis of the current state of higher education system in Ukraine based on the data of independent scientific institutes and international analytical organizations is carried out. The model of modern competitive higher education institution is worked out and basic components of the competitiveness are determined.*

Keywords: *higher education system; quality of higher education; quality assurance; government expenditure on education; competitiveness.*

K. V. Гнедіна, к. е. н.

РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ ЯК ФАКТОР ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Анотація. *У статті досліджено тенденції розвитку системи вищої освіти в Україні в умовах глобальних викликів сучасності, виокремлено основні проблеми та визначено стратегічні напрями розвитку цієї системи. Здійснено аналіз сучасного стану системи вищої освіти в Україні на основі даних незалежних наукових установ та міжнародних аналітичних організацій. Розроблено модель сучасного конкурентоспроможного вищого навчального закладу та визначено основні складові конкурентоспроможності.*

Ключові слова: *система вищої освіти; якість вищої освіти; забезпечення якості; державні витрати на освіту; конкурентоспроможність.*

K. V. Гнедіна, к. э. н.

РЕФОРМИРОВАНИЕ СИСТЕМЫ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ В УКРАИНЕ КАК ФАКТОР ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ

Аннотация. *В статье исследованы тенденции развития системы высшего образования в Украине в условиях глобальных вызовов современности, выделены основные проблемы и определены стратегические направления развития этой системы. Проведён анализ современного состояния системы высшего образования в Украине на основе данных независимых научных учреждений и международных аналитических организаций. Разработана модель современного конкурентоспособного высшего учебного заведения и определены основные составляющие конкурентоспособности.*

Ключевые слова: *система высшего образования; качество высшего образования; обеспечение качества; государственные расходы на образование; конкурентоспособность.*

Urgency of the research. Higher education system is a strategic resource for social and economic development of the country, one of the components of its global competitiveness and is a social institution, which influences on the formation of moral and cultural values of the individual and leads to the social progress. The education reform is one of the key reforms, that are defined in the "Strategy for Sustainable Development "Ukraine – 2020" [1], the purpose of which is the assurance of European life standards and access to the dominant position of the country in the world, while quality education is one of 17 global sustainable development goals.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

The higher education system in Ukraine is in the state of reformation due to the accelerating the integration process and in the conditions of global challenges of today: the education guidelines are changing; new requirements to the quality of the education appear; educational legislation is adapting to European standards; the role of education system in the formation of civil society is increasing.

At the same time the range of problems at macro- and micro levels remains unsolved, that slows down the development of higher education in Ukraine and causes discussions among managers of the educational sector, academicians, scientist and others.

Target setting. The reformation of higher education system, quality assurance, definition of vector and strategic directions of the development, formation of the effective educational process management mechanism, implementation of transparent reforms form the preconditions for its integration into the world educational space and sustainable development of Ukraine. That is why the definition of trends, complex of problems and causes of the crisis, threats to the successful implementation of reforms and strategic directions of the development of higher education system in Ukraine is of great practical importance in modern conditions and plays a crucial role in social and economic development of the country and its further integration into the global space.

Actual scientific researches and issues analysis. Various aspects of the development of higher education system in Ukraine are investigated by a wide range of national scientists, among them: V. Bakhrushin, I. Degtyareva, I. Yehorchenko, M. Zgurovsky, I. Kaleniuk, A. Kuklin, S. Kurbatov, V. Satsyk, L. Sushentseva, S. Terepyschyy, Y. Fedorchenko and others. Research work of these scientists is devoted to the problems of higher education system and ways of their overcoming. The authors describe main tendencies of the development of higher education system in Ukraine, define strategical directions of its reformation in the modern global surrounding, investigate the peculiarities of public administration in the sphere of education and work out the complex of actions to ensure the competitiveness of Ukrainian universities.

Uninvestigated parts of general matters defining. The urgency of further research of higher education system in Ukraine refers to the necessity of definition of the priority directions of its reformation and measures to increase the quality of the educational process.

The research objective. The aim of the research is to analyze trends, to identify the main problems and to define the strategical priorities of the development of higher education system in Ukraine in the conditions of modern global challenges.

The statement of basic materials. At the beginning of the 2015-2016 academic year 659 institutions of higher education of I - IV accreditation levels operated in Ukraine [2], that is on 33% less than the number of institutions at the beginning of the 2000-2001 academic year [3]; 525 of them are of state and municipal ownership and 134 are of private property [2] (Fig. 1).

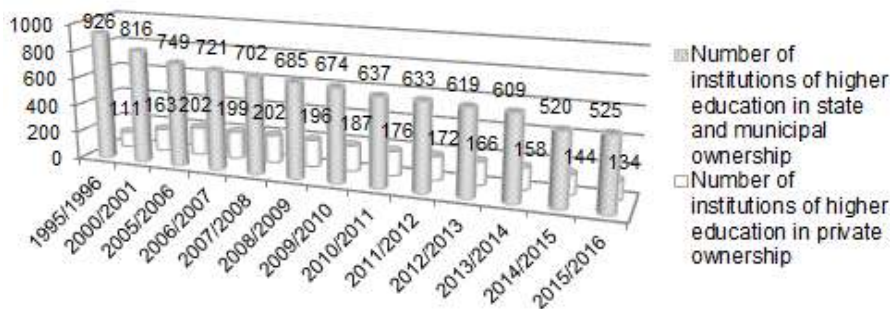

Fig. 1. Changes in the number of higher education institutions of I-IV levels of accreditation by ownership in Ukraine (at the beginning of academic years)*

*Source: based on data of State Statistics Service of Ukraine [2; 3]

The total number of students, enrolled in higher education institutions, was 1605270 people [2] (66,5% of the number of students at the beginning of the 2010-2011 academic year [3]). This trend is a consequence of demographic processes occurring in the country and does not indicate a decline of interest of school graduates to higher education, which, on the contrary, is very high. At the beginning of

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

the 2015-2016 academic year 176,6 thousands of students entered the secondary vocational technical school, 63,2 thousands of student entered the higher educational institutions of I-II levels of accreditation and 259,9 thousands of students were accepted to the higher education institutions of III-IV levels of accreditation [2], that indicates that higher education in Ukraine becomes mass.

As a scientist V. Bakhrushin notes, this tendency “is not an internal problem, which is caused by the specifics of Ukrainian society and it is “the global trend” [4]. Under such conditions, the necessity of assurance of adequate level of quality of higher education becomes the topical issue, which is the focus of attention of top-managers, wide range of researches and is discussed in society.

The decision making in the sphere of higher education management, including quality management, should be based on the results of the fundamental analysis of the current state of the system. The results of the researches of the educational sphere in different countries, which are carried out by international organizations, form the informational base for the analysis of higher education and quality assessment.

The quality of higher education is a component of Global Competitiveness Index, which is measured by World Economic Forum and is presented in the Global Competitiveness Report. According to the "Global Competitiveness Report 2015-2016" [5] Ukraine takes the 79th place of 140 countries by the level of competitiveness (score 4,0 [5, p. 354]) and the 54th place by the level of quality of the education (the value of the component “Quality of the education system” is 4,0 [5, p. 355]). It is to be noted, that Ukraine improved its position in the international ranking in recent years: according to the "Global Competitiveness Report 2012-2013" Ukraine took the 70th place by the level of the quality of education among 144 countries [6]. The country outruns such countries as Czech Republic, Italy, Poland, Spain, Bulgaria, Hungary and other by the level of the quality of education. The first place in the ranking belongs to Switzerland, Paraguay takes the last place in the ranking (Fig. 2).

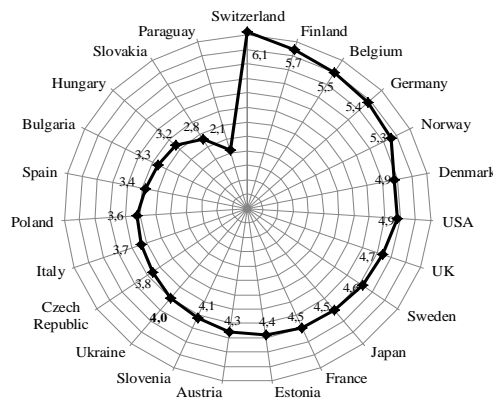

Fig. 2. The results of the assessment of the quality of higher education system in Ukraine and foreign countries by World Economic Forum*

*Source: based on data of “The Global Competitiveness Report 2015–2016. World Economic Forum” [5]

The state of the education system in the country is one of the indicators of social wellbeing, which is one of the three aspects of sustainable development. The component “education” is measured by the indicator “combined gross enrolment ratio for primary, secondary and tertiary schools”, which expresses the number of students enrolled in primary, secondary and tertiary levels of education, regardless of age, as a percentage of the population of official school age for the three levels (since all students are included, regardless of age, the ratio can be more than 100%; this happens when students younger or older than the official school age are enrolled) [7, p. 34]. According to the data of Sustainable Society Foundation [8], the indicator “education” in Ukraine was estimated in 9,42 score (on a 10-point scale) in 2014, that exceeds the worldwide average estimate (7,56 in 2014) (Table 1) [7,8]. The level of education enrollment is high in Ukraine and it increases every year. The highest level of the education enrolment is in Australia (112,3%), New Zealand (106,6 %), Ireland (106,0%), Netherlands

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

(105,7%), Spain (105,6 %), the lowest – in Sudan (38,6%), Niger (37,5%), Papua New Guinea (37,0%) [7, p. 35].

Table 1

The results of the assessment of the indicator "education" in Ukraine by Sustainable Society Foundation*

Indicators	Years				
	2006	2008	2010	2012	2014
Combined gross enrolment ratio, %	86,2	88,8	91,2	92	94,2
Score of the indicator "education" in Ukraine (one of the indicators of social wellbeing)	8,62	8,88	9,12	9,20	9,42
Average score of the indicator "education"	7,11	7,25	7,35	7,42	7,56

*Source: based on data of the Sustainable Society Foundation [7; 8]

There is a correlation between the state of the education system and the level of prosperity of the country. According to the Prosperity Index, published by Legatum Institute in 2015, Ukraine ranked the 70th position among 142 countries by the level of prosperity, while in 2014 the country took the 63rd rating position [9, p.10]. Norway is the highest ranked country (1st position in the ranking), Central African Republic is the lowest ranked country (142nd position in the ranking) [9, p.11-12]. Sub-index "education" is one of the 8 components of Prosperity Index. Education sub-index measures countries' performance in three areas: access to education, quality of education, and human capital [9, p.39-40]. Ukraine took the 37th ranking place by the state of education system in 2015, Australia ranked the 1st position, Canada took the 2nd place in the ranking, Denmark took the 3rd rating position [9, p. 3] (Tab. 2).

Table 2

Ranking of countries by the level of prosperity, according to the data of the Legatum Institute *

Country	Rating position by the Prosperity Index				Rating position by sub-index «Education»			
	2012	2013	2014	2015	2012	2013	2014	2015
Australia	4	7	7	7	2	2	1	1
Canada	6	3	5	6	3	3	2	2
Denmark	2	6	4	3	16	18	3	3
Netherlands	8	9	9	8	11	12	4	4
Norway	1	1	1	1	6	4	5	5
Finland	7	8	8	9	8	6	6	7
USA	12	11	10	11	5	5	11	9
Slovenia	24	24	24	15	9	9	12	11
Germany	14	14	14	14	15	15	10	12
Czech Republic	28	29	29	26	22	24	23	13
United Kingdom	13	16	13	15	30	30	20	25
Poland	32	34	31	29	38	38	31	33
Ukraine	71	64	63	70	29	31	42	37
Bulgaria	48	49	48	51	51	49	48	44
Italy	33	32	37	37	36	36	38	47

* Source: Based on data of "The Legatum Prosperity Index 2015", Legatum Institute [10]

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

The results of the assessment of the education system in different countries in 2015 by Legatum Institute indicates, that Ukraine belongs to the group of countries with upper middle level of the development of education system (these countries take from 31st to 71st ranking place), the sub-indicator “education” is estimated in Ukraine in 1,196 [10].

This group also includes such countries as Belarus, Greece, Poland, Hungary, Bulgaria, Italy and other. The first 30 countries in the ranking form the group of the countries with high level of the development of the education system. These countries are: Australia, Canada and Denmark (TOP-3, which was mentioned earlier) and also Netherlands, Norway, New Zealand, Finland, Ireland, USA, Iceland, Slovenia, Germany, Czech Republic, Slovakia and other. The lowest ranked countries are: Chad (141st ranking place; sub-index “education” is estimated in -5,354) and Central African Republic (142nd ranking place; sub-index “education” is estimated in -5,027) and [10] (Fig. 3).

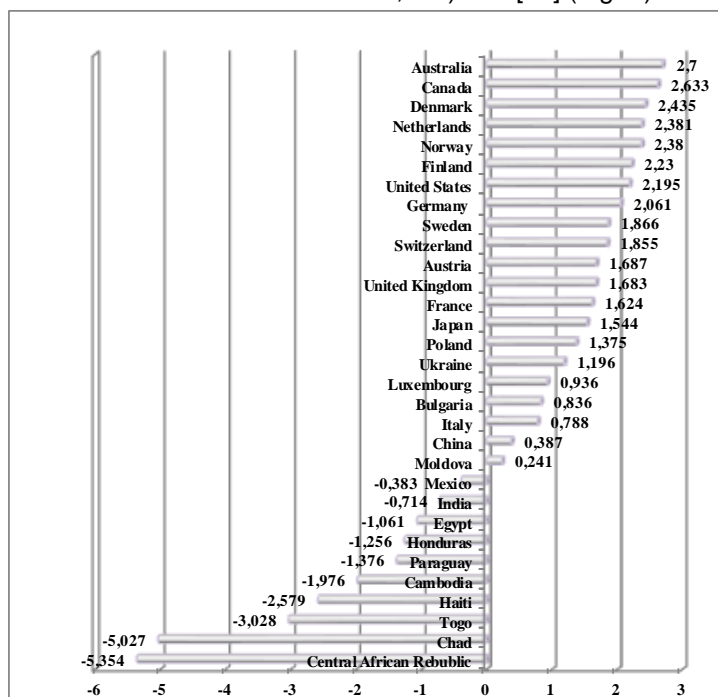

Fig. 3. The results of the assessment of the education system in different countries in 2015 by Legatum Institute*

* **Source:** based on data of the Legatum Institute [10]

The monitoring of the results of international assessment of the higher education system in Ukraine [2-7] indicates, that despite the high level of education enrolment the level of the quality of the education is insufficient, that is caused by the influence of the range of factors on macro- and micro levels and affects the country positions in the world educational space.

Insufficient quality level of the education slows the economic growth, causes the rising unemployment and reducing of the quality life level. High-quality education is a factor of economic growth, increasing the competitiveness of the human capital, development of high-tech industries, and assurance of social wellbeing. Therefore, the quality problem is one of the key problems of the development of higher education system in Ukraine that is to be solved in the reformation process.

The development of education system forms the precondition for social sustainability, which is one of the components of sustainable development [11]. The start of implementation of educational reforms at the state level aimed to improve the educational process in order to ensure sustainable development of the country is the positive tendency in the development of higher education system in Ukraine. However, the lack of clear explanations concerning the practical application of certain regulatory acts, some mismatch between new legal acts and the Law of Ukraine «About Higher Education»

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

[12] and also dynamic changes in legislation, the need for rapid adaptation of higher education institutions and pedagogical personnel to these changes affected the rate of higher education reformation.

Insufficient transparency of the financing mechanism and low amount of financing are reflected on the state of higher education system in Ukraine. Government expenditures on education in Ukraine are reduced for the last years. According to the data of State Statistics Service of Ukraine, expenditures on education amounted to 75907 million UAH in 2015 [2], which is 17,5 % of total expenditures, while in 2010 the share of expenditure on education in total consolidated budget expenditures amounted to 21,1% [3].

According to the data of UNESCO, the level of government expenditure on education as a percentage of GDP amounted to 6,67 % in Ukraine in 2013 [13] (Fig. 4).

Data concerning the government expenditure on education in 2012 and 2013 are not presented for some countries. Comparing the value of the index in 2011 it is possible to notice, that the share of GDP attributable to the financing of education in Ukraine (6,16%) is higher than in many other countries¹.

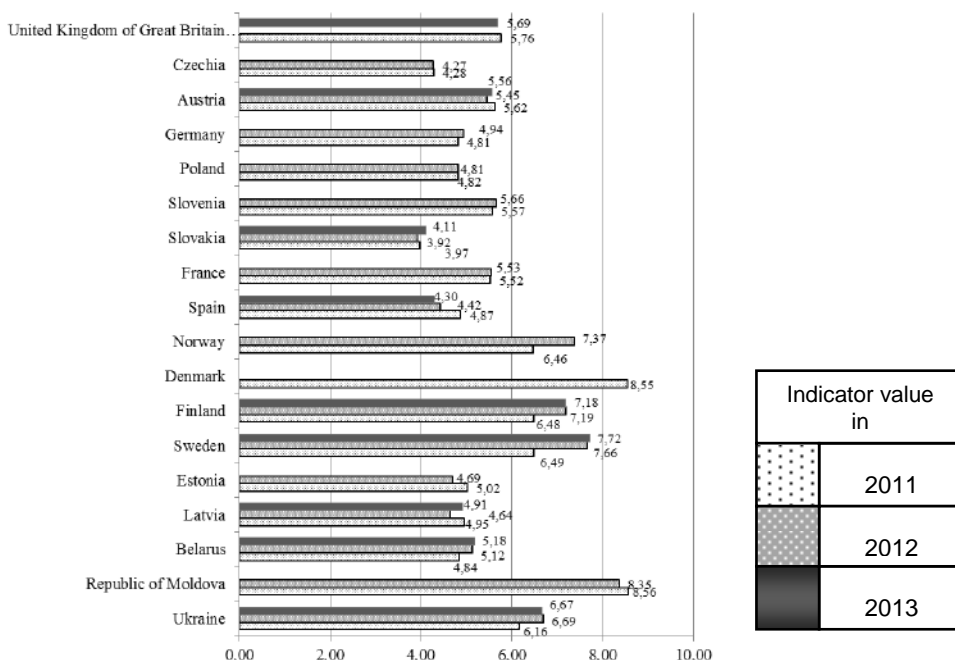

Fig. 4. Government expenditure on education as percentage of GDP (from government sources) in different countries in 2011-2013, %*

*based on data of UNESCO Institute for Statistics [13]

Upon that GDP in Ukraine in 2011 amounted to 163159,67 million USD, which was less than the value of this indicator in most of these countries: compared with Germany (3757464,55 million USD [14]) - in 23 times, United Kingdom (2594904,66 million USD [14]) – in 16 times, Spain (1487924,66 million USD [14]) – in 9 times, Poland (528742,07 million USD [14]) – in 3 times less. In 2015 GDP in Ukraine was sharply reduced in comparison with previous years and amounted to 90615,02 million USD [14] that is 31 % less, than a value of indicator in 2014 (the absolute value of the index amounted to 131805,13 [14] million USD) and 45 % less than GDP in 2011. Therefore, economic downturn and low GDP are the causes of the insufficient financing of higher education in Ukraine, which slow down its development. Potentialities of growth in financing of higher education should be found not in increasing the percentage of the GDP, but in increasing the absolute value of this indicator.

¹ Slovakia (3,97%), Czechia (4,28%), Poland (4,82%), Belarus (4,84%), Spain (4,87%), Germany (4,81%), Latvia (4,95%), Estonia (5,02%), France (5,52%), Slovenia (5,57%), Austria (5,62%), United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland (5,76%) [13]

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

The increasing of the financing of higher education is an important factor of its development and also is a precondition of the quality improvement. On the one hand, large amount of funding does not guarantee the high quality of the educational process, but on the other – to assurance the quality it is necessary to create appropriate conditions for the realization of the educational process (in particular, the renewal of material and technical basis, implementation and applying of innovative technologies, including information and communication technologies), and also for carrying out the scientific research by academic staff.

In the process of reformation of higher education financing system it is reasonable to draw attention to the foreign practice of funding of higher education and to take into account the experience of other countries. In most European countries the performance-based funding is used (funding of higher education institutions based on the results of their work). The review of “performance-based funding” is presented in the report of European University Association - “Define thematic report: performance-based funding of universities in Europe” [15]. According to this mechanism universities get block grants, which cover the basic costs of higher education institution. In most cases block grants are the main method of distributing public funding to universities in Europe. As it is noticed in the report, “although formula-based block grants are the main way of delivering public funding in the majority of the systems considered, negotiated block grant/historical allocation remains the most important mechanism in some large systems such as in France, Italy and Poland (for teaching only in the latter two) as well as some smaller ones”, “most countries, however, have a mix of different allocation modalities and the analysis shows a great diversity between systems” [15, p.17].

The issue of reformation of system of public funding of higher education is one of the important issues, which is discussed by the staff of Ministry of Education and Science of Ukraine, experts and scientists. The four sources of public funding of higher education are defined in the new model of funding: basic (block) funding (funding of educational and scientific activities), social fund, development fund (capital expenditure fund), and government target support fund. It is planned that 20% of basic funding will depend on the results of the university functioning [16]. That is why it is very important to define the procedure of the assessment of performance of higher education institution.

There is a problem of low rate of employment of young professionals in Ukraine, which is caused by general economic situation in the country primarily. At the same time, the educational process does not correlate with the trends in labor market. Skills of many graduates fall short of expectations of employers, which affects the rate of employment of young specialists. According to the data of State Statistics Service of Ukraine, 447418 students were graduated from higher education institutions in 2015, 21,9 % of them received job placement [2].

In addition, the development strategies are not elaborated in the majority of higher education institutions. Only a third of national universities had current development strategies in 2015 [17]. It indicates the necessity of determination of the trajectories of their development and formation the strategy plans.

Therefore, the key problems of the development of higher education system in Ukraine are:

- the quality of the education is not sufficient;
- the level of public funding of education and science is low;
- the educational process is not coordinated totally with the labor market, that influences on the skills of graduates and leads to low employment rate and to unemployment of young specialists;
- the innovative methods are being implemented into the educational process very slowly, educational technologies are not efficient;
- knowledge and skills are mostly local, qualifications of graduates are not recognized globally;
- the number of students reduces every year, which is caused by demographic processes in the country;
- the loss of potential applicants, high level of outflow of students into the foreign universities;
- material and technical base of the majority of universities is worn out, its modernization is carried out slowly;
- the level of stimulation of educators is insufficient;

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

- dynamic changes in educational legislation, inconsistency of some regulations, lack of clear explanations for practical application of some regulations etc.

To increase the effectiveness of educational process and its quality it is necessary to ensure the coordination between educational process and needs of employers, which requires a dialogue and close cooperation between lecturers, employers and students to maintain a constant feedback and to involve the employers to the process of formation of requirements for training of specialists.

To strengthen the correlation between the educational process and the labor market it is appropriate to monitor the requirements and needs of different categories of employers (public authorities, entrepreneurs of different sectors of the economy, foreign companies etc.), to organize the meetings for students and HR-specialists, and also to evaluate the level of formation of general and professional competencies by lecturers (internal evaluation – for the purpose of making adjustments into the educational process if it is necessary) and by employers (external evaluation – in order to define the level of competencies according to their needs). It will allow employers to form the candidates pool from graduates, who have the highest level of competencies.

The interaction of all participants of the educational process and joint efforts are of great importance in the increasing of the quality of higher education. An important role in this process belongs to personnel of higher education institutions, because the level of its professionalism determines the level of knowledge and skills of students. Innovative changes should start from each employee of the education sector and they should be widely-spread and systematic. To ensure the increasing of the quality of the educational process and to promote academic integrity it is necessary to work out the Code of academic integrity (code of professional ethics for higher education) and to follow the fundamental principles, defined in the Code.

It is very important to define the strategic mission, vision, strategic goals and directions of the development for each higher education institution. Therefore, it is necessary to form strategies of their development with taking into account the state-level strategic plan. One of the main strategic directions of the development of higher education in Ukraine is to increase the competitiveness of higher education institutions by:

- creating the necessary conditions to assure a high-quality of educational process;
- ensuring high performance of research activities and strengthening the scientific potential;
- enhancing international education cooperation;
- development of infrastructure etc.

The model of competitive higher education institution is presented in Figure 6. Educational activity in higher education institution should be based on the following principles: *priority of quality, focus on innovations, transparency, parity, professionalism, guarantee of equality and access, gender equality, independent assessment, integration, collaboration* (Fig. 5).

An important role for the development of higher education system in Ukraine belongs to innovations. The implementation of innovative forms and methods leads to the improvement of educational process and to the achievement of its main purpose – formation of competencies of students, and also it contributes to the strengthening of the competitive position of higher education institution. Modern lecturer should implement innovative technologies into an educational process in order to ensure all round development of a student. Personality-oriented technologies are widely used in modern higher education institutions. Interactive lectures, training seminars, class discussion play a great role in formation of a wide range of skills of graduates.

The educational process should be innovative, student-oriented, be based on the competency approach. According to the principles of liberal education student should have an opportunity to define the vector of their education themselves and be responsible for this choice. The variations of disciplines and forms of study are necessary to be implemented into the educational process in order to assure the individual independence of the student. The independent scientific researches should be carried out in the modern higher education institution. At the same time the collaboration with innovative companies, independent research organizations and academic institutions can lead to the synergic results.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

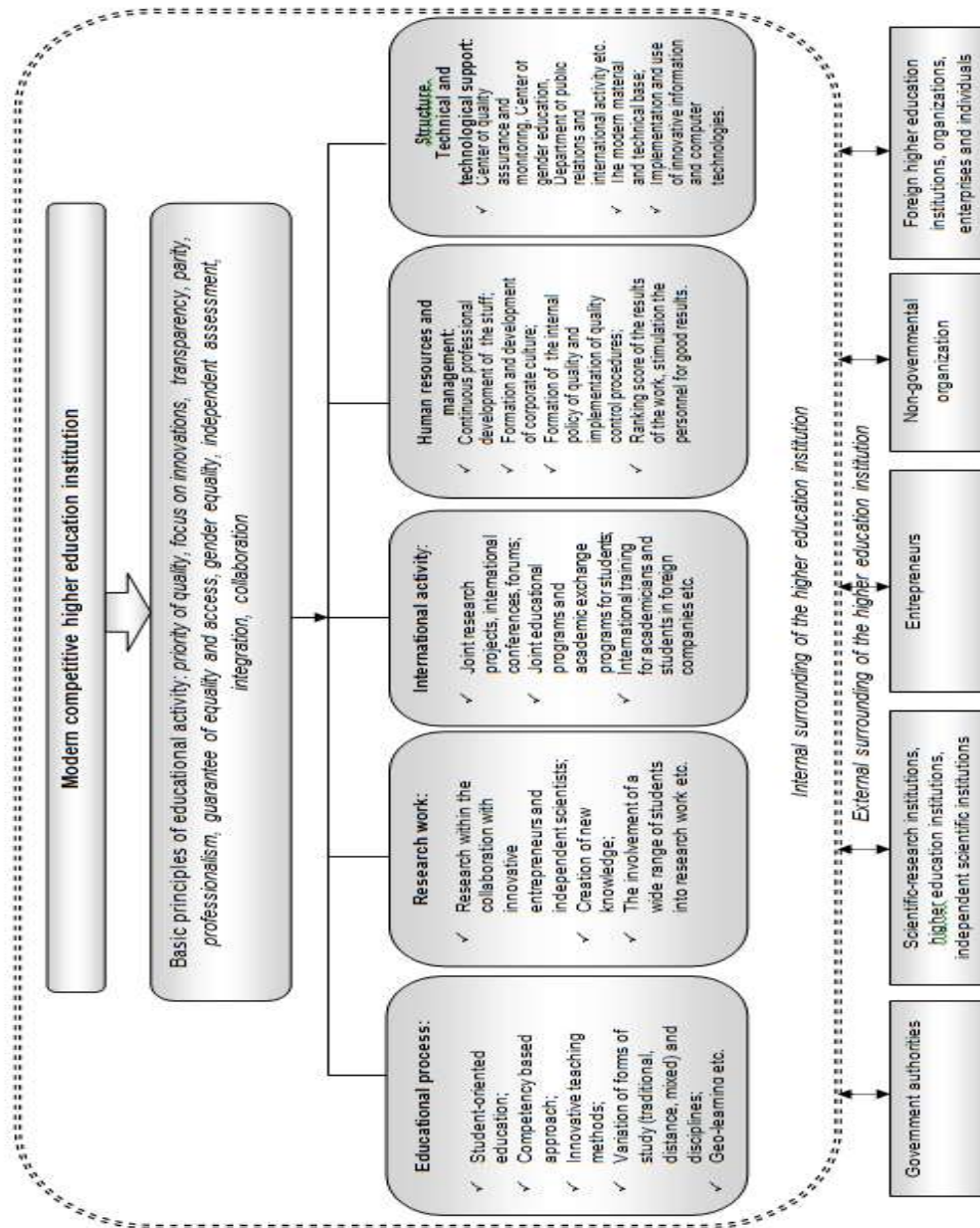

Fig 5. The model of modern competitive higher education institution*
* Source: it is worked out by the author

The high level of international activity of modern education institution is also of great importance for the process of formation of its competitive advantages. Innovation activity of the higher education institution plays an important role for the growth of the competitive potential. The internal system policy of quality should be formed and quality control procedures should be implemented in modern institutions. Therefore, modern higher education institution should operate in accordance with its mission and assure the high quality of all types of its activities.

The outcomes of the educational process in higher education institution depend on the character of interaction between the participants of this process. As Dr. Jan-Urban Sandal noted, educators and

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

learners economic income background reflects outcome of pedagogy. There are three types outcomes of pedagogy: 1) static (non-innovative): when educators and learners output is salary; 2) semi-static: when output is profit for one participant of the process and salary is output for other. In that case, when educators output is profit and learners output is salary pedagogic process is innovative on the educators behalf but still non-innovative on behalf of learners and vice-versa, 3) dynamic (innovative): when educators and learners gain a profit, dynamic pedagogy is not a part of the knowledge industry [18, p. 171].

From this point of view, it is impossible to reach the high quality in semi-static pedagogy, because the participants of the educational process have different interests and outcomes. Therefore, it is very important to ensure the coordination between educators and learners and focus their efforts on achieving the same outcomes. Traditional pedagogy refers to static: the educational process might be qualitative, but not innovative. And only when both educators and learners output is profit the educational process might be both high-quality and innovative.

Conclusions. The carried out research leads to the following conclusions:

1. The higher education system in Ukraine operates with insufficient efficiency and is in a state of adaptation to the global challenges of our time, new social and economic conditions and requirements of modern society. One of the key problems of higher education in Ukraine is the problem of quality. A number of educational reforms, which are being implemented in the country, should be aimed exactly at solving this problem. Achievement of qualitative results of the educational process is impossible without the process improvement and assurance of quality of resources used during its realization. To ensure the appropriate level of the quality of higher education an effective mechanism of quality management is to be formed.

2. With taking into account the main tendencies and problems, it is possible to define the key strategic directions of the development of higher education system in Ukraine:

- development of the national system of the quality assurance of the higher education and definition of the indicators of quality of higher education;
- improvement of the mechanism of financing of higher education to ensure its transparency and the financial autonomy of universities;
- integration of higher education into the business environment and strengthening its connection with the labor market;
- international cooperation and integration of higher education of Ukraine into the international scientific community, formation of the Program of internationalization of higher education at the state level and definition of the concept of internationalization of the concrete university;
- assurance of academic integrity, formation of the Code of academic integrity and definition of fundamental ethical principles, that educational personnel should follow, monitoring the corporate culture of institutions of higher education and introduction of amendments;
- formation of the strategies of higher education institutions, definition of their mission, goals, strategic directions of development;
- definition of the methodical approaches to the evaluation of the level of the competitiveness of higher education institutions in Ukraine and to assessment of integral efficiency of their operation;
- the implementation of the innovative methods and information technologies into the educational process;
- development of mixed form of education (the combination of traditional and online education).

3. The reformation of higher education in Ukraine and, consequently, quality assurance of the educational process, forms the stage for its integration into the world educational and scientific space, plays an important role in increasing of the country's competitiveness and is one of the factors of economic growth and social wellbeing.

Consequently, the formation of the new strategy of higher education development, with taking into account international experience, in which the higher education system will take the place of important institution for introduction and creation new knowledge, is of great importance to ensure innovative development of the national economy and sustainable development of the country.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

References

1. Stratehiia staloho rozvytku «Ukraina-2020» : Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 12.01.2015 r. №5/2015 [Sustainable Development Strategy "Ukraine-2020" : the Decree of President of Ukraine of 12.01.2015 №5/2015] (2015), Retrieved from : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5/2015> (access date August 10, 2016) [in Ukrainian].
2. Osnovni pokaznyky diialnosti vyshchych navchalnykh zakladiv Ukrainy na pochatok 2015/16 navchalnoho roku [Key indicators of activity of higher education institutions of Ukraine at the beginning of the 2015/16 academic year]. (2016). Statystychnyi biuleten. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy - Statistical Bulletin. State Statistics Service of Ukraine, 171, Retrieved from : http://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat_u/publosvita_u.htm (access date August 10, 2016) [in Ukrainian].
3. Osnovni pokaznyky diialnosti vyshchych navchalnykh zakladiv Ukrainy na pochatok 2010/11 navchalnoho roku [Key indicators of activity of higher education institutions of Ukraine at the beginning of the 2010/11 academic year]. (2011). Statystychnyi biuleten. Derzhavnyi komitet statystyky Ukrainy - Statistical Bulletin. State Statistics Committee of Ukraine, 207, Retrieved from : http://ukrstat.org/uk/druk/publicat/Arhiv_u/15/Arch_vnz_bl.htm (access date August 10, 2016) [in Ukrainian].
4. Bakhrushyn, V. (2015) Masovyzatsiia vyshchoi osvity : shcho dali? [Massification of higher education : what's next?]. *Osvitnia polityka. Portal hromadskykh ekspertiv* - Educational policy. Portal of public experts, Retrieved from : <http://education-ua.org/ua/articles/476-masovizatsiya-vishchoji-osviti-shcho-dali> (access date August 11, 2016) [in Ukrainian].
5. The Global Competitiveness Report 2015-2016. (2015). Klaus Schwab, *World Economic Forum*, 385, Retrieved from : http://www3.weforum.org/docs/gcr/2015-2016/Global_Competitiveness_Report_2015-2016.pdf (access date August 11, 2016) [in English].
6. The Global Competitiveness Report 2012-2013. (2012). Klaus Schwab, *World Economic Forum*, 529, Retrieved from : http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2012-13.pdf (access date August 12, 2016) [in English].
7. G. van de Kerk, A. Manuel, R. Kleinjans (2014). Sustainable Society Index SSI - 2014. Sustainable Society Foundation, The Hague, The Netherlands, Retrieved from : <http://www.ssfindex.com/ssi2014/wp-content/uploads/pdf/SSI2014.pdf> (access date August 12, 2016) [in English].
8. Sustainable Society Foundation, Retrieved from : <http://www.ssfindex.com> (access date August 14, 2016) [in English]
9. The Legatum Prosperity Index 2015. Legatum Institute, 41, Retrieved from : http://media.prosperity.com/2015/pdf/publications/PI2015Brochure_WEB.pdf [in English].
10. Global ranking. The Legatum Prosperity Index. (2015). Legatum Institute, Retrieved from : <http://www.prosperity.com/#/ranking> (access date August 14, 2016) [in English].
11. Hnedina, K. V. (2015). Implementatsiia kontseptsii staloho rozvytku v Ukraini v umovakh posylennia protsesiv hlobalizatsii [Implementation of sustainable development concept in Ukraine in the conditions of strengthening of globalization processes]. *Teoretychni ta prykladni aspekty staloho rozvytku: funktsionalnyi, haluzeyvi i rehionalnyi vektory : [monohrafia]/ pid zah. red. S. M. Shkarleta [Theoretical and applied aspects of sustainable development: functional, sectoral and regional vectors [monograph]/under gen. ed. S.M. Shkarlet]. Kyiv : Kondar-vydavnytstvo*, 316, 29-42 [in Ukrainian].
12. Pro vyshchu osvitu : Zakon Ukrainy vid 01.07.2014 r. № 1556-VII [On Higher Education: the Law of Ukraine of 01.07.2014 r. № 1556-VII]. (2014). *Vidomosti Verkhovnoi rady Ukrainy – Bulletin of The Supreme Rada of Ukraine*, № 37-38, Retrieved from : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (access date August 14, 2016) [in Ukrainian].
13. Expenditure on education as % of GDP (from government sources) : UNESCO. Institute for Statistics, Retrieved from : <http://data.uis.unesco.org/Index.aspx?queryid=181> (access date October 7, 2016) [in English].
14. GDP (current US\$) : The World Bank, Retrieved from : <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD> (access date August 15, 2016) [in English].
15. Claeys-Kulik, A. L., Estermann, T. (2015). Define thematic report: performance-based funding of universities in Europe. *European University Association*, 58, Retrieved from : http://www.eua.be/Libraries/publications-homepage-list/define-thematic-report_-pbf_final-version (access date August 15, 2016) [in English].
16. Nova model finansuvannia universytetiv. (2016). [The new model of funding of universities]. *Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy - Ministry of Education and Science of Ukraine*, Retrieved from : <http://www.edu-trends.info/wp-content/uploads/2016/06/080616-nova-model-finansuvannya-universitetiv.pdf?c6a0f6> (access date August 16, 2016) [in Ukrainian].
17. Stadnyi, Y. (2016). Kontseptualna model derzhavnoho finansuvannia VNZ za rezultatamy diialnosti [Conceptual model of public financing of higher education institutions according to the operating results]. *Cedos*, Retrieved from : <http://www.cedos.org.ua/uk/osvita/kontseptualna-model-derzhavnoho-finansuvannia-vnz-za-rezultatamy-diialnosti> (access date August 17, 2016) [in Ukrainian].
18. Sandal, J.-U. (2012). Arbeid, innovasjon og livets strevsommelighet. [Labour, innovation and strenuous of life]. *Sårtrykk ur Ekonomiska Samfundets Tidskrift*, № 3, 176, [in Norwegian].

Література

1. Стратегія сталого розвитку «Україна-2020» : Указ Президента України від 12.01.2015 р. № 5/2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.
2. Основні показники діяльності вищих навчальних закладів України на початок 2015/16 навчального року. Статистичний бюлетень [Електронний ресурс] / Державна служба статистики України. - Київ, 2016. – 171 с. – Режим доступу : http://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat_u/publosvita_u.htm.
3. Основні показники діяльності вищих навчальних закладів України на початок 2010/11 навчального року. Статистичний бюлетень [Електронний ресурс] / Державний комітет статистики України. – Київ, 2011. – 207 с. – Режим доступу : http://ukrstat.org/uk/druk/publicat/Arhiv_u/15/Arch_vnz_bl.htm.
4. Бахрушин, В. Масовизація вищої освіти : що далі? [Електронний ресурс] / В. Бахрушин // Освітня політика. Портал громадських експертів. – Режим доступу : <http://education-ua.org/ua/articles/476-masovizatsiya-vishchoji-osviti-shcho-dali>.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

5. The Global Competitiveness Report 2015-2016/Klaus Schwab, World Economic Forum, 2015. - 385 p. [Electronic resource]. – Mode of access: http://www3.weforum.org/docs/gcr/2015-2016/Global_Competitiveness_Report_2015-2016.pdf.
6. The Global Competitiveness Report 2012-2013/ Klaus Schwab, World Economic Forum, 2012. - 529 p., [Electronic resource]. – Режим доступу : http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2012-13.pdf.
7. Geurt Van de Kerk, Arthur Manuel, Richard Kleinjans (2014). Sustainable Society Index SSI - 2014. Sustainable Society Foundation, The Hague, The Netherland.
8. Sustainable Society Foundation [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.ssfindex.com>.
9. The Legatum Prosperity Index 2015. Legatum Institute [Electronic resource]. – Mode of access: http://media.prosperity.com/2015/pdf/publications/PI2015Brochure_WEB.pdf.
9. Global ranking (2015). The Legatum Prosperity Index. [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.prosperity.com/#/ranking>.
11. Гнедіна, К. В. Імплементация концепції сталого розвитку в Україні в умовах посилення процесів глобалізації / К. В. Гнедіна // Теоретичні та прикладні аспекти сталого розвитку: функціональний, галузевий і регіональний вектори : монографія / під заг. ред. С. М. Шарлєта. – К. : Кондар, 2015. – С. 29-42.
12. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VI [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради. – 2014. - № 37-38. - ст.2004. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
13. Expenditure on education as % of GDP (from government sources) : UNESCO. Institute for Statistics [Electronic resource]. – Mode of access: <http://data.uis.unesco.org/Index.aspx?queryid=181>.
14. GDP (current US\$) : The World Bank [Electronic resource] – Mode of access: <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD>.
15. Claeys-Kulik, A. L., Estermann, T. (2015). Define thematic report: performance-based funding of universities in Europe. European University Association [Electronic resource]. – Mode of access: http://www.eua.be/Libraries/publications-homepage-list/define-thematic-report_-pbf_final-version.
16. Нова модель фінансування університетів. Міністерство освіти і науки України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.edu-trends.info/wp-content/uploads/2016/06/080616-nova-model-finansuvannya-universitetiv.pdf?c6a0f6>
17. Стадний, Є. Концептуальна модель державного фінансування ВНЗ за результатами діяльності [Електронний ресурс] / Є. Стадний. – Режим доступу : <http://www.cedos.org.ua/uk/osvita/kontseptualna-model-derzhavnoho-finansuvannya-vnz-za-rezultatami-dialnosti>.
18. Sandal, J. U. (2012). Arbeid, innovasjon og livets strevsommelighet. [Labour, innovation and strenuous of life]. Sårtrykk ur Ekonomiska Samfundets Tidskrift, № 3, 176 p.

Received for publication 8.11.2016

Бібліографічний опис для цитування :

Hnedina, K. V. The reformation of higher education system in Ukraine as a factor of innovative development of national economy / K. V. Hnedina // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 1. – С. 106-117.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

UDC [631.151.6:311.14]:005

A. O. Gutorov, Candidate of Economic Sciences,
Senior Scientific Researcher**THEORETICAL AND METHODOLOGICAL FOUNDATION OF MEASUREMENT OF THE INTEGRATION LEVEL IN THE AGRARIAN SECTOR OF THE ECONOMY**

Abstract. *Theoretical and practical approaches to measurement of the integration level in the agrarian sector of the economy are systematized. It is shown that estimated indicators are formed depending on the control level (microeconomic or macroeconomic), the type of integration (horizontal or vertical) and the directions of its realization ("forward" or "backward"). The main advantages and shortcomings of the analyzed methodical approaches to measurement of the integration level in the agrarian sector of the economy are defined; thereby the unified theoretical and methodological foundation of the studied issue is created.*

Keywords: *integration; integration level; the agrarian sector of the economy.*

A. O. Гуторов, к. е. н., с. н. с.**ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ІНТЕГРАЦІЇ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ**

Анотація. *Систематизовані науково-практичні підходи до оцінювання рівня інтеграції в аграрному секторі економіки. Показано, що оціночні показники формуються залежно від рівня управління (мікроекономічний чи макроекономічний), виду інтеграції (горизонтальна чи вертикальна) та напрямку її здійснення («вперед» чи «назад»). Визначені основні переваги і вади проаналізованих методичних підходів до оцінювання рівня інтеграції в аграрному секторі економіки, тим самим сформовано комплексний теоретико-методологічний базис досліджуваної проблеми.*

Ключові слова: *інтеграція; рівень інтеграції; аграрний сектор економіки.*

A. A. Гуторов, к. э. н., с. н. с.**ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ОЦЕНИВАНИЯ УРОВНЯ ИНТЕГРАЦИИ В АГРАРНОМ СЕКТОРЕ ЭКОНОМИКИ**

Аннотация. *Систематизированы научно-практические подходы к оцениванию уровня интеграции в аграрном секторе экономики. Показано, что оценочные показатели формируются в зависимости от уровня управления (микроэкономический или макроэкономический), вида интеграции (горизонтальная или вертикальная) и направления её осуществления («вперёд» или «назад»). Определены основные преимущества и недостатки проанализированных методических подходов к оцениванию уровня интеграции в аграрном секторе экономики, тем самым сформирован комплексный теоретико-методологический базис исследуемой проблемы.*

Ключевые слова: *интеграция; уровень интеграции, аграрный сектор экономики.*

Urgency of the research. Strategic challenges exacerbate the problem of guaranteeing food security; improve the competitiveness of agricultural producers in the conditions of globalization on the one hand, and lack of state support – on the other. In such circumstances, the only rational way of development of agrarian sector is to develop efficient integration relationship. Such systems of agrarian structure in Ukraine on the principles of integrative multiculturalism take a prominent place in the draft strategy for development of agricultural production in Ukraine in 2025. In scientific terms, the problem is relevant under paragraph 1.3.28 "Integration factors in development of Ukraine" "Basic sci-

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

entific trends and major issues of basic research in natural, technical and humanities National Academies of Sciences in Ukraine for 2014-2018".

Target setting. To provide constant development of integrational relations in the agrarian sector, it requires development and justification of scientific instruments for analyzing and monitoring of achieved level of integration trends of its changes, etc., and determines the choice of the researched topic.

Analysis of recent research and publications. to the works of V. Ambrosov, V. Gusakov, A. Dankevych, G. Yekel, O. Yerankin, M. Zapolskyi, I. Zelisko, M. Kropyvka, Y. Lupenko, M. Malik, Y. Nesterchuk, A. Pylypenko, P. Sabluk and many others the research on various aspects of integration relations in the agricultural sector is devoted. In the world of economics the most significant are the achievements of M. Adelman, A. Benmehaia, M. Blier, R. Bradburd, R. Wilder, S. Davies, E. Eckard, R. Caves, D. Levy, J. MacDonald, S. Martin, I. Tucker.

Uninvestigated parts of general matters defining. Despite the significant amount of scientific work, the problem of scientific support of evaluation system of the level integration remains ignored by domestic scientists. Agrarian sector requires systematization of theoretical and methodological basis of evaluation of integration, the study of influence of the type, form and scale implementation of integration relations in the system of performance indicators so on.

The research objective. The article is a generalization and systematization of theoretical and methodological foundations of evaluation of integration in agrarian sector.

The statement of the basic material. Management solutions system as for development of integration relations in agrarian sector on micro- and macro-levels should be based on appropriate assessments of integration. Considering the nature of integration into the broad and narrow sense, it would be objective to reduce the number of separate companies on a background of the formation of integrated economic and industrial and commercial structures. At the same time, concept of integration relationship, the direction of integration would significantly affect these assessments, would determine the index system and its economic content.

Thus, in our opinion, evaluation of integration should be based on the determination of the assumptions, such as: economic activity scale, concept of integration level of specialization of relevant entities, involved in the integration relations and the type of integration strategy. Depending on the scale of economic activity, it is advisable to carry out calculations on the macro level (the level of the state as a whole expanded the scale of transnational corporations), meso level (the level of a particular industry or region) and micro (level of integrated enterprise). Depending on the integration form, should be separately analyzed the processes of horizontal, vertical or quasi-integration. Specialization of the enterprises has more indirect impact, creating a set of indicators of size and efficiency, especially value added and more. Type of integration strategy (full integration, partial integration quasi-non-integration, integration "forward" or "backward") essentially defines the logic of the evaluation process, because it causes future legal form of association capital, the type of integration relations system of property rights, mechanisms of formation and distribution of surplus value, profits and risks.

The system of evaluation indicators to measure the level of integration includes only the ratios indices, presented by various kinds of coefficients that are calculated based on the primary labor, natural, synthetic and measuring value.

Currently, there are four basic methodological approaches for evaluation of integration. The first is based on the assumption that integration tends to monopolization, so the level can be determined by a system of indicators of market concentration (the criteria Hannah-Kay), the market share of two (CR_2), three (CR_3), four (CR_4) and six (CR_6) largest enterprises Herfindahl-Hirschman index (HHI), the Hall-Taymen index (HTI), Lind index (LI) and more.

In order to analyze at the micro level J. MacDonald suggested performance of overall (TVI) and production (MVI) level of integration that defined as the ratio of production of goods (works, services) integrated formation (TQ), including production and raw appointment (TMQ) and volumes of supplies of resources for integrated enterprise formation (TI), including processing (TMI) (1) - (2) [1, c. 329].

$$TVI = \frac{TQ}{TI} \quad 1)$$

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

$$MVI = \frac{TMQ}{TMI} \quad (2)$$

It caused a close positive correlation between the levels of integration and performance of market concentration on industry enterprise integrated commodity markets, particularly the most statistically significant correlation was with a market share of four largest companies and Herfindahl-Hirschman index.

In case when vertical integration mainly depends on the market power associated with inter-farm buyers and sellers connection, the level of integration (LVI_{CR}), R. Caves and R. Bradburd can be defined by the formula (3) [2, c. 269].

$$LVI_{CR} = SCR_4 \times BCR_4 \times HHI, \quad (3)$$

where SCR_4 – is a market share of the four largest companies with supply (raw material) industry; BCR_4 – is the average market share of the four largest companies manufacturing or processing industries, ordering products in the basic materials, weighted by the share of each customer in sales resources suppliers; HHI – Herfindahl-Hirschman index, calculated in terms of supply of basic materials in the processing industry.

With the growth of LVI_{CR} , level of integration increases, and vice versa.

Also, scientists R. Caves and R. Bradburd ground its use as an indicator of integration of production of integrated companies in the total production area [2]. Evaluation of the level of integration at scales of the industry or similar (related) industries scientists believe to be done by the formula (4).

$$LVI_i = \sum_{j=1}^n b_{i,j} \frac{NV_{i,j}}{N_{i,j}}, \quad (4)$$

where LVI_i – is the level of integration in the “ i ” industry; b_{ij} – is the share of “ i ” industry and is realized (consumed) in the “ j ” industry; NV_{ij} – number of companies that belong to both (conducting the activity) the “ i ” and “ j ” sectors; N_{ij} – the smallest number of companies belonging to “ i ” and “ j ” sectors.

In an alternative indicator of the level of integration at the meso level scientists from the State Higher Educational Establishment “Vadym Hetman Kyiv National Economic University” indicators of market concentration and globalization of the market was proposed [3, p. 113]. The level of market concentration is calculated as the concentration of commodity production with the assumption that as the share taken by the proportion of single integrated company structure in annual sales (market size) or gross production of a particular type of product in general in Ukraine. Indicator of market of globalization is the ratio of market share “of global companies” size and market certain types of products, which is the same approach R. Caves and R. Bradburd for calculating market shares of the integrated enterprise specific sector.

The main disadvantages of this methodological approach is its incorrect identification on the of integration base of monopolization of the market as well as restrictions on the scope and the economic content of the received results. Yes, only in case of horizontal integration relations in the form of strategy for the full integration, this process will be heading objectively to the integral formation of monopoly to which the relevant provisions of the antitrust laws can apply, including rules of Methodic of monopoly (dominant) conditions of entities on the market (resolution of the Antimonopoly Committee of Ukraine, № 49 from 05.03.2002). Otherwise integration or relationships either get beyond the industry and the corresponding limits of the market or have no clear design for the correct use of these indicators.

It should also be noted that in order to evaluate the vertical integration correct, the required admission should be taken. At first, the company is a vertically integrated if it is a part of another company (belongs) that has at least one company in vertically related industries. At second, the two industries are vertically related if one of them products required for production of other (on the table “input-output”).

The second methodological approach is based on the neoclassical paradigm of integration and the primacy of relations among branches. In this case, the level of integration can be measured through indicators of self-sufficiency in resources as a whole, and at certain stages of the production process (LVI_p) (5).

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

$$LVI_P = \prod_{i=1}^n \frac{QM_i}{QP_i}, \quad (5)$$

where QM_i – output and the “ i ” type of products for integrated enterprise, tones; QP_i – volume processing and the “ i ” type of products for integrated enterprise, tones; n – number of products produced and reproduced on an integrated enterprise.

LVI_P index takes values from 0 to 1, indicating a complete non-integration ($LVI_P = 0$) or full integration ($LVI_P = 1$).

Such ratio can be determined either for individual businesses or for the industry as a whole, however, in our opinion, they can not accurately determine the level of integration, show which companies or industries are integrated, and which ones are not, though are able to illustrate incentives for integration interaction, aimed at full and even capacity utilization, cost internalization and more.

The third approach is based on neo-institutional theory of vertical integration and system of competitive advantage formation. The level of vertical integration ($LVI_{VA/TS}$), according to M. Adelman, we can estimate the ratio of value added (VA) and the total sales of goods (works, services) (TS) (6) [4, p. 281-282].

$$LVI_{VA/TS} = \frac{VA}{TS} \quad (6)$$

Thus, value added quantitatively equal to the difference between total sales and cost of purchased and consumed by industrial and material resources. Another measure of the level of vertical integration ($LVI_{IV/TS}$) M. Adelman considered the value of inventories (IV) and total sales (7) [4, p. 283].

$$LVI_{IV/TS} = \frac{IV}{TS} \quad (7)$$

The scientist remarks, that the assessment of the level of vertical integration is universal and suitable for analysis at the level of the individual enterprise and at the level of the whole industry.

The followers of M. Adelman, the economists J. Tucker and R. Wilder noted that the ratio index of value added and total sales has significant methodological flaws [5, p. 83]. In particular, this figure is not suitable for inter-industry comparisons, because it significantly increases the primary sector compared to other at a constant level of actual integration or socialization of production. Another significant flaw of $LVI_{VA/TS}$ is in the economic content of value added, which includes a profit rate which is independent of the level of integration, however, varies by branches of industry. They also assumed that, under other even circumstances, increase of value added and total sales of goods (works, services) demonstrates the increased level of vertical integration [5, p. 82]. Thus, the integration of "back", while preserving sales, value added increased by reducing the cost of consumed material costs. With integration "forward" sales growth rate exceeds (caused by the actions of synergistic effect) the rate of growth of material costs, thereby changing the dynamics of the index $LVI_{VA/TS}$.

In 1979 E. Eckard fairly charged the critics for the concept of M. Adelman and his followers. According to him, $LVI_{VA/TS}$ index is suitable only for trend analysis of integration processes in the industry, and its use in micro level absolutely incorrect because it does not take into account the varieties and forms of integration and transformation features of the means of production and integral property complexes [6, p. 106]. Along with neglecting of horizontal integration, false charging to the integration process of new construction and modernization of existing production facilities, the index $LVI_{VA/TS}$, designed for specific sectors based on balance between industries, will not be identical to the arithmetic sum of corresponding indices for companies that conduct their activities in this industry, as their assignment to specific industries and to individual economic activity in statistical accounting methodologically differ.

Thus, we believe, this index is generally suitable for the analysis of the dynamics of integration level in the agricultural sector at the meso- and macro-level, but is limited with production stages, not allowing to conduct qualitative evaluation of inter-sectoral integration. Also we consider that the correctness of calculations at branch level to use national accounts data appropriate, including the table of "input-output" (at basic prices). In this case, the level of integration ($LVI_{GVA/O}$) will be determined as the ratio of gross value added (GVA) to gross output (O) (8).

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

$$LVI_{GVA/O} = \frac{GVA}{O} \tag{8}$$

General approach to the evaluation of integration based on value added ratios comply with the law of vertical integration by S. Gubanov (zero return on all intermediate production) and underlying design of the majority agricultural holding structures. Limiting factor here is the analysis of the condition within a certain sphere of production and industry, without the possibility of generalization to the whole enterprise. In order to solve this problem and, as a major internal mechanisms of formation of competitive advantage, M. Porter substantiated the concept of "value increment chain". Value added creates a micro-level economic value added enterprises (EVA) and is at the heart of its economic (market) value (EV). On the other hand, to overcome the limitation of production stages within the "chain of increment value" expedient further analyze the cost structure and internal (transfer) prices of integrated agro-industrial enterprises, which are the basis not only motivation for integration, but also the mechanisms of inter-industry relations and redistribution created added value and economic effects.

The fourth approach is based on cross-sector nature of vertical integration without the type of strategies and provides an analysis of macroeconomic indexes on tables "input-output". According to the input-output model of

V. Leontiev in 1981, R. Meddigen proposed indicator of vertical communications sectors (VIC) as a measure of vertical integration, which can be performed in the canonical vector form as the formula (9) [7, with. 330].

$$VIC_j = 1 - \left[\frac{1}{\prod_{i=1}^n C^i (C^i)^T D_i (D_i)^T} \right], \tag{9}$$

where VIC_j – level of vertical connections of "j" branch (enterprise); C^i – "i" column of the matrix resources in "j" branch (enterprise); D_i – "i" row of the matrix in output "j" branch (enterprise); n – number of related fields (or number of industries where "j" company conducts its activities); symbol T means transposed matrix.

This index takes values from 0 to 1 and demonstrates the lack of vertical integration ties ($VIC_j = 0$, the enterprises functioning only within the same industry) or full vertical integration ($VIC_j = 1$, companies are proportionally across all related industries).

Based on studies of R. Meddigen, English scientists S. Davis and C. Morris improved method of evaluating the level of vertical connections tested it with the example of industry in Grate Britain. However, they are expected as a general indicator of vertical integration (TLVI), integration and performance of the "forward" (FLVI) and "back" (BLVI) for sectors of the economy (10-12) [8, p. 155].

$$TLVI^i = \sum_{j=1}^R \sum_{k=1, k \neq j}^R \frac{X_{j,k}^i}{X^i}, \tag{10}$$

$$FLVI_j = \sum_{k=1, k \neq j}^R \sum_{i=1}^N \frac{X_{j,k}^i}{X_j}, \tag{11}$$

$$BLVI_j = \sum_{k=1, k \neq j}^R \sum_{i=1}^N \frac{X_{k,j}^i}{X_j}, \tag{12}$$

where $TLVI^i$ – is the level of vertical integration "i" company; $X_{j,k}^i$ – is the cost of production and the first companies that worked in his capacity as the "j" branch and consumed (reproduced) at the strengths "k" industry; X^i – total sales of "i" company (including the cost of farm production intermediates, but excluding similar intra-flows); $FLVI_j$ and $BLVI_j$ – the level of integration "forward" and "backward" for the "j" branch; N – number of companies in the economy; R – the number of branches in the economy.

In a little modified shape, this approach is presented in paper of S. Martin, who, in order to determine the level of integration, used data tables "input-output" on the volume of production and consumption in every sector of the economy [9].

The main disadvantages of this methodological approach are its practical unsuitability for certain businesses and a certain vagueness interpretations derived ratios on the actual level of integration. Besides, cross-correlation does not allow to assess the level and analyze partial integration in the in-

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

dustry. One attempt of methodological and practical solutions for the outlined flaws is the calculations of synthetic indicators of integration based on regression, taking into account both the sectoral structure and transaction costs and market conditions. [10]

Conclusions. The study shows that the evaluation methodology of integration level in the agricultural sector is very complex and ambiguous from the point of analyzing the results; is not yet fully formed and determined, and the process of evaluation is determined by a number of factors of integration relations. All analyzed theoretical and methodological approaches have both advantages and disadvantages, and their choice is grounded on analyze and its scale.

References

1. MacDonald, James M. (1985). Market Exchange or Vertical Integration : An Empirical Analysis. *The Review of Economics and Statistics*, 67(2), 327-331 [in English]
2. Caves, Richard E., Bradburd, Ralph M. (1988). The Empirical Determinants of Vertical Integration. *Journal of Economic Behavior and Organization*, 9 (3), 265-279 [in English]
3. Demianenko, Sergii I. (ed.). (2013). *Ahrokhodynny v Ukraini ta yikh vplyv na rozvytok silskykh terytorii [Agribusiness Holding Companies in Ukraine and its Impact on Development of Rural Areas]*. Kyiv : Kyiv National Economic University Press [In Ukrainian].
4. Adelman, Morris A. (1955). Concept and Statistical Measurement of Vertical Integration. *Business Concentration and Price Policy : a Conference of the Universities-National Bureau Committee for Economic Research*. Princeton : Princeton University Press, 281-330 [in English]
5. Tucker, Irvin B., Wilder, Ronald P. (1977). Trends in Vertical Integration in the U.S. Manufacturing Sector. *The Journal of Industrial Economics*, 26 (1), 81-94 [in English]
6. Eckard, E. Woodrow, Jr. (1979). A Note on the Empirical Measurement of Vertical Integration. *The Journal of Industrial Economics*, 28 (1), 105-107 [in English]
7. Maddigan, Ruth T. (1981). The Measurement of Vertical Integration. *The Review of Economics and Statistics*, 63 (3), 328-335 [in English]
8. Davies, S. W., Morris, C. (1995). A New Index of Vertical Integration : Some Estimates for UK Manufacturing. *International Journal of Industrial Organization*, 13, 151-177 [in English]
9. Martin, Stephen. (1986). Causes and Effects of Vertical Integration. *Applied Economics*, 18 (7), 737-755 [in English]
10. Benmehaia, Amine M., Brabez, Fatima. (2016). The Empirical Factors Determining Vertical Integration in Algerian Food Manufacturing Sector. *European Scientific Journal*, 12(28), 252-262 [in English]

Література

1. MacDonald, J. M. Market Exchange or Vertical Integration : An Empirical Analysis / J. M. MacDonald // *The Review of Economics and Statistics*. – 1985. – Vol. 67, No. 2. – Pp. 327-331.
2. Caves, R. E. The Empirical Determinants of Vertical Integration / R. E. Caves, R. M. Bradburd // *Journal of Economic Behavior and Organization*. – 1988. – Vol. 9, Issue 3. – Pp. 265-279.
3. Агрохолдинги в Україні та їх вплив на розвиток сільських територій / С. І. Дем'яненко, О. О. Єранкін, М. М. Коцупатрий [та ін.]; за ред. С. І. Дем'яненка. – К. : КНЕУ, 2013. – 350 с.
4. Adelman, M. A. Concept and Statistical Measurement of Vertical Integration / M. A. Adelman // *Business Concentration and Price Policy : a conference of the Universities-National Bureau Committee for Economic Research*. – Princeton : Princeton University Press – 1955. – Pp. 281-330.
5. Tucker, I. B. Trends in Vertical Integration in the U.S. Manufacturing Sector / I. B. Tucker, R. P. Wilder // *The Journal of Industrial Economics*. – 1977. – Vol. 26, No. 1. – Pp. 81-94.
6. Eckard, E. W. A Note on the Empirical Measurement of Vertical Integration / E. W. Eckard // *The Journal of Industrial Economics*. – 1979. – Vol. 28, No. 1. – Pp. 105-107.
7. Maddigan, R. T. The Measurement of Vertical Integration / R. T. Maddigan // *The Review of Economics and Statistics*. – 1981. – Vol. 63, No. 3. – Pp. 328-335.
8. Davies, S. W. A New Index of Vertical Integration : Some Estimates for UK Manufacturing / S. W. Davies, C. Morris // *International Journal of Industrial Organization*. – 1995. – Vol. 13. – 151-177.
9. Martin, S. Causes and Effects of Vertical Integration / S. Martin // *Applied Economics*. – 1986. – Vol. 18, No. 7. – Pp. 737-755.
10. Benmehaia, A. M. The Empirical Factors Determining Vertical Integration in Algerian Food Manufacturing Sector / A. M. Benmehaia, F. Brabez // *European Scientific Journal*. – 2016. – Vol. 12, No. 28. – Pp. 252-262.

Received for publication 7.11.2016

Бібліографічний опис для цитування :

Gutorov, A. O. Theoretical and methodological foundation of measurement of the integration level in the agrarian sector of the economy / A. O. Gutorov // *Науковий вісник Полісся*. – 2016. – № 4 (8), ч. 1. – С. 118-123.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

UDC 378.1:006.06

V. V. Zhydok, Candidate of Economic Sciences,
T. M. Pshenychna, Candidate of Economic Sciences**FORMATION OF THE QUALITY MANAGEMENT SYSTEM OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS IN A COMPETITIVE CONDITIONS AT EDUCATIONAL MARKET IN UKRAINE**

Abstract. *The article is about the essence of education quality and system features of quality management higher education in the competition context. Competition in the educational market requires choosing science-based objectives and implementation of quality management of the educational process from higher education institutions. An important question any management activities is the use of performance potential and expansion of existing capacity. This determines the quality of educational services and the competitiveness of universities.*

Keywords: *educational quality; quality of management system; competitiveness; higher education institution.*

В. В. Жидок, к. е. н.,
Т. М. Пшенична, к. е. н.**ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ В УМОВАХ КОНКУРЕНЦІЇ НА РИНКУ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ**

Анотація. *У статті розглядається сутність якості освіти та особливості системи управління якістю освіти у вищому навчальному закладі в контексті конкурентної боротьби. Конкуренція на ринку освітніх послуг вимагає від закладу вищої освіти вибору науково обґрунтованої мети та впровадження системи управління якістю освітнього процесу. Важливим питанням будь-якої управлінської діяльності є результативність використання потенційних можливостей, а також розширення наявного потенціалу. Це визначає якість освітньої послуги та конкурентоспроможність вищих навчальних закладів.*

Ключові слова: *якість освіти; система управління якістю; конкурентоспроможність; вищий навчальний заклад.*

В. В. Жидок, к. э. н.,
Т. Н. Пшеничная, к. э. н.**ФОРМИРОВАНИЕ СИСТЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ КАЧЕСТВОМ ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ В УСЛОВИЯХ КОНКУРЕНЦИИ НА РЫНКЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ УСЛУГ УКРАИНЫ**

Аннотация. *В статье рассматривается сущность качества образования и особенности системы управления качеством образования в высшем учебном заведении в контексте конкурентной борьбы. Конкуренция на рынке образовательных услуг требует от вуза выбора научно обоснованной цели и внедрение системы управления качеством образовательного процесса. Важным вопросом управленческой деятельности является результативность использования потенциальных возможностей, а также расширение имеющегося потенциала. Это определяет качество образовательной услуги и конкурентоспособность высших учебных заведений.*

Ключевые слова: *качество образования; система управлением качеством; конкурентоспособность; высшее учебное заведение.*

Relevance of the research topic. *The modernization of education is taking place nowadays in Ukraine. Changes concerning all spheres of social life, caused not only by the need to update and al-*

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

ter them, they are the result of mutual influence and patterns of changes taking place in the world. The educational sector in Ukraine by way of radical reforms, entry into the European educational space, improving the quality of education requires the approval of all its components with the generally accepted international standards corresponding to the best world samples. This is required by modern society, the labour market is growing rapidly; there are new requirements for states that build their own democracy, the citizens want it on the path to growth and welfare of general human development.

Problem statement. The current situation in the higher education system cannot be considered favourable: reducing the number of students, due to the deepening demographic crisis; financial instability, require the search for alternative sources of funding; employers increasing demands for structure and content of the training of specialists on the basis of synthesis of science, techniques and practices; activation of the processes of implementation of information and communication technologies in the educational process and higher education establishment system (university), - all this leads to the intensification of competition between educational institutions and calls for rethinking of the traditional forms and methods of management of the educational process in accordance with modern requirements of the market.

Therefore, such category as competitiveness acquires a special importance at the present stage of functioning and development of the national higher education system of Ukraine as a whole and its elements, in particular. Considerable differences in the sphere of education as a social and economic system from the traditional sectors of the economy determine the requirements for the tools to achieve it. Under such circumstances, the issue of improving the quality of higher education becomes particularly acute, that demands the improvement of the quality management system of higher education and promotes the formation of additional competitive advantages.

Review of recent papers and research. In today's world educational space the concept of education quality acquires a special attention and studying the issues of ensuring the quality control of the educational process in terms of high school is reflected in the works of national and foreign scientists and experts.

Theoretical and methodological education quality management issues are considered by contemporary national and foreign scholars as: I. Haievska, I. Hirylovska, I. Hrytsenok, V. Luniachek, I. Mytsyk, O. Perchuk, O. Rodionov, K. Serkin [1–8].

However, despite the huge interest of scholars, the education quality management issue is still not sufficiently been solved. We consider several reasons as explanation for this. First, today's society is characterized by intense dynamic processes, such as changes in social and political development priorities, and therefore, the change of state governance structures, including in the field of education; large-scale transformations in higher education. Secondly, analyzing the processes of management of the educational system during transformation, it should be noted that a significant discrepancy between the new structure and content of higher education institution management model that was established for decades is one of the causes of the crisis of higher education. Education system management was not allocated to a specific activity, which is characterized by its own mechanisms and processes, and also lacked qualified carriers of such activity: professional managers. In addition, there is practically no theoretical-methodological management model of the educational system as an integrated structure.

The objective of the paper. The aim of the paper is to justify the need to introduce and reveal the importance of the quality management system as a basic condition in achieving competitiveness of higher education institutions on the basis of the present conditions of Ukraine's higher education system functioning.

Basic material presentation. In the context of dynamic changes and dramatic shifts in today's world higher education management with reliance on scientific and practical bases is becoming basically a new and fundamental way of effective changes in all aspects of higher education.

Thus, there is a contradiction: on the one hand, to satisfy the request of the state and society it is necessary to improve the quality of professional education, and, consequently, the improvement of the quality management system. On the other hand, the lack of theoretical and methodical substantiation of the development and functioning of the education quality management systems.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

The education quality, educational standards and regulations do not always meet modern requirements, the existing international and European standards that apply to the content of education, to the training of highly qualified personnel, their methodological support. The materials of professionals offering certain progressive changes in the system are not often implemented because due to lack of funds, lack of coordination of administrative structures, unsustainable system of selection, testing and introduction of innovations in the field of education, inadequate monitoring of the results.

The concept of education quality is polysemantic and is associated with various aspects of the educational process (Fig. 1). The education quality includes social, psychological, educational, economic and other characteristics. Society understands it differently, however, in formulating the education quality the interests of all parties involved should be taken into account, on the one hand, of students, and on the other hand, of educational institutions and the state, and the interests of citizens and civil society in general.

Fig. 1. Aspects of education quality

In a broad sense, the education quality in the world is understood as accordance of embedded resources, as the educational process itself and the results and consequences of the aims of education, standards and requirements of society (Fig. 2). The standards should regulate and control the quality of education.

Attention to the development of state educational standards is taking place against a background of large-scale educational reforms in the world. This process is a logical and natural in the context of global trends towards the establishment of a minimum standard of educational services, on the one hand, and on the other hand, the achievements and results, society expects from them.

Background and reasons for the need to establish educational standards in the country can be attributed to the following factors:

- The desire to reform the education sector, to bring it closer to the best European and world standards;
- The need to set a mandatory minimum of educational services, as well as their results, that are absent yet;
- The intention of the educational community to be competitive in relation to other educational systems;
- Increasing the responsibility of educational institutions to the public;
- The emergence of legal education space, standardizes certain industrial processes.

Given the rapid development of market globalization and increased competition on them the problem of survival in the competitive market in the provision of educational services of high school becomes essential. Each institution develops its own unique strategy to achieve competitive advantage at the same time taking into account the global national value system, reflects the

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

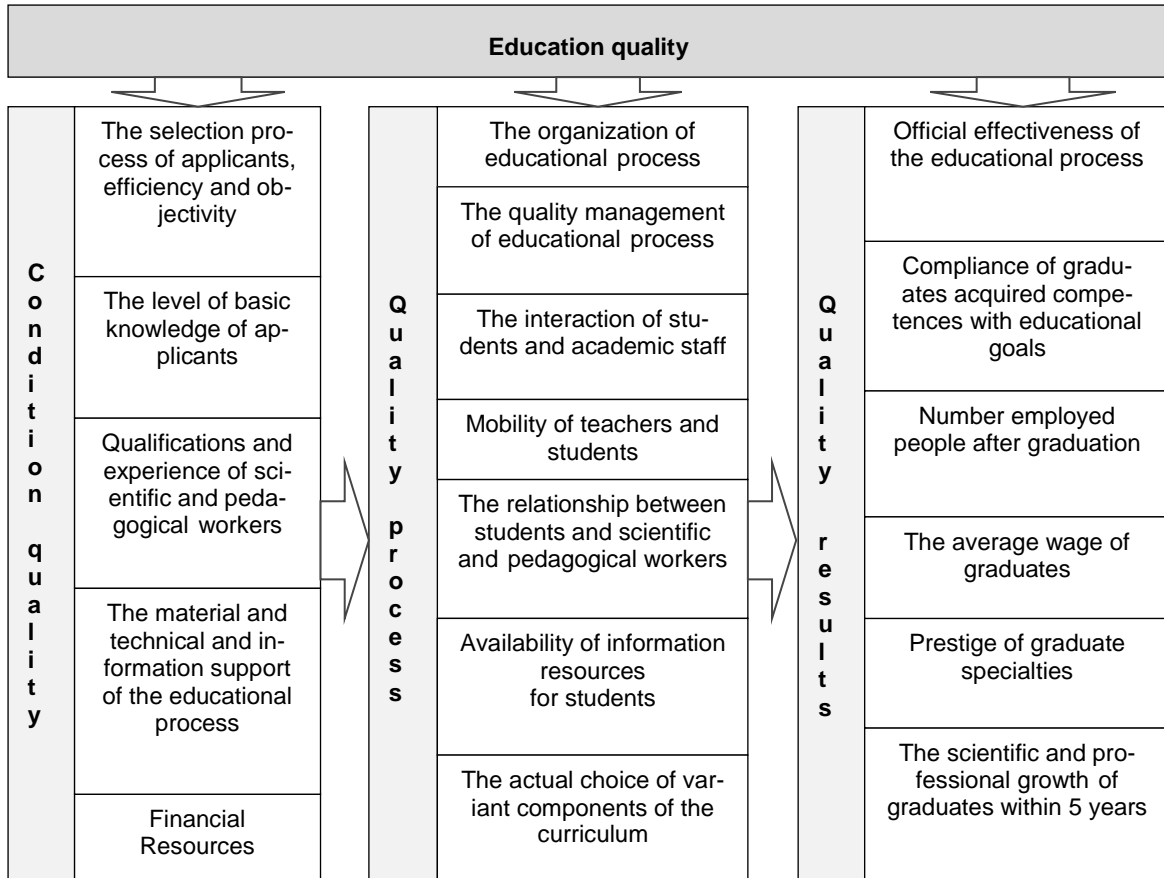

Fig. 2. The quality of education as a set of conditions, process and results

basic demands of society and the peculiarities of the higher education institutions. The developed strategies must be open and fully accessible to the consumer for the purpose of education transparency and the dissemination of best practices.

For the majority of higher education institutions a huge importance acquires in achieving competitiveness of the introduction of international standards in the field of education (Fig. 3) and the construction and operation of a quality management system (Fig. 4).

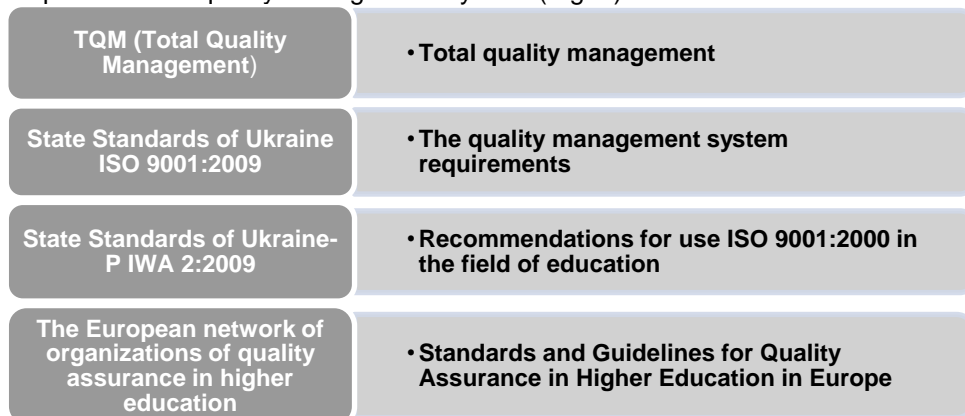

Fig. 3. Basic education quality standards

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

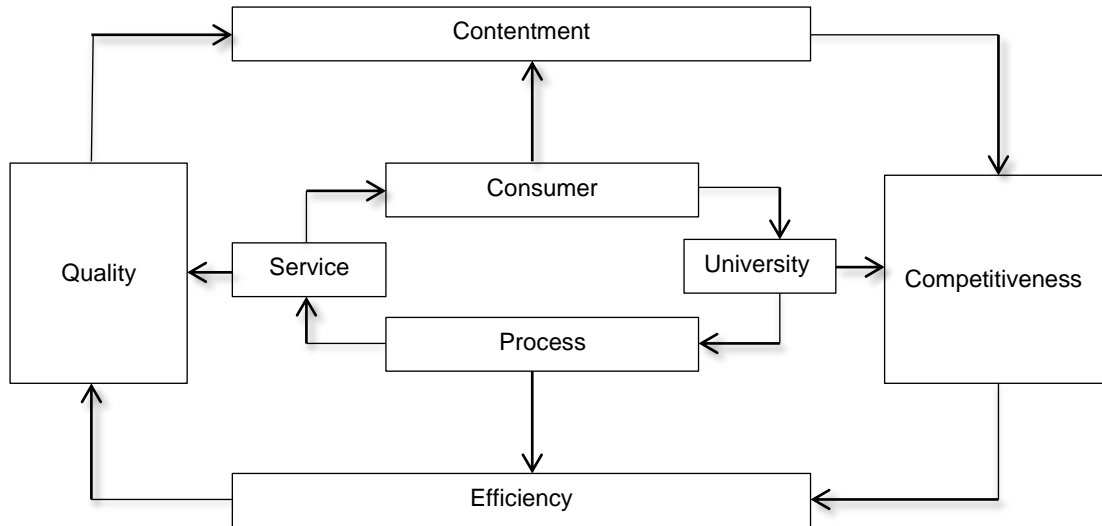

Fig. 4. The model of functioning of the quality management system of educational services

The introduced guidance on quality is the organizational and methodological document intended for the improvement of the overall activities of educational institutions and meet the needs of stakeholders and clients in the services, the quality of which meets the requirements of current legislation of Ukraine.

The action of the quality management system (qms), applies to all objects, processes and services provided by higher education institutions in accordance with the charter, the law of Ukraine "on higher education" and other legislative and normative-legal acts on their activities:

- training of masters for all licensed professions;
- bachelor in all licensed professions;
- preparation of scientific-pedagogical and scientific personnel of higher qualification;
- professional development of employees of state authorities, local government officials and their personnel reserve, managers and employees of agencies, organizations and enterprises of different ownership forms;
- basic and applied research projects;
- issue of collections of scientific works;
- review of abstracts, theses, scientific and methodological literature and others.

Quality management systems are developed and implemented to realization of the policy and achieving quality objectives, to improve the quality of services and increasing customer satisfaction services.

Qms construction in higher education and ensuring its effective operation is carried out based on the following principles and approaches:

1. Processes qms universities are divided into:
 - management processes;
 - the provision of services;
 - processes of ensuring the services provision;
 - management processes.

In order to continuously improve the performance of the university as a basis of construction and operation of the qms eight quality management principles are put forward:

- customer focus - the university should strive to exceed the expectations of customers and meet their needs fully;
- leadership - management determines the unity of objectives and activities, creates the infrastructure and the working environment in order to achieve the intended objectives of the school;

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

- engaging all staff - the staff is the foundation of universities, opportunities and abilities which completely should be used to obtain the planned results;
 - process approach - activities should be based on the process approach to effectively achieve the planned results;
 - system approach to management - the processes and activities should be identified to understand, that is, they must be managed as a system, depending on their role in achieving the set goals;
 - continual improvement - continual improvement activities should be an everyday tasks;
 - decision-making based on facts - effective solutions should be based on the basis of facts that are established as a result of analysis of information and data;
 - relationships with suppliers - the university and its suppliers are interdependent therefore a mutually beneficial relationship enhances the ability of both to create value.
- To maintain the competitiveness of universities four additional principles are applied:
- Creating value for the person who is learning - to facilitate learners to feel content from the value they receive;
 - Focus on social values - caring about how learners, and other stakeholders consider ethics, safety and environmental protection;
 - Performance - to achieve sustainable development in a rapidly changing educational environment and transform the ever-changing educational environment conducive to the relatively constant competitiveness in the field of education;
 - Autonomy - based on an analysis of the circumstances and introspection. Universities make their own useful decisions and perform actions on their own, without depending on stereotypes [9].

Managing quality means to manage all activities of higher education institution: the educational process and resources (including management of research activities, financial management, human resources, physical resources, software and information resources). No wonder TQM (Total Quality Management) recommendations were chosen as the basis for the development of modern QMS educational services. These recommendations contain the universal requirements for a quality system.

In order to be able to control the quality, adjusting it under those or other customer requirements, it is necessary to identify the factors affecting the provision, maintenance and improvement of quality. To prevent the influence of these factors on the level of quality quality management system is required. In this case we need do not separately isolated and sporadic efforts, but a set of measures of constant impact on the process of the creation of services in order to maintain an appropriate level of quality.

International Standard ISO 9000: 2009 recommends to consider the factors affecting the quality of educational services, from the standpoint of the activities to be carried out for the production of services of specified quality to customers ranging from the search for consumers of educational services and to organizing feedback process with graduates, as well as the implementation of cooperation across all areas of activity [9, 10].

The educational process is the major activity of the educational institution. Namely on this plane of activity it is important to control the quality of not only performing a set of specific work but carrying out step process: planning of activities (a), the implementation of service delivery process (b), maintaining the effectiveness of the control mechanism through the exercise of control over the identified deviations (c) to their analyze and take appropriate corrective actions (d). This chain is well-known as the "Deming Cycle" (Fig. 5) for specialists in the field of quality management [11].

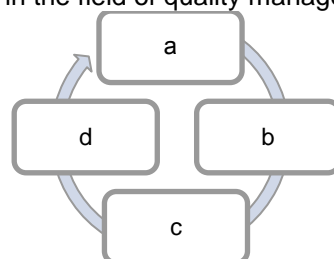

Fig. 5. Deming Wheel in quality management

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Quality planning needs to identify users of the educational institution of the product; to find out the needs of consumers; to develop the characteristics of educational services; to bring plans to the performers.

Linking (implementation) quality demands: to initiate activities to unite the efforts of the staff; develop means of ensuring the educational process; form the faculty and student body; organizing learning process in accordance with the standard scheme; develop quality indicators.

Quality control requires: providing measurement of quality indicators; providing indicators of quality analysis; adjusting the process in accordance with a predetermined standard; giving impetus to the operational and strategic improvements in the standard process.

Conclusion. The quality management system in education is primarily a management activity, is not limited to the control function. No doubt, the collection of information on the state of the research object and its functioning, its analysis and synthesis is a prerequisite for carrying out management activities. However, its purpose is wider and deeper. It is not only in monitoring the state of a particular subject of educational activity, but rather aimed at clarifying the advantages and disadvantages, as well as features that are needed for its development and competitiveness. And this is more related to the field of administrative action, which plays a productive role in determining the future of its changes and development. That is, the introduction of management systems and quality assurance with labor market requirements for the competence of specialists is the key to achieving high rankings and competitiveness of higher education institutions.

References

1. Haievskva, L. A. Upravlinnia osvitoiu : novi priorityty [Education Management : New Priorities]. Retrieved from : <http://www.niss.gov.ua/book/Osvita/index.htm>. [in Ukrainian].
2. Hyrylovska, I. V. (2011). Innovatsiina tekhnolohiia pidvyshchennia yakosti upravlinnia rozvytkom osvity [Innovative technology enhancing the development of education quality management]. *Profesiino-tekhnichna osvita – Vocational education*, № 3, pp. 23–24 [in Ukrainian].
3. Hrytsenok I. A. (2012). Taim-menedzhment u systemi upravlinnia navchalnym zakladom profesiinoi osvity [Time Management in vocational training institution management system]. *Osvita doroslykh. – Adult education*, № 4, pp. 39–50 [in Ukrainian].
4. Luniachek, V. E. (2012). Otsiniuvannia rezultativ profesiinoi pidhotovky kerivnykh kadriv v umovakh mahistratury do upravlinnia yakistiu osvity [Evaluation of professional leadership training in a graduate management education quality]. *Nasha shkola – Our School*, № 1, 14–20 [in Ukrainian].
5. Mytsyk, L. M. (2011). Avtonomiia universytetu i zabezpechennia yakosti osvity : poshuk optimalnoi modeli [The autonomy of the university and the quality of education : the search for the optimal model]. *Naukovi zapysky Nizhynskoho derzhavnoho universytetu imeni Mykoly Hoholia : zbirnyk naukovykh prats. Seriya : Psykholoho-pedahohichni nauky – Scientific Notes of Nizhyn Gogol State University : Collection of scientific papers. Series : Psycho-pedagogical science. Vol. 2, pp. 12 – 16* [in Ukrainian].
6. Perchuk, O. V. (2011). Systema upravlinnia yakistiu u VNZ yak instrument bezperernoho polipshennia yakosti osvity [The quality management system in high school as a tool for continuous improvement of the quality of education]. *Ekonomichni visnyk universytetu. Zbirnyk naukovykh prats. – Economic bulletin of the University. Collection of scientific papers. Pereiaslav-Khmelnyskyi, Issue 17/2*. Retrieved from : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Evu/2011_17_2/Perchuk.pdf [in Ukrainian].
7. Rodionov, O. V. (2011). Rozrobka mekhanizmu stratehichnoho upravlinnia yakistiu vyshchoi osvity [Development of the mechanism of strategic management of the quality of higher education]. *Upravlinnia proektamy ta rozvytok vyrobnytstva: Zb. nauk. pr. – Project management and development of production : Collection of Scientific Papers*. Luhansk : Volodymyr Dahl East Ukrainian National University (SNU) publ. , № 4 (40), pp. 30–34 [in Ukrainian].
8. Serkin, K. Yu. (2010). Vyshcha osvita ta yii yakist v Ukraini [Higher education and its quality in Ukraine]. *Menedzhment yakosti osvity i novitni tekhnolohii navchannia u konteksti intehratsii do Yevropeiskoho osvitnoho prostoru : VII Mizhnarodna naukovo-metodychna konferentsiia. – Management of education quality and advanced learning technologies in the context of integration into the European educational space : VII International scientific-methodical conference*. Kyiv, pp. 106–111 [in Ukrainian].
9. DSTU-P IWA 2:2009 Systema upravlinnia yakistiu. Nastanovy shchodo zastosuvannia ISO 9001:2000 u sferi osvity (IWA 2:2003, IDT) : DSTU-P IWA 2 : 2007. – [Chynnyi vid 2007-09-03] [DSTU-P IWA 2 : 2009 Quality Management System. ISO 9001 Application Guide : 2000 in education (IWA 2: 2003, IDT): DSTU-P IWA 2 : 2007 - [2007-09-03 Introduction]]. (2008). Kyiv : Derzhspozhyvstandart Ukrainy, (Natsionalnyi standart Ukrainy) [in Ukrainian].
10. Natsionalnyi Standart Ukrainy DSTU ISO 9001:2009 (ISO 9001:2008, IDT) Systemy upravlinnia yakistiu. Vymohy. [National Standard of Ukraine DSTU ISO 9001 : 2009 (ISO 9001 : 2008, IDT) Quality Management System. Requirements]. (2009). Kyiv : Derzhspozhyvstandart Ukrainy [in Ukrainian].
11. Plynkos, D. D. (2015). Zaprovadzhennia systemy menedzhmentu yakosti osvity pry pidhotovtsi kadriv dlia inshykh krain [Introduction of Education Quality Management System Training staff for other countries]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seriya: Ekonomika ta menedzhment - Journal of International Humanitarian University. Series*

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

: Economics and Management, № 11, pp. 202–206 [in Ukrainian].

Література

1. Гаєвська, Л. А. Управління освітою : нові пріоритети [Електронний ресурс] / Л. А. Гаєвська // Проблеми та перспективи входження України в Європейський інтелектуальний простір : освітні аспекти. – Київ : НІСД, 2009. – С.73–79. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/book/Osvita/index.htm>.
2. Гириловська, І. В. Інноваційна технологія підвищення якості управління розвитком освіти / І. В. Гириловська // Професійно-технічна освіта – 2011. – № 3. – С. 23–24.
3. Гриценко, І. А. Тайм-менеджмент у системі управління навчальним закладом професійної освіти / І. А. Гриценко // Освіта дорослих. – 2012. – № 4. – С. 39–50.
4. Лунячек, В. Е. Оцінювання результатів професійної підготовки керівних кадрів в умовах магістратури до управління якістю освіти / В. Е. Лунячек // Наша школа. – 2012. – № 1. – С. 14–20.
5. Мицик, Л. М. Автономія університету і забезпечення якості освіти : пошук оптимальної моделі / Л. М. Мицик // Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя : збірник наукових праць. Серія : Психолого-педагогічні науки. – 2011. – Вип. 2. – С. 12 - 16.
6. Перчук, О. В. Система управління якістю у ВНЗ як інструмент безперервного поліпшення якості освіти [Електронний ресурс] / О. В. Перчук // Економічний вісник університету. – 2011. – Вип. 17/2. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Evu/2011_17_2/Perchuk.pdf.
7. Родіонов, О. В. Розробка механізму стратегічного управління якістю вищої освіти / О. В. Родіонов // Управління проектами та розвиток виробництва. – 2011. – № 4 (40). – С. 30–34.
8. Серкін, К. Ю. Вища освіта та її якість в Україні / К. Ю. Серкін // Менеджмент якості освіти і новітні технології навчання у контексті інтеграції до Європейського освітнього простору : VII Міжнародна науково-методична конференція (20-21 травня). – К., 2010. – С. 106–111.
9. ДСТУ-П ІВА 2:2009 Система управління якістю. Настанови щодо застосування ISO 9001:2000 у сфері освіти (IWA 2:2003, IDT) : ДСТУ-П ІВА 2:2007. – [Чинний від 2007-09-03]. – К. : Держспоживстандарт України, 2008. – 70 с. – (Національний стандарт України).
10. Національний Стандарт України ДСТУ ISO 9001:2009 (ISO 9001:2008, IDT) Системи управління якістю. Вимоги. – К. : Держспоживстандарт України, 2009.
11. Плинокос, Д. Д. Запровадження системи менеджменту якості освіти при підготовці кадрів для інших країн / Д. Д. Плинокос // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка та менеджмент. – 2015. – № 11. – С. 202 – 206.

Received for publication 18. 11. 2016

Бібліографічний опис для цитування :

Zhydok, V. V. Formation of the quality management system of higher education institutions in a competitive conditions at educational market in Ukraine / V. V. Zhydok, T. M. Pshenychna // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 1. – С. 124-131.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

UDC 368.1:366.544

Y. M. Klapkiv, Candidate of Economic Sciences

A STRATEGY OF INSTITUTIONAL DEVELOPMENT IN THE MARKET OF INSURANCE

Abstract. The article describes the authentic strategy of institutional development in the market of insurance in Ukraine, which is realized on the way of a building of effective protection of their economic interests by society through the insurance system, main priority of development strategy in the market of insurance service in Europe. Current European standards concerning the financial condition of insurance institutions and assess the quality of insurance services. The main vectors of the strategy for institutional development of the insurance market are described too.

Keywords: strategy of institutional development; insurance market; the insurance service; solvency; the interests of the consumer and risks.

Ю. М. Клапків, к. е. н.

СТРАТЕГІЯ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ РИНКУ СТРАХОВИХ ПОСЛУГ

Анотація. У статті окреслено автентичну стратегію інституціонального розвитку ринку страхових послуг України, що реалізується на шляху побудови суспільства ефективного захисту своїх економічних інтересів через систему страхування. Охарактеризовано основні пріоритети стратегії розвитку ринку страхових послуг Європи. Розглянуто діючі норми ЄС щодо фінансового стану страхових інституцій та оцінки якості страхових послуг. Виокремлено основні вектори стратегії інституціонального розвитку ринку страхових послуг.

Ключові слова: стратегія інституціонального розвитку; ринок страхових послуг; страхова послуга; платоспроможність; інтереси споживача; ризику.

Ю. М. Клапків, к. э. н.

СТРАТЕГИЯ ИНСТИТУЦИОНАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ РЫНКА СТРАХОВЫХ УСЛУГ

Аннотация. В статье обрисовано аутентичную стратегию институционального развития рынка страховых услуг Украины, которая реализуется на пути построения общества эффективной защиты своих экономических интересов через систему страхования. Охарактеризованы основные приоритеты стратегии развития рынка страховых услуг Европы. Рассмотрены действующие нормы ЕС относительно финансового состояния страховых учреждений и оценки качества страховых услуг. Выделены основные векторы стратегии институционального развития рынка страховых услуг.

Ключевые слова: стратегия институционального развития; рынок страховых услуг; страховая услуга; платежеспособность; интересы потребителя; риски.

Urgency of the research. The concept of insurance business allows to share the effects of certain risk to the entire population. Thus, sharing and trust insurance is one of the determining factors of socio-economic development. Research has shown that insurance services the most effective and demanded are for people with low or middle-income level [1]. Insurance is an important part of finance both individual households and the whole economy. Life insurance products help to increase savings, especially long-term. The purpose of such savings may vary; among the most popular are the accumulation of education and pension insurance.

Surely, the role of institutions providing public insurance services will grow along with changing the volume and level of benefits from social security and health care system.

Target setting. The strategy of insurance companies' activity was based on a number of concepts. Starting with the concept of "social insurance fund" proposed by K. Marx [2], the "concept of the insur-

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

ance market development until 2010", or "Programs of the insurance market in Ukraine for 2001-2004", which laid the foundation principles of regulation and potential growth insurance market without a clear separation of the strategy of institutional development which provide insurance services.

Analysis of recent research and publications. Famous Ukrainian scientist M. V. Mnich predicted a significant transformation of global society, and its successor would be the construction of economic strategy of social development, taking into account insurance or even insurance management [3]. This assertion is based on the concept of M. S. Klapkiva, who offered his own vision of social order, with the following stages: an agrarian society Industrial society Information Society Community of risk The Society, effectively protecting their economic interests through insurance system. [4]

In our opinion, the strategy of institutional development in the insurance market should be based on the formation of "Society, effectively protecting their economic interests through insurance" and EU Directives, as prospective regulation norms for Ukrainian market.

Non-researched aspects of the problem. Thus, the current stage of economic development requires isolating of priority actions in the long run. Modern society places new demands on the quality of offered insurance services institutions and financial stability of these institutions, it creates a strategy aimed at bringing them to the state of compliance with leading international standards.

Purpose setting. Based on the concepts, priorities and existing EU regulations norms, to form and outline the strategy for institutional development of the insurance market of Ukraine, summarize the key aspects and future properties sought insurance services.

The statement of basic materials. The strategy of institutional development of the insurance market based on financial policy and implemented within the concept of development of this sphere. The domestic insurance market governed by a number of concepts and strategies, either defined specially for it, or those who directly or indirectly mentioned. The essence of insurance company policy is to create an alternative choice, where a national priority is either the introduction of compulsory social insurance meaningful or encouraging voluntary types of insurance including through tax breaks and grants [5]. The concept of our country provides for reduction of social protection, so it stimulates citizens to protect their own property, relatives and sustainability of their development themselves [6].

In our opinion, the strategy of institutional development of the insurance market should focus on ensuring transparency and predictability of the insurance market institutions aimed at coordinating the activities of the insurance market and the formation of high-quality services that are able to meet the growing needs. This strategy is part of the policy of social and economic development and formulates its specific features (goal, key targets and measures for their implementation).

Among the bases of institutional development of the market of insurance services, can be provided a number of concepts and direction of European integration. After all, the ultimate goal is competitive, demanded insurance services, and compliance with EU standards for membership in Ukraine which should progress.

The financial crisis of 2008 had a significant impact at the insurance market of Ukraine and European Community. Assessing its impact on the development was developed the strategy, in order to minimize the expected future negative effects of future crises. This document is submitted to the 2011 at European Commission "Europe 2020". The strategy for intelligent and sustainable development, inclusive growth. (EUROPE 2020 A strategy for smart, sustainable and inclusive growth) [7].

The basis for the design of the document as a strategy has three priorities: intelligent growth (which may be reflected directly in insurance services), stable development (ensuring the stability of financial institutions and well-being of the client), promoting growth and social progress (aided insurance business). The strategy "Europe 2020" strategy does not directly shaped the development of the insurance market, but the indirect effect is that the relevant market should form the basis for covering risks. The paper focuses on consumer protection, refusal to support the financial sector, strengthening the role of financial institutions.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Legal at the insurance companies are imposed many requirements to ensure the safety of insurance. Because of their social and economic importance, the insurance activity is subjected to control by a specialized body of public administration, the last 5 years in Ukraine such body is the "National Commission for State Regulation of Financial Services Markets".

One of the most important criteria for evaluating the financial condition of the insurance company is solvency, meaning, the ability of the company to settle in time. It is one of the main requirements for insurance activity either in Ukraine or in the EU, concerning the solvency margin. Requirements for the solvency margin, which became the foundation of modern regulatory approach in Europe, appeared in 1946 in the UK and predicted that the company, which specializes at other kinds of insurance not the life insurance, total assets have exceeded total liabilities by 10 % of the premiums. Today solvency in Europe determined the two systems requirements - "Solvency I" and "Solvency II" [8, p. 89]. In fact, with the development of the insurance market, the emergence of new products and the formation of new insurance services, the existing requirements no longer fully reflect the risks incurred by insurance institutions.

Rules of Solvency II were divided into 3 levels: Level 1 - Directive of Solvency II, together with amendment (Omnibus II); Level 2 - Regulatory and technical standards (Regulatory Technical Standards); Level 3 – propagation of Technical Standards (Technical Standards), and Guidelines (Guidelines). Directive Omnibus II specifies the effective date of Solvency II, as a range of technical standards that are developed by EIOPA (European Insurance and Occupational Pensions Authority).

It is one of the tasks that should include the development strategy, should be the introduction of the principles of Solvency II in Ukraine, in order to correct a number of deficiencies in the existing regulations. Appropriate identification and assessment of risk monitoring may protect against significant losses. The risks to which the institution is subject insurance can be divided into:

- actuarial risks associated with future technical results, which depend on random factors: frequency, intensity loss, operating costs, changes in the portfolio, cancellation or conversion of insurance contracts;
- financial risks, faced by each financial institution. This interest rate risk, credit risk, market risk, foreign exchange risk. The system aims to harmonize the principles relating to the accounting of insurance institutions, the calculation of technical provisions and principles of investing.

The strategy of institutional development the market of insurance in terms of European integration should consider the impact of new trends in risk management in insurance, widely used financial engineering and accounting standards that meet the requirements of the IASB (International Accounting Standard Board). So, the basic idea of European regulations is enforcing the solvency margin and achieves greater synchronization in determining the level of technical provisions.

Another vector of institutional development of the insurance market, we distinguish between the quality of insurance services and protection the rights and interests of consumers [9]. In this matter, recommendations [European Banking Authority \(EBA\)](#), [European Securities and Markets Authority \(ESMA\)](#) and the [European Insurance and Occupational Pensions Authority \(EIOPA\)](#) are noteworthy. What were tested in the UK by the supervisor of the financial market ([Financial Services Authority](#)). These recommendations include two new elements, covering all the insurance services and implementing continuous assessment of insurance products and insurance intermediaries' actions from the perspective of interests of consumers of financial services. Therefore, in consideration of orientation changes towards the interests of the consumer and the quality and reliability of insurance services should be directed strategy of institutional development in the market insurance services.

This strategic change of shift supervision of the insurance market from the state or supranational entities directly to the insurance institution. This is implemented through the formation of internal processes, functions and strategies of insurance institutions whose purpose is the development of insurance products, placing them on the market monitoring and surveillance throughout their life cycle. With this tactic is to implement six major effects:

- primary identification of target market of the product;
- identifying market segments where the use of this product is inappropriate;
- analyzing of product changes with catastrophic scenarios;

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

- to make possible analyzing the product, to identify hidden malware to client specifications, and making appropriate changes;
- to promote to the definition of the relevant output channels, considering both the characteristics of the product and their customers;
- to audit insurance intermediaries in order to assess their level of compliance with the insurance company accepted standards.

Thus, the adaptation of such changes in the operation strategy should form the institutional development of the insurance market, since the approach to insurance services directly to the insurance institution, forming the consumer a positive and useful experience from its consumption.

Conclusions. Despite the fact, that the insurance market in Ukraine develops, its quantity and quality indices are far from the leading European countries. We singled out two main vectors strategy for institutional development of the insurance market: it is long-term changes aimed at financial institutions and state government supervision in accordance with international standards; and changing the approach to insurance service directly by the insurance company that must provide insurance services with the interest of the clients as priority.

The gradual introduction of protection standards of consumers rights for financial services due to the tactics of approximation of national legislation with European Directive, which will increase demand and satisfaction of insurance services consumer. The development strategy of the institutions should be directed to increase the transparency and understanding of insurance activity.

Due to the current and future part of insurance in economic development of Ukraine, we consider implementing of a genuine strategy for institutional development of the insurance market necessary, because it is a part of a society that will protect their economic interests through the use of insurance services. In the future the insurance will be the most popular way for risk transferring, because along with ensuring financial stability of institutions, customers rights and interests, increases awareness of the need and usefulness of insurance services consuming.

References

1. Pałczyńska-Mortka, Karolina & Marek Żmigrodzki (2012) Instytucjonalne i prawne uwarunkowania polityki ubezpieczeniowej w III Rzeczypospolitej Polskiej. *Zeszyty Naukowe WSEI : Administracja*, 2 (1), 155–178 [in Poland]
2. Gamankova, O., Murashko, O., Dy`mnych, O. (2011) Koncepciya "straxovogo fondu suspil`stva" v suchasnij vitchyzniani teorii straxuvannya [The concept of "social insurance fund" in the modern theory of national security]. *Finansy, oblik i audyt - Finance, accounting and auditing*, N 17, 51–59 [in Ukrainian].
3. Mnyx, M. (2009) Rozvytok teorii straxuvannya u suchasnyx umovax [The development of insurance theory in modern conditions]. *Ekonomika ta derzhava - Economics and the state*, № 2, 20–21. [in Ukrainian].
4. Klapkiv, M. (2002) *Straxuvannya finansovykh ryzykiv [Insurance of financial risks]* Ternopil. [in Ukrainian].
5. Szumlicz, T. (2009) Społeczna rola ubezpieczeń : podstawy polityki ubezpieczeniowej. *Wiadomości ubezpieczeniowe*, N 02. – S. 17.
6. Bociong, R. & Hutten-Czapski F. (2009) Ekonomiczna rola ubezpieczeń. Doświadczenia Polski na tle wybranych krajów europejskich. *Wiadomości ubezpieczeniowe*, N 02. – S. 32.
7. European Commission (EC). (2010). Europe 2020 : a strategy for smart, sustainable and inclusive growth. *Working paper {COM (2010) 2020}*.
8. Londar, S. & Širinjan L. (2011) Jevropejs'kyj dosvid finansovoho rehuljuvannya straxovoho rynku [European experience financial regulation of the insurance market]. *Naukovi praci NdFI - Scientific works NdFI*, N 1 (54). [in Ukrainian].
9. Klapkiv, J. (2016) Nova paradyhma zabezpečennja prav ta interesiv spożyvačiv na rynku straxovykh posluh [The new paradigm of the rights and interests of consumers in the insurance market]. *Nauka moloda - Science young*, № 25. [in Ukrainian].

Література

1. Pałczyńska-Mortka K. Instytucjonalne i prawne uwarunkowania polityki ubezpieczeniowej w III Rzeczypospolitej Polskiej / Karolina Pałczyńska-Mortka, Marek Żmigrodzki // *Zeszyty Naukowe WSEI : Administracja*, 2 (1/2012). – S. 155-178.
2. Гаманкова, О. О. Концепція "страхового фонду суспільства" в сучасній вітчизняній теорії страхування / О. О. Гаманкова, О. В. Мурашко, О. В. Димніч // *Фінанси, облік і аудит*. – 2011. – Вип. 17. – С. 51-59.
3. Мних, М. В. Розвиток теорії страхування у сучасних умовах / М. В. Мних // *Економіка та держава*. – 2009. – № 2. – С. 20–21.
4. Клапків, М. С. Страхування фінансових ризиків / М. С. Клапків. – Т. : *Економічна Думка* : "Картбланш". – 2002. – 570 с.
5. Szumlicz, T. Społeczna rola ubezpieczeń : podstawy polityki ubezpieczeniowej // T. Szumlicz / *Wiadomości ubezpieczeniowe*. – 2009. – 02. – S. 17.
6. Bociong, R. Ekonomiczna rola ubezpieczeń. Doświadczenia Polski na tle wybranych krajów europejskich / R. Bociong, F. Hutten-Czapski // *Wiadomości ubezpieczeniowe*. – 2009. – 02. – S. 32.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

7. European Commission (EC). (2010). Europe 2020 : a strategy for smart, sustainable and inclusive growth. *Working paper {COM (2010) 2020}*.

8. Лондар, С. Л. Європейський досвід фінансового регулювання страхового ринку / С. Л. Лондар, Л. В. Шірінян // Наукові праці НдФІ. – 2011. – № 1 (54). – С. 89–102.

9. Клапків, Ю. М. Нова парадигма забезпечення прав та інтересів споживачів на ринку страхових послуг / Ю. М. Клапків // Наука молода. – 2016. – № 25. – С. 56-63.

Received for publication 28. 11. 2016

Бібліографічний опис для цитування :

Клапків, Ю. М. A Strategy of institutional development in the market of insurance / Ю. М. Клапків // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 1. – С. 132-136.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

UDC 336.148(477)

N. M. Kolomyychuk, Doctor of Economic Sciences**THE ROLE OF THE STATE FINANCIAL CONTROL IN THE STATE BUDGET PROCESS**

Abstract. *The paper analyzed the current situation prevailing in the area of public finance, the role of financial control during the budget process and the impact of control on the economy, analyzes the main shortcomings of the state financial control, and highlighted priority areas for improving the performance of its operations.*

Keywords: *control; state control; state financial control; budgeting; public financial control system.*

N. M. Коломийчук, к. е. н.**РОЛЬ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В БЮДЖЕТНОМУ ПРОЦЕСІ ДЕРЖАВИ**

Анотація. *В статті проаналізована сучасна ситуація, яка склалася в сфері державних фінансів, роль фінансового контролю під час бюджетного процесу та вплив цього контролю на економіку країни, проаналізовано основні недоліки системи державного фінансового контролю, а також виділено пріоритетні напрямки підвищення результативності його функціонування.*

Ключові слова: *контроль; державний контроль; державний фінансовий контроль; бюджетний процес; система державного фінансового контролю.*

N. M. Коломийчук, к. э. н.**РОЛЬ ГОСУДАРСТВЕННОГО ФИНАНСОВОГО КОНТРОЛЯ В БЮДЖЕТНОМ ПРОЦЕССЕ ГОСУДАРСТВА**

Аннотация. *В статье проанализирована современная ситуация, которая сложилась в сфере государственных финансов, роль финансового контроля при бюджетном процессе и влияние этого контроля на экономику страны, проанализированы основные недостатки системы государственного финансового контроля, а также выделены приоритетные направления повышения результативности его функционирования.*

Ключевые слова: *контроль; государственный контроль; государственный финансовый контроль; бюджетный процесс, система государственного финансового контроля.*

Urgency of the research. Today, we can say that in Ukraine during the years of reforms failed to create an effective system of state control and regulation. This negative impact, primarily on the economy. It is through the control of the development process and proper use of financial resources of the state monitored the work of those who take the relevant decisions in this area, regulation of social and economic processes in society, ensured the stability of the financial relationship of the country.

Target setting. The system of state financial control in Ukraine was formed in conditions of radical changes in the political and economic systems. However, it is ineffective, as evidenced by the increasing number and scope of budget violations. It caused the lower efficiency of state financial control, whose purpose is the prevention and detection of crime and increase cost effectiveness of the public sector.

Analysis of recent researches and publications. Recent issues of state audit examined O. Anisimov, V. Bazylevych, M. Bilukha, O. Vasiliko, V. Demyanyshyn, E. Kalyuha, M. Maleyin, M. Nykonovych V. Radionova, L. Savchenko, R. Somoyev, V. Stoyan, V. Fedosov, S. Yuri.

Emphasizing unresearched aspects of the problem. Measures, presented by authors, aimed at improving the system of financial control in the budget process, are universal. However, no comprehen-

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

sive studies on the implementation of innovative financial instruments within the scope of the implementation mechanisms of state financial control.

The research objective. The purpose of the article is to identify the shortcomings and problems in the system of state financial control and provide proposals for a single advanced system of financial control.

The statement of basic material. The growth rate of socio-economic development of society and the effectiveness of social production depends on rational, economical, purposeful and effective use of financial resources. Among these resources occupy a special place budget funds, funds of economic entities and state-owned funds state funds.

The main problems of modern economic development of our country belongs to ensure effective formation and use of budget funds, which strengthens the economic power of the country and the welfare of citizens. One way to solve it - this is to improve the system of financial control in the budget process.

The system of financial control of the budget process formed under conditions of market relations in Ukraine and drastic changes in the economic and political structure of the state. However, it is ineffective, because the increasing number and scope of budget violations. The current system of today and the mechanism of state financial control have several disadvantages: lack of coordination; low efficiency; aborted harmonized regulatory framework and a unified information and communications infrastructure; failure to practice the scientific principles of the organization; imbalances in the system of state financial control.

It is this reduces the effectiveness of financial control, the main purpose of which is to prevent crime and identifying the cost and increase the efficiency of the public sector.

Control in the broadest sense - a process which should ensure that the operation of the facility management decision taken by management and aims to successfully achieve the goal [1].

An important part of control - a financial control, which plays an integral role, as it connects functions of planning, forecasting, accounting and analysis and regulation. For effective prevention and prompt detection of crime requires coordination of budgetary financial control, which involves the coordination function of all control and concentration of their efforts on priority areas of control, the introduction of advanced domestic and foreign experience and exchange of information between them [2].

In our opinion, financial control - a comprehensive and targeted financial and legal activities of financial control or their units or representatives and persons authorized to control, based on the provisions of the regulations applicable law. It is to establish the actual state of affairs in controlled facility on its financial and economic activities and is aimed at ensuring legality, financial discipline and rationality in the making, distribution, possession, use and disposition of assets for effective socio-economic development of all objects financial relationships.

The important role played by financial control in the budget process. The budget process as an activity authorized state bodies for the development and implementation of budgets at all levels of management is considered an important part of public relations. Its effectiveness is largely determined by the intended and rational use of budgetary resources and effectiveness of public monitoring compliance with the relevant rules of budget legislation. Forming an effective state financial control is particularly important in terms of reforming and modernizing the entire budgetary system of Ukraine.

The current state of public financial control in the budget process is unsatisfactory, and facts of misuse, failure to return the budget, inefficient management and alienation of public property often observed [3]. Analysis of the effectiveness of state financial control in the budget process made it possible to detect a significant number of problems related to its formation. They can be divided into three groups (Tab.1).

In our opinion, corrective, it is appropriate to make changes in the following areas:

- The definition of common conceptual basis of this control;
- Clarification and separation of functions of state financial control;
- Standardization of forms and methods of control;
- Improving staffing systems of financial control;

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

- Improvement of material and technical, scientific and information-analytical support of the system of financial control.

Table 1

Disadvantages of public financial control *

Group	Disadvantages
Disadvantages legal guidance	<p>The lack of legislative decisions on:</p> <ul style="list-style-type: none"> - General procedures for financial control of the agencies and entities, which delegated the right to the state financial control; - Status, functions and powers of state bodies and financial control of their relationships and accountability; - An authority higher echelons of power in the system of financial control; - A single methodology for financial control to establish a system of economic indicators that reflect the state of financial discipline, and methods of their calculation; - Internal control mechanism in compliance with current legislation system of financial control.
Disadvantages organizational structure of state control	<ul style="list-style-type: none"> - Violation of the principles of deregulation of business; - Insufficient part in developing new and improving existing laws and regulations on financial issues; - Giving insufficient attention control actions that provide preventive function monitoring; - Removal of state financial control of the development, discussion and adoption of organizational and legal measures to prevent financial irregularities; - Lack of work with the public to explain the problems of financial control to ensure the elimination of committed violations and uncertainty in all spheres of state financial control
	<ul style="list-style-type: none"> - Enterprises and state funds that are not part of the consolidated budget, the use of foreign investment, compliance with applicable laws on privatization and work with trusts of private persons); - Lack of application control and revision work methods aimed at determining the effectiveness of the use of public funds; - Failure of the current legislation to ensure proper cooperation between public financial control that enhances duplication and overlap in the work; - Rights violations controlled entities.
Disadvantages methodological	<ul style="list-style-type: none"> - Aborted methodological support of basic forms of financial control (specific procedural standards).

* Compiled by the author [4; 5; 7].

According to the Lima Declaration of Guidelines on Auditing, the state financial control is divided into internal and external [3; 6].

Based on the study of scientific sources it can be concluded that the category of "public internal financial control" - is a complex concept, research and the use of which is of particular relevance in a period of economic and political reform, economic development and integration into the European community.

To our mind, to take into account and reflect the specific characteristics of public internal financial control should be considered as a system of interrelated subjects, objects and elements designed to ensure sound management of the budget process based on the principles of legality, economy, efficiency.

An important condition for the existence of the public internal financial control lies in its unity, integrity and independence. Maximum transparency movement of public funds, full information, exercise proper control, elimination of violations and implementation of proposals to be achieved when it is full of interaction that make up the system. Bad coordination of action leads to a repetition of the same inspection, spraying efforts of control and, consequently, their activity is not pervasive. Creating a sin-

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

gle advanced system of public internal financial control automatically enhance the role of all bodies of its member.

We must say that an important characteristic of the system of financial control should be its comprehensiveness. The greatest possible amount of public money must get under control, then the information to be submitted to the authorities and the public will be higher quality and more complete. We believe that the amount of issues that were not covered by the control, in violation of budgetary discipline would not go unpunished.

The system of financial control should have an adequate and professional response to any change in the economy and legislation; ensure the fullest implementation of the previous, current and subsequent control.

Conclusions. We must say that an important characteristic of the system of financial control should be its comprehensiveness. The greatest possible amount of public money must get under control, then the information to be submitted to the authorities and the public will be higher quality and more complete. We believe that the amount of issues that were not covered by the control, in violation of budgetary discipline would not go unpunished.

The system of financial control should have an adequate and professional response to any change in the economy and legislation; ensure the fullest implementation of the previous, current and subsequent control.

Each body control - higher state or local - should have a "functional part" that will give a real opportunity to deliberately influence the financial policy of our country and its regions. Moreover, the sense of responsibility and sufficient authority is always a motivating factor.

Nowadays a need for the development and improvement of public financial control in order to reduce threats in the economic sphere of the state. In our view, there is a need for stabilization of fiscal discipline, reducing the volume and number of fiscal violations, securing revenue taxes, compulsory payments, strengthen the guiding and coordinating role of the state in the system of financial control.

Thus, only if the hard work of a comprehensive phased implementation of the proposed measures, we can achieve the desired success in creating a unified system of state financial control. In particular, it is necessary to improve the functions and introduce modern mechanisms, methods and forms of control in the existing practice of state financial control in the budget process.

Note that the proposed measures will help improve not only the creation of a unified system of financial control in the budget process, but also improve the legislation governing the organization of control, improve the quality of its organizational, methodological and information support.

Resolve problems of national systems of financial control will use a single strategy, which must meet the requirements of today and based on worldwide accepted standards, taking into account national peculiarities control.

We believe that reforming the oversight functions of government at regional and local levels and achieve their efficiency will allow Ukrainian economy dynamically and efficiently evolve.

References

1. Hutsalenko, L., Dereviy, V., Kotsupatryy, M. (2009). Derzhavnyy finansovyy kontrol'[State financial control] : navch. posib. [in Ukrainian].
2. Zyma, D (2007). Formy ta protsedury koordynatsiyi finansovoho kontrolyu [Current problems of the budget process in Ukraine]. Naukovyy visnyk Uzhhorods'koho natsional'noho universytetu [in Ukrainian].
3. Kulay, A. (2010). Aktual'ni problemy orhanizatsiyi byudzhetnoho protsesu v Ukrayini [Current problems of the budget process in Ukraine]. Ekonomichni nauky [in Ukrainian].
4. Basantsov, I. (2013). Rozvytok derzhavnogo vnutrishn'oho finansovoho kontrolyu v umovakh rynkovoyi ekonomiky Ukrayiny [Development of public internal financial control in a market economy, Ukraine]. zb. dop. X Vseukr. nauk.-prakt. konf. [in Ukrainian].
5. Lims'ka deklaratsiya kerivnykh pryntsyyp audytu derzhavnykh finansiv. [The Lima Declaration of Guidelines on Auditing] Retrieved from : <http://www.intosai.org>. [in Ukrainian].
6. Khmel'kov, A. Napryamy rozvytku systemy derzhavnogo vnutrishn'oho finansovoho kontrolyu v Ukrayini [Fields of the public internal financial control in Ukraine] Elektronne naukove fakhove vydannya Derzhavne upravlinnya : udoskonalennya ta rozvytok. Retrieved from : <http://www.dy.nayka.com.ua/index.php?operation=1&iid=79>. [in Ukrainian].
7. Chuhunov, I., Fedosov, V. (2009). Derzhavnyy vnutrishniy finansovyy kontrol' [Public Internal Financial Control strategy of development]. Finansy Ukrayiny [in Ukrainian].

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Література

1. Гуцаленко, Л. В. Державний фінансовий контроль : навч. посіб. / Л. В. Гуцаленко, В. А. Деревій, М. М. Коцупатрий. – К. : Центр учб. літ, 2009. – 424 с.
2. Зима, Д. Л. Форми та процедури координації фінансового контролю / Д. Л. Зима // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право. – 2007. – № 8. – С. 334-339.
3. Кулай, А. В. Актуальні проблеми організації бюджетного процесу в Україні / А. В. Кулай // Економічні науки. – 2010. – Вип. 7 (25). – Ч. 4. – С. 1–9.
4. Басанцов, І. В. Розвиток державного внутрішнього фінансового контролю в умовах ринкової економіки України / І. В. Басанцов // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : зб. доп. X Всеукр. наук.-практ. конф. (22-23 лист. 2013 р., м. Суми) : у 2 т. Т. 1. – Суми : УАБС НБУ, 2013. – С. 85– 88.
5. Лімська декларація керівних принципів аудиту державних фінансів. Керівні принципи аудиту державних фінансів : зб. баз. документів INTOSAI [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.intosai.org>.
6. Хмельков, А. В. Напрями розвитку системи державного внутрішнього фінансового контролю в Україні [Електронний ресурс] / А. В. Хмельков // Державне управління : удосконалення та розвиток. – 2010. – № 1. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duug_2010_1_5.
7. Чугунов, І. Я. Державний внутрішній фінансовий контроль : стратегія розвитку / І. Я. Чугунов, В. М. Федосов // Фінанси України. – 2009. – № 4. – С. 3–12.

Received for publication 23.11.2016

Бібліографічний опис для цитування :

Kolomyuchuk, N. M. The role of the state financial control in the state budget process / N. M. Kolomyuchuk // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 1. – С. 137-141.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

УДК 631.164.23(477)

М. А. Однорог, к. е. н.

ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРЬКОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Анотація. У статті досліджено особливості розвитку механізму фінансування в даний час. Визначено роль інвестиційного забезпечення в сільськогосподарському секторі економіки. Обґрунтовано методику комплексної оцінки механізму фінансування за участю інвесторів України. Аналізуються питання управлінського поліпшення реалізації інвестиційних проектів. Встановлено, що залишаються невирішені питання, які пов'язані із розширенням механізмів міжнародного інвестування ключових галузей економіки. Доведена необхідність залучення коштів іноземних інвесторів для забезпечення інновацій та економічного розвитку.

Ключові слова: фінансування; інвестиційне забезпечення; аграрний сектор; інвестор; інвестиційний проект.

М. А. Однорог, к. э. н.

ИНВЕСТИЦИОННОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ В СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОМ СЕКТОРЕ ЭКОНОМИКИ УКРАИНЫ

Аннотация. В статье исследованы особенности развития механизма финансирования в настоящее время. Определена роль инвестиционного обеспечения в сельскохозяйственном секторе экономики. Обоснована методика комплексной оценки механизма финансирования с участием инвесторов Украины. Анализируются вопросы управленческого улучшения реализации инвестиционных проектов. Установлено, что остаются нерешенные вопросы, связанные с расширением механизмов международного инвестирования ключевых отраслей экономики. Доказана необходимость привлечения средств иностранных инвесторов для обеспечения инноваций и экономического развития.

Ключевые слова: финансирование; инвестиционное обеспечение; аграрный сектор; инвестор; инвестиционный проект.

М. А. Odnorog, Candidate of Economic Sciences

INVESTMENT PROVISION IN THE AGRICULTURAL SECTOR OF UKRAINE

Abstract. The article investigates the features of the financing mechanism's development at present. The role of investment provision in the agricultural sector of the economy is determined. The technique of a comprehensive assessment of the financing mechanism with the participation of the investors of Ukraine is grounded. The questions of the management improvements of the implementation of investment projects are examined. It is established, that there remain some unresolved questions connected with the expansion of the mechanisms of international investment in the key sectors of the economy. The necessity of involving of foreign investors' funds to secure innovations and economical development is proved.

Keywords: financing; investment provision; agricultural sector; investor; investment project.

Актуальність теми дослідження. У період економічного спаду та інтенсивного становлення в Україні принципів ринкового господарювання розв'язання питання щодо формування інвестиційного забезпечення для всіх галузей діяльності є актуальним особливо це стосується сільськогосподарського виробництва. Країни не спроможні вийти з економічної кризи без ефективного використання та залучення іноземних інвестицій, про що свідчить світовий досвід, оскільки інвестиції сприяють як ефективному формуванню ринків товарів і послуг, так і національних інвести-

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

ційних ринків. Як правило, іноземні інвестиції дозволяють вирішувати соціальні проблеми періоду трансформації та сприяють заходам з макроекономічної стабілізації.

Постановка проблеми. Питання забезпечення конкурентоспроможності національної економіки та економічне зростання тісно пов'язані з наданням ресурсів. Основним джерелом економічного зростання є інвестиції. Враховуючи відсутність внутрішніх джерел фінансування, іноземні інвестиції стають основою, яка може зробити значний внесок у технологічне переоснащення виробництва через механізм стійкого економічного зростання, розвиток експортних галузей, заміщення імпорту, підвищення ефективності підприємств. Таким чином, питання про залучення іноземних інвестицій в економіку України є актуальним, у тому числі розширення форм і механізмів міжнародного інвестування ключових галузей економіки, налагодження співпраці з різними типами міжнародних інвесторів.

Залучення інвестицій в аграрний сектор економіки України та диверсифікація форм інвестування на міжнародному рівні відбувається з огляду на нагальні потреби для реалізації розвитку на інноваційній основі, підвищення конкурентоспроможності та технологічної модернізації на світовому ринку. На думку експертів, на сьогодні необхідно мати близько 60 мільярдів доларів іноземних інвестицій для значного прориву в аграрному секторі [8].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання і коло проблем, пов'язаних із процесами залучення іноземних інвестицій, а також дослідження міжнародних інвестиційних механізмів є основними суб'єктами вивчення науковців, серед яких: В. І. Артиш [1], Ю. А. Бабич [2], І. О. Банеєва [3], М. Д. Безуглий [4], П. І. Гаман [5], А. Гончарук [6], М. І. Кісіль [7], Г. Ф. Мазур [8], М. А. Хвесик [10] та інші. Втім, галузеві практичні аспекти цієї проблеми не були достатньо вивчені, в тому числі питання оптимізації форм і механізмів міжнародного фінансування інвестиційного розвитку аграрного сектора економіки України, зважаючи на специфіку його інвестиційної привабливості та ризиків.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Недостатньо вивчено питання оптимізації форм і механізмів міжнародного фінансування інвестиційного розвитку аграрного сектора економіки України, зважаючи на специфіку його інвестиційної привабливості та ризиків.

Постановка завдання. Метою дослідження є розкриття поточної ситуації та проблем, які пов'язані з залученням інвестицій іноземних інвесторів в аграрний сектор економіки України з урахуванням факторів привабливості цього сектора, а також обґрунтування пропозицій щодо механізмів розширеного фінансування реалізації інвестиційних проектів у сільському господарстві за участю інвесторів.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні сільське господарство України є ключовою галуззю з високим рівнем експорту та інвестиційного потенціалу. Його розвиток вимагає сприятливої урядової інноваційної та інвестиційної політики. Підвищення конкурентоспроможності української сільськогосподарської продукції без інновацій не є можливим. Лише за умови цілеспрямованої інноваційної політики, яка базуватиметься на інвестиційній основі, можливе впровадження ринкових реформ і подальша їх реалізація.

Пріоритетом сільськогосподарської політики є збільшення виробництва і підвищення конкурентоспроможності аграрного сектора, збільшення експорту продукції, розвиток інфраструктури ринку, що формує цілісну систему фінансово-кредитної підтримки агропромислового комплексу і т. д. Ці цілі вимагають іноземних інвестицій, які з низки причин в українській економіці знаходяться в дефіциті. Станом на 01.01.2016 р. зовнішні прямі іноземні інвестиції в аграрному секторі України становили 762,2 млн. доларів США, що становить лише 1,6% у загальному обсязі прямих іноземних інвестицій. Сільське господарство тим часом становить 3,4% від експорту сировинних товарів, а аграрний бізнес в цілому 25,6% українського експорту сировинних товарів у 2015 році (табл. 1).

Крім того, можна спостерігати високі темпи зростання експортних показників продукції АПК у 2015 році: експорт зріс на 39,7% порівняно з 2014 [8], що зумовлено фактором зростання інвестиційної привабливості аграрного сектора для іноземних інвесторів.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Таблиця 1

**Обсяги прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу)
в сільському господарстві України, 2011-2016***

Фактори	Роки					
	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Валові обсяги прямих іноземних інвестицій в Україні, млн. доларів США	28421,7	34612,4	39962,0	43201,0	49222,9	53121,4
Іноземні обсяги прямих інвестицій в аграрному секторі, млн. доларів США	546,3	599,3	679,4	729,7	729,3	762,2
Частка прямих іноземних інвестицій в сільськогосподарському секторі, в %	1,8	1,6	1,6	1,5	1,4	1,6

* складено і розраховано згідно з даними Державної служби статистики України

Прогалини в національних правових межах, що регулюють інвестиційну діяльність, фінансові і фондові ринки, політична нестабільність перешкоджають як інвестиційній діяльності в Україні в цілому, так і в сільському господарстві зокрема. Залученню іноземних інвестицій заважали часті зміни законодавства та відсутність надійних гарантій захисту для іноземних інвесторів, високі податкові ставки, неадекватність механізмів управління державних витрат на розвиток і механізми державно-приватного партнерства, незрілість інвестиційної інфраструктури, бюрократія і корупція, невідповідність інвестиційного клімату.

Всесвітня торговельна організація (ВТО) на Світовій доповіді робочої групи – 2016 констатує: Україна знаходиться на 10-му місці в списку найбільш привабливих країн для купівлі землі з потенціалом 1,2 млн. га. [10] Аналітики Світової організації торгівлі (СОТ) відзначають, що міжнародні інвестори готові вкладати в український аграрний сектор, навіть якщо інвестиційний клімат несприятливий. Питання захисту власності на землю створює значні бар'єри для інвестицій в український аграрний сектор.

Державна стратегія розвитку економіки сільського господарства на період до 2020 року серед інших відзначає такі ключові проблеми розвитку аграрного сектора економіки України:

- поганий інвестиційний потенціал держави і більшості суб'єктів аграрного сектора;
- відсутність наявних кредитних коштів для фермерів, щоб покрити розрив у часі між попитом на гроші та часом вигідної ціни для реалізації продукції.

Таким чином, підвищення інвестиційної привабливості аграрного сектора економіки України сприятиме збільшенню міжнародних інвестицій. Вищезгадана стратегія говорить про те, що український сільськогосподарський сектор з виробничим потенціалом, який суттєво перевищує внутрішній попит, є ланкою, яка може стати інструментом зростання для національної економіки та її ефективної інтеграції у світову економіку [4].

Національний сектор сільського господарства становить близько 10% валового внутрішнього продукту (ВВП) країни та забезпечує 95% місцевого населення продуктами харчування, що є одним з найвищих показників у світі [5]. Крім того, український ринок сільськогосподарської продукції має величезні можливості для збільшення і здатний замінити багато імпоротної продукції. За даними Організації Об'єднаних Націй (ООН), Україна є одним з трьох лідерів щодо динаміки сільськогосподарського виробництва (після Бразилії та Росії). Сектор стає ще більш привабливим, якщо врахувати динаміку цін на продукти харчування за останні 10 років як в Україні, так і в світі.

Національний аграрний сектор має тенденцію до збільшення: валова продукція сільського господарства в 2014 році склала 17,6% [8] порівняно з 2013 роком. За січень-липень 2016 року продукція сільського господарства в усіх категоріях порівняно з аналогічним періодом минулого року збільшилася на 14,8%, у тому числі в господарствах – на 23,1% і господарствах населення – на 7%. Останнім часом у сільському господарстві спостерігається зростання обсягів вирощеної продукції за рахунок рекордного врожаю зерна. Частка сільськогосподарського виробництва у ВВП країни також поступово збільшується. У січні-липні 2016 року доходна частина бюджету збільшилась на 19,2% за рахунок виключно фермерів [10]. Український аграрний сектор посідає важливе місце в світі (табл. 2).

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Таблиця 2

Місце АПК України в світовому виробництві та експорті*

Культура	Виробництво / Експорт	Урожай 2015 року, тис. тон	Частка (місце) на світовому ринку
Ячмінь	Виробництво	8,093	6% (4)
	Експорт	1,798	14% (6)
Кукурудза	Виробництво	21,896	2% (6)
	Експорт	12,998	13% (2)
Пшениця	Виробництво	21,122	2% (11)
	Експорт	3,998	2% (9)
Соняшникова олія	Виробництво	2,682	24% (2)
	Експорт	1,898	47% (2)
Соняшник	Виробництво	8,498	22% (3)
	Експорт	198	14% (4)
Рапс	Виробництво	498	2% (7)
	Експорт	058	7% (4)
Соя	Виробництво	1,198	1% (10)
	Експорт	198	1% (8)

* складено автором

Нижче наведено чинники, які приваблюють іноземних інвесторів в аграрний сектор:

– Аграрний бізнес є основною галуззю економіки, де інвестиції та інноваційні проекти реалізуються в рамках програми розвитку інвестиційної та інноваційної діяльності в Україні [3]. Крім того, у серпні 2013 року Кабінет Міністрів України ухвалив рішення про направлення аграрного бізнесу в пріоритетні сектори відповідно до Закону України «Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць» від 06.09.2012 за № 5205-VI [9].

– Високий рівень родючості ґрунту та сприятливі кліматичні умови для вирощування сільськогосподарської продукції. Україна має найбільш придатну для вирощування територію в Європі (32,5 млн. га). Двадцять п'ять відсотків світових запасів чорнозему зосереджені в Україні. М'який клімат України дає фермерам значну конкурентну перевагу [7].

– Експортний потенціал. Сьогодні Україна є світовим лідером в експорті соняшникової олії та ячменю. В останні роки Україна здійснила експорт близько 40-50 млн. тон пшениці і таким чином зміцнила свої позиції в якості основного постачальника пшениці на світовому ринку [1].

– Висока прибутковість українських сільськогосподарських компаній. Українські аграрні холдинги порівняно з іншими світовими, з одного боку, показали більш високу ефективність в основному за рахунок зниження виробничих витрат (дешева робоча сила, низька вартість оренди землі). З іншого боку, ця перевага досягається лише за високого рівня родючості ґрунтів, а не за допомогою нових технологій [2]. Таким чином, існує потенціал для підвищення ефективності на основі залучення нових технологій.

Інвестиційний потенціал аграрного сектора на сьогодні реалізовано не в повному обсязі [5]. Український уряд прагне збільшити рівень іноземних інвестицій у цій галузі. Майже весь аграрний сектор України потребує залучення іноземних інвестицій з метою реконструкції та модернізації галузі – від первинних виробничих процесів у сільському господарстві до отримання кінцевої продукції і доведення її до споживача. Вкрай важливо, щоб підвищилася продуктивність і знизилася втрата, що забезпечить більш глибоку і всебічну переробку сировини з метою значно збільшити кінцевий вихід продукції і поліпшити її споживчі якості. Зниження втрат сільськогосподарської сировини та поглиблення її переробки наявні в різних регіонах і можуть принести значну користь протягом короткого періоду часу, зокрема шляхом створення відносно невеликих компаній, які не вимагають великих іноземних інвестицій і здатні забезпечити короткий період окупності первісних інвестицій з низьким ризиком для іноземних інвесторів.

Сьогодні значні можливості для іноземного інвестора відкриває аграрний сектор економіки України. Адже є потреба у реорганізації інфраструктури аграрного ринку, а саме будівництво на інноваційній основі нових зернохосовищ, сховищ для картоплі, терміналів. Україна має значний

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

потенціал для підвищення врожайності сільськогосподарських культур, промислового виробництва м'яса та молока, яєць, який, на жаль, використовується не в повному обсязі. Проте є ряд малих сільськогосподарських підприємств, на які інвестор навряд чи зверне свою увагу через їх вкрай занедбаний стан. З іншого боку, сільськогосподарський сектор не потребує особливих умов ліцензування. В свою чергу вдосконалення потребує також податковий режим для фермерів. Сукупність даних факторів вимагає розробки та впровадження інвестиційних проектів та пропозицій, які вітчизняні аграрії повинні надати іноземним інвесторам.

Енергозберігаючі технології вирощування сільськогосподарських культур є одним із перспективних напрямів інвестиційної діяльності у сільськогосподарських підприємствах. Вони спрямовані на економію ресурсів, підтримання і поліпшення родючості ґрунтів у разі достатнього рівня прибутковості.

Інвестиційний метод генерації в аграрному бізнесі залежить від обсягу коштів, які потрібні для реалізації інвестиційного проекту.

Венчурний капітал розглядається як інструмент фінансування перспективних компаній. Як правило, ринок венчурного капіталу поділяється на формальний та неформальний. Формальний ринок венчурного капіталу представлений за допомогою венчурних фондів, які приєдналися у вигляді фінансових ресурсів інвесторів. Неформальний ринок венчурного капіталу складається з приватних інвесторів, які вкладають свої гроші в нові і зростаючі малі та середні фірми. У світі таких інвесторів називають «інвесторами-янголами».

Більшість «інвесторів-янголів» – це ті успішні підприємці, які мають великий досвід у власному просуванні бізнесу. Відмінною особливістю їх діяльності є інвестування в ризиковані проекти, які не мають достатньої фінансової підтримки. Іноді «інвестор-янгол» при прийнятті рішення спирається на позитивне враження про проект і впевненість в його успішній реалізації. Таким чином, перед підприємцями, які хочуть успішної реалізації свого проекту, стоїть завдання створити таку впевненість у «інвестора-янгола».

Як правило, «інвестори-янголи» купують меншу частку в компанії, тому що вони хочуть зберегти мотивацію людини до реалізації її проекту.

Суми, які «інвестори-янголи» інвестують, як правило, в діапазоні від 20000 до декількох мільйонів доларів США [6]. Вони роблять ряд інвестицій при виділенні свого капіталу і мінімізують ризики. Для мінімізації ризиків між собою можуть об'єднуватися три або більше «інвесторів-янголів».

У 2015 році «інвестори-янголи» фінансували кошти у великі інформаційні технології (розробка програмного забезпечення і технологій безпеки), фармакології, біотехнології, медичної техніки, сектора послуг. Проекти в автомобільній і авіаційній промисловості, продукції засобів масової інформації. Харчова, фармацевтична і переробна промисловості були також популярні серед «інвесторів-янголів». Дві третини «інвесторів-янголів» розглядали проекти, які реалізуються на території країни, але останнім часом вони все частіше почали вкладати кошти в країнах з великим нереалізованим потенціалом в конкретній області. Ось чому український агропромисловий комплекс може представляти інтерес для цих інвесторів.

Після того, як «інвестори-янголи» вкладають гроші в компанії, авторитет цих компаній зростає і стає легше залучати додаткове фінансування з інших джерел. Крім того частину фінансування «інвестори-янголи» вкладають у компанії з досвідом і навичками управління. Більшість підприємців стверджують, що знання та досвід «інвесторів-янголів» є більш важливим ніж фінанси. За останньою інформацією 80% «інвесторів-янголів» активно беруть участь в управлінні компанією [8].

Основними причинами вкладення інвестицій «інвесторами-янголами» є:

- бажання отримати значні фінансові ресурси (намагаючись збільшити капітал у 7-10 разів протягом 5-7 років);
- влада і задоволення, які «інвестор-янгол» отримує, допомагаючи компанії розвиватися і зміцнювати свої позиції на ринку.

Економічна складова при залученні «інвесторів-янголів» у проекти виглядає таким чином:

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

- «інвестори-янголи» бажають фінансувати бізнес-компанії з високим ризиком і потенціалом зростання;
- «інвестори-янголи» хочуть вкласти невеликі обсяги інвестицій (до 1 млн. доларів США);
- вони інвестують майже у всіх секторах. Утім варто зазначити, що вони насамперед порівнюють потенціал зростання секторів і зупиняють свої рішення на останніх;
- «інвестори-янголи» є більш гнучкими у прийнятті фінансових рішень ніж венчурні капіталісти. У них є власні інвестиційні критерії, широкі інвестиційні горизонти, короткотермінові схвалення, і вони можуть мати більш низький рівень рентабельності;
- фінансування за участю «інвесторів-янголів» дешевше ніж кредитні кошти, так як вони не збільшують боргове навантаження на компанію;
- більшість «інвесторів-янголів» є корисними інвесторами, оскільки вони мають безцінний досвід і готові допомогти компанії зростати;
- фінансовий ринок «інвесторів-янголів» має більш широке поширення у географічному плані ніж на ринку венчурного капіталу;
- фінансування «інвесторів-янголів» має позитивний вплив на компанію в цілому, так як це збільшує її привабливість в очах інших інвесторів;
- «інвестори-янголи» корисні, тому що вони можуть надати компанії кредитні гарантії;
- вони не бояться вкладати кошти в нові компанії, які знаходяться під високим ризиком.

Висновки. Без інновацій не є можливим підвищення конкурентоспроможності української сільськогосподарської продукції. В той же час впровадження ринкових реформ потребує значних інвестицій. На сьогодні пріоритетом сільськогосподарської політики є збільшення експорту продукції, виробництва і підвищення конкурентоспроможності аграрного сектор, розвиток інфраструктури ринку. Все це формує цілісну систему кредитно-фінансової підтримки агропромислового комплексу і т. д.

Збільшенню міжнародних інвестицій сприятиме підвищення інвестиційної привабливості аграрного сектора економіки України. Потребує реконструкції та модернізації майже весь аграрний сектор України – від первинних процесів у виробництві у сільському господарстві до отримання продукції і доведення її до кінцевого споживача. Одним з перспективних напрямів інвестиційної діяльності у сільськогосподарських підприємствах є розширення енергозберігаючих технологій вирощування сільськогосподарських культур.

Реалізація вищевказаних заходів на макrorівні разом з управлінським поліпшенням інвестиційних проектів, розширенням різного роду механізмів і форм інвестиційного забезпечення буде залучати кошти іноземних інвесторів для забезпечення інновацій та економічного розвитку, підвищення конкурентоспроможності вітчизняної сільськогосподарської галузі на світових ринках.

Література

1. Артиш, В. І. Особливості органічного агровиробництва в концепції сталого розвитку АПК України / В. І. Артиш // Економіка України. – 2012. – № 7. – С. 19–23.
2. Бабич, Ю. А. Кредитування аграрного сектору економіки у розвинутих країнах світу / Ю. А. Бабич // Економіка України. – 2012. – № 4. – С. 155–161.
3. Банева, І. О. Організаційно-економічний зміст та структура адаптивного механізму в трансформаційний період розвитку сільськогосподарських підприємств / І. О. Банева // Ефективна економіка. – 2012. – № 5–34.
4. Безуглий, М. Д. Стан, основні тенденції розвитку сільського господарства України протягом 2011 року та напрями розвитку в 2012 р. / М. Д. Безуглий, С. М. Кваша // Економіка України. – 2012. – № 4. – С. 3–13.
5. Гаман, П. І. Державний вплив на функціонування інвестиційного ринку в Україні / П. І. Гаман // Інвестиції : практика та досвід. – 2011. – № 23. – С. 84–86.
6. Гончарук, А. Науково-практичні аспекти прийняття варіативних інвестиційних рішень / А. Гончарук // Економіка України. – 2011. – № 6. – С. 78–85.
7. Кісіль, М. І. Стратегічні напрями інвестиційного забезпечення розвитку сільського господарства / М. І. Кісіль // Економіка України. – 2012. – № 9. – С. 36–39.
8. Мазур, Г. Ф. Удосконалення механізму державного регулювання та стимулювання розвитку агропромислового виробництва / Г. Ф. Мазур // Економіка України. – 2015. – № 2. – С. 21–25.
9. Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць : Закон України від 06.09.2012 р. № 5205-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 32. – 410 с.
10. Хвесик, М. А. Інвестиційне забезпечення розвитку зрошуваного землеробства в Україні / М. А. Хвесик, Л. В. Левковська, В. М. Мандзик // Економіка АПК. – 2016. – № 3. – С. 5-14.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ**References**

1. Artysh, V. I. (2012). Osoblyvosti orhanichnoho ahrovyrobnytstva v kontseptsii staloho rozvytku APK Ukrainy [Features of organic agricultural production in the concept of sustainable development of agriculture in Ukraine]. *Ekonomika Ukrainy*, 7, 19–23. [in Ukrainian].
2. Babysh, U. A. (2012). Kredytuvannya ahrarynoho sektoru ekonomiky u rozvynutykh krayinakh svitu [Lending to the agricultural sector in the developed world]. *Ekonomika Ukrainy*, 4, 155–161 [in Ukrainian].
3. Banyeva, I. O. (2012). Orhanizatsiyno-ekonomichnyy zmist ta struktura adaptivnoho mekhanizmu v transformatsiynnyy period rozvytku sil'skohospodars'kykh pidpryyemstv [Organizational-economic content and structure of adaptive mechanism in the transformation period of development of agricultural enterprises]. *Efektivna ekonomika*, 5, 5–34 [in Ukrainian].
4. Bezuhlyy, M. D. (2012). Stan, osnovni tendentsiyi rozvytku sil'skoho hospodarstva Ukrainy protyhom 2011 roku ta napryamy rozvytku v 2012 r. [The status, main trends in the development of agriculture in 2011 and trends in 2012]. *Ekonomika Ukrainy*, 4, 3–13 [in Ukrainian].
5. Haman, P. I. (2011). Derzhavnyy vplyv na funktsionuvannya investytsiynoho rynku v Ukraini [State influence towards the functioning of the investment market in Ukraine]. *Investytsiyyi : praktyka ta dosvid*, 23, 84–86 [in Ukrainian].
6. Honcharuk, A. (2011). Naukovo-praktychni aspekty pryynyattya variatyvnykh investytsiynykh rishen' [Scientific and practical aspects of making the variable investment decisions]. *Ekonomika Ukrainy*, 6, 78–85 [in Ukrainian].
7. Kisil', M. I. (2012). Stratehichni napryamy investytsiynoho zabezpechennya rozvytku sil'skoho hospodarstva [Strategic directions of investment development of agriculture]. *Ekonomika Ukrainy*, 9, 36–39 [in Ukrainian].
8. Mazur, G. F. (2015). Udoskonalennya mekhanizmu derzhavnogo rehulyuvannya ta stymulyuvannya rozvytku ahro-promysloвого vyrobnytstva [Improving the mechanism of state regulation and stimulation of development of agricultural production]. *Ekonomika Ukrainy*, 2, 21–25 [in Ukrainian].
9. Pro stymulyuvannya investytsiynoyi diyal'nosti u pryoritetnykh haluzyakh ekonomiky z metoyu stvorennya novykh robochyykh mist' [On stimulation of investment activity in priority industries to create new jobs]. Zakon Ukrainy vid 06.09.2012 r. № 5205-VI (2013). *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy*, 32, 410 [in Ukrainian].
10. Khvesyuk, M. A. (2016). Investytsiynе zabezpechennya rozvytku zroshuvanoho zemlerobstva v Ukraini [Investment support for the development of irrigated agriculture in Ukraine]. *Ekonomika APK : mizhnarodnyy naukovo-vyrobnychyy zhurnal*, 3, 5 – 14 [in Ukrainian].

Надійшла 27.10.2016

Бібліографічний опис для цитування :

Однорог, М. А. Інвестиційне забезпечення у сільськогосподарському секторі економіки України / М. А. Однорог // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 1. – С. 142-148.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

UDC 658.14:658.265

V. V. Perevozniuk, Candidate of Economic Sciences

THEORETICAL ASPECTS OF AFFORDABILITY OF WATER SUPPLY AND DRAINAGE SERVICES FOR THE PUBLIC

Abstract. The article discusses the essence of financial affordability of water supply and sewage to the public on the basis of its criteria used by international organizations and domestic realities of the financial system functioning. The author determines the main indicators of financial affordability of these services and shows their impact on the enterprises financial state and quality of services.

Keywords: financial affordability; financial resources; income; tariff; water supply and sewage.

В. В. Перевознюк, к. е. н.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВОЇ ДОСТУПНОСТІ ПОСЛУГ ВОДОПОСТАЧАННЯ ТА ВОДОВІДВЕДЕННЯ ДЛЯ НАСЕЛЕННЯ

Анотація. У статті розглянуто сутність фінансової доступності послуг водопостачання і водовідведення для населення з урахуванням критеріїв доступності, що використовуються світовими організаціями та вітчизняних реалій функціонування фінансової системи. Виокремлено основні індикатори фінансової доступності даних послуг й показано їх вплив на фінансові результати діяльності підприємств та якість послуг.

Ключові слова: фінансова доступність; фінансові ресурси; доходи; тариф; водопостачання та водовідведення.

В. В. Перевознюк, к. э. н.

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ФИНАНСОВОЙ ДОСТУПНОСТИ УСЛУГ ВОДОСНАБЖЕНИЯ И ВОДООТВЕДЕНИЯ ДЛЯ НАСЕЛЕНИЯ

Аннотация. В статье рассмотрено сущность финансовой доступности услуг водоснабжения и водоотведения для населения с учетом критериев доступности, используемых мировыми организациями и отечественных реалий функционирования финансовой системы. Выделены основные индикаторы финансовой доступности данных услуг и показано их влияние на финансовые результаты деятельности предприятий и качество услуг.

Ключевые слова: финансовая доступность; финансовые ресурсы; доходы; тариф; водоснабжения и водоотведения.

Urgency of the research. In recent years in Ukraine, the reforms in all sectors of the national economy have been aimed in European integration direction to ensure economic growth and a positive image in the international community. Water supply and sewerage sector is no exception. It is undergoing major changes towards the establishment of economically justified price rates for water supply and drainage and improvement of the institutional and normative basis for a public-private partnership in the field. However, in the circumstances of rising unemployment, inflation and falling real incomes (which is largely due to social and political instability and military actions in Eastern Ukraine) the issue of affordability of water supply and drainage services for the citizens is being exacerbated.

Target setting. There is a necessity in an in-depth study of the theoretical foundations of affordability in order to define the nature of the concept, taking into account international experience and peculiarities of economic development in Ukraine. This will facilitate a thorough analysis of the impact of affordability indicators on the financial results and effective management decisions at the macro and micro level.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Actual scientific researches and issues analysis. The issue of affordability of water supply and drainage services has been investigated in the works of these Ukrainian scientists: O. Babak, O. Povagnyy, V. Poluyanov, O. Romaniuk, M. Zabashtansky and many others. However, researchers generally do not focus on the nature of this concept, by examining only its certain aspects that may be considered indicators of affordability.

Uninvestigated parts of general matters defining. In Ukrainian scientific literature, the concept of accessibility is often understood literally, based on semantic meaning, abstracting from its actual content. Its fragmented use in legislative documents [1] and scientific literature [2, p. 17] is an example of this. The concept of affordability is absent altogether. Therefore, the issue of defining the nature and indicators of affordability of water supply and drainage services to the public and its impact on the financial results of enterprises gains particular relevance.

The research objective. The main objective of the scientific research is the theoretical interpretation of the nature of 'affordability of water supply and drainage services', and definition of its indicators and impact on financial results of enterprises and service quality.

The statement of basic materials. O. Romanyuk is the Ukrainian financier, who has investigated the issues of affordability of water supply and drainage services most profoundly. Noteworthy is that the author outlines economic, political and social aspects of affordability as the broad essence of its definition. This is the price rates for services, which would provide financial stability to enterprises and would be acceptable to society from the economic, political and social standpoints. Whereas affordability in a narrow sense – is the economic accessibility, which lies in setting the price rates that allow citizens to attain the necessary volume of water supply and drainage services, without reducing the rest of the budget of essential expenses (assuming set level of budgetary restrictions for a household) [3, p. 15-16].

In the international practice, affordability of water supply and drainage services is measured by the criterion of affordability, which is the maximum share of income that households are willing to spend to purchase these services. Various international organizations distinguish the following levels of affordability:

1. OECD – services are affordable, if the fees do not exceed 1.5% of household income, and expensive if the costs increase to 3-5%;
2. The World Bank and the European Bank for Reconstruction and Development – Average payment amount should be no more than 4% of household income;
3. EPA and the United States of America – a household with average income should spend no more than 2-2.5% of their income before taxes on water supply and drainage services [2, p. 18].

Based on the definition of economic affordability of O. Romanyuk and international experience of defining affordability, we can consider the affordability of water supply and drainage services for the public, the main criterion of which is household incomes. They are directly proportional to the level of affordability of water supply and drainage services for the public: the higher they are (with constant price rates, other household spending, and other factors), the greater the affordability (the larger amount of services people can afford), and vice versa. If the level of income declines, the affordability of the services decreases as well. Thus, such affordability is directly related to household income.

Herewith, in our opinion, it is necessary to distinguish another important indicator that inversely affects the affordability of water supply and drainage services with other factors constant – a price rate. Increasing its amount reduces the affordability of services (if the cost of services increases, their consumption decreases) and reducing it, by contrast, increases the willingness of citizens to consume more services.

Therefore, the affordability of water supply and drainage services for the public – is the value of household income that allows citizens to consume the desired amount of water supply and drainage services at an adequate quality, at a constant price rate, not hindering the consumption of other goods and services. That is the main indicators of affordability of afore-mentioned services are the level of household income and the price rate.

Theoretically, water supply and drainage services are paramount for the citizens and have no substitutes, so the demand is inelastic relative to prices. Even in a depressed economy, people (whose

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

income decreases) are inclined to reduce the expenses on luxury and durable goods rather than on essential commodities. However, for businesses – service providers that are natural monopolists, it is disadvantageous increase or decrease prices. John. K. Galbraith, who thoroughly examined the factors of changing market conditions and the behaviour of economic entities, said, "...with a decrease in demand combined with a decrease in elasticity, which is the result of depression, there is a special reason for price rigidity caused by the existence of monopoly power" [4, p. 637]. That is why in conditions of stagnation, one should not expect a significant reduction in consumption of services.

However, this situation in practice goes beyond economic law and is possible only in a perfect water consumption system that, in our opinion, is a set of elements, implementation of which ensures effective formation and use of financial resources of water supply and drainage companies. Among the elements are: offering water to the population at economically justified price rates; strong culture, high consumer awareness concerning the necessity of conserving water resources, and responsibility for timely payment for services rendered; profitability and development of enterprises; financing investments in order to maintain high quality of services; liberal policies of state financial support in the field; favourable legislative and institutional framework for the development of water supply and drainage enterprises finance, as well as transparency of their activities, etc.

In Ukraine, the situation is opposite to the one mentioned above. Price rate for water supply services is not economically justified; a number of benefits that reduce the actual service fees; enterprises are experiencing a deep financial crisis. Moreover, inadequate legislation, weak institutional framework, lack of transparency in enterprise activities make it impossible to develop advanced methods of financing economic entities in the field. The weaknesses also include wasteful use of water due to the inefficiency of price rate formation and national mentality. The psychology of a significant number of Ukrainians allows using services without paying for them. This remnant has remained from the Soviet era, when public services were provided for free or at a negligible cost, while their actual cost the state transferred to companies in the form of non-cash subsidies.

At present, water consumption in Ukraine can be characterized as excessive and wasteful. This is facilitated by the practice of non-payment by the population and the lack of minimum standards of water use. Therefore, the potential of reducing water consumption is high. Purchasing these services, consumers make decision based on their income and the price rates, which may force citizens to reduce (up to the minimum required level) or increase consumption, in case of increase or decrease in their incomes and prices for services.

It is a question of public's paying capacity and willingness to pay for services. This could affect the volume of realization, and therefore – the financial results of water and sewerage companies. The decline in purchasing power has a negative impact on the financial results of afore-mentioned entities because it involves the emergence of non-payment, or reduction in consumption of services. As a result, companies experience growing deficit of working capital and increased reserve for doubtful debts. In other words, companies are at risk of not receiving the amount of financial resources that is necessary to carry out their main activities, and possibly experience losses if the trend of underfunding companies remains in the near future.

In a democracy, the socio-political factor has a great impact on the affordability of water supply and drainage services for the public. We know that the key to winning the election and the voters' support is drafting and implementing preferential social policy strategies, which in this area manifest in giving benefits to pay for services, the effect of which on affordability is the same as that of income. Let us consider how an increase or decrease in affordability of the water supply and drainage services affects the financial results of the enterprises (Fig. 1).

As shown in Fig. 1, increasing income (and/or benefits) or decreasing the price rate for services could lead to increased affordability of services for the public, as citizens are able to purchase a greater amount of them. This shall also positively affect the financial performance of enterprises, as the increase in services realization will thereby increase the revenue and net profit of service providers. Thus, the released financial resources can be directed toward investments in modernization of water supply and drainage systems. Accordingly, the quality of services will improve as well. In the event that the amount of service consumption by citizens does not increase along with higher levels of their

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

income or lower rates for services, the savings will increase, which when converted into investment could increase potential economic growth at the macro level.

Nevertheless, the increasing affordability could have negative consequences for the society: citizens, getting water at reduced rates or using other benefits to pay for services are inclined to waste water; enterprises may not use the received additional financial resources to invest and spend them improperly, resulting in reduced quality of services. This situation threatens strategic depletion of water resources and aggravation of financial crisis at water and sewerage companies in Ukraine.

Reduction (or lack) of benefits, lower incomes or increased price rates can reduce the affordability of water supply and drainage services for the public, which also has positive and negative aspects. The positive ones include water conservation (through reduction in its consumption) and, thus, stimulation of financial management improvement in the company (development of cost-effective energy and water consumption methods). The negative aspects: increase in non-payments by the citizens, many of whom will not be able to pay for services in conditions of declining income or growing rates (about 80% of Ukrainians live below the poverty line [5]); leaching of working capital in companies makes it impossible to invest in reconstruction and in renewal of fixed assets; the companies are ill-suited for receiving loans and the practice of their permanent underfunding could worsen the financial position of the companies.

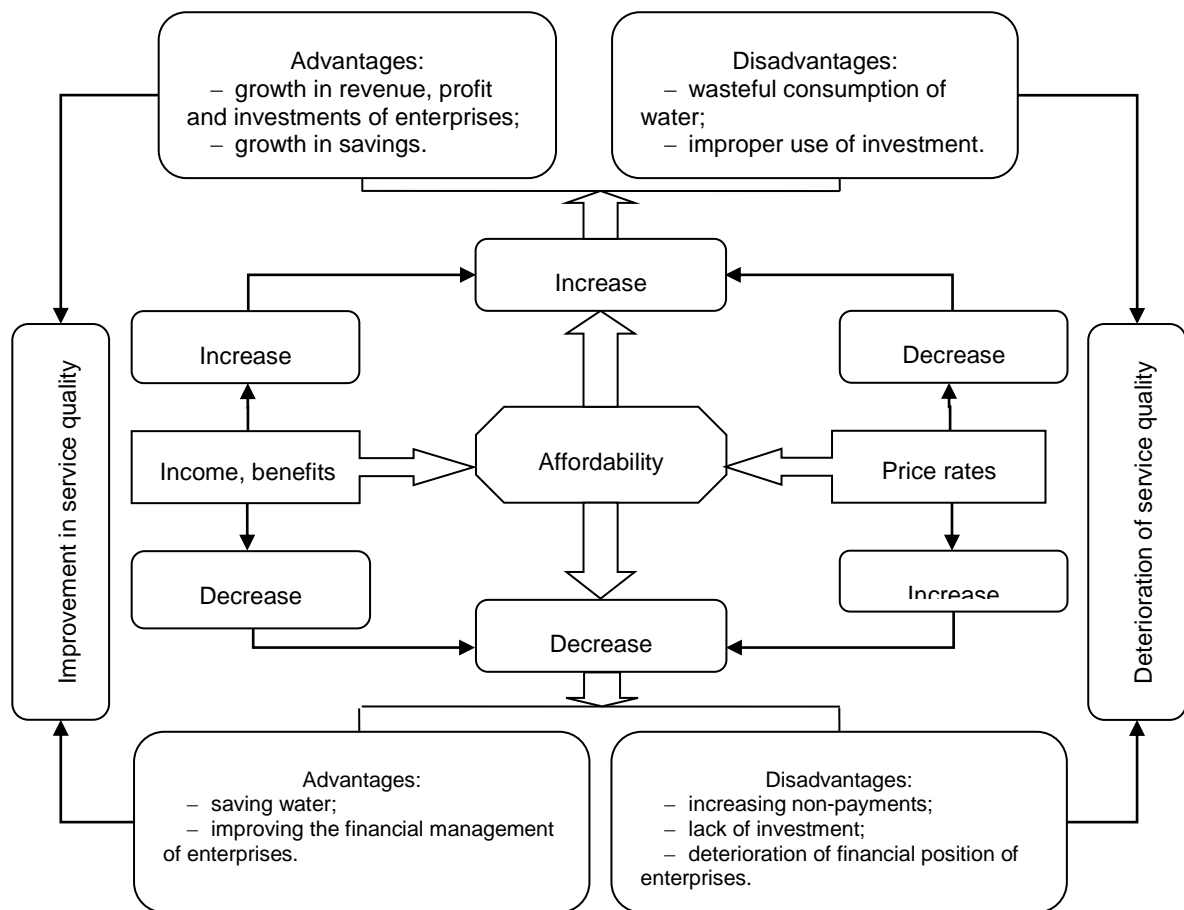

Fig. 1. Indicators of water supply and drainage services affordability and the main advantages and disadvantages of its increase or decrease

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Conclusions. The affordability of water supply and drainage services represents a level of household income, which allows citizens to utilize the desired amount of quality services at a certain price rate, without hindering the consumption of other goods and services. Both reduction and increase of its main indicators has dual advantageous and disadvantageous properties, leading to improvement or deterioration in the financial performance of companies and the quality of services. Verifying theoretical propositions on practice, providing comprehensive analysis of affordability of water supply and drainage services (including its relationship with macroeconomic indicators) and developing a valid mechanism of effective management require further research.

References

1. Kontseptsiia tsinoutvorennia u sferi zhytlovo-komunalnykh posluh : Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 28.12.2007 r. № 1324/2007 [Conception of municipal services price forming : Resolution of the President of Ukraine from December 28, 2007 № 1324/2007]. Retrieved from : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1324/2007/print1478165829231945>. [in Ukrainian].
2. Rehuliatorna reforma u zhytlovo-komunalnomu hospodarstvi : analitychna dopovid (2005) [Regulator reform in the municipal economy : analytical report]. – Kyiv : International Centre for Policy Studies. [in Ukrainian].
3. Romaniyk, O. (2004). Sotsialni naslidky rynkovykh peretvoren v sferi vodopostachannia ta vodovidvedennia. [The social consequences of market reforms in the field of water supply and sewage]. – Kyiv : K.I.S. [in Ukrainian].
4. Hэлbreйт, Dzh. K. (2008). Novoe yndustrialnoe obshchestvo. Yzbrannoe [New Industrial State. Favorites] (Alabyev, P.A., Batasov, S.A., Vasiliev, I.Y. Grebeshkova, E.A. Trans. Ed. Filatov, I.V.). Moscow : Eksmo [in Russia].
5. Fenomen ukrainskoi bidnosti [Ukrainian poverty phenomena]. Retrieved from : <http://www.psv.org.ua/arts/Tema/view-2844.html> [in Ukrainian].

Література

1. Концепція ціноутворення у сфері житлово-комунальних послуг : Указ Президента України від 28.12.2007 р. № 1324/2007 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : – <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1324/2007/-print1478165829231945>.
2. Регуляторна реформа у житлово-комунальному господарстві (Аналітична доповідь до проекту «Програма розробки політики» // Регуляторна реформа у житлово-комунальному секторі України) – 2005 : Міжнародний центр перспективних досліджень, 59 с.
3. Романюк, О. Соціальні наслідки ринкових перетворень в сфері водопостачання та водовідведення / Ольга Панасівна Романюк. – К. : К.І.С., 2004. – 68 с.
4. Гэлбрейт, Дж. К. Новое индустриальное общество. Избранное / Дж. К. Гэлбрейт; [пер. с англ. П. А. Алабьев, С. А. Батасов, И. Ю. Васильев, Е. А. Гребешкова]; под. научн. ред. И. В. Филатова. – М. : Эксмо, 2008. – 1200 с.
5. Феномен української бідності [Електронний ресурс]. – Режим доступу : – <http://www.psv.org.ua/arts/Tema/view-2844.html>.

Received for publication 28.11.2016

Бібліографічний опис для цитування :

Perevozniuk, V. V. Theoretical aspects of affordability of water supply and drainage services for the public / V. V. Perevozniuk // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 1. – С. 149-153.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

УДК 330.59:332.122(1-77)(477)

А. М. Ревко, к. е. н.

**ДЕТЕРМІНАНТИ ФОРМУВАННЯ РІВНЯ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ
РЕГІОНІВ УКРАЇНИ**

Анотація. Досліджено соціально-економічну сутність поняття «рівень життя». Проаналізовано структуру грошових доходів домогосподарств України як каталізатора високого рівня життя. Розглянуто основні фактори, які впливають на формування рівня життя населення регіонів України в умовах трансформаційних змін та входження України в міжнародний (європейський) освітній та науковий простори. Встановлено, що для вирішення соціально-економічних проблем суспільства та підвищення рівня життя необхідно розвивати соціальне підприємництво.

Ключові слова: рівень життя; соціальне підприємництво; грошові доходи; достаток; культура споживання.

А. Н. Ревко, к. э. н.

**ДЕТЕРМИНАНТЫ ФОРМИРОВАНИЯ УРОВНЯ ЖИЗНИ НАСЕЛЕНИЯ
РЕГИОНОВ УКРАИНЫ**

Аннотация. Исследована социально-экономическая сущность понятия «уровень жизни». Проанализирована структура денежных доходов домохозяйств Украины как катализатор высокого уровня жизни. Рассмотрены основные факторы, которые влияют на формирование уровня жизни населения регионов Украины в условиях трансформационных изменений и вхождение Украины в международное (европейское) образовательное и научное пространства. Установлено, что для решения социально-экономических проблем общества и повышения уровня жизни необходимо развивать социальное предпринимательство.

Ключевые слова: уровень жизни; социальное предпринимательство; денежные доходы; достаток; культура потребления.

А. М. Revko, Candidate of Economic Sciences

DETERMINANTS OF THE STANDARD OF LIVING IN REGIONS OF UKRAINE

Abstract. The article is devoted to the socio-economic essence of "standard of living". The author analyzes the structure of money incomes of households in Ukraine as a catalyst of the high standard of living. The basic factors that influence on the formation of living standards in regions of Ukraine in transformational changes and entry of Ukraine into the international (European) educational and scientific spaces are examined. It was found that to solve social and economic problems of society and to improve of living standards is necessary to develop social entrepreneurship.

Keywords: standard of living; social entrepreneurship; money income; wealth; culture of consumption.

Постановка проблеми. Рівень життя є матеріальною основою, яка не тільки забезпечує якісний людський розвиток, але й дає змогу обирати напрямок цього розвитку. Він характеризує економічні можливості населення задовольняти свої матеріальні, культурні та соціальні потреби за рахунок придбання благ та послуг. Проблема дослідження рівня життя для України є надзвичайно актуальною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В останній час дослідженням цієї проблеми в Україні займається значне коло науковців, серед них такі провідні вчені в соціально-економічній сфері, як О. Богуцький, В. Мандибура, Е. Лібанова, Т. Кір'ян, І. Гнибіденко, А. Колот та інші.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Незважаючи на значну кількість наукових досліджень із проблеми рівня життя, вона не втратила своєї актуальності в науковому плані й потребує розробки ефективних практичних рекомендацій щодо забезпечення реального підвищення рівня життя населення України. Виникає об'єктивна потреба в дослідженні процесів формування рівня життя населення регіонів України, оскільки він забезпечує можливості населення задовольняти свої матеріальні (їжа, одяг, житло тощо), культурні (відвідування театрів, кіно, клубів, купівля книг, комп'ютерів, творів мистецтва тощо) і соціальні (медичне обслуговування, освіта тощо) потреби за рахунок придбання благ і послуг.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження основних факторів, які детермінують формування сучасного рівня життя населення в умовах трансформаційних змін та входження України в міжнародний (європейський) освітній та науковий простори.

Виклад основного матеріалу. Рівень життя населення - це узагальнене комплексне поняття, яке характеризується багатоаспектною компонентною структурою. Серед сучасних українських дослідників панує погляд на рівень життя у вузькому та широкому розумінні.

Так, О. Богущкий пропонує розрізнити категорію у вузькому розумінні – для відображення лише особистих потреб людей; у широкому – фактичного рівня споживання матеріальних, духовних та соціальних благ і послуг, міру задоволення раціональних потреб. Особисті потреби є однією з вихідних категорій у процесі аналізу життєвого рівня, які вирізняють особистість від інших у плані фізичному, інтелектуальному та соціальному. Джерелом їх задоволення є доходи населення [1, с. 43].

В. О. Мандибура рівень життя в широкому розумінні вважає сукупністю відносин та умов, що визначають життя, працю, побут й інтелектуально-культурний розвиток людей, характеризує досягнутий у суспільстві за певний проміжок часу ступінь задоволення різноманітних потреб населення (не лише фізичних, а й соціальних, інтелектуальних, духовних), а також визначає та оцінює реальні економічні джерела та соціально-правові гарантії забезпечення життєдіяльності населення [2, с. 18].

Потреби постійно змінюються в силу їх безмежності і здатності до розширення. В якості обмежувача можуть виступати умови та ресурси, які формують можливості їх задоволення, виходячи із ситуації, яка складається на ринку товарів і послуг, доходів населення [3, с. 83].

На основі узагальнення різноманітних підходів рівень життя можна визначити як складну соціально-економічну категорію, яка містить цілу гаму соціальних та економічних відносин, що виявляють розвиток потреб населення, ступінь їх задоволення шляхом забезпечення певного рівня доходу, споживання матеріальних та нематеріальних благ і послуг на конкретно взятій території та формування умов для розширеного відтворення людського потенціалу.

Розв'язання проблем соціально-економічного зростання як країни в цілому, так і її складових регіонів, зокрема, знаходиться в прямій залежності від політики доходів і відповідної динаміки рівня заробітної плати як основного джерела інвестицій у людський розвиток. Саме доходи громадян являються каталізатором високого рівня життя.

У структурі доходів населення домінують завжди є заробітна плата. Вона є головним джерелом доходів місцевих бюджетів, це можливість прояву територіальною громадою своїх важелів впливу на детінізацію заробітної плати. Вона залишається головним джерелом грошових доходів домогосподарств та має нестійку тенденцію протягом 2010-2015 рр. (табл. 1).

Другим, за важливістю, джерелом доходів домогосподарств є соціальні трансфери (пенсії, стипендії, допомоги, пільги, субсидії та компенсаційні виплати, надані готівкою), які протягом періоду, що аналізується, мали тенденцію до зменшення. У домогосподарствах без дітей даний показник зменшився з 38,4% у 2010 році до 37,8% у 2015 році. Вагому частку в структурі доходів займають пенсії. Це пов'язано з тим, що в Україні в 2010 році на десять працюючих громадян припадало дев'ять пенсіонерів.

Низькі доходи для більшості сімей з дітьми є визначальним чинником їх відторгнення від багатьох сфер життя. Так, попри те, що в Україні послуги середніх освітніх закладів та послуги з охорони здоров'я в державних установах де юре надаються безоплатно, забезпечення процесів навчання або лікування необхідними товарами (зошити, ручки, ліки, медичне обладнання), оплата

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

лабораторних досліджень, процедур тощо лягає на плечі споживачів цих послуг і de facto обмежується їх матеріальною спроможністю.

Якщо порівняти структуру грошових доходів сільських та міських домогосподарств, то спостерігається суттєве перевищення частки доходів від зайнятості у останніх у 2015 році – на 17,0 %. Питома вага пенсій та соціальних виплат переважає у сільських домогосподарствах відповідно на 3,6 % та 1,2 %.

Таблиця 1

**Структура грошових доходів домогосподарств України у 2010-2015 рр.
(у середньому за місяць у розрахунку на одне домогосподарство, відсотків)**

	Домогосподарства без дітей		Домогосподарства з дітьми		У міських поселеннях		У сільській місцевості	
	2010	2015	2010	2015	2010	2015	2010	2015
Оплата праці	46,6	44,9	60,8	61,9	58,0	58,0	38,9	41,0
Доходи від підприємницької діяльності та самозайнятості	4,4	4,4	9,8	8,1	7,2	6,5	5,7	5,3
Доходи від продажу сільськогосподарської продукції	3,7	4,0	3,9	3,6	0,5	0,5	13,2	11,5
Доходи від власності (дивіденди від акцій та інших цінних паперів, відсотки по вкладах, доходи від здачі в оренду нерухомості тощо)	0,8	1,7	0,5	0,7	1,0	0,3	1,9	3,4
Пенсії	36,9	36,2	11,6	9,7	23,6	22,8	30,0	26,4
Стипендії	0,9	0,8	0,5	0,5	0,8	0,8	0,5	0,5
Допомоги, пільги, субсидії та компенсаційні виплати, надані готівкою	0,6	0,8	5,3	7,0	2,3	3,3	4,2	4,5
Грошова допомога від родичів та інших осіб	4,7	5,7	5,6	6,6	5,4	6,4	4,5	5,4
Аліменти	0,0	0,1	0,6	0,6	0,4	0,3	0,1	0,2
Інші грошові доходи	1,0	1,4	0,7	1,3	0,8	1,1	1,0	1,8
Грошові доходи	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Джерело: складено за [4, с. 192, 196; 5, с. 201, 205, 213]

Природним в умовах сповільнення економічного зростання є наближення питомої ваги надходжень від оплати праці та соціальних трансферів. Водночас слід зазначити, що із заробітної плати здійснюються обов'язкові відрахування (податки та внески до державних страхових фондів) у середньому на рівні 20% від бруто-доходу. Стає очевидним, що в бюджетах домогосподарств джерелом доходів переважно є вже не заробітна плата, а доходи у вигляді пенсій, стипендій, соціальної допомоги. За умов економічної депресії таке співвідношення, імовірно, відіграло позитивну роль у збереженні загальної динаміки доходів, а отже, і споживчого попиту, проте у стратегічному вимірі воно фактично дестимулює людський розвиток та укорінює соціальне споживацтво.

Рівень життя залежить від різноманітних факторів, починаючи від території, де проживає населення, тобто географічних чинників, і закінчуючи загальною соціально-економічною та екологічною ситуацією, а також станом політичних відносин у країні. На рівень життя тією чи іншою мірою може впливати і демографічна ситуація, і житлово-побутові та виробничі умови, обсяг і якість споживчих товарів. Усі найбільш значущі фактори І. Колінченко поєднує в такі групи [6]:

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

політичні фактори; економічні фактори; соціальні фактори; науково-технічний прогрес; екологічні чинники.

Більш широко чинники впливу на рівень життя визначає І. Проніна, до яких вона включає інституціональні (держава), неекономічні (природно-кліматичні, національно-етнічні, історичні) і значну групу економічних чинників [7, с. 6].

Серед усіх чинників найбільш сильний вплив на рівень життя населення справляють економічні чинники, до яких належать наявність економічного потенціалу в країні, можливості для його реалізації, величина національного доходу тощо. Рівень життя населення залежить від економічного потенціалу і значною мірою визначається величиною ВВП і структурою його використання. Джерелом підвищення рівня життя населення є зростання національного доходу, який являє собою частину сукупного суспільного продукту після відрахування витрачених у процесі виробництва засобів праці і матеріальних витрат, тобто новостворену вартість.

Інституціональні чинники охоплюють форми власності й організації суспільного життя, законодавчу базу та систему державного управління, які безпосередньо впливають на рівень життя населення, оскільки визначають характер розподілу створеного національного доходу, соціально-економічні права та гарантії людини, форми соціальної підтримки та захисту.

Нині, на нашу думку, для вирішення соціально-економічних проблем суспільства та підвищення рівня життя необхідно розвивати соціальне підприємництво. Оскільки, соціальне підприємництво допомагає вирішити проблеми безробіття, соціальної незахищеності, громадянської активності, знижує навантаження на місцеві бюджети у вирішенні соціальних проблем, є важливим джерелом економічного розвитку регіонів. Головна місія соціального підприємництва – приносити користь громаді, шляхом вирішення соціальних проблем та підвищувати якість життя населення.

На рівень життя здійснюють вплив і соціально-демографічні чинники: рівень освіти та професійної підготовки; економічна активність населення; кількість членів домогосподарств, у тому числі, кількість працюючих та утриманців; стан здоров'я тощо.

В умовах трансформаційних змін та входження України в міжнародний (європейський) освітній та науковий простори сучасний рівень життя населення значною мірою детермінують такі фактори, як освіта, наука та наукова діяльність. Вибір Україною інноваційної моделі розвитку передбачає, що головну роль джерела довготривалого економічного зростання відіграють наукові надбання та їх технологічні застосування. Спроможність країни до створення знань, їх розповсюдження та ефективного використання стають в економіці знань основними факторами зростання поряд з традиційними джерелами - інвестиціями та людськими ресурсами.

Можна стверджувати, що побудова в Україні економіки знань у середній та віддаленій перспективі чинитиме помітний вплив на рівень життя українського населення. Керуючись парадигмою європейської інтеграції, в Україні мають бути створені всі умови для подолання існуючого економічного і технологічного розриву з країнами - членами ЄС. Забезпечення реального впливу науки та інновацій на економічне зростання передбачає безперервне удосконалення технологій, постійне навчання розробників, розвиток підприємницької діяльності, інноваторів та користувачів нових технологій, залучення освіти до процесу оновлення знань.

На рівень життя впливають і культурологічні чинники, які значною мірою обумовлюють потреби, норми і структуру споживання.

Науковці Інституту демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи НАН України стверджують, що саме рівень життя населення має значний вплив на модернізаційні процеси в трансформаційній економіці. Однак, серед проблем, що перешкоджають реалізації позитивних впливів рівня життя населення на модернізаційні процеси, можна виділити дві основні, принципово важливі моменти: трансформація моделі споживання, що сьогодні не наближується до ознак модернізованого суспільства, та низький інвестиційний потенціал населення, що гальмує економічні процеси. Основна проблема полягає в тому, як вплинути не тільки на фінансову сторону життєдіяльності домогосподарств, а й на їхні психологічні настанови. Адже саме вони формують бачення моделі споживання, схильність до ощадливості.

Сучасна модель споживання, що складалася в суспільстві впродовж двох останніх десятиріч, виглядає викривленою як з точки зору корисності для споживача, так і з погляду впливу на ефе-

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

ктивність функціонування національної економічної системи [8, с. 440]. Основна причина полягає у низькій платоспроможності населення та вимушеному виборі такої моделі споживання, яка могла б задовольняти основні потреби за обмежених ресурсів.

Одне з центральних місць у системі оцінки матеріального добробуту населення займають показники доходів і витрат. Рівень витрат населення має ірраціональну структуру та свідчить про низьку платоспроможність громадян країни. У середньому одне домогосподарство нині понад 50% сукупних витрат спрямовує на харчування. Натомість, неспоживчі сукупні витрати, які є головним джерелом інвестицій у людський розвиток, складають лише близько десятої частини сукупних витрат.

Внаслідок низьких доходів переважної більшості населення та низької споживчої культури суспільства в цілому структура споживання викривлена в бік харчування за рахунок мінімізації непродовольчої складової, насамперед, соціально-культурної:

- надто високі витрати на товари продовольчої групи (відносні та подекуди абсолютні), до того ж, не підкріплені якісними характеристиками харчового раціону;
- обмеженість у споживанні непродовольчих товарів та послуг;
- практично повна відмова від послуг та товарів соціально-культурної сфери, натомість активно витрачання вільних коштів на розваги в кафе і ресторанах;
- обмежене інвестування у розвиток незалежно від рівня добробуту. Лише на вищу освіту питома вага витрат зростає відповідно до рівня добробуту домогосподарства;
- незначні заощадження та серйозні кредитні зобов'язання по товарах тривалого користування [9, с. 202].

Платоспроможність населення як економічна категорія характеризує рівень та якість життя населення, а також виражає здатність населення оплачувати необхідні товари та послуги відповідно до розміру наявних грошових засобів. Низька платоспроможність населення обумовлена такими факторами, як низький рівень заробітної плати, зумовлений її несвоєчасною виплатою, необхідність витрат населення на першочергові послуги (комунальні, побутові та транспортні), а також на медичне обслуговування та навчання.

Низький рівень купівельних можливостей населення зумовлює незадовільну структуру витрат населення, що, у свою чергу, гальмує реформи в соціальній сфері. Значна частина витрат домогосподарств регіонів України витрачається на харчування (2000 р. – 67,9%; 2005 р. – 61 %; 2010 р. – 56,7%, 2015 р. – 54,0%) [4; 5], що вказує на низький рівень платоспроможності населення, який негативно впливає на рівень життя населення через зростання надлишкової зайнятості, падіння продуктивності та реальної заробітної плати. На продукти харчування в США спрямовується 10 % сімейних бюджетів, країнах ЄС – 15 %, у Великобританії – 11,5 %, у Греції – 21,1 %, у Польщі – 30 % [4; 5]. Однак динаміка витрат на харчування у структурі сукупних витрат домогосподарств України протягом останніх років має позитивний характер до зменшення. Як справедливо зазначають вітчизняні науковці, для формування продуктивної зайнятості необхідно, щоб на продукти харчування сім'єю витрачалось 18-25% доходу.

Таким чином, щоб забезпечити собі гідний набір продовольчих товарів, населенню європейських держав достатньо витратити третину своїх грошових доходів. Іншу частину (за вирахуванням так званих обов'язкових платежів) вони мають змогу витратити на дозвілля, відпочинок, оздоровлення та просвітництво.

Висновки. Для будь-якої країни важливо підтримувати високий рівень життя свого населення, оскільки він виступає не тільки результатом економічного розвитку, але й чинником соціально-економічного прогресу, а саме:

- 1) забезпечує умови розширеного відтворення та всебічного розвитку людини, формування людського потенціалу та його капіталізацію;
- 2) є основою споживчого попиту та найважливішим чинником формування внутрішнього ринку, що є необхідною умовою розвитку вітчизняної економіки;
- 3) сприяє формуванню середнього класу, зменшує частку бідного населення, що забезпечує соціальну стабільність, знижує можливість виникнення різноманітних соціальних ризиків.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Отже, рівень життя, з одного боку, – це кваліметричний індикатор реального задоволення людських потреб, що акумулює в собі інформацію про стан та умови життєдіяльності особи, сім'ї, соціальних верств та класів, населення країни, з іншого, – цільовий норматив розбудови соціальної держави.

Література

1. Богуцький, О. Аналіз соціально-економічної категорії рівня життя населення України / О. Богуцький // Україна : аспекти праці. – 1998. – № 2. – С. 43–47.
2. Мандибур, В. О. Рівень життя населення України та проблеми реформування механізмів його регулювання / В. О. Мандибур; ред. : Д. П. Богиня. – К. : Парлам. вид-во, 1998. – 255 с
3. Морозова, Н. І. З питання по відношенню категорій "рівень життя" і "якість життя" населення / Н. І. Морозова // Економіка і регіон. – 2013. – № 1. – С. 82–89.
4. Витрати і ресурси домогосподарств України у 2010 році : статистичний збірник / [відп. за вип. І. І. Осипова]. – К. : Державна служба статистики України, 2011. – Ч. 1. – 368 с.
5. Витрати і ресурси домогосподарств України у 2015 році : статистичний збірник / [відп. за вип. І. І. Осипова]. – К. : Державна служба статистики України, 2016. – Ч. 1. – 254 с.
6. Колинченко, И. П. Уровень и качество жизни населения и пути их повышения в Российской Федерации : дис. канд. экон. наук : 08.00.05 / И. П. Колинченко. – Воронеж, 2006. – 167 с.
7. Проніна, І. І. Рівень життя населення України : методи аналізу та напрями підвищення : автореф. дис. канд. екон. наук : 08.09.01 / І. І. Проніна ; НАН України. Рада по вивч. продукт. сил України. — К., 2002. — 19 с.
8. Ревко, А. М. Вплив рівня добробуту населення на процеси модернізації людського потенціалу регіону / А. М. Ревко // Проблеми громадянського поступу українського суспільства : матеріали міжнародної наук.-практ. конф. (21 січня 2015 р., м. Чернігів). – Чернігів : Черніг. нац. технол. ун-т., 2015. – С. 439–443.
9. Людський розвиток в Україні : мінімізація соціальних ризиків (колективна науково-аналітична монографія) / за ред. Е.М.Лібанової ; Національна академія наук України. - К. : Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України, Держкомстат України, 2010. - 496 с.

References

1. Bohutskyi, O. (1998). Analiz sotsialno-ekonomichnoi katehorii ravnnya zhyttia naselennia Ukrainy [Analysis of socio-economic category living standards of Ukraine]. *Ukraina: aspekty pratsi*, 2, 43–47 [in Ukrainian].
2. Mandybura, V. O. (1998). Riven zhyttia Ukrainy ta problemy reformuvannia mekhanizmiv yoho rehulivannia [The living standards of Ukraine and the problems of reforming mechanisms of regulation]. *Parlamentske vyd-vo*, 255. [in Ukrainian].
3. Morozova, N. I. (2013). Z pytannia po vidnoshenniu katehorii "riven zhyttia" i "iakist zhyttia" naselennia [On the issue of relative categories "standard of living" and "quality of life" of the population]. *Ekonomika i rehion*, 1, 82-89. [in Ukrainian].
4. Vytraty i resursy domohospodarstv Ukrainy u 2010 rotsi (2011). [Expenditures and resources of households in Ukraine in 2010]. *Statystychnyi zbirnyk, vidp. za vyp. I. I. Osypova, Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy*, 1, 368. [in Ukrainian].
5. Vytraty i resursy domohospodarstv Ukrainy u 2015 rotsi (2016). [Expenditures and resources of households in Ukraine in 2015]. *Statystychnyi zbirnyk, vidp. za vyp. I. I. Osypova, Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy*, 1, 254. [in Ukrainian].
6. Kolynchenko, Y. P. (2006). Uroven y kachestvo zhyzny naseleniya y puty ykh povysheniya v Rosyyskoi Federatsyy [The level and the quality of life and ways of increasing them in the Russian Federation] : Candidate's thesis : 08.00.05, *Voronezh*, 167. [in Russian].
7. Pronina, I. I. (2002). Riven zhyttia naselennia Ukrainy : metody analizu ta napriamy pidvyshchennia [The standard of living of the population of Ukraine : analysis methods and areas of improvement]: Extended abstract of candidate's thesis, K., 19. [in Ukrainian].
8. Revko, A. M. (2015). Vplyv ravnnya dobrobutu naselennia na protsesy modernizatsii liudskoho potentsialu rehionu [The impact of population welfare on the process of modernization of the human potential of the region]. *Problemy hromadianskoho postupu ukraïnskoho suspilstva : materialy mizhnarodnoi nauk.-prakt. konf. (m. Chernihiv, 21 sichnia 2015 r.)*, *Chernih. nats. tekhnol. un-t.*, 439-443. [in Ukrainian].
9. Libanova, E. M., Makarova, O. V., Kurylo, I. O. ta in. (2012). Liudskyi rozvytok v Ukraini : sotsialni ta demohrafichni chynnyky modernizatsii natsionalnoi ekonomiky (kolektyvna monohrafiia) [Human development in Ukraine : social and demographic factors of modernization of the national economy], *In-t demohrafii ta sotsialnykh doslidzhen im. M. V. Ptukhy NAN Ukrainy*, 320. [in Ukrainian].

Надійшла 17.10.2016

Бібліографічний опис для цитування :

Ревко, А. М. Детермінанти формування рівня життя населення регіонів України / А. М. Ревко // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 1. – С. 154-159.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

УДК 336.226.11

О. М. Приходько, к. держ. упр.

**ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ОПОДАТКУВАННЯ В УМОВАХ РОЗВИТКУ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ**

Анотація. Досліджені концептуальні засади оподаткування в умовах ринкової трансформації економіки. Розглянуті основні засади податкової системи держави та формування її вихідних принципів.

Ключові слова: податкова політика; спрощена система оподаткування; Податковий кодекс.

Е. М. Приходько, к. гос. упр.

**ГОСУДАРСТВЕННАЯ ПОЛИТИКА НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ В УСЛОВИЯХ РАЗВИТИЯ
НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ**

Аннотация. Исследованы концептуальные основы налогообложения в условиях рыночной трансформации экономики. Рассмотрены основные принципы налоговой системы государства и формирования ее исходных принципов.

Ключевые слова: налоговая политика; упрощенная система налогообложения; Налоговый кодекс.

O. M. Pryhodko, Candidate of Public Administration

STATE TAXATION POLICY IN TERMS OF NATIONAL ECONOMIC DEVELOPMENT

Abstract. The conceptual foundations of taxation in the conditions of market transformation of the economy the basic principles of the tax system of the state and formation of its original principles.

Keywords: tax policy; simplified tax system; the Tax code.

Актуальність теми дослідження. В умовах ринкової трансформації економіки України перед державою виникла проблема побудови гнучкої та водночас фіскально ефективної податкової системи. Останнє необхідне для здійснення державного регулювання економічної активності.

Постановка проблеми. Проте податкова система повинна ґрунтуватися на засадах стійкості та довговічності, максимального задоволення основних потреб держави, задля яких вона створена. Світова практика доводить, що це можливо на основі максимального використання сегмента прямих податків як найбільш справедливої форми перерозподільних відносин. Останнє підтверджує актуальність дослідження питань концептуальних засад прямого оподаткування в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання концептуальних засад оподаткування взагалі та прямого зокрема розглядали в своїх працях такі відомі вітчизняні вчені-фінансисти, як Федосов В. М., Адрущенко В. Л., Соколовська А. М., Мельник П. В., Мельник В. М., Ляшенко Ю. І. та ін.

Постановка завдання. Мета статті – дослідити концептуальні засади оподаткування в умовах ринкової трансформації економіки.

Виклад основного матеріалу. Кожна держава створює таку систему податків, яка б дозволила найповніше реалізувати притаманні їм функції. При цьому надзвичайно важливим є врахування історичної, соціально-економічної, ментальної специфіки даної країни та її народу.

Розглядаючи податкову систему України через призму наукового підходу до її створення, не можна стверджувати, що вона відповідає вимогам системності. Узгодженість між окремими по-

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

датками до цього часу практично відсутня. На думку деяких економістів, податковий тиск з боку держави на суб'єктів господарювання унеможливорює не лише їх поступальний розвиток, а й точне функціонування [1].

При визначенні розмірів податку, пільгового механізму, системи обліку доходів і витрат наш законодавець, схоже, практично ніколи не цікавився обсягами прибутку підприємця, і особливо тією їх частиною, що вже забрана державою раніше через перерозподільні відносини (у вигляді соціальних відрахувань, ресурсних платежів та ін.).

Серед основних засад податкової системи держави необхідно назвати і формування її вихідних принципів. Проводячи дослідження регулюючого та стимулюючого механізму оподаткування, у статті поставлено завдання з'ясувати, перш за все, які принципи держава визначає для реалізації на практиці в умовах ринкової трансформації економіки.

Принципи податкової політики, що відображають її завдання, визначені у постанові Верховної Ради України "Про основні положення податкової політики в Україні" від 4 грудня 1996 року:

- стимулювання підприємницької виробничої діяльності та інвестиційної активності – введення пільг щодо оподаткування прибутку (доходу), спрямованого на розвиток виробництва;
- обов'язковість – впровадження норм щодо сплати податків та інших обов'язкових платежів, визначених на підставі достовірних даних про платників податків, відповідальності за порушення податкового законодавства;
- рівнозначність і пропорційність – справляння податків з юридичних осіб у певній частці від отриманого прибутку і забезпечення сплати рівних податків та інших обов'язкових платежів на рівні доходи;
- рівність, недопущення будь-яких проявів податкової дискримінації – забезпечення однакового підходу до суб'єктів господарювання (юридичних і фізичних осіб, у т. ч. нерезидентів) при визначенні обов'язків щодо сплати податків та інших обов'язкових платежів;
- соціальна справедливість – забезпечення соціальної підтримки малозабезпечених верств населення;
- стабільність – забезпечення незмінності податків та інших обов'язкових платежів і їх ставок, а також податкових пільг протягом бюджетного року;
- економічна обґрунтованість – встановлення податків та інших обов'язкових платежів на підставі показників розвитку національної економіки та фінансових можливостей, враховуючи необхідність досягнення збалансованості витрат бюджету з його доходами;
- рівномірність сплати – встановлення строків сплати податків та інших обов'язкових платежів, виходячи з необхідності забезпечення своєчасного надходження коштів до бюджету для фінансування витрат;
- компетенція – встановлення і скасування податків та інших обов'язкових платежів, а також пільг їх платникам, відповідно до чинного законодавства про оподаткування винятково Верховною Радою України, Верховною Радою Автономної Республіки Крим і місцевими радами;
- єдиний підхід – забезпечення єдиного підходу до розроблення податкових законів з обов'язковим визначенням платника податку та іншого обов'язкового платежу, строків і порядку сплати податку, підстав для надання податкових пільг;
- доступність – забезпечення розуміння норм податкового законодавства для платників податків та інших обов'язкових платежів.

При цьому важливо підкреслити, що основні принципи побудови та реформування податкової системи не повинні суперечити один одному у процесі практичного впровадження, інакше отриманий ефект означатиме підрич основ матеріального виробництва і споживання [2].

Функціонування податкової системи у будь-якому випадку відносно скорочує потенційно можливі обсяги виробництва. Якщо ж при цьому в основі її побудови закладено деформовані чи не обґрунтовані засади, то це вкрай негативно впливає на виробничу і соціальні сферу суспільства. Адже, "впливаючи на економічну ефективність виробництва, податки тим самим призводять до зміни його обсягів (згортання чи розгортання). Існуючи задля отримання прибутків, виробництво дуже чутливо реагує на їхнє скорочення, особливо через оподаткування" [2, с. 31].

Застосування в податковій системі України вищезгаданих принципів мало б бути підпорядко-

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

ване забезпеченню гармонійного співвідношення між суспільно-державними та індивідуально-приватними інтересами в процесі розвитку. Однак аналіз сучасних механізмів оподаткування свідчить, що не всі названі принципи податкової політики знайшли своє практичне застосування. Особливим прикладом цього може бути принцип стабільності.

При цьому необхідно зауважити, що зміни до податкового законодавства мають на меті вдосконалити механізм оподаткування з урахуванням зрушень в економічному середовищі. Але інтереси наповнення бюджету вимагають, щоб оподаткування було прогнозованим для платників і кожний суб'єкт підприємницької діяльності міг планувати свій бізнес. Це означає, що держава повинна більш виважено визначати певні "правила гри" хоча б на якийсь сталий період.

Принцип стабільності податкового законодавства, на нашу думку, повинен передбачати сталість ставок, пільг і правил оподаткування принаймні на найближчі 5 років з моменту введення в дію податкового законодавства. Особливу увагу держава повинна звернути на платників податків, які беруть участь у цільових державних інвестиційних програмах. Їм необхідно забезпечити незмінність умов оподаткування протягом усього періоду дії податкового законодавства.

Аналіз свідчить, що, на жаль, поки що не можна вважати податкову систему України і соціально справедливою. У нас сьогодні не застосовується диференційоване прогресивне оподаткування громадян, які отримують дуже великі доходи. Після введення в дію нового законодавства про податок на доходи фізичних осіб ситуація з цього питання тільки ускладнилась. Не відрегульований до цього часу і порядок визначення надвисоких доходів.

На нашу думку, вже гостро стоїть питання векторного напрямку оподаткування. Основним джерелом надходжень повинно бути надходження від громадян, а не від підприємств. [3]. На сьогодні в Україні фактично відсутні непрямі методи оцінки доходів юридичних і фізичних осіб, немає єдиної інформаційної бази.

Відсутність законодавчого регулювання непрямих методів оцінки доходів юридичних і фізичних осіб, які широко застосовуються іншими країнами світу, викликає справедливі нарікання з боку населення, обуреного невідповідністю задекларованих доходів реальним витратам окремих представників тіньового бізнесу. Питання ефективного контролю за тіньовими потоками було і буде актуальним як для України, так і навіть для держав з розвинутою економікою.

Верховна Рада України, визначаючи засади податкової політики, не випадково в своїй постанові першим принципом назвала стимулювання підприємницької виробничої діяльності і пов'язала його реальне втілення з введенням пільг щодо оподаткування прибутку, спрямованого на розвиток виробництва. Законодавець, відзначаючи вагому роль податкових пільг у стимулюванні підприємницької діяльності та інвестиційної активності, вважав за необхідне визначити також і основні принципи надання пільг і звільнення від оподаткування. При цьому законодавець повинен передбачити необхідність здійснення впорядкування систем податкових пільг, враховуючи, що звільнення від сплати податків або зменшення їх розмірів є однією з форм бюджетного фінансування і датування суб'єктів господарювання та громадян. Шляхи, якими можуть надаватися податкові пільги, це:

- а) зменшення бази або об'єкта оподаткування;
- б) запровадження знижених податкових ставок;
- в) зменшення нарахованих сум податків;
- г) звільнення від сплати податків окремих категорій платників;
- д) надання відстрочення (розстрочення) у сплаті податків.

Пільгове оподаткування повинно бути підпорядкованим створенню умов для активізації інвестиційних процесів, насамперед у пріоритетних сферах матеріального виробництва, визначених основними напрямками структурної перебудови за конкретними програмами і проектами та здатними забезпечити збільшення випуску і здешевлення товарів [4].

Податкова пільга – це елемент механізму оподаткування, причому не другорядний, а дуже важливий з позицій дотримання вимог до створення податкової системи і принципів, закладених в основу податкової політики держави. Вітчизняне ж законодавство передбачає надто багато економічно необґрунтованих пільг. Так, абсолютно незрозумілими та нелогічними є пільги, що надаються окремим підприємствам (АвтоЗАЗ, деяким металургійним підприємствам та ін.), а не

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

галузі в цілому. Адже стимулювання розвитку виробництва вимагає заохочень для всієї галузі. Встановлення ж виняткових умов для окремих підприємств знищує конкуренцію та заохочує монополізм.

Відсутність законодавчих і адміністративних бар'єрів у питаннях встановлення пільгового оподаткування призвела до виникнення досить складної та незрозумілої ситуації. Сьогодні пільги перетворились у чинник, який розорює і економіку (через необґрунтоване обмеження конкуренції), і бюджет України. До того ж ці величезні втрати держави пропорційно не вплинули на розвиток суб'єктів господарювання, яким були надані пільги. Саме тому діючий сьогодні пільговий механізм оподаткування в Україні можна сміливо характеризувати як неефективний.

Висновок. Таким чином, побудова податкової системи повинна визначатися науково обґрунтованими принципами оподаткування, які слід спроектувати так, щоб податки найповніше виконували свої функції і забезпечували мобілізацію певної частини ВВП до державного бюджету з метою фінансування державних витрат, здійснювали регулювання доходів господарських суб'єктів і громадян.

Останнє дозволить стимулювати або, навпаки, стримувати їх діяльність, а отже, регулювати соціально-економічні процеси в державі. Існуюча залежність між економічною ефективністю, обсягами виробництва та оподаткуванням дозволяє державі досить суттєво впливати на виробництво через свою податкову систему. Але одночасно цей факт означає, що при реформуванні податкової системи слід звернути увагу на те, в якому співвідношенні вона знаходиться з виробництвом. На нашу думку, повинні виконуватися такі умови:

- по можливості потрібно ухилитися від негативного впливу оподаткування на виробництво. Порушення цієї умови призводить до скорочення обсягу коштів, з яких сплачуються податки;
- потрібно враховувати вплив податків на споживача. Скорочення споживання негативно впливає на виробництво і також скорочує обсяги надходження податків;
- повинен провадитися серйозний науковий аналіз пільгових механізмів і можливостей перекладання податків, адже непередбачені перекладання та необґрунтовані пільги призводять до нерівномірного розподілу податкового тягаря.

Оскільки податки в ринкових умовах діють як макроекономічні стабілізатори та регулятори економіки, то їх використання у цій функції є досить складним процесом, який потребує подальших фундаментальних і прикладних досліджень відповідних проблем.

Література

1. Ляшенко, Ю. І. Формування бюджетних коштів України в умовах ринкової трансформації економіки / Ю. І. Ляшенко. – Ірпінь : Академія ДПС України, 2003. – С. 122.
2. Ільашенко, В. А. Податкова політика України в умовах ринкових трансформацій / В. А. Ільашенко. – Запоріжжя : Вид-во КПУ, 2014. – 316 с.
3. Про Державний бюджет України на 2015 рік : Закон України від 28.12.2014 № 80-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/80-19>.
4. Мельник, П. В. Розвиток податкової системи в перехідній економіці / П. В. Мельник. – Ірпінь : Академія ДПС України, 2001. – С. 237.

References

1. Lyashenko, Y. I. Formuvannya biudzhetykh koshtiv Ukrainy v umovakh rynkovoi transformatsii ekonomiky [The Formation of the budget of Ukraine in the conditions of market transformation of economy]. – Irpin : Academy of state tax service of Ukraine, 2003. – P. 122. [in Ukrainian].
2. Ilyashenko, V. A. Podatkova polityka Ukrainy v umovakh rynkovykh transformatsii [Tax policy of Ukraine in the conditions of market transformations] / V. A. Ilyashenko. – Zaporozhye : Publishing house of the Communist party, 2014. – 316 p. [in Ukrainian].
3. Pro Derzhavnyi biudzhety Ukrainy na 2015 rik [On the State budget of Ukraine to 2015] : Law of Ukraine of 28.12.2014 № 80-VIII // Retrieved from : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/80-19>. [in Ukrainian].
4. Miller, P. V. Rozvytok podatkovoi systemy v perekhidnii ekonomitsi [Development of the tax system in a transition economy]. – Irpin : Academy of state tax service of Ukraine, 2001. – S. 237. [in Ukrainian].

Надійшла 9.11.2016

Бібліографічний опис для цитування :

Приходько, О. М. Державна політика оподаткування в умовах розвитку національної економіки / О. М. Приходько // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 1. – С. 160-163.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

UDC 330.34:811.111

N. V. Gagina, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
O. V. Los, Candidate of Philological Sciences, Associate Professor**FOSTERING ECONOMIC DEVELOPMENT OF UKRAINE
THROUGH INCREASING ENGLISH PROFICIENCY**

Abstract. *The importance of English proficiency in the context of economic growth of Ukraine is studied in the article. The authors focus attention on those business fields where English proficiency is a core competence and at the same time a key factor of their advancement and economic development of the nation as a whole. The ways of improving low English proficiency among adult population of Ukraine are proposed.*

Keywords: *English proficiency; economic development; linguistic skills; global language; labour market; language competence.*

Н. В. Гагіна, к. п. н., доцент,
О. В. Лось, к. філол. н., доцент**СТИМУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ ШЛЯХОМ ПІДВИЩЕННЯ
РІВНЯ ВОЛОДІННЯ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ**

Анотація. *У статті досліджується важливість англійської мови в контексті економічного зростання України. Автори зосереджують увагу на тих сферах бізнесу, де знання англійської мови є основною компетенцією і водночас ключовим фактором їх успішності та економічного розвитку країни загалом. Пропонуються шляхи подолання низької англомовної компетенції серед населення України.*

Ключові слова: *рівень володіння англійською мовою; економічний розвиток; лінгвістичні вміння; мова міжнародного спілкування; ринок праці; мовна компетенція.*

Н. В. Гагіна, к. п. н., доцент,
Е. В. Лось, к. філол. н., доцент**СТИМУЛИРОВАНИЕ ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ УКРАИНЫ ПУТЕМ ПОВЫШЕНИЯ
УРОВНЯ ВЛАДЕНИЯ АНГЛИЙСКИМ ЯЗЫКОМ**

Аннотация. *В статье рассматривается важность английского языка в контексте экономического роста Украины. Авторы акцентируют внимание на тех сферах бизнеса, где знание английского языка является основной компетенцией и одновременно ключевым фактором их успешности и экономического развития страны в целом. Предлагаются пути преодоления низкой англоязычной компетенции среди населения Украины.*

Ключевые слова: *уровень владения английским языком; экономическое развитие; лингвистические умения; язык международного общения; рынок труда; языковая компетенция.*

Relevance of the study. Over the last decade there has been a remarkable growth of English as the international language of communication. The need for a global language is widely recognized and appreciated in the academic and business communities.

Statement of the problem. Governments around the world are more and more realising the role of English as an essential communication tool, required in a globalized economy, since English proficiency is a necessary skill in the international business environment. International communication taking place among businesses, experts and scientists is crucial in any joint collaborative research and business projects and programmes. The vast majority of the scientific, technological or academic pro-

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

duction in the world today is done in English. Sharing technology between countries can contribute to international innovations and economic growth.

Analysis of recent researches and publications. The relationship between English and economic gain has been the focus of the orising for a number of scholars (Bourdieu P., Chowdhur Q.H., Coleman H., Erling E. J., Hayden J., Pinon R., Rahman S., Seargeant P., Solly M.) in recent decades. A key notion underpinning this work is Bourdieu's concept of "linguistic capital" that is related in specific ways to the distribution of other forms of capital (economic capital, cultural capital) which define the location of an individual within the social space [1, p. 18]. Thus, owing some of resources opens access to better social opportunities which can, consequently, be transformed into economic capital. According to Euromonitor research [2], for example, there is a strong perception across developing economies that knowledge of English can provide personal economic growth and better career prospects, giving the chance for people to escape poverty. In the study commissioned by the British Council [3] English is considered crucial for countries' successful participation in the global economy, as it provides individuals with access to core knowledge, skills and employment opportunities and enables organizations to create and sustain international links. English proficiency plays a significant role in development, by, for example, increasing individuals' employability; enabling international collaboration and cooperation; providing access to research and information; facilitating the international mobility [3, p. 15].

In many contexts, therefore, improving English skills is viewed as an important means of developing both individual wealth and the economy of a country [4]. In countries where English is not an official language, the ease of doing business closely correlates with the strength of English skills as language barriers may limit international business activities.

The findings of a global language survey released by the international company Education First in 2015 show that English proficiency correlates with social and economic indicators such as Gross National Income per capita and the Human Development Index. Countries with higher levels of English language skills also have stronger economies, and are characterized by higher levels of Gross National Income per capita and a higher quality of life [5].

English Proficiency Index introduced by Education First ranks countries by the average level of English language skills using the best available data from four different English tests including grammar, vocabulary, reading and listening sections completed by hundreds of thousands of adults every year.

Ukraine first appeared in the EF EPI report in 2013 and in 2015 it showed an increase in proficiency scores in comparison with the previous year (EF EPI score: moderate proficiency 52.61, has risen 4.11 points) taking the thirty-fourth place out of seventy countries [5]. Though in Ukraine there have been made several efforts to improve English language skills of its nationals within the context of economic growth, participating actively in different joint business projects and international programs, there are no obvious considerable changes in assuming the actual correlation between English proficiency and economic development.

Objective of the study. The purpose of the article is to analyse the influence of English language proficiency on business activity in Ukraine being a key factor of the overall economic advancement.

Presentation of the main material of the study. English language ability remains a core competence on the global labour market. An increasing number of companies headquartered in non-English speaking countries (including Nokia, Samsung, Honda, Renault, Alcatel or AXA, DaimlerChrysler) have adopted English as their corporate language.

As an example of the growing English language influence on the global economy we consider the IT solutions that are becoming more advanced and more common in all areas of the economy and public institutions. The IT product can be made in a different place than where it is used. The peculiarity of the industry supposes specific legal and business environment and highly qualified human resources that enable the easy functioning of enterprises. Because of the human potential and political stability (associated with joining the European Union), the IT industry, for example, in Poland is growing faster and generating significant profits. It's obvious that the information technology sector relies on international communication. According to a 2014 survey by the Institute of Electrical and Electron-

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

ics Engineers, the top 10 programming languages in the world are all English-based [6]. Two of these, Python and Ruby, were created by non-native English speakers. Countries with better English competences also export more high-technology aerospace, computer, pharmaceutical, scientific, industrial products with high research and development intensity.

As all the professional skills in the IT sector are connected with good command of English, soft skills and business skills among key competences recognized by representatives of the IT sector today and referred to the labour market needs we can see English, cooperation, customer orientation, honesty and involvement [6, p. 22]. The importance of mobility and technical English also remains increasing.

Defending the point that the current university education is at some extent remote from the actual labour market demands, representatives of companies under study and experts in the field elaborated a description of foreign language competence as an ability to speak a foreign language in a way that enables effective communication, both oral and written. Students are able to communicate and understand the main aspects of definite and abstract problems outlined in the text, including an expert discussion on professional issues. They can communicate freely and spontaneously so that a conversation with a native speaker is free from tension in the case of both interlocutors. Students are able to express ideas clearly and in detail on different topics [6, p.55]. This competence-based approach allowed Poland to enjoy the 9th ranking with 62,95 points exposing very high level of English, according to the data of EF English Proficiency Index in 2015.

Having in mind the positive tendencies in economy of Poland due to the IT industry growth we could presume for Ukraine similar mechanisms based on the above mentioned correlation of English proficiency and economic fostering.

The Ukrainian IT industry is developing dynamically and can easily generate around 200,000 work places by 2020. Global research shows that Europe will lack 900,000 IT specialists in a few years, while the global shortage will be around five million. This means that more and more companies will need outsourcing options. Ukraine is well-placed to meet this demand. For the last 10 years, the industry has consistently grown at around 25%-30% annually. According to Colliers international, Ukraine is 4th globally by a number of IT specialists. Above 400 educational institutions in Ukraine train IT specialists [7]. All these mentioned above findings prove that IT outsourcing to Ukraine could benefit the national economy.

At the same time some employees utilizing sophisticated PM Software within the Ukrainian IT sector may have English language drawbacks as most of them acquired foreign language skills in Ukraine. Sometimes IT software developers face difficulties in understanding the software applications and instructions because of lack of training or provision of suitable training support. To meet the English language requirements of the industry and remain competitive IT, companies are obliged to provide appropriate language training spending time on rectifying the situation.

Among the most important problems regarding the high school English training is the quality of teaching methods, materials as well as low public expenditure on education. Low-quality, ineffective methods of teaching, poorly matched to the needs of future specialists, result in low English proficiency.

Judging from the features and results of foreign language teaching practices in Ukraine, it's evident that English is still taught with little respect to its practical use and professional needs. The priority should be placed on communication. Another issue that requires consideration relates to encouraging the English language acquisition by adults in various professional fields. Current reforms are aimed, primarily, to make changes in national education system, paying little attention to adults learning the language for specific purposes.

Despite the fact that 2016 was declared the year of the English language it isn't sufficient to overcome difficulties with the linguistic skills of the nation, until all English teachers are teaching English as a tool for communication. As such Ukrainians will not actively integrate into the wider European community and enjoy the full benefit of a global language.

Though Ukrainian government tries to improve the situation and foster English proficiency, there are a lot of obvious problems requiring thoughtful analysis, solutions and quick responses. To improve

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

English language proficiency we consider Ukraine should apply a number of effective strategies namely sufficient financial support, development of distinct national standards for English training as well as clear and efficient assessment tools to evaluate competences necessary to meet both current and future business challenges, access to modern high quality resources in libraries, schools and higher education institutions, English training support for adults and adequate investment in technology and online learning tools.

Conclusions. Focusing attention on those business fields where English proficiency is a core competence and at the same time a key factor of their advancement, we assume that their competitiveness and success on the global market could foster economic development of the nation. Though English is regarded as a precondition for economic growth, we still need to change a lot before English can realize its potential as a global language of communication being a tool for better access of Ukraine to the world economic space. We suppose that a measurable increase in English proficiency in the full adult population could only be seen after several decades, thus thinking about national economic progress the foreign language policy in Ukraine needs renovation and persistence in a language acquisition goal.

References

1. Bourdieu, P. (1991). *Language and Symbolic Power*. Cambridge : Polity Press.
2. Pinon, R., Hayden, J. (2010). *The Benefits of the English Language for Individuals and Societies*. Retrieved from : http://media.ef.com/_/~/media/centralefcom/epi/downloads/full-reports/v5/ef-epi-2015-english.pdf. [in English].
3. Coleman, H. (2010). *The English language in development*. Retrieved from : <http://www.teachingenglish.org.uk/sites/teacheng/files/UK011-English-Language-Development.pdf>. [in English].
4. Erling, Elizabeth J., Sargeant, P., Solly, M., Chowdhury, Q. H., Rahman, S. (2015). *English for economic development: a case study of migrant workers from Bangladesh*. London : British Council. [in English].
5. EF English Proficiency Index. (2015). Retrieved from : http://media.ef.com/_/~/media/centralefcom/epi/downloads/full-reports/v5/ef-epi-2015-english.pdf. [in English].
6. *The study of competence in the IT sector*. (2014). Retrieved from : <http://www.krakow.pl/zalacznik/193941>.
7. *IT Ukraine. IT services and software R&D in Europe's rising tech nation*. (2016). Retrieved from : http://www.uadn.net/files/ua_hightech.pdf.

Література

1. Bourdieu, P. *Language and Symbolic Power* / Pierre Bourdieu. – Cambridge : Polity Press, 1991. – 293 p.
2. Pinon, R. *The Benefits of the English Language for Individuals and Societies* [Electronic resource] / Robert Pinon, Jon Hayden. – London : Euromonitor International, 2010. – 137 p. – Retrieved from : http://media.ef.com/_/~/media/centralefcom/epi/downloads/full-reports/v5/ef-epi-2015-english.pdf.
3. Coleman H. *The English language in development* [Electronic resource] / H. Coleman // Hywelcoleman. – British Council, 2010. – 23 p. – Retrieved from : <http://www.teachingenglish.org.uk/sites/teacheng/files/UK011-English-Language-Development.pdf>.
4. *English for economic development : a case study of migrant workers from Bangladesh* / Elizabeth J. Erling, Philip Sargeant, Mike Solly, Qumrul Hasan Chowdhury, Sayeedur Rahman. – London : British Council, 2015. – 33 p.
5. EF English Proficiency Index [Electronic resource] / Education First, 2015. – Retrieved from : http://media.ef.com/_/~/media/centralefcom/epi/downloads/full-reports/v5/ef-epi-2015-english.pdf.
6. *The study of competence in the IT sector* [Electronic resource] // Krakow, 2014. – Retrieved from : <http://www.krakow.pl/zalacznik/193941>.
7. *IT Ukraine. IT services and software R&D in Europe's rising tech nation*. [Electronic resource] / Sychikova Yulia // Version 1.11, 2016. – Retrieved from : http://www.uadn.net/files/ua_hightech.pdf.

Received for publication 15.11.2016

Бібліографічний опис для цитування :

Gagina, N. V. *Fostering economic development of Ukraine through increasing english proficiency* / N. V. Gagina, O. V. Los // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 1. – С. 164-167.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

УДК 339.54

В. В. Левківський, аспірант**ЕКОНОМІЧНИЙ І БЕЗПЕКОВИЙ ВИМІР ІНТЕРЕСІВ УКРАЇНИ В СПІВПРАЦІ З КНР**

Анотація. У статті подається характеристика та аналіз економічного співробітництва України і Китаю. Окреслено економічні та безпекові інтереси країн. Виділено пріоритетні напрями двосторонніх відносин. Вказується на проблеми та перспективи розвитку українсько-китайського співробітництва.

Ключові слова: співробітництво; Україна; Китай; економічні інтереси; безпекові інтереси.

В. В. Левковский, аспирант**ИЗМЕРЕНИЕ ЭКОНОМИЧЕСКОЕ И ИЗМЕРЕНИЕ БЕЗОПАСНОСТИ ИНТЕРЕСОВ
УКРАИНЫ В СОТРУДНИЧЕСТВЕ С КНР**

Аннотация. В статье дается характеристика и анализ экономического сотрудничества Украины и Китая. Обозначены экономические интересы и интересы безопасности стран. Выделены приоритетные направления двусторонних отношений. Указывается на проблемы и перспективы развития украинско-китайского сотрудничества.

Ключевые слова: сотрудничество; Украина; Китай; экономические интересы; интересы безопасности.

V. V. Levkivskyi, Postgraduate**ECONOMIC AND SECURITY DIMENSIONS OF UKRAINE'S INTERESTS IN COOPERATION
WITH CHINA**

Abstract. The article deals with description and analysis of the economic cooperation between Ukraine and China. The economic and security interests of the countries are highlighted. The priority areas of bilateral relations are determined. The problems and prospects of development of Ukrainian-Chinese cooperation are indicated.

Keywords: cooperation; Ukraine; China; economic interests; security interests.

Актуальність теми дослідження. На сьогоднішній день для України важливим напрямом у розвитку зовнішньоекономічних відносин стає Китай. Зростання китайського вектора для національної економіки пояснюється масштабністю внутрішнього ринку КНР, його інвестиційною привабливістю. У даному контексті надзвичайно актуальною виглядає проблема економічних та безпекових інтересів України у двосторонній співпраці. Це особливо актуалізується у сучасних умовах, коли відбулося значне скорочення торгових відносин з Російською Федерацією, а з Європейським Союзом ще не досягнуто глибокої інтеграції.

Постановка проблеми. Сучасні відносини між Україною та Китаєм потребують суттєвого перебалансування. З метою реалізації власних економічних інтересів Україна має запропонувати різні форми активізації двосторонніх відносин, визначити чіткі орієнтири для китайського бізнесу, окреслити безпекові інтереси в співпраці з КНР.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження даної проблематики є об'єктом наукової уваги вітчизняних та зарубіжних вчених. Серед вітчизняних науковців варто відзначити А. Гончарука, В. Кіктенка, І. Погорелову, А. Філіпенка, Л. Чекаленка, Є. Ярошенка та ін. Значну увагу питанням українсько-китайського співробітництва приділили зарубіжні дослідники: С. Бланк, Т. Іванські, В. Кашин, Н. Суздальцева, Цзян Сяожуан, Чжан Ювень та ін. Однак праці зазначених вчених стосуються висвітлення обраної проблеми в загальному контексті без дослідження економічних та безпекових інтересів України у співпраці з КНР.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Постановка завдання. Мета даної статті полягає в комплексному аналізі українсько-китайських відносин та їх економічної і безпекової складової з урахуванням сучасних викликів.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні Китай є світовим лідером за темпами зростання промислового та фінансового потенціалу, найбільшим світовим експортером, кредитором і споживачем сировинних ресурсів, має найбільші золотовалютні резерви, а з 1 жовтня 2016 р. китайський юань став п'ятою валютою, що входить у кошик МВФ. Водночас китайський уряд заявив про наміри створення в Шанхаї до 2020 року світового фінансового центру. КНР перетворюється на глобальну державу, в якій є власні інтереси по всьому світу. Як зазначає Ф. Фукуяма, Китай переросте рамки західної моделі, створивши унікальну «державу-цивілізацію», яка буде мати власну логіку та цикли розвитку [1].

Враховуючи зростаючий вплив КНР на світову економіку та формування орієнтирів міжнародної політики, розвиток співробітництва на взаємовигідних основах відкриває широкі можливості для реалізації як економічних, так і політичних інтересів України. Китайський вектор є важливим компенсатором тих кількісних та якісних втрат, які несе Україна у торгівлі з Європейським Союзом в силу низької конкурентоспроможності вітчизняної продукції, її невідповідності європейським стандартам та значним скороченням торгових відносин з Російською Федерацією у зв'язку з військовою агресією. Незважаючи на підписану Україною Угоду про асоціацію з ЄС, торговельне сальдо залишається негативним. Частка ЄС в загальному експорті України у 2015 р. становила 34%, а імпорт оцінювався в 41%. Експорт до Росії впав на 35% у 2014 р. порівняно з 2013 р., а у 2015 р. частка українського експорту до Росії становила лише 15% [2].

Отже, додаткові можливості щодо реформування національної економіки, поліпшення добробуту українських громадян лежать у площині українсько-китайського співробітництва. За словами Голови КНР Сі Цзінькіня, Китай буде не тільки розвиватись сам, а й нести відповідальність за розвиток усього світу і робити внесок у цей розвиток, створювати блага не тільки для народу Китаю, а й для народів усього світу [3, с. 10].

На сьогодні між Україною та КНР задекларовано відносини стратегічного партнерства, що закріплено у Спільній декларації про встановлення та розвиток відносин стратегічного партнерства. Стратегічний характер українсько-китайських відносин проявляється в реалізації торговельно-економічних та інвестиційних проектів. Україна зацікавлена у використанні наявного потенціалу двосторонньої торгівлі, розглядаючи його як компонент свого залучення до торгових потоків між Європою та Азією. Нині товарообіг між двома країнами становить 6,2 млрд. дол. США. Рівень українського експорту до КНР за 2015 р. становив 2,4 млрд. дол. США, а рівень китайського експорту до України – 3,8 млрд. дол. США [2].

Існуючу асиметрію співробітництва необхідно змінювати, не дивлячись на ті труднощі, з якими стикається сьогодні Україна. Зменшення розриву між обсягами експорту й імпорту та сповільнення зростання негативного торговельного сальдо лежить у площині інвестиційно-виробничої співпраці, а не сировинної. Наразі Китай займає третє місце серед найбільших торговельних партнерів України, частка якого в загальному експорті становить 6,3%. Головною ознакою зовнішньої торгівлі України з КНР є те, що в структурі українського експорту переважає сировина (рис.1), яку Китай в подальшому використовує для виробництва продукції, що потім конкурує із українськими аналогами на світових ринках.

Така структура українського експорту пояснюється наявністю сировинної моделі економічного розвитку, яка не створила умов для функціонування технологічних виробництв. Наявність такої моделі в нашій економіці характеризується низьким рівнем доданої вартості вітчизняної продукції і зниженням конкурентоспроможності, що веде поступово до витіснення її зі світового ринку, зокрема з китайського. Так, за даними Держстату України, за сім місяців 2016 р. експорт металургійної продукції знизився на 22,6% [2].

Виклики, з якими стикається сьогодні Україна, спонукають її до перезавантаження відносин між двома країнами. У цьому контексті слід проаналізувати ті важливі угоди, які укладені з Китаєм, зокрема «Програму розвитку відносин стратегічного партнерства між Україною та КНР на 2014-2018 рр.». З метою реалізації власних економічних інтересів, активізації розвитку двосторонніх відносин необхідно прискорити реалізацію спільних проектів у таких галузях як військово-

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

промисловий, енергетичний комплекси, машинобудування, аерокосмічна, інфраструктурна сфери. Як приклад реалізації українського космічного потенціалу є співпраця з КНР у космічній галузі. Наразі здійснюється разом з Китаєм п'ятирічна програма розвитку космічної галузі України, підписано контракт на суму 67 млн. дол. США [4]. Китай має очевидну зацікавленість в імпорті готової високотехнологічної продукції і Україні це слід врахувати та використати в інтересах національного виробництва.

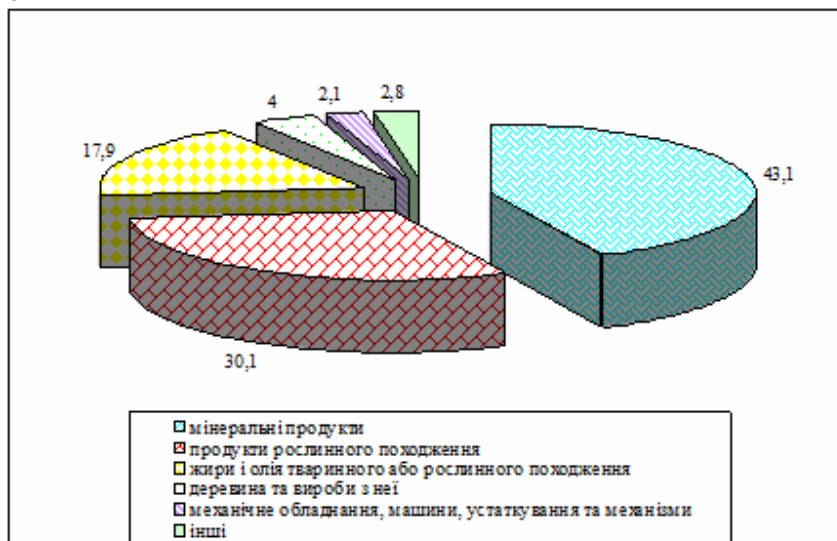

Рис. 1. Основні товарні групи експорту України до КНР за 2015 р, (%)

Економічні інтереси України у співпраці з КНР лежать у площині інвестиційного співробітництва. Наразі китайські інвестиції в Україні склали 22,6 млн. дол. США (0,48% загального обсягу прямих іноземних інвестицій), а українські інвестиції в Китаї – це лише 1,4 млн. дол. США [5].

Звичайно, такий стан інвестиційного співробітництва не відповідає ні можливостям Китаю, ні потребам України. Щоб змінити ситуацію на краще, необхідно істотно поліпшити інвестиційний клімат. Важливим для китайських інвесторів є стабільність, позбавлення корупції, скорочення тіньової економіки, вдосконалення судової системи, захист прав власності та ін. Станом на 2015 р. за індексом економічної свободи Україна займала 162 місце серед 186 країн, а за індексом ведення бізнесу – 96 місце серед 186 країн [6]. Створення системи стимулів та механізмів залучення іноземних інвестицій може слугувати базисом для подальшого розвитку не тільки економічних, а й безпекових відносин.

У цьому контексті важливим є співпраця в науково-технічній та військово-технічній сферах. Пріоритетними напрямками науково-технічного співробітництва визначено авіабудування, суднобудування, розвиток інформаційних та комунікаційних технологій, що реалізуються через такі форми співпраці як українсько-китайські центри та технопарки, які відкрито у таких містах КНР як Цзінань, Шанхай, Чженьцзянь [7, с. 204]. Така співпраця дає можливість українським ІТ-компаніям виробляти високоякісну продукцію і виходити на світові ринки. Китай також розглядає можливість створення та розміщення технопарків та промислових парків на території України, де на залучені китайські інвестиції будуть створені виробничі потужності з виготовлення експортної продукції до ЄС. Зважаючи на те, що Україна має Угоду про асоціацію з ЄС, інтерес Китаю до реалізації такого проекту значно зростає.

Посилення військово-технічного співробітництва здійснюється в умовах розвитку та модернізації вітчизняного ВПК, особливо у вигляді технологічних проривів та конвертації наукових досліджень у військову техніку нового покоління. З огляду на те, що українська наука фінансується недостатньо, китайські інвестиції в новітні технології, зокрема у ВПК, є архіважливі. На сьогодні

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

українські виробники, зокрема «Мотор-Січ», поставляють двигуни для виробництва китайських бойових літаків L-15, а також блоки для двигунів китайських сучасних есмінців.

Серед пріоритетних галузей українсько-китайського співробітництва слід зазначити агропромисловий комплекс. Маючи конкурентні переваги в цій галузі, Україна разом з інвестиційними можливостями Китаю може успішно реалізовувати різні проекти. Прикладом реалізації подібних проектів може бути запуск в Миколаївській області терміналу з перевалки зернових та олійних культур. Інвестором виступила китайська компанія Cofco Corporation, обсяг інвестицій склав 75 млн. дол. США.

Крім агропромислової сфери, привабливим для китайських партнерів є енергетичний сектор. Так, у вересні 2016 р. державна китайська компанія CNBM International Corporation і Міністерство енергетики та вугільної промисловості України підписали Меморандум про співпрацю. Китайська сторона інвестує в розмірі близько 2 млрд. дол. США в модернізацію електрогенеруючого і електропередавального обладнання. Також було досягнуто домовленості між державним банком розвитку КНР та «Нафтогазом України» про продовження програми кредитування до 25 грудня 2017 р. на загальну суму 3,65 млрд. дол. США. Ці кошти будуть спрямовані на модернізацію систем індивідуального опалення в приватних будинках малозабезпечених споживачів, будівництво теплоелектростанцій у Києві та Львівській області, а також закупівлю бурового та допоміжного обладнання для збільшення видобутку газу ПАТ «Укргазвидобування».

Важливим напрямом залучення китайських інвестицій може стати приватизація державних компаній. На 2016-2017 рр. уряд України схвалив до приватизації 330 компаній. Китайський бізнес може претендувати на низку придбань у енергетичному, гірничо-металургійному, продовольчому та ін. секторах. Адже доступ до ресурсів – це основний чинник для китайських інвесторів.

Розширення торговельних відносин КНР з європейськими країнами потребує суттєвих змін у транспортній інфраструктурі. У цьому контексті Україна завдяки унікальному географічному положенню та потенціалу транзитної інфраструктури розглядається Китаєм як важливий учасник в реалізації проекту «Великого Шовкового шляху». Для України це унікальна можливість скористатися перевагами, які пропонує цей проект. За допомогою китайських інвестицій країна зможе провести модернізацію національної економіки. Крім того, поглиблення співпраці з КНР, особливо в галузі організації транспортних перевезень і розвитку транзитної інфраструктури, може істотно покращити перспективи України щодо європейської інтеграції [8, с. 231].

Важливим напрямом у розширенні українсько-китайського співробітництва є активізація діалогу КНР в безпековій сфері [9, с. 49]. Принагідно підкреслимо, що Китай надав Україні гарантії безпеки під час відмови нашої держави від ядерної зброї, став першою країною-гарантом українського суверенітету і територіальної цілісності. Україна також послідовно підтримує політику «одного Китаю», розглядає Тайвань як провінцію КНР, а не як незалежну державу.

Наразі безпекові інтереси двох країн взаємопов'язані. Виклики і загрози, що виникають як перед Україною, в межах євроінтеграційного вектора розвитку та протидії військовій агресії Російської Федерації, так і перед Китаєм, внаслідок високого рівня конфліктності «тайванського питання» та територіальних суперечностей між регіональними державами, зумовлюють необхідність усвідомлення національних інтересів двох країн та формування шляхів їх реалізації у напрямі активізації українсько-китайського співробітництва. У цьому плані доречними є слова німецького філософа Карла Ясперса «Мир приходить не через співіснування, а через співпрацю» [10, с. 11]. Так, участь України у проекті «Великого Шовкового шляху» сприятиме не лише економічному зростанню, а й вирішить питання національної безпеки, оскільки ставши частиною транснаціонального економічного поясу, Україну потрібно оберігати від зазіхань на суверенітет і територіальну цілісність [11, с. 108].

Цілком очевидно, що поглиблення співпраці між Україною і КНР через розвиток таких форм співробітництва як зовнішня торгівля, іноземне інвестування, реалізація спільних проектів, виробнича кооперація значно посилює безпекові питання. У цьому контексті Китай, позиція якого щодо захисту власних інтересів є дуже жорсткою, буде більш активний у питаннях захисту України.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Висновки. Наразі Україні потрібно докласти максимум зусиль для покращення українсько-китайських відносин. У цьому плані слід чітко визначити стратегію розвитку відносин із КНР, конкретні завдання двостороннього співробітництва. У тактичному плані – це активізація співпраці в усіх сферах економіки, покращення показників зовнішньої торгівлі, а в стратегічному – це залучення інвестиційного потенціалу, новітніх виробничих технологій Китаю для модернізації національної економіки, а також отримання доступу для українських товарів, послуг, технологій до китайського ринку.

Співпраця з КНР – це не тільки реалізація економічних інтересів, можливість посилити свої позиції на китайському ринку, вирішити питання фінансової та технічної підтримки, а й можливість для маневру на міжнародній арені, посилення позицій України на геополітичній карті світу. Китай наразі є важливим гравцем у світовій спільноті, і Україна може скористатися його авторитетом для забезпечення своїх інтересів [12].

Література

1. The China Model: A Dialogue between Francis Fukuyama and Zhang Weiwei [Electronic resource] // *New Perspectives Quarterly*. – 2011. – № 28 (4). – Mode of access : http://www.guanchna.cn/observer-tell-west/2012_02_20_66253.shtml.
2. Державна служба статистики України [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Аудит зовнішньої політики : Україна-Китай. Дискусійна записка. – К., 2016. – 58 с.
4. Київ-Пекін. Безпечна дистанція [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://glavcom.ua/publications/kijiv-pekin-bezpechna-distanciya-377518.html/>.
5. Головченко, В. І. Концептуальні засади формування українсько-китайського партнерства [Електронний ресурс] / В. І. Головченко // *Міжнародні відносини. Серія «Політичні науки»*. – 2014. – № 3. – Електрон. версія друк. вид. – Режим доступу : http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/issue/view/120.
6. Філіпенко, А. С. Пріоритетні напрями зовнішньоекономічної політики України в сучасних умовах [Електронний ресурс] / А. С. Філіпенко // *Геостратегічні пріоритети України в політичній, економічній, правовій та інформаційній сферах : Матеріали наук. конф. (15 жовтня 2015 р., м. Київ)*. – К., 2015. – С. 15–18. – Режим доступу : <http://www.iir.edu.ua/uploads/files/Publikacii/>.
7. Гродський, С. Сучасне торговельне та інвестиційне співробітництво між Україною та Китаєм / С. Гродський // *Економічний аналіз: зб. наук. праць Терноп. нац. екон. ун-ту*. – 2013. – Вип. 12, Ч. 2. – С. 202–206.
8. Загребельний, В. С. Транзитно-логістична функція регіонів України в торгівлі КНР з країнами ЄС / В. С. Загребельний, Л. В. Власенко // *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. – 2014. – Вип. 4 (108). – С. 229–235.
9. Горбулін, В. П. Україна у Новій Європі та світі: безпековий погляд / В. П. Горбулін // *Науковий вісник дипломатичної академії України*. – 2009. – Вип. 15. – С. 44–49.
10. Кулінич, М. А. Політичний і безпековий вимір інтересів України в АТР / М. А. Кулінич // *Науковий вісник дипломатичної академії України*. – 2014. – Вип. 21. – С. 4–15.
11. Роговий, В. Г. Перспективи та ризики розвитку українсько-китайських торговельно-економічних відносин / В. Г. Роговий // *Вісник Житомирського державного технологічного університету*. – 2016. – № 2 (76). – С. 106–110.
12. Валєєва, Ю. Виклики європейській архітектурі безпеки : український контекст [Електронний ресурс] / Ю. Валєєва // *Зовнішні справи*. – 2014. – № 9. – С. 8–15. – Електрон. версія друк. вид. – Режим доступу : <http://uaforeignaffairs.com/en/expert-opinion/view/article/vikliki-jevropeskii-arkhitekturi-bezpeki-ukrajinski/>.

References

1. The China Model : A Dialogue between Francis Fukuyama and Zhang Weiwei *New Perspectives Quarterly*. 2011, 28 (4). Retrieved from : http://www.guanchna.cn/observer-tell-west/2012_02_20_66253.shtml [in English].
2. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [State Statistics Service of Ukraine]. (n.d.). www.ukrstat.gov.ua Retrieved from : <http://www.ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian].
3. Audyt zovnishn'oi polityky : Ukraina-Kytaj. Diskusijna zapyska [Audit of foreign policy : Ukraine-China. Discussion], 2016, 58 [in Ukrainian].
4. Kyiv-Pekin. Bezpechna dystantsiia [Kiev-Beijing. Secure distance]. Retrieved from : <http://glavcom.ua/publications/kijiv-pekin-bezpechna-distanciya-377518.html/> [in Ukrainian].
5. Holovchenko, V. I. (2014). Kontseptual'ni zasady formuvannia ukrains'ko-kytajs'koho partnerstva [Conceptual basis of formation of Ukrainian-Chinese partnership]. *Mizhnarodni vidnosyny. Seriya «Politychni nauky» – International relations. Series «Political Sciences»*, 3. Retrieved from : http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/issue/view/120 [in Ukrainian].
6. Filipenko, A. S. (2015). Priorytetni napriamy zovnishn'oekonomichnoi polityky Ukrainy v suchasnykh umovakh [Priority directions of Ukraine's foreign policy in modern conditions]. *Heostrategichni priorytety Ukrainy v politychnij, ekonomichnij, pravovij ta informatsijnij sferakh. Materialy naukovoi konferentsii – Geostrategic priorities of Ukraine in the political, economic, legal and information areas. Scientific conference materials*, 15–18. – Retrieved from : <http://www.iir.edu.ua/uploads/files/Publikacii/> [in Ukrainian].
7. Hrod's'kyj, S. (2013). Suchasne torhivel'ne ta investytsijne spivrobotnytstvo mizh Ukrainoiu ta Kytaiem [Modern trade and investment cooperation between Ukraine and China]. *Ekonomichnyj analiz: zb. nauk. prats' Ternop. nats. ekon. un-tu – Economic analysis : collection of studies of Ternopil National Economic University*, 12, 2, 202–206 [in Ukrainian].

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

8. Zahrebel'nyj, V. S. Vlasenko, L. V. (2014). Tranzytно-lohistychna funktsiia rehioniv Ukrainy v torhivli KNR z krainamy YeS [Transit-logistics function of Ukrainian regions in China's trade with the EU countries]. *Sotsial'no-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrainy – Socio-economic problems of contemporary Ukraine*, 4 (108), 229–235 [in Ukrainian].

9. Horbulin, V. P. (2009). Ukraina u Novij Yevropi ta sviti : bezpekovyj pohliad [Ukraine in the New Europe and the world : security outlook]. *Naukovyj visnyk dyplomatychnoi akademii Ukrainy – Scientific bulletin of Diplomatic Academy of Ukraine*, 15, 44–49 [in Ukrainian].

10. Kulinich, M. A. (2014). Politychnyj i bezpekovyj vymir interesiv Ukrainy v ATR [Political and security dimensions of Ukraine's interests in the Asia-Pacific Region]. *Naukovyj visnyk dyplomatychnoi akademii Ukrainy – Scientific bulletin of Diplomatic Academy of Ukraine*, 21, 4–15 [in Ukrainian].

11. Rohovyj, V. H. (2016). Perspektyvy ta ryzyky rozvytku ukrains'ko-kytajs'kykh torhovel'no-ekonomichnykh vidnosyn [Bulletin of Zhytomyr State Technological University – Visnyk Zhytomyr'skoho derzhavnoho tekhnolohichnoho universytetu], 2 (76), 106–110 [in Ukrainian].

12. Valieieva, Yu. Vyklyky ievropejs'kij arkhitekturi bezpeky : ukrains'kyj kontekst [Challenges to the European security architecture : Ukrainian context]. Retrieved from : <http://uaforeignaffairs.com/en/expert-opinion/view/article/vikliki-jevropeiskii-arkhitekturi-bezpeki-ukrajinski/> [in Ukrainian].

Надійшла 26.10.2016

Бібліографічний опис для цитування :

Левківський, В. В. Економічний і безпековий вимір інтересів України в співпраці з КНР / В. В. Левківський // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 1. – С. 168-173.

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

UDK 336.025

V. P. Vishevsky, Doctor of Economic Sciences, Professor,
Academician of NAS of Ukraine,**N. Yu. Rekova**, Doctor of Economic Sciences, Professor,
V. D. Chekina, Candidate of Economic Sciences, Senior Researcher**FISCAL DECENTRALIZATION IN POST-CONFLICT TERRITORIES:
CONCEPTUAL STATES**

Abstract. *The article concludes that the context of post-conflict reconstruction requires different fiscal priorities: as to public revenues – achieving economic efficiency as well as forming the tax structure that would contribute to expanding the tax base; as to public spending – social justice and transparency in the distribution of social expenses locally; as to subsidies – narrowing the scope of inter-governmental transfers as well as organizing the redistribution of financial resources according to "the center – post-conflict regions – post-conflict recipients" principle; as to foreign aid – ensuring good coordination for the cultivation of new cooperative institutions.*

Keywords: *fiscal decentralization; post-conflict territories; conceptual states of decentralization; fiscal federalism.*

В. П. Вишневський, д. е. н., професор,
академік НАН України,**Н. Ю. Рекова**, д. е. н., професор,**В. Д. Чекіна**, к. е. н., с. н. с.**ФІСКАЛЬНА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ НА ПОСТКОНФЛІКТНИХ ТЕРИТОРІЯХ:
КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ**

Анотація. *В статті обґрунтовано, що в умовах постконфліктного відновлення потрібні різні фінансові пріоритети: у сфері суспільних доходів – економічна ефективність з формуванням структури податків, що сприяє розширенню податкової бази; у сфері суспільних витрат – забезпечення соціальної справедливості та прозорості при розподілі суспільних витрат на місцях; у сфері субсидій – звуження сфери застосування міжбюджетних трансфертів з організацією перерозподілу фінансових ресурсів за принципом "центр – постконфліктні регіони – постконфліктні одержувачі"; у сфері зовнішньої допомоги – забезпечення дієвої координації для культивування нових кооперативних інститутів.*

Ключові слова: *фінансова децентралізація; постконфліктні території; концептуальні положення децентралізації; фінансовий федералізм.*

В. П. Вишневский, д. э. н., профессор,
академик НАН Украины,**Н. Ю. Рекова**, д. э. н., профессор,**В. Д. Чекина**, к. э. н., с. н. с.**ФИСКАЛЬНАЯ ДЕЦЕНТРАЛИЗАЦИЯ НА ПОСТКОНФЛИКТНЫХ ТЕРРИТОРИЯХ:
КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ПОЛОЖЕНИЯ**

Аннотация. *В статье обосновано, что в условиях постконфликтного восстановления требуются разные фискальные приоритеты: в сфере общественных доходов – экономическая эффективность с формированием структуры налогов, способствующей расширению налоговой базы; в сфере общественных расходов – обеспечение социальной справедливости и прозрачности при распределении общественных расходов на местах; в сфере субсидий – сужение сферы применения межбюджетных трансфертов с организацией перераспреде-*

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

ния финансовых ресурсов по принципу "центр – постконфликтные регионы – постконфликтные получатели"; в сфере внешней помощи – обеспечение хорошей координации для культивирования новых кооперативных институтов.

Ключевые слова: фискальная децентрализация; постконфликтные территории; концептуальные положения децентрализации; фискальный федерализм.

Urgency of the research. The policy of decentralization in Ukraine is one of the main areas of economic reforms in the context of the integration policy into the European Economic Community. The EU economy is mainly decentralized, especially in fiscal sphere, and the further development of decentralization principles in the areas of fiscal policy, fiscal discipline and structural reforms is considered to be an important means of addressing the current European problems, including those related to euroscepticism and crisis of sovereign debt [1, p. 5].

Target setting. Ukrainian economy still remains overly centralized. Progress towards decentralization that has occurred in recent years, is clearly insufficient, and much remains to be done [10; 9]. The problem is compounded by the fact that in the eastern part of the country - in Donbass – a violent conflict broke out, which has a significant and disastrous impact on the welfare of the population, social and economic conditions as a whole [2, p. 2]. It is important to consider this fact, when designing and implementing measures of economic strategy and tactics, including the field of fiscal decentralization. The links here are dialectical, both direct and reverse: not only the characteristics of the national economic policy determine the direction of the development of post-conflict areas, but also the specificity of these territories imposes essential restrictions on the range of acceptable decisions in the national sphere.

Actual scientific researches and issues analysis. Decentralization, including a fiscal one is the usual way to mitigate the conflict. As the OECD experts say: "Decentralization can stimulate local and regional participation in decision-making, thereby improving the accountability and legitimacy of government can improve the responsiveness of the state, and thereby reduce tensions which may lead to violent conflicts." [2, p. 39]. Many countries in Africa, Asia, Europe, where military conflicts occurred have followed this course [3; 4; 5; 6; 7; 8].

The matters of using the principles of fiscal decentralization to address the post-conflict reconstruction issues were studied in the papers by S. Simone [0], B. Edwards [0], V. Bojičić-Dželić [0], I. Agimi [0], W. Fox [0], A. Hoeffler [0], J.-P. Tranchant [0], T. Ter-Minassian [0]. However, there exist no successful universal recipes for the solution of the decentralization problem in each particular case. Moreover, if it is carried out in such a way that is perceived by the population as the discriminatory allocation of resources and employment opportunities for the benefit of specific groups (ethnic, religious), the result may be a strengthening of adverse regional and separatist movements, and the central authorities may consider it as a threat to their ability to control the situation in the country [2, p. 39].

Uninvestigated parts of general matters defining. In order to avoid such unfavorable development of events, it is important not only to take into account local conditions, but also to follow some general guidelines, based on the regulations of the economic theory, adapted to the features of modern economic processes in a globalized world, as well as well-known best practices for post-conflict recovery.

The success of fiscal decentralization in post-conflict reconstruction depends on the analysis of the institutional environment of the conflicts and requires different approaches to particular areas of fiscal relations.

The research objective. *In this context, the aim of this paper is to study concepts of the fiscal decentralization in the post-conflict territories, taking into account the institutional and socio-economic specificity typical for the regions that have been exposed to conflicts.*

The logic of the further research is the following. At the beginning we consider the general principles of a fiscal decentralization, focusing on the political, institutional, economic and other restrictions that determine the capabilities and a scope of their application in particular cases. Next, we analyze

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

the typical features of the institutional environment and socio-economic status, usually emerging in the regions that have been exposed to conflicts¹.

Finally, the work concludes with recommendations on the choice of conceptual provisions on fiscal decentralization, which can be used in these areas in view of their subsequent adaptation to the local context.

The statement of basic materials. Principles of fiscal decentralization and their restrictions. Economic sense of decentralization is to improve the efficient usage of limited resources in the public sector of the economy. The idea that the decentralization of powers and resources can improve economic efficiency and increase social welfare has a long history of economic thought. But as the consecutive theoretical concept it has been formulated only in the second half of the 20th century in classical works R. Musgrave [12; 13], Ch. Tibout [17; 18], W. Oates [14; 15], M. Olson [16], and then has gained development in works of followers.

The main premise of the original traditional economic theory of decentralization, also known as the theory of fiscal federalism², is an affirmation of the availability of local public goods. This subset of public goods consists of social services, the consumption of which is geographically restricted by the residents within a given jurisdiction. At a multilevel financial system the subcentral governments have an opportunity to determine the size of such goods according to local preferences and costs. This differentiation creates economic welfare growth opportunities compared to the centralized approach, providing a more uniform granting of public goods in different jurisdictions [22, p. 314].

Realization of these opportunities demands special distribution of functions of public sector of the economy – allocation, distribution and stabilization branches [13, p. 3–27] – between different levels of the government: central and subcentral (regional and local). The recommendation of the theory in this regard is that the allocative function should be assigned to subcentral authorities and functions egalitarian redistribution of income and property, as well as the stabilization associated with macroeconomic management assigned to the central government [19]. It is explained by the fact that the activities of subcentral authorities has natural limitations. As W. Oates notes [20, p. 1121]: "In the absence of monetary and exchange-rate prerogatives and with highly open economies that can not contain much of the expansionary impact of fiscal stimuli, provincial, state, and local governments simply have very limited means for traditional macroeconomic control of their economies. Similarly, the mobility of economic units can seriously constrain attempts to redistribute income an aggressive local program for the support of low-income households, for example, is likely to induce an influx of the poor and encourage an exodus of those with higher income who must bear the tax burden".

Assuming the specified distribution functions, decentralization success depends on the requirements of the two main principles: fiscal equivalence and subsidiarity [11, p. 120–121].

The first principle – the principle of fiscal equivalence of M. Olson [16] – demands that each subcentral authority would make decisions on two issues at the same time:

- (1) concerning the size of public expenses (always desirable from the political point of view) which, taken by itself, regardless to the income, tend to increase (extend the budget expenditures);
- (2) concerning the size of public income (always undesirable from the political point of view) which, taken by itself, regardless to the expenses, tends to decrease (reduce the budget revenues).

The meaning of this requirement is that the decisions on the size of public expenses were taken by the same representative body, which is responsible for its financing, as money incoming from the cen-

¹ Violent conflict may spread on the territory of a whole country, and even on a few neighboring countries, or may just affect particular parts of the country. In this article we observe mainly the latter case, when the conflict has taken place in some concrete regions of the country, which for this reason differ from the other territories with their political, socio-economic, institutional, environmental, etc. aspects of life. This situation has occurred in Ukraine due to the violent conflict that broke out in Donbass in 2014.

² In economic theory there exist two different types of federalism, political and fiscal one. These are different concepts. Political federalism solves the problem of political effectiveness through the distribution of power between different levels of government to solve the problems of citizens control over their elected representatives. Fiscal federalism, on the contrary, influences economic efficiency: "... fiscal federalism is an economic theory, and this theory tries to explain, in economic terms, the existence of different subcentral levels of government" [21, p. 2].

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

tral or other levels of government is perceived as "gratuitous" or "cheap" and hence will not be expended efficiently.

The second principle – the principle of subsidiarity is based on the premise that, firstly, there are always social services, which can simultaneously provide several levels of government, and, secondly, that every rational current government has a natural tendency to-extension races his authority. Taken into account these circumstances, the principle of subsidiarity requires that in any case of doubt, the power would be transferred to the lowest level of government and that a higher level of government could keep it to itself only if the corresponding function can't be well executed – even taking into account the external help – at the lower level [21, pp. 160-161]. Thus initially the local level but not the center should have a priority.

The same principle is known in W. Oates's statement as the Decentralization Theorem: "For a public good – the consumption of which is defined over geographical subsets of the total population, and for which the costs of providing each level of the good are the same for the central or for the respective local government – it will always be more efficient (or at least as efficient) for local governments to provide Pareto-efficient levels of output for their respective jurisdictions than for the central government to provide any specified and uniform level of output across all jurisdictions" [14, p. 35].

In general, the traditional theory of fiscal federalism evaluates the possibility of win-efficiency from decentralized provision of public goods generally, as a fairly large. Its sources are the differences between jurisdictions in the demand for the relevant local social services, as well as costs associated with the provision of [22, p. 317]. But in fact, a lot depends on how subcentral authorities are able to make decisions based on the requirements of economic efficiency, rather than other considerations.

Therefore, the new (second) generation theory of fiscal federalism (second generation fiscal federalism, SGFF) pays more attention to the analysis of the limitations affecting the decentralization efficiency under real operating political and fiscal institutions [23], including negative experience of the decentralization of a number of countries. There are several different branches of these theories, but they all share common approaches, different from the traditional: the authorities are not regarded as benevolent social planners, as well as economic agents have their own utility functions; analysis is focused on the external institutional environment, forming a set of incentives and constraints under which these agents have to act; problems of functioning of multilevel governments are investigated using models "principal - agent", taking into account the factors of asymmetric information, imperfect monitoring, incomplete contracts, strategic behavior, and others [22, p. 322].

In particular, SGFF focuses on the analysis of: institutions and incentives, forcing officials to accept the rules of fiscal federalism (the problem of "self-enforcing federalism"); political mechanisms of distribution of authority for the provision of social services between levels of government; interoperability issues of decentralization and democracy in the context of its costs and disadvantages; relationship decentralization and political obstacles in the way of development [23, p. 14-15]. It is obvious that the composition and structure of these institutions, incentives, costs, etc., are not universal and depend on many circumstances such as place and time, the history of the formation and characteristics of the political and financial systems, clarity of distribution of fiscal powers, the state of key markets and others [24]. In post-conflict territories complexes of these and other circumstances have specificity, which are discussed below.

Features of the economic and institutional environment of the territories affected by conflict. Lev Tolstoy shrewdly noted: "Happy families are all alike; every unhappy family is unhappy in its own way."

This is also true in relation to violent conflicts at higher levels of social organization ³. There are many various reasons for these conflicts, which are often associated with economic, political complex,

³ There are different approaches to the definition of what the violent conflict is, and in what case it should be considered that violent conflict exists. For example, in the work [26, c. 12] two criterias are used for this purpose. The first one is qualitative. It is believed that the conflict is violent, if it challenges the current government and aims to overthrow or change the political regime. And the second one is quantitative. Only those clashes are taken into consideration, which have led to more than 1000 deaths per year (either directly by bullets, shells, mines and other weapons, or indirectly through the socio-economic consequences of the conflict).

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

cultural and historical factors, that is why their correct understanding requires a meticulous study on a basis of a broad multidisciplinary approach [25, с. 1-28]. Usually they are based on an infringement of rights, freedoms and interests of geographically isolated social communities.

The consequences of the conflicts in different countries can also be developed in different ways. For example, if during the violent conflict the farmlands are mined, as it was in Cambodia in the 70s 20th-century, it is necessary to expect a decrease in food production and food exports with a strong negative impact on the economy as a whole and the well-being of many people, especially if a significant part of economic activity and employment in the country is in agriculture. On the contrary, the economy which is more dependent on the export of petroleum products, due to the income from which food is imported, will be more damaged by the introduction of foreign trade embargo caused with the conflict [26, p. 17–18].

It also should be considered that the analysis of the effects of conflicts is often complicated by the shortage of reliable empirical data on the operation of socio-economic systems, exposed to their impact, which for obvious reasons (due to the weakness of democratic and administrative institutions, the problems of the organization of systematic reporting, high volumes of unreported and illegal activity and others) is not easy to collect. However, because in today's world conflicts, including armed unfortunately are not uncommon⁴, some typical features of the economic and institutional environment of the territories concerned is possible to allocate, although, certainly, for the analysis of each individual case of a paramount importance is a specific geographical, historical economic and socio-cultural context.

The obvious consequence of violent conflicts are to devastating effect on economic activity, employment, capital budget and the economy as a whole. As it is noted by the World Bank experts: "The average cost of civil war is equivalent to more than 30 years of GDP growth for a medium-size developing country trade levels after major episodes of violence take 20 years to recover, in other words, a major episode of violence, unlike natural disasters or economic cycles, can wipe out an entire generation of economic progress "[27, p. 5–6].

If we turn to a more detailed examination of the consequences of violent conflict [268; 26; 27; 28; 31], we can divide them into two broad areas: economic and institutional.

Economic features of post-conflict territories. *Human capital.* Violent conflicts are accompanied by loss of population due to deaths and migration⁵. In addition migratory processes are accelerated: the concentration of people in ethnic and confessional groups and urbanization increases, as dwelling in the cities can be safer. Unemployment rises, there is a shortage of skilled workers, who have a better opportunity to leave the conflict zone, employment reduction in a private sector and increase in public and shadow sectors.

Physical capital. Damages and speed-up obsolescence of physical capital, productive and dwellings objects take place because of battle actions and violation of economic connections. There are problems with the operation of infrastructure facilities such as power, transport and telecommunications networks, railway junctions, ports, airports, etc., energy systems, heat supply. In some countries a main obstacle for the development of agriculture and food production is made by mines.

Financial capital. As you know, money likes silence. Therefore, conflicts are always accompanied by capital flight, declining public and especially private investment volumes. Also in the post-conflict territories there are problems with the normal functioning of the payment system and the financial market (its investment, loan, securities, insurance and foreign exchange sectors).

Government revenues and expenditure. The consequence of the general economic problems is the depletion of government revenue sources. The tax base is narrowed. In the structure of income usually prevail the sources that are easier to administer. The distorted structure is typical for the charges

⁴ According to the World Bank every fourth person on the planet, more than 1.5 billion people, live in unstable and conflict-affected countries or in countries with very high level of criminal violence [27, p. 2]. The average duration of a civil war in the world is 8 years [31, p. 5].

⁵ In Ukraine, for example, the total official losses of population due to migration as a result of violent conflict, which started in 2014, amounted to 1.1 million people, and the total number of Ukrainian citizens, who moved from Donbass to other regions located outside the zone of ATO as for 28.12.2015 totaled 990.9 thousand people. [34, p. 79].

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

with excessive expenditure to the armed forces and insufficient expenditure to infrastructure, education and health. The budget is on the whole scarce, and the debts are often poorly served or not served at all.

The macroeconomic environment. The consequence of problems at the micro level is the overall macroeconomic instability, characterized by inflation, fiscal imbalances, heavy debt load. Low income and raised poverty results in a low aggregate demand for goods and services and low investment. Especially negatively the losses of export profit yield and/or external financing affect on highly dependency upon foreign trade economies.

Institutional features of post-conflict territories. The usual result of a conflict is that, what can be called "bad" institutions. The inherited from the open stage of conflicts culture of violence, attended with the wide access to the weapon, stipulates wide distribution of criminality, forms a business environment, where political and economic players do not trust each other, and follow not "long" rules, that are required for successful investment and economic activity, but "short" rules, "ad hoc". All this, in turn, leads to high transaction costs for the protection of property rights, information searching and negotiating, contracting and enforcement of their implementation, protection against opportunistic behavior, and others. In this regard, as a rule, a large part of the economy goes "into the shadows".

In addition, there is usually *a crisis of legitimacy*, characterized by falling of authority and real support from population towards public authorities: legislative, executive and judicial. This crisis can be stronger or weaker depending on the characteristics of a course of a conflict, as well as the specifics of the institutional environment, which has been formed in the pre-conflict period. If initially it was most not favourable, then the evolution of institutes can proceed in undesirable direction in a peace-time.

It can result in the establishment of a "bad" institutional equilibrium, when many political and economic forces are not interested in improving the "rules of the game." For example, such a deadlock occurs when some politicians, civil servants, businessmen and arms dealers, drug dealers and others, unite their forces in maintaining tension on a given territory, as they get benefits from the maintenance of an artificial shortage of goods, smuggling, trade in military equipment and weapons, proscribed drugs, and others. To find the way out of this "institutional trap" [30] is not very easy and it takes a lot of time and effort.

Conceptual states of fiscal decentralization in post-conflict territories. Overcoming violent conflict requires the restoration of violated rights, freedoms and interests of individual social communities. As USAID experts say: "The key potential advantage of fiscal decentralization for post-conflict countries, and some others as well, is the capacity to protect the rights of groups that are minorities by virtue of their ethnicity or region. For example, the Dayton Peace Accords divided Bosnia and Herzegovina into two entities, Serbs primarily populate one and Croats and Bosnian Muslims primarily populate the other "[29, p. 4].

Fiscal decentralization means the transmission of part of financial plenary powers and resources to the subcentral government bodies, that get large possibilities to build the activity in accordance with local interests due to it. A result can be positive due to an economy on transaction costs in connection with the transition to the generally accepted in the territorial group hostel rules, as well as economies, universally recognized in this territorial group on transformation expenses in connection with the grant of public benefits according to local demands and expenses.

On the other hand, fiscal decentralization is not a universal recipe that is equally well suited for all situations. For example, if there are concentrated social groups in a post-conflict territory that do not constitute a local majority, fiscal decentralization can encourage these groups to fight with the local government or with the majority for the autonomous status⁶. Furthermore, as it was noted above, all post-conflict territories are characterized by problematic economy and bad institutions, which both objectively prevent decentralization. The reason is that the problematic economy reduces local official

⁶ A study of fiscal decentralization potential for the mitigation of ethnic conflicts in the context of relations between the Local Minorities and Local Majorities released that: "i) fiscal decentralization does not encourage secessionism but on the contrary dampen rebellion of local majorities but, ii) fiscal decentralization fuels rebellion of local minorities, iii) fiscal decentralization reduces communal violence for both local majorities and minorities "[35, p. 2].

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

revenue, which in the conditions of fiscal decentralization should serve as the main source of financing for local expenditure, and bad institutions and a large informal sector impede the efficient administration of income and equitable distribution of expenditure.

A basic contradiction of fiscal decentralization in the conditions of post-conflict territories is an objective necessity of such decentralization (taking into account the features of concrete situations) for the plenipotentiary and resource providing of rights, freedoms and interests of territorial social communities and softening of conflicts, that in the conditions of stable growing economy has substantial potential of increase of efficiency, runs into the objectively high expenses of decentralization in the conditions of falling economy and bad institutes.

There are no simple ways to solve this contradiction. In addition, for the stable development of public revenues and expenditures different strategies are required, that will be considered further.

The decentralization of public revenues. According to the economic decentralization theory expenditure of subcentral authorities have largely covered their own tax revenue as: "Subnational governments that lack independent sources of revenue can never truly enjoy fiscal autonomy; they may be – and probably are – under the thumb of the central government" [32, p. 3].

However, implementation of this requirement in the post-conflict areas is difficult. As already mentioned, this is due to the influence of unfavorable economic and institutional factors, which together are responsible for contraction of the tax base and tax administration problematic.

Moreover, not all sources of public revenue are equally suitable for the purposes of decentralization. Assets taxed by subcentral authorities must be, firstly, relatively non-mobile - in order to prevent their migration to other jurisdictions due to tax reasons, and secondly, relatively stable (as the tax base) – in order to avoid significant fluctuations of subcentral budget revenues in periods of unfavorable macroeconomic dynamics. In addition, taxes of subcentral authorities should not be "exported", that is, to burden residents of other jurisdictions, and to intervene in international trade [32, p. 15-16]. Central governments, in turn, usually charge a tax base that have high income elasticity or unevenly distributed across the national territory.

According to the above-mentioned reasons property taxes and personal income taxes are usually fixed for subcentral authorities (as citizens and their income is generally less mobile than the business and its revenues), as well as taxes on goods and services locally produced and / or consumption (including those designed to compensate for the negative externalities to the health of residents and the local environmental damage). And in the purview of the central government taxes on corporate profits are usually included, which has a pronounced pro-cyclical and easily displayed in other tax jurisdictions, taxes on natural resources of national importance and foreign trade, as well as multi-stage taxes (VAT, etc. – to avoid complicated problems of fiscal coordination between the regions that are inevitable in the case of levying such taxes at subcentral levels).

Due to the consequences of violent conflict property loses value, and official incomes of citizens are lower. Therefore these important in ordinary terms regional (local) profitable sources lose the fiscal value up to a point. It should also be borne in mind that the property and income taxes are difficult to administer.

And as a requirement of subcentral government bodies in profits in connection with the necessity of speed-up renewal of economy is high, an emphasis should be made on relatively simple to administer indirect taxes on goods and services [28, p. 23; 36, p. 21], as well as on simple forms of tax on the extraction of mineral resources available [31, p. 15]⁷. However, for obvious reasons (distortion of commodity prices, the decline in consumer demand, the growth of the shadow economy), the fiscal potential of such measures is limited.

On the whole in the conditions of post-conflict reconstruction the possibilities of revenue decentralization from its own sources (for which subcentral authorities have the full powers in regard to estab-

⁷ As it is noted in work [31, p. 15], there exist three points at which you can levy taxes on extracted natural resources: (1) during the export of the product production; (2) during the getting of a profit from the enterprise production and exports; (3) during the sale of the company for extraction rights. In post-conflict situations the best way (relatively simple and with quick results) is the third one, that is. the taxation on the sale of mining rights.

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

lishing tax bases and rates⁸) is small. Therefore, emphasis should be placed on transparent shared national taxes (power to establish and levy these taxes is given to the central government) [36, p. 20]: allocations to subcentral budgets of certain share of corporate income tax, VAT, etc. Most of the degree of fiscal autonomy subcentral authorities can only get as far as overcoming the negative consequences of the conflict, improve institutions, including in the area of tax administration, reducing evasion scales from taxes and increase the tax base.

Therefore, the general strategy in the field of revenue decentralization on post-conflict territories should not be in a course of tax and fiscal efficiency increase, but in a course of the economic efficiency increase due to the gradual passing to such structure of taxes (both on central and on subcentral levels), that less than prevents to expansion and strong growth of tax base (displacement of fiscal burden from taxation of profits to levying of consumption and property, and also on taxes correcting ecological and other externalities [17]). The result should be of a more rapid recovery of the affected con-conflict economy with a simultaneous decrease of the shadow economic and tax evasion, as well as transaction costs at the expense of taxation of simplicity, transparency and ease of tax administration.

If the area is particularly hardly hit by the conflict, it can initially also require reducing the number of taxes, harmonization of rates, reducing all sorts of exceptions and exemptions [36, p. 21].

The decentralization of public expenditure. According to the theory of fiscal decentralization subcentral authorities should perform the allocative function in relation to regional (local) public goods benefit area (despite the fact that the benefits of a nation-wide scope of benefits offered the central government). This feature is implemented through public spending. From this point of view the situation in some countries is very different. In peacetime, their normal distribution levels of government is that central governments spend relatively greater part of the revenue budget, rather than regional and local, on social protection of citizens (pensions, unemployment benefits, etc.), on national services (the support of the legislative, executive and the judiciary, science, public debt service, etc.), on national security and defense [39, p. 88-99; 40, p. 76].

The structure of subcentral government spending, in contrast to the central government, usually is dominated by the social function of education and health, as well as social protection expenditure (although the absolute value of central government expenditure on social protection is usually more), and the economy.

This distribution is not static: it changes, including in relation to the overall economic dynamics in the country.

In periods of economic downturn (and violent conflicts are always accompanied by recessions) spending on social protection of citizens, which is of particular political importance, usually are centralized (as the central governments have more room for fiscal maneuver), and other social functions that determine the dynamics and quality of human capital, increasingly are "hang" on the regional and local authorities and are forced to cut together with the reduction of the economy and the narrowing of the tax base [42]. And since the economy contraction during the conflict is often catastrophic, the social costs also usually fall very much, despite the fact that military expenditures are growing. Together, this means that the actual degree of centralization in the country public expenditure, the negative influence caused by conflict increases.

Peaceful solution of conflicts leads to a reduction in military spending (the phenomenon of the "peaceful dividend" [29, p. 23]), which provides the authorities (especially central) with some additional possibilities, but on the places the needs in the reconstruction of the destroyed economy (infrastructure, housing, etc.) and restore of critically important for the subsequent development of expenditure on education and health care sharply increase.

In such a situation, the possibility to perform the key requirements of subsidiarity (the maximum transfer of expenditure responsibilities to lower levels of government, able to soften manifestations of confrontation) are limited and can be significantly extended only as far as the recovery of economic

⁸ In the OECD there are five main categories of tax autonomy of subcentral authorities: "a" - full powers in tax rates and bases; "b" - the powers in the field of tax rates; "c" - the powers in the sphere of the tax base; "d" - the separation of powers of the (shared) taxes; "e" - the absence of tax authorities; "f" - the other situation. [37]

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

growth, improve the efficiency of administration and improving institutions, that requires the revival of the atmosphere of trust between the main political and economic actors (so-called "confidence-building" [27, p. 12]) and go to the "long" code of conduct.

Therefore the general strategy in the field of decentralization of charges in post-conflict territories must be not in a course on immediate expansion of spending responsibilities and volumes of expenses of the subcentral authorities of subcentral government bodies, but in a course on providing of social justice and transparency at allocation of public charges on places. It is required to guarantee positive institutional transformations and proper management, able to give to the citizens safety, justice and work [27, 13].

Thus, as the World Bank experts justly emphasize: "Successful efforts must begin at the local level. Without emphasis on local results, citizen lose confidence in their government's ability to provide a better life. Actions to restore security, create trust, generate employment, and provide services in local communities lay the foundations for national progress" [27, p. 14].

In practice, however, many public administrations, that have a monopoly on the provision of public services in post-conflict environments are not able or do not wish (including due to corruption) duly carry out their functions, so that the allocated by the state resources sometimes simply are not provided to people.

One possible solution of this problem could be to develop an alternative network of independent offices to provide services (Independent Service Authorities, ISAs), operating under clear rules and under the supervision of the public [43, p. 123-127]. The role of ISAs is to conclude contracts with a wide range of suppliers as government agencies, private enterprises and non-profit organizations for the provision of education, health and others. In this case, the definition of objectives and related policy challenges remain in the purview of the authorities and their implementation is transferred to decentralized public agencies.

There are however arguments against this practice, in fact actually forming the double public sector of economy on places. In particular, it may happen that the best employees of public institutions will move to the ISAs, due to the relatively high wages, thereby worsening their competitive position and the possibility of proper provision of public services [32, p. 16]. Moreover, as noted in [44, p. 41]: "Although variants of ISAs are already operating we are not able to point to any organization which has all the features of a fully-fledged ISA. The introduction of an ISA should therefore be seen as an experiment and evaluated accordingly".

On the whole, in terms of post-conflict economic recovery in the affected regions, for obvious reasons, we have to maintain relatively high levels of social spending despite the fact that their sources of funding are limited. This means that the possibility of fiscal maneuvers of subcentral authorities are not great and are largely determined by external actors – the central government and / or donor organizations that provide financial assistance.

Subsidies (intergovernmental transfers) and external financial assistance. Subsidies (intergovernmental transfers), along with tax revenues are the most important source of financial resources of subcentral authorities in many countries. In particular, the subsidy can be used for the following tasks [21]:

- external financing services and investment of subcentral authorities. If the costs of certain regional and / or local budgets exceed their own revenues, subsidies are used to reduce these gaps and enhance opportunities of subcentral authorities to provide public services and to make investments;
- financial equalization. Usually different regions of the country have different tax potentials. Subsidies are used to redistribute resources from rich to poor regions and provide an access to the same basic package of public services on conditions that the tax burden will be approximately the same in all territories;
- correction of externalities. Providing the services to one subcentral authorities often creates external effects (effects of "overflow") to the other, which makes their inadequate supply for the whole country. The central government can make a difference by providing appropriate transfers (service subsidies).

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

The traditional theory of fiscal federalism believes that subsidies can be Pareto-efficient tool to solve these problems, because "... such grants to a local government were simply a "veil" for a set of grants directly to the individuals in the locality" [23, p. 324]. However, this approval does not have a lot of support now, taking into account the realities of institutional decentralization and the fact that public officials often pursue their own goals.

In practice, it turns out that subsidizing forms of "transfer depending on" local atmosphere weakens the incentives for healthy fiscal behavior, leads to an unjustified interference with the normal movement of labor and capital needed for economic growth.

This does not mean that the subsidies can be waived at all, especially in the post-conflict areas, which have limited access to their own sources of income. But, firstly, the practice of subsidizing should be better gradually reduced to a minimum, taking into account its marginal benefits and costs (decision on expansion of public programs should take into account the associated additional problems), and, secondly, it must be transparent and predictable.

In this regard, it is important to remember that overcoming the consequences of conflict requires taking into account the interests of the affected minority, and that regional and local benefits (not only economic, but also socio-cultural) do exist and do matter, and their provision is largely the prerogative of regional authorities. From this point of view, it is better to allocate subsidies not directly from the central government (which should not be concerned about a variety of local problems⁹) directly on the site to their recipients, but indirectly – through the relevant regional authorities. Thus the formula of redistribution of financial resources through a system of intergovernmental transfers should be built not on a "center - post-conflict recipients" but on a "center - post-conflict regions - recipients of post-conflict". Though, of course, this practice should be used and expanded further only taking into account the social and cultural specifics of the respective regions, according to the formation of the population self-government traditions, as well as solving the problems of corruption, poor administration and others, that generally impede effective fiscal decentralization.

Along with subsidies from a government important external source of resources for post-conflict economic recovery is the assistance provided by various donor organizations. It can accelerate economic growth and address the complex of related issues [32, p. 17]. However, numerous studies on the problem (including econometric) indicate that there is no direct relationship between the size and the structure of the support, on the one hand, and growth on the other. For example, the analysis presented in [45] found no reliable positive relationship between assistance and growth. Also there was no evidence that assistance works better in a favorable political environment and geographical conditions, and that concrete directions of assistance work better than the others.

More often donor organizations give help through investments into the renewal of social and economic infrastructure. These trends make more than 50% of the total amount of financial support to post-conflict areas (according to data for 1995-2008 [32, p. 11]). Indeed, investments are important because they make compensate the shortage of currency savings in post-conflict reconstruction. However, there is no consensus on exactly how the investments and help influence the growth [32, p. 11].

More important are the ways the support is organized on the whole, and not a choice of concrete directions of support. As it is noted by the IMF experts, in cases when in the countries special procedures have not been established for the use of foreign support with no proper coordination between donor agencies and the Ministry of Finance, assistance was insufficient and there was a large uncovered gap between the needs of territories and actual budget expenditures. Therefore: "Better coordination was thus seen as essential for both donors and recipient countries" [37, p. 19].

From the donors' point of view, an information about the activity of other similar organizations is useful to develop their own policies and help to avoid duplication. From the standpoint of government

⁹ There exist important theoretical arguments, grounded by the actual data, which confirm that the centralized provision of local (regional) benefits must be held at the same level, not differentially. It is true according to the informational costs of centralized accounting of local problems and political issues when different attitudes to the regional center is perceived as injustice [23, p. 315-316].

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

agencies, the coordination is useful because it provides information on donor activity in their areas of competence, thus helping to form their own supply plans funded by internal resources. In addition, donor funded projects determines the size of future recurrent costs, which should have been included in the government spending plans in the future.

As for the specific coordination mechanism: "In some cases, a separate unit was set up to coordinate with donors, often as part of the ministry of finance or its equivalent institution (eg, Kosovo and Mozambique). In other cases, however, a multi-donor trust fund was set up that carried out the coordination function (eg, Afghanistan and Timor-Leste). Frequent donor meetings also provided an opportunity for coordination of assistance (eg, Timor-Leste)" [37, p. 19].

In any case, the importance of this coordination is that it cultivates local new cooperative institutions that promote the better development of foreign help, and an independent effective action by regional and local authorities, that implement in practice in a specific socio-cultural environment of the principles of fiscal region decentralization.

Conclusions. Half a century ago, Charles Darwin wrote: "It must not be forgotten that although a high standard of morality gives but a light or no advantage to each individual man and his children over the other men of the same tribe ... an increase in the number of well-endowed men and an advancement in the standard of morality will certainly give an immense advantage to one tribe over another" [Darwin 1871, p. 166].

This statement is still valid today. High moral standards and the atmosphere of trust based on them – that's what to be restored in priority in post-conflict territories. Reconstruction of trust, rather than material values, as noted in the World Bank, is the key to overcoming social conflicts. The upward spiral "trust – institutions" [28, p. 12] appears to be the only way to reliable overcoming the consequences of the conflict and the formation of non-conflict "new reality."

Fiscal decentralization is one of the main ways of creating this confidence and "the new reality". But there are no simple solutions here. Moreover, for different areas of fiscal relations different approaches are required.

In the area of public income – it is the priority of the economic efficiency, not the fiscal one, with the course on the formation of such a tax structure (both at central and at subcentral levels), which promotes the expansion and sustainable growth of the tax base of post-conflict areas.

In the area of public expenditure – it is a priority not to the rapid buildup of authority and subcentral government sizes of spending, but a provision of social fairness and transparency in the allocation of social costs on the places.

In the area of subsidies from the central government – it is the priority not to expansion but to narrowing the scope of intergovernmental transfers to the organization of the redistribution of financial resources under the principle of "center – post-conflict regions – recipients of post-conflict".

In the field of external assistance – it is a priority not to the selection of its sizes and specific directions, but a good coordination, due to which the new co-operative institutions are cultivated, that promote efficient operation of regional and local authorities of post-conflict territories.

Though all the given recipes are not important by themselves, but as tools of financial and institutional support for the transition to non-conflict peace-building, based on the democratic principles of majority rule, coupled with the observance of the rights of individuals and minorities.

The further study of this transition problem goes beyond traditional neoclassical and institutional methodology, and requires the application of evolutionary one, since the performed analysis revealed that each time we have to take into account the special circumstances and the "path dependence". Because, as J. Diamond noted: "One can not just introduce good institutions to poor countries like Paraguay and Mali and expect those countries to adopt the institutions and achieve the per-capita GNPs of the United States and Switzerland... Good institutions are not a random variable that could have popped up anywhere around the globe, in Denmark or in Somalia, with equal probability. Instead, it seems to me that, in the past, good institutions always arose because of a long chain of historical connections from ultimate causes rooted in geography to the proximate dependent variables of the institutions" [47, p. 439].

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

This approach is a possible solution, if differentiated for the supranational fiscal model systems, whose areas are mobile and spread beyond state borders, as the recent appear to be a historical accident, that often unite people, who belong to different evolutionary-biological, socio-economic and civilizational and cultural communities [48]. It is not easy but very important to find such approaches, and post-conflict territories together with "long" issues of socio-economic recovery is the non-stationary environment where evolutionary theory must find a large scope.

References

1. Wyplosz, C. (2015). The Centralization-Decentralization Issue / Charles Wyplosz. – European Commission, Directorate-General for Economic and Financial Affairs, European Economy Discussion Papers 014, 28 pp.
2. Yevropeys'kyi Soyuz, Orhanizatsiya Ob'yednanykh Natsiy, Hrupa Svitovoho banku Ukrayina, (2015). Otsinka vidnovlennya ta rozbudovy myru. Analiz vplyvu kryzy ta potreb na Skhidniy Ukraini [Evaluation of recovery and peace building. Analysis of the impact of the crisis and needs in eastern Ukraine]. T 1. Summary report. Kiev : Izd-vo Predstavnytstvo Yevropeys'koho Soyuzu v Ukraini (in Ukrainian).
3. Development Assistance Committee, (1997). DAC Guidelines on conflict, peace and development cooperation. – Paris : OECD, 80 pp.
4. Simone, S. (2013) Post-conflict decentralization : dynamics of land and power in unity state – South Sudan / Sara de Simone. – UNISCI Discussion Papers, № 33.
5. Edwards, B. (2015). Decentralization as a Post-Conflict Strategy : Local Government Discretion and Accountability in Sierra Leone / Benjamin Edwards, Serdar Yilmaz, Jamie Boex // Public Administration and Development, Vol. 35, No. 1, pp. 46-60.
6. Bojičić-Dželilović, V. (2011). Decentralisation and Regionalisation in Bosnia-Herzegovina : Issues and Challenges / Vesna Bojičić-Dželilović. – LSEE Papers on Decentralisation and Regional Policy, Research Paper No. 2, 35 pp.
7. Boex, J. (2010). Decentralized local governments as a modality for post-conflict recovery and development: An emerging natural experiment in Northern Uganda / Jamie Boex, Deborah Kimble and Juliana Pigey. – IDG Working Paper No. 2010-01, 20 pp.
8. Agimi, I. (2014) Decentralisation in Kosovo: challenges of reforming the local level / Ilire Agimi. – LSEE Papers on Decentralisation and Regional Policy, Research Paper No. 6, 28 pp.
9. Fox, W. (2007). Fiscal Decentralization in Post-Conflict Countries / William F. Fox. – United States Agency for International (USAID), 37 pp.
10. Slukhai, S. (2015). Ukrainian fiscal equalization : does it need an improvement? / S. Slukhai // Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Economics, № 1(166), pp. 45-51.
11. Symonenko, V. (2016). Fal'start dlynoy v dva hoda [False start in two years in length] [online] 2000.ua. Retrieved from : http://www.2000.ua/blogi/avtorskie-kolonki_blogi/falstart-dlinoj-v-dva-goda.htm [Accessed 17 Oct. 2016].
12. Vyshnevskyy, V. P., Chekina, V. D., Vyetskaya, O. V. (2016). Ispol'zovanie nalogovo-byudzhethnykh instrumentov razvitiya social'noj sfery regionov v usloviyah neoindustrializatsii [The use of fiscal instruments of social conditions in the regions neo-industrialization]. *Ekonomika promyshlennosti*, no. 3 (75), pp. 116-138 (in Ukrainian).
13. Musgrave, R. (1961). Approaches to a fiscal theory of political federalism / R. Musgrave // NBER, Public Finance : Needs, Sources and Utilization. – NJ: Princeton University Press, Princeton, pp. 97-133.
14. Musgrave, R. (1959). The theory of public finance : A study in public economy / R. Musgrave. – New York : McGraw-Hill, 628 pp.
15. Oates, W. (1972). Fiscal Federalism / W. Oates. – New York : Harcourt Brace Jovanovich, 256 pp.
16. Oates, W. (1968). The theory of public finance in a federal system // Canadian Journal of Economics, vol. 1, pp. 37-54.
17. Olson, M. (1969). The Principle of "Fiscal Equivalence" : The Division of Responsibilities among Different Levels of Government / M. Olson // The American Economic Review, vol. 59 (2), pp. 479-487.
18. Tiebout, C. M. (1956). A pure theory of local expenditures // C.M. Tiebout // Journal of Political Economy, vol. 64, pp. 416-424.
19. Tiebout, C. M. (1961). An economic theory of decentralization // NBER, Public Finance, Needs, Sources and Utilization. – NJ: Princeton University Press, Princeton, pp. 79-96.
20. Dafflon, B. (2006). The assignment of functions to decentralized government: from theory to practice / B. Dafflon // Handbook of Fiscal Federalism, ed. by Ehtisham Ahmad and Giorgio Brosio. – Cheltenham, UK, Northampton, MA, USA, pp. 271-305.
21. Oates, W. (1999). An essay on fiscal federalism / W. Oates // Journal of Economic Literature, 1999, vol. 37, pp. 1120-1149.
22. Fossati, A. (ed.) (1999). Fiscal Federalism in the European Union / Edited by A. Fossati, G. Panella. – London-New York : Routledge, 302 pp.
23. Oates, W. (2008). On The Evolution of Fiscal Federalism : Theory and Institutions / Wallace E. Oates // National Tax Journal, vol. LXI, No. 2, pp. 313-334.
24. Weingast, B. R. (2014). Second Generation Fiscal Federalism : Political Aspects of Decentralization and Economic Development / B. R. Weingast // World Development, vol. 53, pp. 14-25.
25. Rodden, J. (2003). Fiscal Decentralization and the Challenge of Hard Budget Constraints / Rodden, Jonathan A., Gunnar S. Eskeland and Jennie Litvack. – Cambridge, MA: MIT Press.
26. Van de Goor, L. (1996). Between Development and Destruction : An Inquiry into the Causes of Conflict in Post-Colonial States / L. Van de Goor, K. Rupesinghe, and P. Sciarone, eds. – New York, St. Martin's Press.

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

27. Stewart, F. (1997). Civil conflict in developing countries over the last quarter of a century: An empirical overview of economic and social consequences / Frances Stewart, Frank P. Humphreys & Nick Lea // *Oxford Development Studies*, vol. 25, № 1, pp. 11-41.
28. International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank. (2011). *World Development Report 2011. – Conflict, Security, and Development* : Washington DC, pp. 58
29. Carbonnier, G. (1998). *Conflict, Postwar Rebuilding and the Economy : A Critical Review of the Literature* / Gilles Carbonnier. – War-torn Societies Project, WSP Occasional Paper No. 2.
30. Fox, W. (2007). *Fiscal Decentralization in Post-Conflict Countries* / William F. Fox. – The United States Agency for International Development (USAID), Fiscal Reform and Economic Governance Project, Best Practice Paper, pp. 37
31. Polterovych, V. M. (2004). *Institutsionalnye lovushki : est li vyhod?* [Institutional traps : Is there a way out?] *Obshchestvennyye nauki i sovremennost*, no 3, pp. 5-16 (in Russian).
32. Hoeffler, A. (2012). *Growth, aid and policies in countries recovering from war* / Anke Hoeffler. – OECD, the Development Assistance Committee, Working Papers, pp. 21
33. McLure, C. *The Tax Assignment Problem: Conceptual and Administrative Considerations in Achieving Subnational Fiscal Autonomy* / Ch. E. McLure, Jr.-Ch. Mai. – Thailand: The National Economic and Social Development Board of the Royal Thai Government and the World Bank, 1999. – pp. 61
34. Haughton, J. (1998). *The Reconstruction Of War-Torn Economies* / Jonathan Haughton. – Harvard Institute for International Development, Technical Paper, pp. 96
35. Libanova, E. M. (ed.), Gorbulin, V. P., Pirozhkov, S. I. (2015). *Polityka intehratsiyi ukrayins'koho suspil'stva v konteksti vyklykiv ta zahroz podiy na Donbasi (natsional'na dopovid)* [The policy of integration of Ukrainian society in the context of the challenges and threats of events in Donbass (national report)]. Kiev : NAN Ukrayiny (in Ukrainian).
36. Tranchant, J.-P. (2010). *Does Fiscal Decentralization Dampen All Ethnic Conflicts? The Heterogeneous Impact of Fiscal Decentralization on Local Minorities and Local Majorities* / Jean-Pierre Tranchant. – Munich Personal RePEc Archive, MPRA Paper No. 22776, pp. 33.
37. Ter-Minassian, T. (2004). *Rebuilding Fiscal Institutions in Post-Conflict Countries* / Teresa Ter-Minassian. – International Monetary Fund, the Fiscal Affairs Department, pp. 36.
38. OECD. (2016). *OECD Fiscal Decentralisation Database*. [online] Retrieved from : http://www.oecd.org/tax/federalism-/oecd-fiscal-decentralisation-database.htm#A_1 [Accessed 1 Aug. 2016].
39. OECD. (2011). *OECD's Current Tax Agenda*. – OECD : Centre for Tax Policy and Administration, pp. 123
40. Campos, J.M.P. (2012). *Financial resources, expenditures and debt of sub-central governments* / José María Piñero Campos, Camila Vammalle // *Institutional and Financial Relations across Levels of Government, OECD Fiscal Federalism Studies*, OECD Publishing, pp. 87-126.
41. OECD. (2015). *Government at a Glance 2015*. – OECD Publishing, Paris, pp. 209
42. Clemens, J. (2012). *Fiscal Policy Multipliers on Subnational Government Spending* / Jeffrey Clemens and Stephen Miran // *American Economic Journal*, vol. 4, № 2, pp. 46-68.
43. Collier, P. (2009). *Post-conflict Recovery : How Should Strategies Be Distinctive?* / Paul Collier // *Journal of African Economies*, vol. 18, № 1, pp. 99-131.
44. Bold, T. (2009). *The Provision of Social Services in Fragile States : Independent Service Authorities as a New Modality* / Tessa Bold, Paul Collier and Andrew Zeitlin. – University of Oxford, Centre for the Study of African Economies, 44 pp.
45. Rajan, R. G. (2008). *Aid and Growth: What Does the Cross-Country Evidence Really Show?* / R.G. Rajan, and A. Subramanian // *Review of Economics and Statistics*, vol. 90, № 4, pp. 643-665.
46. Darwin, C. (1871). *The Descent of Man, and Selection in Relation to Sex, Volumes 1 and 2* / Charles Darwin. – New York: Appleton, 1871.
47. Diamond, J. (1994). *Guns, Germs, and Steel: the Fates of Human Societies* / Jared Diamond. – New York: W. W. Norton & Company.
48. Vishnevsky, V. (2015). *Taxation, Evolutionary Economics and Tax Populations* / V. P. Vishnevsky, A.V. Gurnak // *Journal of Tax Reform*, vol. 1, № 1, pp. 113-132.

Література

1. Wyplosz, C. (2015). *The Centralization-Decentralization Issue* / Charles Wyplosz. – European Commission, Directorate-General for Economic and Financial Affairs, *European Economy Discussion Papers* 014, pp. 28.
2. Європейський Союз, (2015). *Оцінка відновлення та розбудови миру. Аналіз впливу кризи та потреб на Східній Україні. Том 1 : Зведений звіт / Європейський Союз, Організація Об'єднаних Націй, Група Світового банку Україна*. – Київ : Представництво Європейського Союзу в Україні, с. 77.
3. *Development Assistance Committee, (1997). DAC Guidelines on conflict, peace and development co-operation*. – Paris : OECD, pp. 80.
4. Simone, S. (2013) *Post-conflict decentralization: dynamics of land and power in unity state – South Sudan* / Sara de Simone. – UNISCI Discussion Papers, № 33.
5. Edwards, B. (2015). *Decentralization as a Post-Conflict Strategy : Local Government Discretion and Accountability in Sierra Leone* / Benjamin Edwards, Serdar Yilmaz, Jamie Boex // *Public Administration and Development*, Vol. 35, No. 1, pp. 46-60.
6. Bojičić-Dželić, V. (2011). *Decentralisation and Regionalisation in Bosnia-Herzegovina: Issues and Challenges* / Vesna Bojičić-Dželić. – LSEE Papers on Decentralisation and Regional Policy, Research Paper No. 2, 35 pp.
7. Boex, J. (2010). *Decentralized local governments as a modality for post-conflict recovery and development : An emerging natural experiment in Northern Uganda* / Jamie Boex, Deborah Kimble and Juliana Pige. – IDG Working Paper No. 2010-01, 20 pp.

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

8. Agimi, I. (2014) Decentralisation in Kosovo : challenges of reforming the local level / Ilire Agimi. – LSEE Papers on Decentralisation and Regional Policy, Research Paper No. 6, pp. 28.
9. Fox, W. (2007). Fiscal Decentralization in Post-Conflict Countries / William F. Fox. – United States Agency for International (USAID), pp. 37.
10. Slukhai, S. (2015). Ukrainian fiscal equalization: does it need an improvement? / S. Slukhai // Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Economics, № 1(166), pp. 45-51.
11. Симоненко, В. (2016). Фальстарт длиной в два года. [online] 2000.ua. Retrieved from : http://www.2000.ua/blogi/avtorskie-kolonki_blogi/falstart-dlinoj-v-dva-goda.htm [Accessed 17 Oct. 2016].
12. Вишневский, В. П. (2016). Использование налогово-бюджетных инструментов развития социальной сферы регионов в условиях неоиндустриализации / В.П. Вишневский, В.Д. Чекина, О.В. Виецкая // Экономика промышленности, № 3 (75), с. 116-138.
13. Musgrave, R. (1961). Approaches to a fiscal theory of political federalism / R. Musgrave // NBER, Public Finance : Needs, Sources and Utilization. – NJ : Princeton University Press, Princeton, pp. 97-133.
14. Musgrave, R. (1959). The theory of public finance: A study in public economy / R. Musgrave. – New York: McGraw-Hill, 628 pp.
15. Oates, W. (1972). Fiscal Federalism / W. Oates. – New York : Harcourt Brace Jovanovich, pp. 256.
16. Oates, W. (1968). The theory of public finance in a federal system // Canadian Journal of Economics, vol. 1, pp. 37-54.
17. Olson, M. (1969). The Principle of "Fiscal Equivalence" : The Division of Responsibilities among Different Levels of Government / M. Olson // The American Economic Review, vol. 59 (2), pp. 479-487.
18. Tiebout, C. M. (1956). A pure theory of local expenditures // C.M. Tiebout // Journal of Political Economy, vol. 64, pp. 416-424.
19. Tiebout, C. M. (1961). An economic theory of decentralization // NBER, Public Finance, Needs, Sources and Utilization. – NJ : Princeton University Press, Princeton, pp. 79-96.
20. Dafflon, B. (2006). The assignment of functions to decentralized government: from theory to practice / B. Dafflon // Handbook of Fiscal Federalism, ed. by Ehtisham Ahmad and Giorgio Brosio. – Cheltenham, UK, Northampton, MA, USA, pp. 271-305.
21. Oates, W. (1999). An essay on fiscal federalism / W. Oates // Journal of Economic Literature, 1999, vol. 37, pp. 1120-1149.
22. Fossati, A. (ed.) (1999). Fiscal Federalism in the European Union / Edited by A. Fossati, G. Panella. – London-New York : Routledge, 302 pp.
23. Oates, W. (2008). On The Evolution of Fiscal Federalism : Theory and Institutions / Wallace E. Oates // National Tax Journal, vol. LXI, No. 2, pp. 313-334.
24. Weingast B. R. (2014). Second Generation Fiscal Federalism : Political Aspects of Decentralization and Economic Development / B. R. Weingast // World Development, vol. 53, pp. 14-25.
25. Rodden, J. (2003). Fiscal Decentralization and the Challenge of Hard Budget Constraints / Rodden, Jonathan A., Gunnar S. Eskeland, and Jennie Litvack. – Cambridge, MA : MIT Press.
26. Van de Goor L. (1996). Between Development and Destruction : An Inquiry into the Causes of Conflict in Post-Colonial States / L. Van de Goor, K. Rupesinghe, and P. Sciarone, eds. – New York, St. Martin's Press.
27. Stewart, F. (1997). Civil conflict in developing countries over the last quarter of a century : An empirical overview of economic and social consequences / Frances Stewart, Frank P. Humphreys & Nick Lea // Oxford Development Studies, vol. 25, № 1, pp. 11-41.
28. International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank. (2011). World Development Report 2011. – Conflict, Security, and Development : Washington DC, 58 pp.
29. Carbonnier, G. (1998). Conflict, Postwar Rebuilding and the Economy: A Critical Review of the Literature / Gilles Carbonnier. – War-torn Societies Project, WSP Occasional Paper No. 2.
30. Fox, W. (2007). Fiscal Decentralization in Post-Conflict Countries / William F. Fox. – The United States Agency for International Development (USAID), Fiscal Reform and Economic Governance Project, Best Practice Paper, pp. 37
31. Полтерович, В. (2004). Институциональные ловушки : есть ли выход? / В. М. Полтерович // Общественные науки и современность, № 3, с. 5-16.
32. Hoeffler, A. (2012). Growth, aid and policies in countries recovering from war / Anke Hoeffler. – OECD, the Development Assistance Committee, Working Papers, pp. 21.
33. McLure, C. The Tax Assignment Problem : Conceptual and Administrative Considerations in Achieving Subnational Fiscal Autonomy / Ch. E. McLure, Jr.-Ch. Mai. – Thailand : The National Economic and Social Development Board of the Royal Thai Government and the World Bank, 1999. – pp. 61.
34. Haughton, J. (1998). The Reconstruction Of War-Torn Economies / Jonathan Haughton. – Harvard Institute for International Development, Technical Paper, pp. 96.
35. Лібанова, Е. (ред.) (2015). Політика інтеграції українського суспільства в контексті викликів та загроз подій на Донбасі (національна доповідь) / Е. М. Лібанова, В. П. Горбулін, С. І. Пирожков та ін.; за ред. Е. М. Лібанової. – К. : НАН України, 363 с.
36. Tranchant, J. - P. (2010). Does Fiscal Decentralization Dampen All Ethnic Conflicts? The Heterogeneous Impact of Fiscal Decentralization on Local Minorities and Local Majorities / Jean-Pierre Tranchant. – Munich Personal RePEc Archive, MPRA Paper No. 22776, pp. 33.
37. Ter-Minassian, T. (2004). Rebuilding Fiscal Institutions in Post-Conflict Countries / Teresa Ter-Minassian. – International Monetary Fund, the Fiscal Affairs Department, pp. 36.
38. OECD. (2016). OECD Fiscal Decentralisation Database. [online] Retrieved from : http://www.oecd.org/tax/federalism/oecd-fiscal-decentralisation-database.htm#A_1 [Accessed 1 Aug. 2016].

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

39. OECD. (2011). OECD's Current Tax Agenda. – OECD : Centre for Tax Policy and Administration, 123 pp.
40. Campos, J.M.P. (2012). Financial resources, expenditures and debt of sub-central governments / José María Piñero Campos, Camila Vammalle // Institutional and Financial Relations across Levels of Government, OECD Fiscal Federalism Studies, OECD Publishing, pp. 87-126.
41. OECD, (2015). Government at a Glance 2015. – OECD Publishing, Paris, 209 pp.
42. Clemens, J. (2012). Fiscal Policy Multipliers on Subnational Government Spending / Jeffrey Clemens and Stephen Miran // American Economic Journal, vol. 4, № 2, pp. 46-68.
43. Collier, P. (2009). Post-conflict Recovery : How Should Strategies Be Distinctive? / Paul Collier // Journal of African Economies, vol, 18, № 1, pp. 99-131.
44. Bold, T. (2009). The Provision of Social Services in Fragile States : Independent Service Authorities as a New Modality / Tessa Bold, Paul Collier and Andrew Zeitlin. – University of Oxford, Centre for the Study of African Economies, 44 pp.
45. Rajan, R. G. (2008). Aid and Growth : What Does the Cross-Country Evidence Really Show? / R. G. Rajan, and A. Subramanian // Review of Economics and Statistics, vol. 90, № 4, pp. 643-665.
46. Darwin, C. (1871). The Descent of Man, and Selection in Relation to Sex, Volumes 1 and 2 / Charles Darwin. – New York : Appleton, 1871.
47. Diamond, J. (1994). Guns, Germs, and Steel : the Fates of Human Societies / Jared Diamond. – New York : W. W. Norton & Company.
48. Vishnevsky, V. (2015). Taxation, Evolutionary Economics and Tax Populations / V. P. Vishnevsky, A. V. Gurnak // Journal of Tax Reform, vol. 1, № 1, pp. 113-132.

Received for publication 20.10.2016

Бібліографічний опис для цитування :

Vishevsky, V. P. Fiscal decentralization in post-conflict territories: conceptual states / V. P. Vishevsky, N. Yu. Rekova, V. D. Chekina // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 1. – С. 174-188.

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

UDC330.322.4:338.245.8

K. Іe. Moiseienko, Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor**STIMULATION OF INVESTMENTS INTO DEVELOPMENT
OF POST-CONFLICT TERRITORIES**

Abstract. *Theoretical approaches to investment policy of the post-conflict territories development are considered in the article as well as prerequisites of forming of a paradigm of its implementation are determined and priorities and the main directions of investment are outlined.*

Keywords: *investment; stimulation; post-conflict territories; development; paradigm; investment priorities; directions of investment.*

К. Є. Мойсеєнко, к. е. н., доцент**СТИМУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙ У РОЗВИТОК
ПОСТ-КОНФЛІКТНИХ ТЕРИТОРІЙ**

Анотація. *У статті розглянуто теоретичні підходи до вироблення інвестиційної політики розвитку пост-конфліктних територій, визначено передумови формування парадигми її реалізації, окреслено пріоритети та систематизовано основні напрями інвестування.*

Ключові слова: *інвестиції; стимулювання; пост-конфліктні території; розвиток; парадигма; інвестиційні пріоритети; напрями інвестування.*

К. Е. Моисеенко, к. э. н., доцент**СТИМУЛИРОВАНИЕ ИНВЕСТИЦИЙ В РАЗВИТИЕ
ПОСТ-КОНФЛИКТНЫХ ТЕРРИТОРИЙ**

Аннотация. *В статье рассмотрены теоретические подходы к выработке инвестиционной политики развития пост-конфликтных территорий, определены предпосылки формирования парадигмы ее реализации, очерчены приоритеты и систематизированы основные направления инвестирования.*

Ключевые слова: *инвестиции; стимулирование; пост-конфликтные территории; развитие; парадигма; инвестиционные приоритеты; направления инвестирования.*

Urgency of the research. Problems which arise in social and economic dimensions of the post-conflict territories development are extremely various: ensuring humanitarian security, acceptable or expected level of living, employment, decriminalization, recovery of physical and economic infrastructure, etc. However they all have a general component – necessity to attract financial resources and use them effectively. This problem has entirely clear value for Ukraine today owing to the following circumstances: 1) need of revival of economy of the areas freed from illegal armed groups and 2) the prospects of growth of need for investments for recovery of the region of anti-terrorist operation conducting.

Target setting. At the same time, questions of the prevention of the conflict recurrence, use of opportunities of post-conflict growth as measures of fuelling of the national economy transformation, ensuring reintegration of post-conflict territories defines need of planning of investment measures for stimulation of their development.

Actual scientific researches and issues analysis. The analysis of references on problems of post-conflict restoration allows drawing a conclusion on existence of two accents. The first of them is made on methodology of formation of policy of post-conflict restoration, namely: on roots, factors and risks of the conflict with their interrelation with parameters of post-conflict growth and maintenance of

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

policy of its providing (Przerowski, 2000 [1], Acemoglu, 2008 [2], Blattman and Miguel, 2010 [3], Blattman, 2010 [4], Hacıoglu, Dincer, Celik, 2012 [5] etc). The second accent is the maintenance of instruments of ensuring post-conflict development, and attention is paid as to general approaches stated in program documents and policy of the certain countries and the international organizations and so to concrete measures of support of such development (Ianchovichina and Lundstrom, 2009 [6], Maier, 2010 [7], David, Bastos and Mills, 2011 [8], Todaro and Smith, 2012 [9]etc).

Uninvestigated parts of general matters defining. Making a start from the results stated in publications of the specified and other authors it should be noted that the main problem of stimulation of investments into development of post-conflict territories, both in methodological, and in practical aspects, consists in lack of distinct idea of priorities and procedures of policy of recovery. The regulatory policy is considered in the context of the general problems of impact of government and international community on a situation at post-conflict territories or too strongly coordinates with local specifics of the conflict. It does not give the chance to define the general framework or patterns the organization and implementation of investment policy of development of post-conflict territories.

Theresearchobjective is to describe a methodology and define general regularities of formation and realization of policy of stimulation of investments into development of the post-conflict region

The statement of basic materials. Background of any conflicts is conceptual, emotional and behavioural differences among actors in the realm of politics and economy (Mayer, 2000 [10]). These distinctions in practice can be connected with religious, ethnic, civilization contradictions, economic and political inequality, an excessive imbalance of interests of different groups in society. In realization of the mentioned prerequisites an important role is played by a historical retrospective, depth of contradictions, existence and character of efforts on prevention and resolution of conflict, influence of external subjects.

Main consequences of the conflicts as usual are as follows: destruction or harming physical and human capital, decrease in GDP and increase in monetary instability, loss of resource base, deterioration of life and environment, rupture of economic relations, reduction of tax base, institutional uncertainty or destruction of institutional system, etc. Respectively in the description of the post-crisis phenomena such main approaches as (1) concepts humanitarian assistance, (2) theories of economic growth and development, (3) concepts of peace-building and humanitarian security, (4) concepts of institutional building and efficiency of public administration dominate. It is expedient to consider these approaches in the context of priorities and filling of investment policy.

It is obvious that humanity values in the modern world define foremost attention to problems of humanitarian safety during and after completion of the conflict. Owing to the paramount importance of needs for food, water, shelter, safety, medical care a priority of policy of recovery and development of post-conflict territories is ensuring their satisfaction. It is possible to consider it and from a utilitarian position: financial support of the people injured by the conflict is a lever on the causes of conflict, ensuring loyalty of the population to a certain center of the power, preservation of the human capital, the prevention of migration of combatants and, respectively, increase in social burden at other territories etc.

From the point of view of theories of growth and development completion of the conflict assumes an intensification of economic processes owing to reduction of uncertainty in entrepreneurs expectations and conditions of their activity, higher rate of return caused by reduction of the competition, investment injections. However it should be noted that intensity of post-conflict growth significantly depends on the level of destruction of the capital and a ratio of extent of destruction of his types (human, physical, economic infrastructure).

At the same time there is a question of sources of investment injections in restoration of the capital and structural transformations here. In our opinion it is necessary to divide them into two groups: 1) extensive sources: international aid, including credits and grants, own resources of the state (the budget and its reserve funds, special tax revenues in the form of army charge, charge on restoration or something equivalent), foreign investments; 2) intensive sources: redistribution of resources owing to fiscal centralization / decentralization (increase in efficiency of use of means on the basis of the principle of subsidiarity, decrease the transaction costs of redistribution of GDP through budgets); us-

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

ing of reserves (sale of the state and municipal ownership, increase in efficiency of its economic use, counteraction to money laundering terrorism financing etc.); economy of expenses. Due to the need of attraction of these resources there is a problem of trade-offs between tasks of recovery policy and their financial security, and also a problem of stimulation of investment activity.

It is important to note that paramount value in ensuring economic growth on post-conflict territories is played by trade that in opinion Collier (2009 [11]) is caused by growth of return on investments, change of sectorial structure, renewal of production and export of goods. Respectively, Collier and David (2011 [8]) claims that countercyclical tax and currency policy, measures of contribution of export diversification, improvement of allowing procedures are pertinent. At the same time the international aid is a little connected with economic growth, moreover, leads to growth of a real exchange rate, monetary destabilization (World bank, 2011 [12], Elbadawi et al., 2008 [13]). It is interesting that these conclusions correlate with the maintenance of a Feldstein-Horioka Puzzle. According to standard economic theory, in the absence of regulation in international financial markets, the savings of any country would flow to countries with the most productive investment opportunities. Therefore, domestic saving rates would be uncorrelated with domestic investment rates. But Feldstein and Horioka (1980 [14]) observed that domestic savings rates and domestic investment rates are highly correlated, in contrast to standard economic theory. Nevertheless, it is impossible to underestimate the importance of international aid in ensuring primary social protection, reduction of social and economic prerequisites of renewal of the conflict, compensation of inability of the state to carry out some social tasks and economic providing of public institutions activity.

Another approach connects prerequisites and stability of growth with peace-building process. This process can be considered in the context of the term DDR (UN [15]): 1) *disarmament* is the collection, documentation, control and disposal of small arms, ammunition, explosives and light and heavy weapons from combatants and often from the civilian population; 2) *demobilization* is the formal and controlled discharge of active combatants from armed forces and groups, including a phase of «reinsertion» which provides short-term assistance to ex-combatants; 3) *reintegration* is the process by which ex-combatants acquire civilian status and gain sustainable employment and income. It is a political, social and economic process with an open time-frame, primarily taking place in communities at the local level. The objective of the DDR process is to contribute to security and stability in post-conflict environments so that recovery and development can begin.

In the course of initiation of economic development in post-conflict territories institutional construction is important: the countries with better institutional conditions both in the governance aspect and aspect of legal regime of the economic relations maintenance have good chances at rates and sustainability of post-conflict growth. At the same time institutional weakness means catastrophic decrease of investment attractiveness, disappointment in post-conflict expectations of the population and the aspiration connected with it to save the own situation in any ways even if they assume illegal activity, corruption, renewal of the conflict etc. It is possible to call this phenomenon a cyclic institutional trap of the conflict.

It is also necessary to consider a thought (Przerowski, 2000 [1], Cerra V., and Saxena S., 2008 [16]) that the strong central power promotes restoration and the political crisis during the post-conflict period worsens opportunities for this purpose. Simultaneously it is necessary to take into account the recommendation that in policy of post-conflict development the principle "the winner takes it all" should be restricted.

Except institutional weakness of the power in the conflict countries shortcomings of institutes of the organization of recovery act as significant noneconomic factor of braking of investment process. They are as follows: 1) as for government – lack of comprehensive transitional strategy; no effective coordination meetings or mechanisms; weak inter-ministerial coordination; insufficient information on population's needs and existing programs being implemented; insufficient staff capacity; 2) as for donors – lack of strategy; no effective coordination meetings; no coordination unit; no unified approach toward government or NGOs; insufficient staff capacity; 3) as for civil society institutes – no joint and comprehensive strategy; poor linkages between various strategies and plans; no joint planning: sector-driven approach rather than focus on the transition process as a whole; insufficient linkages with the inter-

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

ministerial unit;poor linkages with donor reconstruction programs; prosecution of exclusively own political interests. This shortcomings are adequately comprehended in the research of Rolf Maier [7] on the example of policy of "early recovery" of the certain countries, the international organizations and instruments of the international cooperation.

In general, proceeding from set of approaches to ensuring restoration of post-conflict territories Hacıoglu et al., 2012 [5] formulate a number of priorities: 1) improvements in economic policies and institutional development, 2) reconstruction of physical and economic infrastructure with food security, educational system and public health; 3) GDP growth and increase in employment; 4) securing energy supply to market place; righteous access to energy sources for different ethnic groups, 5) employment must be accompanied and increased by recruiting skilled workers from different ethnic groups, 6) solving economic inequalities, 7) strong monetary discipline, 8) positive investment climate.

The trade-offs between strategic objectives and peace building remains the main problem in their achievement. Therefore it is accepted to consider specifics of the conflict and to cut the periods of post-conflict recovery. Those periods are essentially differs by measures of recovery policy and instruments of stimulating of investments.

In view of recommendations of USAID to the specified measures [17], it is possible to offer the following approaches to stimulation of investments. In table 1 investment stimulation instruments in immediate post-conflict period are presented.

Table 1

Instruments of investment stimulation according to periods and measures of post-conflict recovery and development in immediate post-conflict period

Typical requirements 1	Investment stimulation instruments 2
Vigorously promote local private sector participation in relief and humanitarian assistance programs	Granting to government-managed public works, wide range of community organizations and businesses, making the time-limited nature of donor funding clear from the outset
Phase down refugee camps and combatants accommodation problems as soon as possible to encourage displaced families to return to traditional economic activities and to rural employment (if such activities remain economically viable), thereby reducing the population of idle, unskilled workers in urban areas	Granting a recovery of housing and communal services and new construction. Tax exemption on profit and the VAT of controlled deliveries of materials and construction works in post-conflict territories
Ensure that the country has a viable currency	Avoidance of too much appreciation of the exchange rate by means of countercyclical currency policy, building the capacity of the central bank to implement monetary policy and to oversee banking institutions, auditing commercial banks and strengthening bank supervision and counteraction to money laundering and terrorism financing
Ensure that the government can make payments and collect revenues	Immediately building capacity to manage the money supply, oversee financial institutions, and managing the central government budget. If external debt discourages investment, it is necessary to negotiate debt forgiveness and rescheduling. Seeking to achieve fiscal discipline as quickly as possible.
Knock down as many obvious barriers to both formal and informal economic activity as possible	Measures of price controls, elimination of onerous business registration procedures, or restrictions on who is allowed to apply for export-import licenses; Reduce physical obstacles and eliminate barriers to movement and commerce

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Continuation of Table 1

1	2
Promote employment generation and stimulate the economy	Financing to local producers through local vendors to facilitate the return of displaced persons and refugees to their workplaces; focus should be on local investment and local employers
Promote the flow of market information and encourage the development of regional and international markets	Building on the consultations between private-public sectors; simplification of barriers to an entrance on the market of telecommunications and tax holidays for the IT enterprises
Make emergency repairs to roads, railways, ports, and airports; restore basic utilities. Ensure that infrastructure policies will sustain the newly restored systems for water, sewage, electricity, telecoms, and transport	Placing a priority on infrastructure that supports greater private-sector economic activity; increasing the proportion of investments in infrastructure that meets standard benefit-cost criteria; participation in international granting programs
Establish procedures for handling property and contract disputes, including recognizing customary laws already in use	Establishment of a transparent and binding process to resolve the claims of former property owners returning to the territory, balancing social and political constraints and a dispute resolution mechanism to adjudicate contract disputes without recourse to a full court procedure

The specified tools, first of all, exert impact onto reduction of primary negative consequences of the conflict and lay the foundation for improvement of investment attractiveness of post-conflict territories and national economy as a whole. Further the orientation of measures for creation of favorable climate for investment has to shift onto elimination of roots of the conflict and leveling of risks of his renewal.

In Table 2 investment stimulation instruments in the later phases are presented.

Table 2

Instruments of investment stimulation according to periods and measures of post-conflict recovery and development in immediate post-conflict period

Typical requirements	Investment stimulation instruments
1	2
In setting priorities governments and donors must continue to apply a «conflict lens»	Government or other authorities should be encouraged to continue maintaining and expanding the geographic scope of physical security, which is critical to the growth of economic activity
Strengthen the major institutions of economic governance	Building the capacity of the tax and customs administrations; strengthening budget execution and budget planning functions, including the capacity to interact productively with the parliament or other legislative body; building capacity within the financial sector, especially capital markets, liberalization of foreign investment with simultaneous strengthening counteraction to money laundering and terrorism financing; phasing out job-creation programs that would distort labor markets; revising and strengthen laws concerning property rights and reforming of court system
Reform the tax structure	Simplifying the tariff structure and broadening the tax base; decrease in a rate of corporate tax for SME, income tax for combatant and refugees
Fight against corruption	Systemic reforms and changes in personnel to increase efficiency and fairness

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА*Continuation of Table 2*

1	2
Encourage entrepreneurship	Improving the business climate by establishing accepted measures of performance (such as the Doing Business indicators ¹⁸) as benchmarks for progress; support to expanded private-public sector dialogue, reducing costs and increase incentives for informal enterprises that voluntarily become formal; continuing to place a priority on infrastructure that supports greater private-sector economic activity; increasing the proportion of investments in infrastructure that meets standard benefit-cost criteria; and at the same time being conflict-sensitive when selecting investment projects, to ensure broadly distributed benefits.
Encourage exports	Building the country's capacity to analyze trade issues and problems of participation in the World Trade Organization especially in Agreement on Subsidies and Countervailing Measures and Agreement on government procurement

Conclusions. Summing up the result of the research it should be noted that stimulation of investments is the key instrument of post-conflict recovery and development as it allows to liquidate or lower negative social consequences of the conflict, to prevent risks his refuelling. Besides, measures for creation of favourable investment climate often result not only in increase in employment, production, quality of life, but also in levelling a variety of reasons of the conflicts – an imbalance of interests and opportunities, corruption, injustice in judicial system and protection of property.

References

1. Przeworski, A., Alvarez, M., Cheibub, J., and Limongi, F. (2000). *Democracy and Development: Political Institutions and Wellbeing in the World 1950–1990*. Cambridge, United Kingdom : Cambridge University Press.
2. Acemoglu, D. (2008). Oligarchic Versus Democratic Societies. *Journal of the European Economic Association*, 6 (1) : 1-44.
3. Blattman, C., and Miguel, E. (2010). Civil War. *Journal of Economic Literature*, 48 (1): 3-57.
4. Blattman, C. (2010). Post-conflict Recovery in Africa : The Micro Level, entry for the *Oxford Companion to the Economics of Africa*, edited by Ernest Aryeetey, ShantaDevarajan, Ravi Kanbur, and Louis Kasekende, Oxford : Oxford University Press.
5. Hacioglu, Ü., Çelik, E., & Dinçer, H. (2012). Risky Business In Conflict Zones : Opportunitie sand Threats in Post Conflict Economies. *American Journal of Business and Management*, 1 (2): 76-82.
6. Ianchovichina, E. and Lundstrom, S. (2009). Inclusive Growth Analytics : Framework And Application Retrieved from : <http://dx.doi.org/10.1596/1813-9450-4851>.
7. Maier, R. (2009). *Early Recovery in Postconflict Countries*. Clingendae Institute, The Hague, The Netherlands.
8. David, Antonio C., Bastos, Fabiano R. and Mills, M. (2011). *Post-conflict Recovery : Institutions, Aid, or Luck?* IMF Working Paper WP/11/149.
9. Todaro, Michael P. and Smith, Stephen C. (2012). *Economic development*, 11th ed, Boston, Addison-Wesley.
10. Mayer, B. S. (2000). *The Dynamics of Conflict Resolution: A practioner's Guide*. Jossey-bass, Inc. California.
11. Collier, P. (2009). Post-conflict Recovery : How Should Strategies Be Distinctive? *Journal of African Economies*, 18, AERC suppl.1 : i99–i131.
12. World Bank (2011). *Conflict, Security and Development. World Development Report*. Washington : World Bank.
13. Elbadawi, I., Kaltani, L., and Schmidt-Hebbel, K. (2008). Foreign Aid, the Real Exchange Rate, and Economic Growth in the Aftermath of Civil Wars. *World Bank Economic Review*, 22 (1) : 113-140.
14. Feldstein, M. and Horioka, C. (1980). Domestic Saving and International Capital Flows. *Economic Journal*, 90 (358) : 314–329.
15. UN. Disarmament, Demobilization and Reintegration. Retrieved from : <http://www.un.org/en/-peacekeeping/issues-ddr.shtml>.
16. Cerra, V., and Saxena, S. (2008). Growth Dynamics : The Myth of Economic Recovery. *American Economic Review*, 98:1, 439–457.
17. U.S. Agency for International Development (2009). *A guide to economic growth in post-conflict countries. Office of Economic Growth. Bureau for Economic Growth, Agriculture and Trade*.

Література

1. Przeworski, A., Alvarez, M., Cheibub, J., and Limongi, F. (2000). *Democracy and Development: Political Institutions and Wellbeing in the World 1950–1990*. Cambridge, United Kingdom : Cambridge University Press.
2. Acemoglu, D. (2008). Oligarchic Versus Democratic Societies. *Journal of the European Economic Association*, 6 (1) : 1-44.
3. Blattman, C., and Miguel, E. (2010). Civil War. *Journal of Economic Literature*, 48 (1) : 3-57.

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

4. Blattman, C. (2010). Post-conflict Recovery in Africa : The Micro Level, entry for the Oxford Companion to the Economics of Africa, edited by Ernest Aryeetey, ShantaDevarajan, Ravi Kanbur, and Louis Kasekende, Oxford : Oxford University Press.
5. Hacıoglu, Ü., Çelik, E., & Dinçer, H. (2012). Risky Business In Conflict Zones : Opportunitie sand Threats in Post Conflict Economies. American Journal of Business and Management, 1 (2) : 76-82.
6. Ianchovichina, E. and Lundstrom, S. (2009). Inclusive Growth Analytics : Framework And Application Retrieved from : <http://dx.doi.org/10.1596/1813-9450-4851>.
7. Maier, R. (2009). Early Recovery in Postconflict Countries. Clingendae Institute, The Hague, The Netherlands.
8. David, Antonio C., Bastos, Fabiano R. and Mills, M. (2011). Post-conflict Recovery : Institutions, Aid, or Luck? IMF Working Paper WP/11/149.
9. Todaro, Michael P. and Smith, Stephen C. (2012). Economic development, 11th ed, Boston, Addison-Wesley.
10. Mayer, B. S. (2000). The Dynamics of Conflict Resolution : A practioner's Guide. Jossey-bass, Inc. California.
11. Collier, P. (2009). Post-conflict Recovery : How Should Strategies Be Distinctive? Journal of African Economies, 18, AERCsuppl.1 : i99–i131.
12. World Bank (2011). Conflict, Security and Development. World Development Report. Washington : World Bank.
13. Elbadawi, I., Kaltani, L., and Schmidt-Hebbel, K. (2008). Foreign Aid, the Real Exchange Rate, and Economic Growth in the Aftermath of Civil Wars. World Bank Economic Review, 22 (1) : 113-140.
14. Feldstein, M. and Horioka, C. (1980). Domestic Saving and International Capital Flows. Economic Journal, 90 (358) : 314–329.
15. UN. Disarmament, Demobilization and Reintegration. Retrieved from : <http://www.un.org/en/-peacekeeping/issues/ddr.shtml>.
16. Cerra, V., and Saxena, S. (2008). Growth Dynamics : The Myth of Economic Recovery. American Economic Review, 98:1, 439–457.
17. U.S. Agency for International Development (2009). A guide to economic growth in post-conflict countries. Office of Economic Growth. Bureau for Economic Growth, Agriculture and Trade.

Received for publication 15. 09. 2016

Бібліографічний опис для цитування :

Moiseienko, K. Іe. Stimulation of investments into development of post-conflict territories / K. Іe. Moiseienko // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 1. – С. 189-195.

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

UDC 330.322:338.48

S. G. Nezdoyminov, Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor**INVESTMENT VECTORS OF REGIONAL TOURISM
INFRASTRUCTURE DEVELOPMENT**

Abstract. *The article analyzes scientific approaches and directions of investments into development of tourism infrastructure of the region. The basic problems of investment into the sphere of tourism and hospitality in the region, the development of modern management methods at the territories associated with formation of favorable investment climate, development of small business, raising financial resources. Instruments are considered as implementation of investment strategies. Suggestion of measures on formation of public-private partnership in the sphere of rural tourism, investment directions of tourism development in the region.*

Keywords: *tourism infrastructure; investment activities; regional investment strategy; tourism and recreation.*

С. Г. Нездоймінов, к. е. н., доцент**ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ВЕКТОР РОЗВИТКУ РЕГІОНАЛЬНОЇ
ІНФРАСТРУКТУРИ ТУРИЗМУ**

Анотація. *У статті проаналізовано наукові підходи і напрями щодо інвестиційного розвитку інфраструктури сфери туризму в регіоні. Визначено основні проблеми інвестиційної діяльності в сфері туризму та гостинності регіону, сучасні інструменти управління розвитком територій, пов'язаних із формуванням сприятливого інвестиційного клімату, розвитком малого підприємництва, залученням обсягів фінансових ресурсів. Розглянуто інструменти реалізації інвестиційних стратегій. Запропоновано заходи щодо формування механізму державно-приватного партнерства в сфері сільського туризму, напрями інвестиційного розвитку туризму в регіоні.*

Ключові слова: *інфраструктура туризму; інвестиційна діяльність; регіональна інвестиційна стратегія; туризм і рекреація.*

С. Г. Нездойминов, к. е. н., доцент**ИНВЕСТИЦИОННЫЙ ВЕКТОР РАЗВИТИЯ РЕГИОНАЛЬНОЙ
ИНФРАСТРУКТУРЫ ТУРИЗМА**

Аннотация. *В статье проанализированы научные подходы и направления инвестиционного развития инфраструктуры сферы туризма в регионе. Определены основные проблемы инвестиционной деятельности в сфере туризма и гостеприимства региона, современные инструменты управления развитием территорий, связанных с формированием благоприятного инвестиционного климата, развитием малого предпринимательства, привлечением объемов финансовых ресурсов. Рассмотрены инструменты реализации инвестиционных стратегий. Предложены меры по формированию механизма государственно-частного партнерства в сфере сельского туризма, направления инвестиционного развития туризма в регионе.*

Ключевые слова: *инфраструктура туризма; инвестиционная деятельность; региональная инвестиционная стратегия; туризм и рекреация.*

Urgency of the research. Contemporary condition of regional field of tourism and recreation in Ukraine could be described as decrease of investment activity of the most of the tourism-engaged

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

businesses, absence of effective investment maintenance framework for tourism and recreation infrastructure development. Direct contribution of tourism into the GDP of Ukraine is still insignificant: the share of sold tourism and associated hospitality and recreation services within the total scope of sold services makes out only 1, 9 % though the world experience proves it can make out from 3 to 5% [1, p. 3]. Tourists pay attention to a substantial difference between the level of attractiveness of natural recreational resources and endowment with tourism infrastructure facilities in Ukrainian regions. The phenomenon of small business “shadowness” is present, that is an obstacle to its way to its legal expansion and industrial development. There, local budgets do not have financial resources sufficient to invest them into structure modernization of regional tourism and recreation complexes.

Target setting. Necessity and significance of modernization of tourism regional field infrastructure is determined by the program of state reforms. Therefore it is necessary to form modern instruments for development of territories related with formation of favourable investment climate, development of small business, financial resources rising and regions investment maintenance framework development.

Actual scientific researches and issues analysis. The issues of investment activity in the field of tourism and hospitality of a region, modern strategies and instruments for territories development were considered in scientific works of V. F. Semenov, O. V. Basiuk [2]; V. B. Zakharin studied the strategies for formation framework of investment-driven development of regions [3]; S. K. Kharichkov and N. N. Andrieieva made a contribution to the development of green investment implementation and assessment methodologies [5]; O. M. Kalchenko and A. V. Tarasenko determined the peculiarities of investment activity in the field of tourism [6]; I. Ya. Antonenko and A. H. Okhrimenko determined the priority directions of investment rising into tourism [7]. At the same time, tourism and recreation regional field infrastructure investment maintenance modern framework on the basis of advantages of public-private partnership should be developed.

The research objective. To offer scientifically grounded approaches to development of tourism regional field infrastructure development investment maintenance.

The statement of basic materials. Contemporary issues of globalization and challenges related with wholeness and consistency of economy reformation in the society. In connection with that, it is vital to line out two levels of social processes regulation, namely: private – labour at the level of civil society where personal fulfillment (entrepreneurship, investment, free exchange with the results of activity) actually takes place; public (state-legal) with the help of which the wholeness and balance of the society and mutually beneficial economic relations are maintained. It is important not only to assist but also to ensure their cooperation for the benefit of society as whole and for a separate person. Such framework is an institutional ground for movement towards steady development of regional field of tourism.

The program of tourism field development has been included to the Steady Development Strategy “Ukraine – 2020”. The purpose of the Strategy is implementation of European standards of life in Ukraine and Ukraine’s move to leading positions in the world. The measures of steady development should be aimed at provision of high quality of life through balanced social, economical and ecological development, reproduction of natural environment and reasonable use of nature and resource potential of the country. The mid-term purpose of reformations in this field is establishment of favorable environment for business, development of small and average entrepreneurship, raising investments, simplification of international trade and increase of efficiency of the labour market [8].

Researches of the specialists show that on the regional level there is still application of inefficient managerial technologies not aimed at stimulation of entrepreneurship and raising foreign investments. Therefore, high level of administrative and financial centralization in the state resulted in inability of local budgets to accumulate sufficient financial resources for investment into structural modernization of regional tourism and recreation complexes. Orientation of local bodies towards subsidized financing by state bodies decreased motivation to use modern territory management tools related with formation of investment climate, raising significant financial resources from EU structural funds. Situation got more complicated with economical and political instability in state and regions.

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Studying the investment maintenance of regions development revealed that Odessa Region holds the 6th place among the regions of Ukraine by the volume of raised direct investments in 2015. Meanwhile, tourism has not been separated as an economic activity type according to the data of State Statistics Service in the division of capital investments. It is possible to analyze the dynamics of investment into enterprises engaged in accommodation and feeding and also in the field of art, entertainment and rest included into the tourism infrastructure. According to the data, in 2015 investments in the field of hospitality and meal service made out more than one per cent of the total scope of regional investments. Investments into the field of art, entertainment and rest made out 0,2% of the total scope of investments [9]. Data analysis enables to trace the dynamics of sectoral investments into enterprises of the tourism and recreation complex of the region (see Table 1). Therefore, the data indicate that investments are insufficient for development of the tourism infrastructure and necessity to increase the investment attractiveness of the field of tourism in the regional economics. The trend of the regional investment process is decrease of the share of investments in the field of recreation and tourism almost in two times in the total.

Table 1

**Dynamics of investments into tourism and hospitality enterprises
of Odessa Region for 2010-2015**

Direction of investments	Scope of investments, UAH				2015 in % to 2010
	2010	2011	2012	2015	
Odessa Region total	9723802	9347303	14631168	8408683	-13,5
Hotel industry and feeding arrangement	208349	70914	59412	95399	-54,2
Hotel industry	182340	50833	55780	92419	-49,3
Feeding arrangement	26009	20081	3632	2980	-88,5
Field of environment, Entertainment and rest	30562	54528	12927	13038	-57,4

Source: drawn up by the author on the ground of [9]

One can see decrease of investments in hotel industry by 49,3% in 2015, at feeding institutions by 88,5%, in the field of leisure, entertainment and rest by 57,4% in comparison with 2010. Pay attention that among the ten main investing countries constituting 83,0% of the total scope of direct investments into the economy of Ukraine in 2015 only the Netherlands made investments into the field of hospitality [10].

The today condition of development of the tourism branch of Odessa Region is characterized by the following data. In 2015 the passenger traffic at international points of passage across the State Border within Odessa Region made out 7,4 million persons that is 1,5 more than in 2014, of them the foreigners were 4,5 million persons (+900,0 thousand persons). The scope of capital investments received by the temporary accommodation institutions during 2015 made out UAH 92,4 million that is 10,0% more than in 2014. At the cost of temporary stay institutions taken into operation in 2015 the total capacity of tourism infrastructure facilities of the Region increased by 908 places and in summary made out 127 thousand places. The amount of tax collections received from the tourism business entities in 2015 by the budgets of all levels made out UAH 73786,3 thousand that is 50,6% more than in 2014. For 2015 the scope of "travel" services export throughout Odessa Region made out USD 17,9 million, import USD 4,6 million. Therefore, the positive balance of the "Travels" made out USD 13,3 million and indicates sufficiently high investment potential of the tourism field of the region [11].

In our opinion, application of public-private partnership (hereinafter – PPP) framework is one of the instruments of implementation of regional investment strategies. That shall enable to: raise new resources to carry out modernization of tourism field infrastructure at the regions of Ukraine; decrease load over the expenditure side of the state and regional budgets; raise financial resources previously

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

being “in shadow” to implement investment projects; redistribute risks and to expand responsibility of the parties of PPP for implementation of investment projects at local, regional levels, etc. In our opinion, contemporary model of regional management reformation must take into account an important role of still non-utilized economic potential of social tourism in mobilization that in its turn could result in increase of incomes of direct agricultural households at the cost of stimulation of rural people to develop private initiative in the field of rural and agricultural tourism. Within the scope of our research, we should line out the indicators of regional development of rural green tourism: quantity of estates, quantity of accommodated tourists and tourist flow volume that numerically reflect the actual stay of tourists on that territory, incomes earned by services provided. Having considered the tourist flow structure of rural green tourism under the regions of Ukraine, one could make a conclusion on investment potential of the territories development concerning development of this type of tourism [12, p. 68]. According to the data of state statistics of 2013 (no later data were published), the total quantity of rural green tourism tourists reached 49 948 persons that was 7,1% of the total tourist flow of internal tourism (702615 persons), of them under this type of tourism in Odessa Region there were 1 566 persons or 3,1% of the total volume (see Table 2).

Table 2

Main indexes of rural green tourism development in Ukraine and Odessa Region in 2013

Region	Quantity of units	Persons accommodated	Capacity of estates, places	Incomes earned by provided services (without VAT, excise tax and similar payments), UAH thousand
Ukraine	285	49 948	12,6	16 966,7
Odessa Region	7	1566	13,1	420,8

Source: drawn up by the author according to the data [13]

Incomes of entrepreneurs earned by the rural tourism services provided within the region made out UAH 420,8 thousand or 2,5% of the total volume. Distribution of accommodation units (estates) among the regions indicates that the leaders are Ivano-Frankivsk (184 estates), Lviv (36 estates), Chernivtsi (16 estates) regions [13, p. 50].

At present, the investment project “Tourism as Accelerator of Economic Development of Rural Territories”, that started in July 2014, is being implemented and it is aimed at development of tourism infrastructure in rural districts. Thus, according to the project plan, two campings will be founded in Biliavka and Rozdilne Districts. The total project delivery time makes out 24 months and the cost makes out about 380 thousand EUR. In our opinion, determination of rural tourism as a priority path of rural territories development, namely strengthening the forming guarantees of the state shall enable to significantly accelerate formation of organization-legal and financial-economic grounds of this type of entrepreneurial activity and to raise private investments. Further formation of implementation framework for public-private partnership in this field shall promote stimulation of rural population to development of private initiative, to provision of self-employment of population and increase of the level and quality of life in rural settlements. That shall significantly accelerate the restructuring of the hospitality field at rural green tourism on the entrepreneurial grounds of their development and shall provide guarantee of the provided services' quality.

Thus, implementation of investment model of regional tourism infrastructure development requires measures concerning formation of public-private partnership framework. In our opinion, such measures are:

1. development of regional projects for raising investments into the field of tourism according to the regional investment strategy;
2. improvement of potential investors' total awareness on opportunities of investments into units of the recreation and tourism complex of the region (development of modern investment passports of cities and districts, creation of detailed electronic maps of cities and districts, marking out land plots, buildings and constructions offered for investment and their description; development of Internet catalogue for resort investment projects;
3. estimation of practicability of special economic management mode implementation with

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

appropriate tax and investment discounts (organization of tourism zones with special status, determination of nature reserves buffer zones concerning priority development of recreation and tourism).

Conclusions and recommendations. Provision of tourism regional field economic development can be made by way of taking a set of measures concerning forecasting, planning and regulation of investment processes and formation of regional business environment, managing competitive economy sectors and state maintenance of the field. Formation of region tourism infrastructure investment maintenance framework should be grounded on implementation of instruments for raising private investment resources; development of "new economy" sector (tourism services and hospitality units field); development of modern organization and management approaches to development of public-private partnership in the field of social recreation and rural tourism, deepening interregional cooperation on regional and district levels; strengthening entrepreneurial activity, expanding cluster-type forms of tourism development in regions.

Further researches prospects. Further it is necessary to develop an program for implementation of top-priority investment and innovation projects concerning development of ecological tourism at regional nature parks of state.

References

1. Travel & Tourism Economic Impact 2015 Ukraine / World Travel & Tourism Council (2016). – London, p. 2 - 3. Retrieved from : [//www.wttc.org//media/files/reports/economic%20impact%20research/countries%202015/ukraine2015.pdf](http://www.wttc.org//media/files/reports/economic%20impact%20research/countries%202015/ukraine2015.pdf) [in English].
2. Semenov, V. F., Basyuk, O. V. (2014). Terytorial'ni umovy i stratehiyi rozvytku turyzmu v rehionakh [The regional conditions and strategies of tourism development in the region]. *Visnyk Odes'koho natsional'noho universytetu - Bulletin of the Odessa National University*, vol 19, № 2, pp. 78-81 [in Ukrainian].
3. Zakharin, V. B. (2016). Formuvannya stratehichnykh oryentyriv investytsiynoho rozvytku rehioniv [Formation of strategic guidelines of the investment regions]. *Naukovyy visnyk Polissya - Scientific Journal Polissia*, Vol. 2., pp. 56-60 [in Ukrainian].
4. Kharichkov, S., Andryeyeva, N. (2010). «Zeleni investytsiyi» yak katalizator perekhodu do novoho kursu rozvytku ekonomiky : mizhnarodni oryentyry i perspektyvy vprovadzhennya ["Green investments" as a catalyst for the transition to a new course of economic development, international guidelines and prospects for implementation]. *Ukrayins'kyi zhurnal Ekonomist – Ukrainian Economist Journal*, № 12, pp. 16-21 [in Ukrainian].
5. Andreeva, N. N., Martynuk, E. N. (2011) *Ekolohycheskye ynovatsyy y ynvestytsyy : sushchnost', systemolohyya, spetsyfyka vzaymodeystviya y upravlenyya* [Environmental innovation and investment: the essence, systemology, the specificity of the interaction and management]. *Visnyk Khmel'nyts'koho natsional'noho universytetu. – Herald of Khmelnytsky National University*, № 2, pp. 205-209 [in Russian].
6. Kal'chenko, O. M., Tarasenko, O. M. (2014). Osoblyvosti investytsiynoyi diyal'nosti v turyzmi [Peculiarities of investment in tourism]. *Innovatsiyni vymiry ekonomiky v umovakh hlobalizatsiyi : materialy yuvileyn. mizhnar. nauk. - prakt. konf., prysvyachenoyi 70-richchyu Bukovyns'koho derzhavnogo finansovo-ekonomichnoho universytetu. - Chernivtsi : Tekhnodruk. - Innovative measuring the economy in a globalized materials Jubilee. Intern. Science. - Pract. Conf., dedicated to the 70th anniversary of Bukovyna State Finance and Economics University. – Chernivtsi : Tehnodruk*, pp. 186-188. [in Ukrainian].
7. Antonenko, I. Ya., Okhrimenko, A. H. (2010). Problemy ta perspektyvy zaluchennya investytsiy v turystychnu sferu v ramkakh yevropeys'koyi intehratsiyi Ukrayiny [Problems and prospects of attracting investment in the tourism sector within the European integration of Ukraine]. *Investments: practice and experience - Investments: practice and experience*, № 4, pp. 10-12 [in Ukrainian].
8. Ukaz Prezidenta Ukrayiny Pro Stratehiyu staloho rozvytku "Ukrayina - 2020" (2015). [Decree of President of Ukraine on the Strategy for Sustainable Development "Ukraine - 2020"]. - Retrieved from : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5/2015> [in Ukrainian].
9. Kapital'ni investytsiyi za vydamy ekonomichnoyi diyal'nosti 2010-2015. [Capital investment by economic activity 2010-2015]. - Retrieved from : <http://www.od.ukrstat.gov.ua/> [in Ukrainian].
10. Investytsiyi zovnishn'oekonomichnoyi diyal'nosti u 2015 rotsi. *Ekspres-vypusk* (2016). [Investments of foreign trade activities in 2015. Express issue]. - Retrieved from : <http://www.od.ukrstat.gov.ua/> [in Ukrainian].
11. Rehional'na dopovid' pro stan navkolyshn'oho pryrodnoho seredovyscha v Odes'kiy oblasti u 2015 rotsi (2016). [The regional report on the state of the environment in the Odessa region in 2015]. - Retrieved from : http://ecology.odessa.gov.ua/files/ecology_portal/reg_onal_na_dopov_d_2015. [in Ukrainian].
12. Herasymenko, V. H., Nezdoyminov, S. H. (2011). *Ahrannyi turyzm yak vyd pidpryemnytstva : monohrafiya* [Agricultural tourism as a form of enterprise : monograph]. *Odesa : Pal'mira*. [in Ukrainian].
13. Turystychna diyal'nist' v Ukrayini u 2013 rotsi : statystychnyy zbirnyk (2014) [Tourist activity in Ukraine in 2013 : Statistical Yearbook]. K. : State Statistics Service of Ukraine. [in Ukrainian].

Література

1. Travel & Tourism Economic Impact 2015 Ukraine / World Travel & Tourism Council. – London, 2016. – P. 2 – 3. [Electronic resource] – Retrieved from : [//www.wttc.org//media/files/reports/economic%20impact%-20research/countries-%202015/ukraine2015.pdf](http://www.wttc.org//media/files/reports/economic%20impact%-20research/countries-%202015/ukraine2015.pdf).

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

2. Семенов, В. Ф. Територіальні умови і стратегії розвитку туризму в регіонах / В. Ф. Семенов, О. В. Басюк // Вісник Одеського національного університету. – 2014. – Т. 19. – Вип. 2. – С. 78-81.
3. Захарін, В. Б. Формування стратегічних орієнтирів інвестиційного розвитку регіонів / В. Б. Захарін // Науковий вісник Полісся. - 2016. - Вип. 2. - С. 56-60.
4. Харічков, С. «Зелені інвестиції» як каталізатор переходу до нового курсу розвитку економіки: міжнародні орієнтири і перспективи впровадження / С. Харічков, Н. Андреева // Економіст. – 2010. – № 12. – С. 16-21.
5. Андреева, Н. Н. Экологические инновации и инвестиции: сущность, системология, специфика взаимодействия и управления / Н. Н. Андреева, Е. Н. Мартынюк // Вісник Хмельницького національного університету. – 2011. – №. 2. – С. 205-209.
6. Кальченко, О. М. Особливості інвестиційної діяльності в туризмі / О. М. Кальченко, А. В. Тарасенко // Інноваційні виміри економіки в умовах глобалізації: матеріали ювілейн. міжнар. наук. - практ. конф., присвяченої 70-річчю Буковинського державного фінансово-економічного університету. - Чернівці : Технодрук, 2014. - С. 186-188.
7. Антоненко, І. Я. Проблеми та перспективи залучення інвестицій в туристичну сферу в рамках європейської інтеграції України / І. Я. Антоненко, А. Г. Охріменко // Інвестиції: практика та досвід. – 2010. – №. 4. – С. 10-12.
8. Про Стратегію сталого розвитку "Україна - 2020" : Указ Президента України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.
9. Капітальні інвестиції за видами економічної діяльності 2010-2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.od.ukrstat.gov.ua/>.
10. Інвестиції зовнішньоекономічної діяльності у 2015 році. Експрес-випуск [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.od.ukrstat.gov.ua/>.
11. Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Одеській області у 2015 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ecology.odessa.gov.ua/files/ecology_portal/reg_onal_na_dopov_d_2015.
12. Герасименко, В. Г. Аграрний туризм як вид підприємництва : монографія / В. Г. Герасименко, С. Г. Нездоймінов. – Одеса : Пальміра, 2011. – 178 с.
13. Туристична діяльність в Україні у 2013 році : статистичний збірник. – К. : Державна служба статистики України, 2014. – 272 с.

Received for publication 3.11.2016

Бібліографічний опис для цитування :

Nezdoyminov, S. G. Investment vectors of regional tourism infrastructure development / S. G. Nezdoyminov // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 1. – С. 196-201.

РЕФЕРАТИ

УДК 330.11-024.84

Шкарлет, С. М. Особливості застосування системного підходу до пізнання економічних явищ / С. М. Шкарлет, О. І. Гонга, М. В. Дубина // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 1. – С. 9-17.

Анотація. Визначено сутність системного підходу через синтез категорій «система» та «підхід». Також визначено переваги використання системного підходу. Проведено аналіз механізму застосування системного підходу через ідентифікацію його принципів (цілісності, структурності, ієрархічності, взаємодії, превалювання цілого над частинами), мети, функцій (пізнавальна, описова, збагачувальна, прогностична, системоформуюча), методів (спостереження, групування, абстрагування, порівняння, системний аналіз, системний синтез) та компонентів (системно-компонентний; системно-структурний; системно-цільовий; системно-функціональний; системно-ресурсний; системно-історичний; системно-інтеграційний; системно-комунікаційний).. Іл.: 2. Бібліогр.: 19 назв.

Ключові слова: науковий підхід, система, системний підхід, метод, принцип, функція, компонент.

УДК 620.91:339.56

Абакуменко, О. В. Ідентифікація та оцінка основних тенденцій ресурсного забезпечення енергетичного сектору України / О. В. Абакуменко, П. О. Лук'яшко // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 1. – С. 18–23.

Анотація. У статті, на основі аналізу масиву статистичної інформації за 2007-2014 роки ідентифіковані основні тенденції забезпечення національної економіки України енергетичними ресурсами. Ідентифіковано тенденцію підвищення енергоефективності, що проявляється у зниженні споживання енергоносіїв як у абсолютному вираженні так і у відносних показниках (річний обсяг витрат на одну особу та сума ВВП, що припадає на одну тону нафтового еквіваленту використаних енергетичних ресурсів). Відмічені деякі зрушення в напрямку диверсифікації джерел імпорту енергоносіїв. Встановлено також, що позитивні тенденції в значній мірі нівелюються за рахунок загального зростання цін на енергоносії та порівняно високої їх вартості у європейських та американських постачальників. Російська Федерація залишається домінуючим постачальником імпортованих енергетичних ресурсів, а цінові параметри російських поставок у більшості випадків є найвигіднішими. Табл.: 2. Іл.: 2. Бібліогр.: 2 назв.

Ключові слова: вугілля; енергетична залежність; енергетичні ресурси; енергоефективність; енергоносії; нафта; нафтопродукти; природний газ.

УДК 339.9:620.92

Красноручський, О. О. Економічні площини розвитку світового ринку біопалива / О. О. Красноручський, С. О. Заїка // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 1. – С. 24–28.

Анотація. В статті розглянуто особливості формування та перспективи розвитку світового ринку біопалива в сучасних умовах поглиблення проблем світової економіки. Встановлено, що для реалізації

ABSTRACTS

UDC 330.11-024.84

Shkarlet, S. M. Peculiarities of system approach use to cognition of economic phenomena / S. M. Shkarlet, O. I. Gonta, M. V. Dubyna // Scientific Bulletin Polissia. - 2016. - Vol. 4 (8), p.1. - P. 9-17.

Abstract. Essence of system approach through the synthesis of the categories "system" and "approach" was defined within the article. As well as advantages of system approach use were identified. Performed analysis of the mechanism of system approach use through its principles identification (integration, structural ability, hierarchy ability, interrelation, prevailing the whole over the parts), purpose, functions (cognitive, descriptive, enriching, prognostic, system creative), methods (observation, grouping, abstracting, comparing, system analysis, system synthesis) and components (system-component; system-structural; system-purpose; system-functional; system-resource; system-historical, system-integrative; system-communicative) were identified. Figs.: 2. Refs: 19 titles.

Keywords: scientific approach, system, system approach, method, principle, function, component.

UDC 620.91:339.56

Abakumenko, O. V. Identification and evaluation of major trends of energy sector resource support in Ukraine / O. V. Abakumenko, P. O. Lukyashko // Scientific Bulletin Polissia. - 2016. - Vol. 4 (8), p. 1. - P. 18–23.

Abstract. The article, by analyzing of statistical information for the years 2007-2014 key trends in the national economy of Ukraine energy resources were identified. The trends of increase of energy-efficiency were identified, which is manifested in the reduction of energy consumption either in absolute terms or in approximate terms (annual costs per person and the amount of GDP per one ton of oil equivalent to the usage of energetic resources). Some changes towards diversifying of the sources of energy carriers imports were emphasized. It was determined that positive trends visibly gets offset by the overall increase in energy prices and the pretty high cost of European and American suppliers. The Russian Federation remains the dominant supplier of imported energy resources, and price parameters of Russian supplies in most cases are the most profitable. Tabl.: 2. Figs.: 2. Refs: 2 titles.

Keywords: coal; energy dependence; energy resources; energy efficiency; energy carriers; oil; petroleum products and natural gas.

UDC 339.9:620.92

Krasnorutskyy, O. O. Economic spheres of the global biofuels market / O. O. Krasnorutskyy, S. O. Zaika // Scientific Bulletin Polissia. - 2016. - Vol. 4 (8), p. 1. - P. 24–28.

Abstract. This article deals with the features of formation and prospects of the global biofuels market in the present conditions of deepening world economic problems. It was established that the potential for renewable energy is necessary to provide gradual policy for energy efficiency and

потенціалу відновлюваної енергетики в повній мірі необхідна послідовна політика в галузі енергозбереження та використання поновлюваних джерел енергії, яка дозволить створити більш сприятливий інвестиційний клімат в галузі і, таким чином, сприятиме її інтенсивному розвитку. Бібліогр.: 7 назв.

Ключові слова: світовий ринок біопалива; відновлювана енергетика; енергетична безпека; біоенергетика

УДК 378:65.012.27:338.46:37

Макарова, М. В. Обґрунтування стратегії надання освітніх послуг із застосуванням інтернет-технологій / М. В. Макарова, Т. М. Білоусько, Р. М. Лавренюк // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 1. – С. 29–38.

Анотація. Незважаючи на високий рівень науково-теоретичного опрацювання економічних категорій «стратегія» і «стратегічний розвиток установ», питанню обґрунтування стратегії надання освітніми установами своїх послуг із використанням інтернет-технологій у науковій літературі не було приділено достатньо уваги. Тому нашим завданням було дослідити різновиди установ, що діють на ринку дистанційних освітніх послуг, і стратегії їх розвитку. Також наведено наше бачення вибору ефективних стратегій надання освітніх послуг із застосуванням інтернет-технологій для різних типів освітніх установ. Л.: 2. Бібліогр.: 10 назв.

Ключові слова: освітні установи, стратегія надання освітніх послуг, освітні послуги із застосуванням інтернет-технологій, дистанційні освітні послуги.

УДК 336.14

Криленко, В. І. Бюджетна безпека: функціональний аспект / В. І. Криленко // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 1. – С. 38–44.

Анотація. В статті здійснено структурне дослідження системи забезпечення бюджетної безпеки, проведений аналіз внутрісистемних зв'язків, дана функціональна характеристика системи забезпечення бюджетної безпеки з погляду послідовності виконання функцій і за критерієм очікуваного результату. Визначено місце і значення бюджетної безпеки в системі економічної безпеки. Л.: 2. Бібліогр.: 7 назв.

Ключові слова: економічна безпека; бюджетна безпека; функції управління; бюджетна система; функції управління бюджетної безпеки.

УДК 330

Язлюк, Б. О. Соціальна відповідальність як соціальний компонент системи соціально-економічного захисту суб'єктів господарювання / Б. О. Язлюк, О. Є. Фурман // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 1. – С. 44–50.

Анотація. В статті розглянуто поняття соціальної безпеки як стан соціуму, при якому забезпечений надійний і всебічний захист особистості, суспільства, держави в соціальному просторі від впливу різного роду загроз, визначено методичний інструментарій оцінки досягнутого рівня соціальної безпеки, функціональні характеристики даної категорії, зроблено висновки, що основою побудови системи економічної безпеки має стати інноваційна модель, яка

renewable energy that will create a more favorable investment climate in the industry and thus will contribute to its intensive development. Refs: 7 titles.

Keywords: the global biofuels market; renewable energy; energy security; bioenergy.

UDC 378:65.012.27:338.46:37

Makarova, M. V. The substantiation of strategies providing of educational services using internet / M. V. Makarova, T. M. Bilousko // Scientific Bulletin Polissia. – 2016. – Vol. 4 (8), p. 1. – P. 29–38.

Abstract. The scientists have not been given enough attention to the issue of substantiation of strategies providing of educational services using Internet despite the high level of scientific and theoretical investigation of «strategy» and «strategic development» as economic categories. So, research objective was to explore kinds of institutions operating on distance education market and strategies of their development. Also, our vision of the effective strategies choice of educational services using Internet for various types of educational institutions adduced. Figs.: 2. Refs: 10 titles.

Keywords: educational institutions, strategy of educational services, educational services using Internet, distance educational services.

UDC 336.14

Krylenko, V. I. Budget safety: the functional aspect / V. I. Krylenko // Scientific Bulletin Polissia. – 2016. – Vol. 4 (8), p. 1. – P. 39–43.

Abstract. The article investigates structurally the system of ensuring budget security. It analyses the relations inside the system, as well as it characterizes functionally the system of ensuring budget safety from the point of sequence of performing functions, as well as according to the criteria of the desired result. The article defines the role and importance of the budget safety in the system of economic safety. Figs.: 2. Refs: 7 titles.

Keywords: economic safety; budget safety; functions of management; budget system; functions of management of budget safety

UDC 330

Yazlyuk, B. O. Social responsibility as a social component of the system of social and economic protection of business entities / B. O. Yazlyuk, O. Y. Furman // Scientific Bulletin Polissia. – 2016. – Vol. 4 (8), p. 1. – P. 44–50.

Abstract. In the article the concept of social security is described as a condition of society in which provided reliable and comprehensive protection of the individual, society and state in the social space of the impact of different kinds of threats, identified methodological tools of evaluation of the level of social security, functional characteristics of this category. It is concluded that the basis building a system of economic security has become an innovative model that is strategically focused on the latest technology management,

стратегічно орієнтована на використання новітніх технологій менеджменту, зокрема, технологій соціального характеру. Іл.: 2. Бібліогр.: 12 назв.

Ключові слова: соціальна відповідальність; система; економічна безпека; соціальна безпека; інноваційна модель розвитку.

УДК 330.101

Янчук, А. О. Сучасні тренди розвитку тіньової економіки та методи державної політики протидії / А. О. Янчук, М. М. Клеmpарський, А. С. Завербний // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 1. – С. 51-56.

Анотація. Проведено аналіз функціонування тіньової економіки та законодавче забезпечення її протидії. Запропоновані методи державної політики протидії. Базуючись на аналітичній оцінці тіньових процесів національної економіки, визначено найістотніші чинники тінізації економіки України. Іл.: 3. Бібліогр.: 10 назв.

Ключові слова: тіньова економіка; державне регулювання; нормативне забезпечення; детенізація аграрного сектору.

УДК 631.145:330.131.5:330.101.541(477)

Бойко, В. В. Стратегічні напрями підвищення ефективності функціонування АПК України в умовах дії загроз макроекономічної нестабільності / В. В. Бойко // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 1. – С. 57-61.

Анотація. У статті ідентифіковано основні загрози, що перешкоджають ефективному функціонуванню АПК України в умовах макроекономічної нестабільності. Визначено стратегічні напрями державної політики підвищення ефективності господарювання в аграрній сфері. Розроблено комплекс заходів щодо подолання дестабілізуючого впливу загроз макроекономічної нестабільності та підвищення рівня ефективності функціонування АПК України. Бібліогр.: 10 назв.

Ключові слова: ефективність; агропромисловий комплекс; сільське господарство; загрози; макроекономічна нестабільність.

УДК 338.23:368(477)

Виговська, В. В. Контури розбудови системи державного регулювання безпеки страхового ринку України / В. В. Виговська // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 1. – С. 62-69.

Анотація. В цій статті обґрунтована необхідність модернізації державного регулювання безпеки страхового ринку. Автором висвітлено питання світового досвіду державного впливу на безпечний розвиток страхового ринку та наголошено на доцільності адаптації стратегічного регулювання страхового ринку України до європейських стандартів. Запропонована теоретична конструкція базових складових державного регулювання безпеки страхового ринку з урахування прогресивного світового досвіду. Встановлено ключову роль пруденційного нагляду у забезпеченні безпеки страхового ринку як необхідної умови попередження розвитку деструктивних подій у страховому секторі. В статті розглянуто логіку та зміст розбудови пруденційного нагляду страхового ринку в Україні. Табл.: 1. Іл.: 1. Бібліогр.: 9 назв.

Ключові слова: страховий ринок; система; безпека страхового ринку; державне регулювання

including technology social issues. Figs.: 2. Refs: 12 titles.

Keywords: social responsibility; system; economic security; social security; innovative model of development.

UDC 330.101

Yanchuk, A. O. Modern trends of development of shadow economy and methods of public policy of counteraction / A. O. Yanchuk, M. M. Klemparskiy, A. S. Zaverbnyy // Scientific Bulletin Polissia. - 2016. - Vol. 4 (8), p. 1. - P. 51-56.

Abstract. The analysis of functioning of shadow economy and legislative providing of her counteraction are Conducted. Offered methods of public policy of counteraction. Being based on the analytical estimation of shadow processes of national economy, the most substantial factors of shadow of economy of Ukraine are certain. Figs.: 3. Refs: 10 titles.

Keywords: shadow economy; government control; normative providing; legalization; agrarian to the sector.

UDC 631.145:330.131.5:330.101.541(477)

Boiko, V. V. Strategic directions towards enhancement of the efficiency of Ukraine's agro-industrial complex in conditions of macroeconomic instability threats / V. V. Boiko // Scientific Bulletin Polissia. - 2016. - Vol. 4 (8), p. 1. - P. 57-61.

Abstract. Abstract. The article identifies the key threats that hinder the effective performance of the Ukraine's agrarian and industrial complex in the conditions of macroeconomic instability. The authors define strategic directions of the state policy towards improvement of the economic management efficiency in the agricultural sector. The authors also develop a package of measures to overcome the destabilizing impact of threats of macroeconomic instability and increase the level of performance efficiency of the Ukraine's agro-industrial complex. Refs: 10 titles.

Keywords: efficiency; agro-industrial complex; agriculture; threat; macroeconomic instability

UDC 338.23:368(477)

Vygovska, V. V. Outlines of creating a state regulation system of Ukraine's insurance market security / V. V. Vygovska // Scientific Bulletin Polissia. - 2016. - Vol. 4 (8), p. 1. - P. 62-69.

Abstract. A necessity of modernization of insurance market security state regulation is substantiated in the paper. The author considers questions of international experience of state influence on the sound development of the insurance market and the desirability of adapting the strategic regulation of the insurance market of Ukraine to the European standards. A theoretical construct of basic components of insurance market security state regulation is proposed, taking into account the progressive world experience. The key role of prudential supervision to ensure the insurance market security as a necessary condition in preventing the development of destructive events in the insurance sector is established. The article describes the logic and content of prudential supervision of the insurance market in Ukraine. Tabl.: 1. Figs.: 3. Refs: 9 titles.

Keywords: insurance market system; insurance market security; state regulation of insurance market security; prudential supervision; mega-regulator of the insurance market.

безпеки страхового ринку; пруденційний нагляд; мегарегулятор страхового ринку.

УДК 334.061.1

Косач, І. А. Аналіз підходів до дефініції терміну «Державно-приватне партнерство» / І. А. Косач, Д. Ю. Голубчик, О. В. Курінська // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 1. – С. 70-74.

Анотація. У статті висвітлені основні підходи до визначення терміну «державно-приватне партнерство», виявлено переваги та недоліки даних підходів, обґрунтовано доцільність їх застосування в контексті формування відносин державно-приватного партнерства в Україні. Табл.: 2. Іл.: 1. Бібліогр.: 11 назв.

Ключові слова: державно-приватне партнерство; держава; приватний сектор; взаємодія; співробітництво; інститут; відносини.

УДК 378

Кунденко, А. В. Місце стратегічного управління в роботі вищих навчальних закладів / А. В. Кунденко, О. В. Михайловська, С. С. Кучук // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 1. – С. 75-78.

Анотація. Стаття присвячена визначенню ролі та місця стратегічного управління в процесі роботи вищих навчальних закладів. Визначено основні завдання стратегічного управління вищими навчальними закладами. Обґрунтовано напрями взаємодії загальноосвітніх та вищих навчальних закладів з підприємствами. Іл.: 1. Бібліогр.: 6 назв.

Ключові слова: стратегічне управління; вищий навчальний заклад; конкурентоздатний фахівець; ринок праці.

УДК 338.432

Полковничено, С. О. Екологічні екстерналії сільськогосподарської діяльності / С. О. Полковничено // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 1. – С. 79-84.

Анотація. У статті висвітлено основні джерела та наслідки впливу сільського господарства на навколишнє природне середовище. Проаналізовано екологічні екстерналії інтенсифікації землеробства та розвитку тваринництва в Україні. Визначено шляхи зменшення негативного впливу сільськогосподарського виробництва на довкілля. Табл.: 2. Бібліогр.: 10 назв.

Ключові слова: сільське господарство; рослинництво; тваринництво; екологічні екстерналії; забруднення навколишнього природного середовища; інтенсифікація землеробства; утворення відходів; утилізація відходів.

УДК 338.24.021.8

Синенко, О. І. Трансформація економічних механізмів в умовах третьої промислової революції / О. І. Синенко, Н. В. Ралле // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 1. – С. 85-90.

Анотація. У статті досліджено теоретичні і практичні питання визначення суті глобальних цивілізаційних викликів для світу та країни в частині розвитку інформаційних систем та технологій в умовах третьої промислової революції та їх вплив на розвиток економіки України на сучасному етапі. Бібліогр.: 10 назв.

Ключові слова: третя промислова революція,

UDC 334.061.1

Kosach, I. A. Analysis of approaches to definition of the term «Public-Private Partnership» / I. A. Kosach, D. Yu. Holubchik, O. V. Kurinska // Scientific Bulletin Polissia. – 2016. – Vol. 4 (8), p. 1. – P. 70-74.

Abstract. The article deals with the main approaches to the consideration of the term "public-private partnership". The advantages and disadvantages of these approaches are identified. The feasibility of their application in the context of forming a relationship of public-private partnership in Ukraine is justified. Tabl.: 2. Figs.: 3. Refs.: 11 titles.

Keywords: public-private partnership; the public and the private sector; cooperation of public and private sector; interaction; cooperation; institute; relations.

UDC 378

Kundenko, A. V. The place of strategic management in a work of the higher educational institution / A. V. Kundenko, O. V. Mykhaylovska, S. S. Kuchuk // Scientific Bulletin Polissia. – 2016. – Vol. 4 (8), p. 1. – P. 75-78.

Abstract. The article is devoted to defining the role and place of strategic management in a work of higher educational institution. The main task of strategic management of higher education institutions. The directions of interaction between enterprises and secondary and higher education institutions. Figs.: 3. Refs.: 6 titles.

Keywords: strategic management; higher educational institution; competitive specialist; labor market

UDC 338.432

Polkovnychenko, S. O. Environmental externalities of the agricultural activity / S. O. Polkovnychenko // Scientific Bulletin Polissia. – 2016. – Vol. 4 (8), p. 1. – P. 79-84.

Abstract. The article highlights the main sources and the effects of the influence of agriculture on the environment. Environmental externalities of the intensification of farming and the development of livestock breeding in Ukraine are analysed. The ways to reduce negative impact of the agricultural production on the environment are identified. Tabl.: 2. Refs.: 10 titles.

Keywords: agriculture; crop production; livestock breeding; environmental externalities; environmental pollution; intensification of farming; waste generation; waste management.

UDC 338.24.021.8

Syenko, O. I. Transformation of economic mechanisms in the conditions of the third industrial revolution / O. I. Syenko, N. V. Rallie // Scientific Bulletin Polissia. – 2016. – Vol. 4 (8), p. 1. – P. 85-90.

Abstract. The article explores theoretical and practical questions of determining the calls for global civilization, world and the country as part of the development of information systems and technologies in conditions of the third industrial revolution and its impact on the economy of Ukraine today. Refs.: 10 titles.

Keywords: third industrial revolution, internet technologies, government regulation, institutions, re-newable energy, intellectual technological systems, market and

інтернет-технології, державне регулювання, інституції, відновлювані джерела енергії, інтелектуальні технологічні системи, ринково-економічний сектор, інноваційна модель розвитку.

УДК 378.1

Цимбаленко, Н. В. Тенденції та проблеми розвитку системи вищої освіти в Україні / Н. В. Цимбаленко, О. С. Тарасенко // Науковий вісник Полісся. – 2016. - № 4 (8), ч. 1. – С. 91-98.

Анотація. Виявлено та систематизовано основні чинники (загальні (глобальні), специфічні для групи постсоціалістичних країн та внутрішні (національні) чинники), що впливають на розвиток системи вищої освіти України. Досліджено динаміку показників, які визначають проблеми і передумови для розробки стратегії розвитку вищої освіти на інноваційних засадах в контексті світових тенденцій та викликів глобалізації. Для вирішення проблеми фінансування вищої освіти запропоновано застосування моделі багатоканального фінансування. Іл.: 2. Бібліогр.: 10 назв.

Ключові слова: система вищої освіти; загальні (глобальні), специфічні для групи постсоціалістичних країн та внутрішні (національні) чинники розвитку системи вищої освіти; стратегія розвитку вищої освіти.

УДК 330.332 + 334.722 : 65.012.8 : 343

Власюк, Т. О. Пріоритетні напрями забезпечення конкурентоспроможності України у сфері зовнішньоторговельних відносин / Т. О. Власюк // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 1. – С. 99-105.

Анотація. Охарактеризовано чинники забезпечення міжнародної конкурентоспроможності України. Окреслений вплив зовнішньоторговельних відносин на підвищення рівня міжнародної конкурентоспроможності. Запропоновані механізми захисту інтересів національних підприємств на міжнародному рівні для підвищення рівня конкурентоспроможності національної економіки. Табл.: 2. Бібліогр.: 8 назв.

Ключові слова: конкурентоспроможність; Україна; зовнішньоторговельні відносини; безпека; підприємства; політика.

УДК 378.4: 37.014.5

Гнедіна, К. В. Реформування системи вищої освіти в Україні як фактор інноваційного розвитку національної економіки / К. В. Гнедіна // Науковий вісник Полісся. – 2016. - № 4 (8), ч. 1. – С. 106-117.

Анотація. У статті досліджено тенденції розвитку системи вищої освіти в Україні в умовах глобальних викликів сучасності, виокремлено основні проблеми та визначено стратегічні напрями розвитку цієї системи. Здійснено аналіз сучасного стану системи вищої освіти в Україні на основі даних незалежних наукових установ та міжнародних аналітичних організацій. Розроблено модель сучасного конкурентоспроможного вищого навчального закладу та визначено основні складові конкурентоспроможності. Табл.: 2. Іл.: 5. Бібліогр.: 18 назв.

Ключові слова: система вищої освіти; якість вищої освіти; забезпечення якості; державні витрати на освіту; конкурентоспроможність.

economic sector, innovative model of development.

UDC 378.1

Tsimbalenko, N. V. Trends and problems in the development of higher education system in Ukraine / N. V. Tsimbalenko, O. S. Tarasenko // Scientific Bulletin Polissia. - 2016. - Vol. 4 (8), p. 1. – P. 91-98.

Abstract. There have been identified and systematized the main factors (common, specific, group and national) in the development of higher education system in Ukraine. There has been investigated the dynamics of relevant indicators, namely the number of people enrolled in preschool, secondary, vocational and higher educational institutions of Ukraine; the number of cultural institutions and their visitors during the year; GDP rate; consumer price index (inflation); the level and structure of income, expenditures and savings. There has been proposed the application of the multi-channel financing model of higher education, and shown the features of strategy formation in the development of higher education in Ukraine. Figs.: 2. Refs: 10 titles.

Keywords: higher education system; general (global), specific and domestic (national) factors in the development of higher education system; development strategy of higher education.

UDC 330.332 + 334.722 : 65.012.8 : 343

Vlasyuk, T. A. Supplement of Ukraine competitiveness in the sphere of foreign relations priorities / T. A. Vlasyuk // Scientific Bulletin Polissia. - 2016. - Vol. 4 (8), p. 1. – P. 99-105.

Abstract. The factors of Ukraine competitiveness in the sphere of foreign relations supplement are characterized. The impact of foreign relations at improving international competitiveness outlined. Mechanisms to protect the interests of domestic enterprises at the international level to enhance the competitiveness of the national economy are proposed. Tabl.: 2. Refs: 8 titles.

Keywords: competitiveness; Ukraine; foreign relations; security; enterprise; policy.

UDC 378.4: 37.014.5

Hnedina, K. V. The reformation of higher education system in Ukraine as a factor of innovative development of national economy / K. V. Hnedina // Scientific Bulletin Polissia. - 2016. - Vol. 4 (8), p. 1. – P. 106-117.

Abstract. The tendencies of the development of higher education system in Ukraine in the conditions of the global modern challenges are investigated in the article, the main problems are underlined and the strategic directions of the development of this system are defined. The analysis of the current state of higher education system in Ukraine based on the data of independent scientific institutes and international analytical organizations is carried out. The model of modern competitive higher education institution is worked out and basic components of the competitiveness are determined. Tabl.: 2. Figs.: 5. Refs: 18 titles.

Keywords: higher education system; quality of higher education; quality assurance; government expenditure on education; competitiveness.

УДК [631.151.6:311.14]:005

Гуторов, А. О. Теоретико-методологічні засади оцінювання рівня інтеграції в аграрному секторі економіки / А. О. Гуторов // Науковий вісник Полісся. – 2016. - № 4 (8), ч. 1. – С. 118-123.

Анотація. Систематизовані науково-практичні підходи до оцінювання рівня інтеграції в аграрному секторі економіки. Показано, що оціночні показники формуються залежно від рівня управління (мікроекономічний чи макроекономічний), виду інтеграції (горизонтальна чи вертикальна) та напрямку її здійснення («вперед» чи «назад»). Визначені основні переваги і вади проаналізованих методичних підходів до оцінювання рівня інтеграції в аграрному секторі економіки, тим самим сформовано комплексний теоретико-методологічний базис досліджуваної проблеми. Бібліогр.: 10 назв.

Ключові слова: інтеграція; рівень інтеграції; аграрний сектор економіки.

УДК 378.1:006.06

Жидок, В. В. Формування системи управління якістю вищих навчальних закладів в умовах конкуренції на ринку освітніх послуг України / В. В. Жидок, Т. М. Пшенична // Науковий вісник Полісся. – 2016. - № 4 (8), ч. 1. – С. 124-131.

Анотація. У статті розглядається сутність якості освіти та особливості системи управління якістю освіти у вищому навчальному закладі в контексті конкурентної боротьби. Конкуренція на ринку освітніх послуг вимагає від закладу вищої освіти вибору науково обґрунтованої мети та впровадження системи управління якістю освітнього процесу. Важливим питанням будь-якої управлінської діяльності є результативність використання потенційних можливостей, а також розширення наявного потенціалу. Це визначає якість освітньої послуги та конкурентоспроможність вищих навчальних закладів. Іл.: 5. Бібліогр.: 11 назв.

Ключові слова: якість освіти; система управління якістю; конкурентоспроможність; вищий навчальний заклад.

УДК 368.1:366.544

Клапків, Ю. М. Стратегія інституціонального розвитку ринку страхових послуг / Ю. М. Клапків // Науковий вісник Полісся. – 2016. - № 4 (8), ч. 1. – С. 132-136.

Анотація. У статті окреслено автентичну стратегію інституціонального розвитку ринку страхових послуг України, що реалізується на шляху побудови суспільства ефективного захисту своїх економічних інтересів через систему страхування. Охарактеризовано основні пріоритети стратегії розвитку ринку страхових послуг Європи. Розглянуто діючі норми ЄС щодо фінансового стану страхових інституцій та оцінки якості страхових послуг. Виокремлено основні вектори стратегії інституціонального розвитку ринку страхових послуг. Бібліогр.: 9 назв.

Ключові слова: стратегія інституціонального розвитку; ринок страхових послуг, страхова послуга; платоспроможність, інтереси споживача, ризики.

УДК 336.148(477)

Коломийчук, Н. М. Роль державного фінансового контролю в бюджетному процесі держави / Н. М. Коломийчук // Науковий вісник

UDC [631.151.6:311.14]:005

Gutorov, A. O. Theoretical and methodological foundation of measurement of the integration level in the agrarian sector of the economy / A. O. Gutorov // Scientific Bulletin Polissia. - 2016. - Vol. 4 (8), p. 1. – P. 118-123.

Abstract. Theoretical and practical approaches to measurement of the integration level in the agrarian sector of the economy are systematized. It is shown that estimated indicators are formed depending on the control level (microeconomic or macroeconomic), the type of integration (horizontal or vertical) and the directions of its realization ("forward" or "backward"). The main advantages and shortcomings of the analyzed methodical approaches to measurement of the integration level in the agrarian sector of the economy are defined; thereby the unified theoretical and methodological foundation of the studied issue is created. Refs: 10 titles.

Keywords: integration; integration level; the agrarian sector of the economy.

UDC 378.1:006.06

Zhydok, V. V. Formation of the quality management system of higher education institutions in a competitive conditions at educational market in Ukraine / V. V. Zhydok, T. M. Pshenychna // Scientific Bulletin Polissia. - 2016. - Vol. 4 (8), p. 1. – P. 124-131.

Abstract. The article is about the essence of education quality and system features of quality management higher education in the competition context. Competition in the educational market requires choosing science-based objectives and implementation of quality management of the educational process from higher education institutions. An important question any management activities is the use of performance potential and expansion of existing capacity. This determines the quality of educational services and the competitiveness of universities. Figs.: 5. Refs: 11 titles.

Keywords: educational quality; quality of management system; competitiveness; higher education institution.

UDC 368.1:366.544

Klapkiv, Y. M. A Strategy of institutional development in the market of insurance / Y. M. Klapkiv // Scientific Bulletin Polissia. - 2016. - Vol. 4 (8), p. 1. – P. 132-136.

Abstract. The article describes the authentic strategy of institutional development in the market of insurance in Ukraine, which is realized on the way of a building of effective protection of their economic interests by society through the insurance system, main priority of development strategy in the market of insurance service in Europe. Current European standards concerning the financial condition of insurance institutions and assess the quality of insurance services. The main vectors of the strategy for institutional development of the insurance market are described too. Refs: 9 titles.

Keywords: strategy of institutional development; insurance market; the insurance service; solvency, the interests of the consumer and risks.

UDC 336.148(477)

Kolomyychuk, N. M. The role of the state financial control in the state budget process / N. M. Kolomyychuk // Scientific Bulletin Polissia. - 2016. - Vol. 4 (8), p. 1. – P. 137-

Полісся. – 2016. - № 4 (8), ч. 1. – С. 137-141.

Анотація. В статті проаналізована сучасна ситуація, яка склалася в сфері державних фінансів, роль фінансового контролю під час бюджетного процесу та вплив цього контролю на економіку країни, проаналізовано основні недоліки системи державного фінансового контролю, а також виділено пріоритетні напрямки підвищення результативності його функціонування. Табл.: 1. Бібліогр.: 7 назв.

Ключові слова: контроль; державний контроль; державний фінансовий контроль; бюджетний процес; система державного фінансового контролю.

УДК 631.164.23(477)

Однорог, М. А. Інвестиційне забезпечення у сільськогосподарському секторі економіки України / М. А. Однорог // Науковий вісник Полісся. – 2016. - № 4 (8), ч. 1. – С. 142-148.

Анотація. У статті досліджено особливості розвитку механізму фінансування в даний час. Визначено роль інвестиційного забезпечення в сільськогосподарському секторі економіки. Обґрунтовано методику комплексної оцінки механізму фінансування за участю інвесторів України. Аналізуються питання управлінського поліпшення реалізації інвестиційних проектів. Встановлено, що залишаються невирішені питання, які пов'язані із розширенням механізмів міжнародного інвестування ключових галузей економіки. Доведена необхідність залучення коштів іноземних інвесторів для забезпечення інновацій та економічного розвитку. Табл.: 2. Бібліогр.: 10 назв.

Ключові слова: фінансування; інвестиційне забезпечення; аграрний сектор; інвестор; інвестиційний проект.

УДК 658.14:658.265

Перевознюк, В. В. Теоретичні аспекти фінансової доступності послуг водопостачання та водовідведення для населення / В. В. Перевознюк // Науковий вісник Полісся. – 2016. - № 4 (8), ч. 1. – С. 149-153.

Анотація. У статті розглянуто сутність фінансової доступності послуг водопостачання і водовідведення для населення з урахуванням критеріїв доступності, що використовуються світовими організаціями та вітчизняних реалій функціонування фінансової системи. Виокремлено основні індикатори фінансової доступності даних послуг й показано їх вплив на фінансові результати діяльності підприємств та якість послуг. Іл.: 1. Бібліогр.: 5 назв.

Ключові слова: фінансова доступність; фінансові ресурси; доходи; тариф; водопостачання та водовідведення.

УДК 330.59:332.122(1-77)(477)

Ревко, А. М. Детермінанти формування рівня життя населення регіонів України / А. М. Ревко // Науковий вісник Полісся. – 2016. - № 4 (8), ч. 1. – С. 154-159.

Анотація. Досліджено соціально-економічну сутність поняття «рівень життя». Проаналізовано структуру грошових доходів домогосподарств України як каталізатора високого рівня життя. Розглянуто основні фактори, які впливають на формування рівня життя населення регіонів України в умовах трансформаційних змін та входження України в

141.

Abstract. The paper analyzed the current situation prevailing in the area of public finance, the role of financial control during the budget process and the impact of control on the economy, analyzes the main shortcomings of the state financial control, and highlighted priority areas for improving the performance of its operations. Tabl.: 1. Refs: 7 titles.

Keywords: control; state control; state financial control; budgeting; public financial control system.

UDC 631.164.23(477)

Odnorog, M. A. Investment provision in the agricultural sector of Ukraine / M. A. Odnorog // Scientific Bulletin Polissia. - 2016. - Vol. 4 (8), p. 1. – P. 142-148.

Abstract. The article investigates the features of the financing mechanism's development at present. The role of investment provision in the agricultural sector of the economy is determined. The technique of a comprehensive assessment of the financing mechanism with the participation of the investors of Ukraine is grounded. The questions of the management improvements of the implementation of investment projects are examined. It is established, that there remain some unresolved questions connected with the expansion of the mechanisms of international investment in the key sectors of the economy. The necessity of involving of foreign investors' funds to secure innovations and economical development is proved. Tabl.: 2. Refs: 10 titles.

Keywords: financing, investment provision, agricultural sector, investor, investment project.

UDC 658.14:658.265

Perevozniuk, V. V. Theoretical aspects of affordability of water supply and drainage services for the public / V. V. Perevozniuk // Scientific Bulletin Polissia. - 2016. - Vol. 4 (8), p. 1. – P. 149-153.

Abstract. The article discusses the essence of financial affordability of water supply and sewage to the public on the basis of its criteria used by international organizations and domestic realities of the financial system functioning. The author determines the main indicators of financial affordability of these services and shows their impact on the enterprises financial state and quality of services. Figs.:1. Refs: 5 titles.

Keywords: financial affordability; financial resources; income; tariff; water supply and sewage.

UDC 330.59:332.122(1-77)(477)

Revko, A. M. Determinants of the standard of living in regions of Ukraine / A. M. Revko // Scientific Bulletin Polissia. - 2016. - Vol. 4 (8), p. 1. – P. 154-159.

Abstract. The article is devoted to the socio-economic essence of "standard of living". The author analyzes the structure of money incomes of households in Ukraine as a catalyst of the high standard of living. The basic factors that influence on the formation of living standards in regions of Ukraine in transformational changes and entry of Ukraine into the international (European) educational and scientific spaces are examined. It was found that to solve social and economic

міжнародний (європейський) освітній та науковий простори. Встановлено, що для вирішення соціально-економічних проблем суспільства та підвищення рівня життя необхідно розвивати соціальне підприємництво. Табл.: 1.. Бібліогр.: 9 назв.

Ключові слова: рівень життя; соціальне підприємництво; грошові доходи; достаток; культура споживання.

УДК 336.226.11

Приходько, О. М. Державна політика оподаткування в умовах розвитку національної економіки / О. М. Приходько // Науковий вісник Полісся. – 2016. - № 4 (8), ч. 1. – С. 160-163.

Анотація. Досліджені концептуальні засади оподаткування в умовах ринкової трансформації економіки. Розглянуті основні засади податкової системи держави та формування її вихідних принципів. Бібліогр.: 4 назв.

Ключові слова: податкова політика; спрощена система оподаткування; Податковий кодекс.

УДК 330.34:811.111

Гагіна, Н. В. Стимулювання економічного розвитку України шляхом підвищення рівня володіння англійською мовою / Н. В. Гагіна, О. В. Лось // Науковий вісник Полісся. – 2016. - № 4 (8), ч. 1. – С. 164-167.

Анотація. У статті досліджується важливість англійської мови в контексті економічного зростання України. Автори зосереджують увагу на тих сферах бізнесу, де знання англійської мови є основною компетенцією і водночас ключовим фактором їх успішності та економічного розвитку країни загалом. Пропонуються шляхи подолання низької англомовної компетенції серед населення України. Бібліогр.: 7 назв.

Ключові слова: рівень володіння англійською мовою; економічний розвиток; лінгвістичні вміння; мова міжнародного спілкування; ринок праці; мовна компетенція.

УДК 339.54

Левківський, В. В. Економічний і безпековий вимір інтересів України в співпраці з КНР / В. В. Левківський // Науковий вісник Полісся. – 2016. - № 4 (8), ч. 1. – С. 168-173.

Анотація. У статті подається характеристика та аналіз економічного співробітництва України і Китаю. Окреслено економічні та безпекові інтереси країн. Виділено пріоритетні напрями двосторонніх відносин. Вказується на проблеми та перспективи розвитку українсько-китайського співробітництва. Іл.: 1. Бібліогр.: 12 назв.

Ключові слова: співробітництво; Україна; Китай; економічні інтереси; безпекові інтереси.

УДК 336.025

Вишневський, В. П. Фіскальна децентралізація на постконфліктних територіях: концептуальні положення / В. П. Вишневський, Н. Ю. Рекова, В. Д. Чекіна // Науковий вісник Полісся. – 2016. - № 4 (8), ч. 1. – С. 174-188.

Анотація. В статті обґрунтовано, що в умовах постконфліктного відновлення потрібні різні фіскальні пріоритети: у сфері суспільних доходів – економічна ефективність з формуванням структури податків, що сприяє розширенню податкової бази; у сфері

problems of society and to improve of living standards is necessary to develop social entrepreneurship. Tabl.: 1. Refs: 9 titles.

Keywords: standard of living; social entrepreneurship; money income; wealth; culture of consumption.

UDC 336.226.11

Pryhodko, O. M. State taxation policy in terms of national economic development / O. M. Pryhodko // Scientific Bulletin Polissia. - 2016. - Vol. 4 (8), p. 1. – P. 160-163.

Abstract. The conceptual foundations of taxation in the conditions of market transformation of the economy the basic principles of the tax system of the state and formation of its original principles. Refs: 4 titles.

Keywords: tax policy; simplified tax system; the Tax code.

UDC 330.34:811.111

Gagina, N. V. Fostering economic development of Ukraine through increasing English proficiency / N. V. Gagina, O. V. Los // Scientific Bulletin Polissia. - 2016. - Vol. 4 (8), p. 1. – P. 164-167.

Abstract. The importance of English proficiency in the context of economic growth of Ukraine is studied in the article. The authors focus attention on those business fields where English proficiency is a core competence and at the same time a key factor of their advancement and economic development of the nation as a whole. The ways of improving low English proficiency among adult population of Ukraine are proposed. Refs: 7 titles.

Keywords: English proficiency; economic development; linguistic skills; global language; labour market; language competence.

UDC 339.54

Levkivskiy, V. V. Economic and security dimensions of Ukraine's interests in cooperation with China / V. V. Levkivskiy // Scientific Bulletin Polissia. - 2016. - Vol. 4 (8), p. 1. – P. 168-173.

Abstract. The article deals with description and analysis of the economic cooperation between Ukraine and China. The economic and security interests of the countries are highlighted. The priority areas of bilateral relations are determined. The problems and prospects of development of Ukrainian-Chinese cooperation are indicated. Figs.: 1. Refs: 12 titles.

Keywords: cooperation; Ukraine; China; economic interests; security interests.

UDC 336.025

Vishevsky, V. P. Fiscal decentralization in post-conflict territories: conceptual states / V. P. Vishevsky, N. Yu. Reкова, V. D. Chekina // Scientific Bulletin Polissia. - 2016. - Vol. 4 (8), p. 1. – P. 174-188.

Abstract. The article concludes that the context of post-conflict reconstruction requires different fiscal priorities: as to public revenues – achieving economic efficiency as well as forming the tax structure that would contribute to expanding the tax base; as to public spending – social justice and transparency in the distribution of social expenses locally; as

суспільних витрат – забезпечення соціальної справедливості та прозорості при розподілі суспільних витрат на місцях; у сфері субсидій – звуження сфери застосування міжбюджетних трансфертів з організацією перерозподілу фінансових ресурсів за принципом "центр – постконфліктні регіони – постконфліктні одержувачі"; у сфері зовнішньої допомоги – забезпечення дієвої координації для культивування нових кооперативних інститутів. Бібліогр.: 48 назв.

Ключові слова: фискальна децентралізація; постконфліктні території; концептуальні положення децентралізації; фискальний федералізм.

УДК 330.322.4:338.245.8

Мойсеєнко, К. Є. Стимулювання інвестицій у розвиток пост-конфліктних територій / К. Є. Мойсеєнко // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 1. – С. 189-195.

Анотація. У статті розглянуто теоретичні підходи до вироблення інвестиційної політики розвитку пост-конфліктних територій, визначено передумови формування парадигми її реалізації, окреслено пріоритети та систематизовано основні напрями інвестування. Табл.: 2. Бібліогр.: 17 назв.

Ключові слова: інвестиції; стимулювання; пост-конфліктні території; розвиток; парадигма; інвестиційні пріоритети; напрями інвестування.

УДК 330.322:338.48

Нездоймінов, С. Г. Інвестиційний вектор розвитку регіональної інфраструктури туризму / С. Г. Нездоймінов // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 1. – С. 196-201.

Анотація. У статті проаналізовано наукові підходи і напрями щодо інвестиційного розвитку інфраструктури сфери туризму в регіоні. Визначено основні проблеми інвестиційної діяльності в сфері туризму та гостинності регіону, сучасні інструменти управління розвитком територій, пов'язаних із формуванням сприятливого інвестиційного клімату, розвитком малого підприємництва, залученням обсягів фінансових ресурсів. Розглянуто інструменти реалізації інвестиційних стратегій. Запропоновано заходи щодо формування механізму державно-приватного партнерства в сфері сільського туризму, напрями інвестиційного розвитку туризму в регіоні. Табл.: 2. Бібліогр.: 13 назв.

Ключові слова: інфраструктура туризму; інвестиційна діяльність; регіональна інвестиційна стратегія; туризм і рекреація.

УДК 330.3

Савченко, В. Ф. Бізнес-інкубатори як інструмент державної підтримки розвитку малого підприємництва / В. Ф. Савченко, М. Г. Долгополов // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 2. – С. 202-207.

Анотація. Проведено дослідження механізму функціонування бізнес-інкубаторів. Проаналізовано світовий досвід використання бізнес-інкубаторів як інструменту державної підтримки малого бізнесу. Зроблено висновок щодо доцільності побудови мережі бізнес-інкубаторів в Україні, надані пропозиції з адаптації світового досвіду згідно умов нашої країни. Іл.: 2. Табл.: 1. Бібліогр.: 10 назв.

Ключові слова: бізнес-інкубатор; ринкова

to subsidies – narrowing the scope of intergovernmental transfers as well as organizing the redistribution of financial resources according to "the center – post-conflict regions – post-conflict recipients" principle; as to foreign aid – ensuring good coordination for the cultivation of new co-operative institutions. Refs: 48 titles.

Keywords: fiscal decentralization; post-conflict territories; conceptual states of decentralization; fiscal federalism.

UDC 330.322.4:338.245.8

Moiseienko, K. Ie. Stimulation of investments into development of post-conflict territories / K. Ie. Moiseienko // Scientific Bulletin Polissia. – 2016. – Vol. 4 (8), p. 1. – P. 189-195.

Abstract. Theoretical approaches to investment policy of the post-conflict territories development are considered in the article as well as prerequisites of forming of a paradigm of its implementation are determined and priorities and the main directions of investment are outlined. Tabl.: 2. Refs: 17 titles.

Keywords: investment; stimulation; post-conflict territories; development; paradigm; investment priorities; directions of investment.

UDC 330.322:338.48

Nezdoyminov, S. G. Investment vectors of regional tourism infrastructure development / S. G. Nezdoyminov // Scientific Bulletin Polissia. – 2016. – Vol. 4 (8), p. 1. – P. 196-201.

Abstract. The article analyzes scientific approaches and directions of investments into development of tourism infrastructure of the region. The basic problems of investment into the sphere of tourism and hospitality in the region, the development of modern management methods at the territories associated with formation of favorable investment climate, development of small business, raising financial resources. Instruments are considered as implementation of investment strategies. Suggestion of measures on formation of public-private partnership in the sphere of rural tourism, investment directions of tourism development in the region. Tabl.: 2. Refs: 13 titles.

Keywords: tourism infrastructure; investment activities; regional investment strategy; tourism and recreation.

UDC 330.3

Savchenko, V. F. Business incubators as an instrument of state support of small business / V. F. Savchenko, M. G. Dolgoplov // Scientific Bulletin Polissia. – 2016. – Vol. 4 (8), p. 2. – P. 207-216.

Abstract. A study of the functioning of business incubators. Analyzed world experience using business incubator as an instrument of state support of small business. The conclusion on the feasibility of building a network of business incubators in Ukraine, submitted proposals to adapt international experience under the conditions of our country. Figs.: 2. Tabl.: 1. Refs: 10 titles.

Keywords: business incubator; market infrastructure; government support; small business; small business; innovative development; economic development.

інфраструктура, державна підтримка, мале підприємництво, малий бізнес, інноваційний розвиток, економічний розвиток.

УДК 339.56

Левківський, О. В. Інноваційний вектор розвитку зовнішньої торгівлі України / О. В. Левківський // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 2. – С. 208-214.

Анотація. У статті висвітлено роль зовнішньої торгівлі в інноваційному розвитку національної економіки. Проаналізовано ситуацію щодо реалізації інноваційної продукції за межі України, а також її імпорту з метою здійснення нововведень. Досліджено структуру і динаміку обсягу зовнішньої торгівлі України високотехнологічною продукцією. Табл.: 1. Бібліогр.: 10 назв.

Ключові слова: зовнішня торгівля; інноваційний вектор розвитку; інноваційна продукція; експорт технологій; імпорт технологій; високотехнологічна продукція.

УДК 338.45:330.341

Давиденко, О. Л. Сучасний стан та активізація інноваційної діяльності на підприємствах України / О. Л. Давиденко // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 2. – С. 215-223.

Анотація. Стаття присвячена дослідженню динаміки інноваційної активності промислових підприємств, визначенню стану та перспектив розвитку інноваційної діяльності. Розглянуто основні чинники, що впливають на розвиток сфери інноваційної діяльності в Україні та обґрунтовано об'єктивну необхідність створення умов для акумулювання інвестиційних ресурсів і посилення інноваційного потенціалу економіки. Іл.: 3. Табл.: 1. Бібліогр.: 13 назв.

Ключові слова: інновація; інноваційний розвиток; активізація інноваційної діяльності; про-мислові підприємства.

УДК 005.952

Стрілковські, В. Трудова міграція українців в чехію / В. Стрілковські, І. Ю. Гришова // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 2. – С. 224-231.

Анотація. Обґрунтовано існування структурних каналів в просуванні української міграції за професійним принципом в Чехії. Ми стверджуємо, що інтеграція чеського і українського будівельного секторів сформувала міжнародні "канали", які посилюють процес трудової міграції з України в Чехію. Наш аналіз заснований на унікальному наборі даних, отриманих за допомогою анкетного опитування в Закарпатському регіоні України і різноманітних моделей, що пов'язують попередній досвід роботи на українському будівельному секторі та ймовірність роботи в чеській будівельній галузі, за винятком інших теоретично важливих елементів управління. Перевірено, чи збільшує попередній досвід роботи на українському будівельному секторі ймовірність отримання роботи в чеській будівельній галузі. Результати забезпечують солідну емпіричну підтримку гіпотези "ченнелінг", показуючи, що інтеграція чеського і українського будівельного секторів створені через міжнародні "структурні канали", за якими міграція з України в Чехії рухається. Табл.: 2. Бібліогр.: 10 назв.

UDC 339.56

Levkivskiy, O. V. The innovative vector of development of the foreign trade of Ukraine / O. V. Levkivskiy // Scientific Bulletin Polissia. – 2016. – Vol. 4 (8), p. 2. – P. 208-214.

Abstract. The article highlights the role of foreign trade in the innovative development of the national economy. The issues with respect to exports of innovative products outside Ukraine and their imports to implement innovations are analyzed. The structure and dynamics of the volume of Ukraine's foreign trade in high-tech products are studied. Tabl.: 1. Refs: 10 titles.

Keywords: foreign trade; innovative vector of development; innovative products; export of technologies; import of technologies; high-tech products.

UDC 338.45:330.341

Davydenko, O. L. Current situation and activization of innovative activity at the enterprises of Ukraine / V. V. Vyhovska, V. G. Marhasova, T. V. Klymenko // Scientific Bulletin Polissia. – 2016. – Vol. 4 (8), p. 2. – P. 215-223.

Abstract. The article is devoted to the study of the dynamics of innovation activity of industrial enterprises, definition of the status and prospects of development of innovative activity. The main factors influencing the development of innovation activities in Ukraine and substantiates the objective necessity of creating the conditions for accumulation of investment resources and strengthening the innovative potential of the economy. Figs.: 3. Tabl.: 1. Refs: 13 titles.

Keywords: innovation; innovative development; activization of innovative activity; industrial enterprises.

UDC 005.952

Strielkowski, W. Ukrainian labour migration in the czech republic / W. Strielkowski, I. Yu. Gryshova // Scientific Bulletin Polissia. – 2016. – Vol. 4 (8), p. 2. – P. 224-231.

Abstract. Our paper sheds the new light on the existence of structural channels in pushing Ukrainian migration along occupational lines to the Czech Republic. We argue that the integration of the Czech and Ukrainian construction sectors has generated international 'channels' that enhance the process of labour migration from Ukraine to the Czech Republic.

Our novel analysis is based on a unique dataset obtained via questionnaire surveys in Zakarpat'ye region of Ukraine and multivariate models linking prior work experience in the Ukrainian construction sector and the likelihood of working in the Czech construction sector, net of other theoretically important controls. Thence, we test whether prior work experience in the Ukrainian construction sector increases the probability of obtaining a job in the Czech construction sector. The results provide strong empirical support for the 'channelling' hypothesis by showing that integration of the Czech and Ukrainian construction sectors has created international "structural channels" along which migration from Ukraine to the Czech Republic moves. Tabl.: 2. Refs: 10 titles.

Keywords: international migration; labour market;

Ключові слова: міжнародна міграція; ринок праці; професійний канал; Чехія; Україна.

УДК 364.04:364.26:331.4

Мельник, О. Г. Державна підтримки людей з обмеженими фізичними можливостями в Україні / О. Г. Мельник // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 2. – С. 232-239.

Анотація. У статті визначені підходи до вибору варіантів державної підтримки людей з обмеженими фізичними можливостями в ракурсі європейської практики. Акцентовано увагу на актуальності виконання в Україні завдань Європейської Стратегії щодо інвалідності на 2010-2020 рр. Висвітлені практичні заходи щодо державної підтримки інвалідів, а також запропоновані пріоритети фінансування їх соціалізації на основі впровадження апробованого в країнах ЄС досвіду. Табл.: 2. Бібліогр.: 12 назв.

Ключові слова: державна підтримка; соціальний захист; соціалізація; обмежені фізичні можливості; зайнятість; супровід на робочому місці.

УДК 330.4:347.77

Перерва, П. Г. Оцінювання упущеної вигоди правовласників при порушенні їх виключних прав / П. Г. Перерва, М. М. Ткачев, Т. О. Кобелєва // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 2. – С. 240-246.

Анотація. Досліджено процеси порушення прав інтелектуальної власності на ринку технологічних продуктів. Визначено значні обсяги економічних збитків правовласників при порушенні їх виключних прав. Розроблено методичні положення щодо економічної оцінки розміру упущеної вигоди виробників оригінальної (ліцензійної) продукції (правовласників) при порушенні прав інтелектуальної власності, розмір якої авторами вперше пов'язане з ступенем використання правовласником своїх виробничих потужностей. Сформовано по елементну структуру втрачених потенційних можливостей правовласників та запропоновано економіко-математичні моделі їх визначення. Теоретичні пропозиції авторів проілюстровано на конкретних прикладах з практики роботи українських машинобудівних підприємств. Бібліогр.: 10 назв.

Ключові слова: інтелектуальна власність; контрафакт; збитки; упущена вигода; потенціал підприємства.

УДК 657:338.43

Бруханський, Р. Ф. Обліково-соціальні параметри диференціації та забезпечення стратегій аграрних підприємств / Р. Ф. Бруханський, С. К. Шандрук // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 2. – С. 247-252.

Анотація. Стаття присвячена дослідженню теоретико-методичних основ стратегій функціонування аграрних підприємств України. Ідентифіковано проблему відсутності єдиної класифікації стратегій аграрного бізнесу. Розроблено модель консолідації обліково-аналітичної інформації для потреб стратегічного менеджменту в розрізі видів стратегій. Диференційовано основні виміри акумулювання облікової інформації стратегічного змісту. Табл.: 1. Іл.: 2. Бібліогр.: 8 назв.

Ключові слова: стратегія підприємства; класифікація стратегій; типи та види стратегій;

occupational channelling; Czech Republic; Ukraine.

UDC 364.04:364.26:331.4

Melnyk, O. G. State support of people with disabilities in Ukraine / O. G. Melnyk // Scientific Bulletin Polissia. – 2016. – Vol. 4 (8), p. 2. – P. 232-239.

Abstract. The article describes the approaches to the choice of support options people with disabilities from the perspective of European practice. Attention is accented to the urgency of the tasks of the European Strategy on Disability for 2010-2020 in Ukraine. Highlights the practical measures of state support disabled and proposed priorities for funding their socialization based on the application proven experience in the EU. Tabl.: 1. Refs: 12 titles.

Keywords: state support; social protection; socialization; disabled person; employment; support in the workplace.

UDC 330.4:347.77

Pererva, P. G. Evaluation of holder profits violation of their exclusive rights / P. G. Pererva, M. M. Tkachev, T. O. Kobeliyeva // Scientific Bulletin Polissia. – 2016. – Vol. 4 (8), p. 2. – P. 240-246.

Abstract. The processes of infringement of intellectual property rights in the market of technology products. Determined significant amount of economic loss holders in violation of their exclusive rights. Methodical provisions for the economic evaluation of the opportunity costs of original (licensed) production (owners) in violation of intellectual property rights, the amount of which the authors linked to the first degree holder to use their production capacity. Formed structure of unit holders lost potential and offered economic and mathematical models to determine. Theoretical proposals authors illustrated with specific examples from the practice of Ukrainian machine-building enterprises. Refs: 10 titles.

Keywords: intellectual property; counterfeiting; damages; loss of profits; potential businesses.

UDC 657:338.43

Brukhanskiy, R. F. Accounting-social parameters of differentiation and providing the strategies of agrarian enterprises / R. F. Brukhanskiy, S. K. Shandruk // Scientific Bulletin Polissia. – 2016. – Vol. 4 (8), p. 2. – P. 253-260.

Abstract. The article is devoted to the research of theoretical-methodical bases of strategies of functioning agrarian enterprises of Ukraine. Has been identified a problem of absence of unified classification of strategies of agrarian business. Has been designed the model of consolidation accounting-analytical information for the needs of strategic management in types of strategies. Has been differentiated main dimensions of accumulating accounting information of strategic content. Tabl.: 1. Figs.: 2. Refs: 8 titles.

Keywords: enterprise strategy; classification of strategies; types and kinds of strategies; strategic management; accounting-analytical support of strategies.

стратегічний менеджмент; обліково-аналітичне забезпечення стратегій.

УДК 658.016.8

Гарафонов, О. І. Стратегічні аспекти процесу управління змінами на підприємстві / О. І. Гарафонов // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 2. – С. 253-256.

Анотація. В статті розглянуто особливості стратегічного управління, основні підходи щодо визначення стратегій управління змінами та класифікації стратегій управління змінами. Ґрунтовно визначено та описано технологію вибору стратегії управління змінами, а також автором визначено концептуальні підходи щодо механізму здійснення змін на підприємстві. Іл.: 1. Бібліогр.: 6 назв.

Ключові слова: стратегія; стратегічна позиція; стратегічне управління; стратегії управління змінами; стратегія управління змінами.

УДК 334.012.64:[657+336.221]

Гоголь, Т. А. Бухгалтерський облік і оподаткування та їх вплив на розвиток підприємств малого бізнесу розвинених країн світу / Т. А. Гоголь // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 2. – С. 257-261.

Анотація. В статті досліджено розвиток бухгалтерського обліку і оподаткування в західних країнах, моделі взаємозв'язку систем бухгалтерського обліку і оподаткування та їх вплив на розвиток малого бізнесу та економіки країни. Обґрунтовано необхідність застосування спеціальних пільг по окремих податках та введення особливих режимів оподаткування малого бізнесу з метою розширення сектору малого бізнесу в Україні та підвищення ефективності його функціонування. Бібліогр.: 7 назв.

Ключові слова: бухгалтерський облік; малий бізнес; пільгові умови оподаткування; розвиток малого бізнесу.

УДК 658.018

Гончар, О. І. Підвищення ділової активності в управлінні інноваційно-інвестиційним потенціалом підприємства / О. І. Гончар // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 2. – С. 262-267.

Анотація. Доведено необхідність підвищення ділової активності менеджменту підприємств і кожного працівника в управлінні інноваційно-інвестиційним потенціалом промислових підприємств, особливо за умов посилення Євроінтеграційних спрямувань соціально-економічного розвитку України.

Звернуто увагу на особливості сучасного етапу формування потенціалу підприємства; посилення невизначеностей та зростання ризиків.

Зроблено висновок про те, що джерелами підвищення ділової активності підприємств є ефективне використання ресурсів підприємства та їх збалансування. Тому, що саме взаємодія всіх ресурсів, елементів потенціалу і ділової активності підприємства загалом, та ділова активність кожного працівника дозволяють максимізувати результат щодо формування та реалізації потенціалу сучасного підприємства. Табл.: 1. Бібліогр.: 10 назв.

Ключові слова: ризик; невизначеність; ділова активність; потенціал підприємства; складові; система управління; оптимізація; розвиток.

УДК 330.341.1:658

UDC 658.016.8

Harafonova, O. I. Strategic aspects of process of management changes on enterprise / O. I. Harafonova // Scientific Bulletin Polissia. – 2016. – Vol. 4 (8), p. 2. – P. 253-256.

Abstract. In this article examined peculiarities of strategic management, the main approaches to identifying strategies of managing changes and their classification. Thoroughly defined and described technologies of choosing the strategies of managing changes, and defined conceptual approaches to the mechanism of implementation of changes at enterprise. Figs.: 1. Refs: 6 titles.

Keywords: strategy; strategic position; strategic management; strategies of managing changes; strategy of change.

UDC 334.012.64:[657+336.221]

Gogol, T. A. Accounting and taxation, and their impact on the development of small business in developed countries / T. A. Gogol // Scientific Bulletin Polissia. – 2016. – Vol. 4 (8), p. 2. – P. 257-261.

Abstract. The article investigates development of accounting and taxation in foreign countries, models of interconnection of accounting and taxation systems, their impact on the development of small business and the economy of countries. It proves the necessity of application of special benefits for certain taxes and use of special tax regimes for small business in order to expand the small business sector in Ukraine and to increase efficiency of its functioning. Refs: 7 titles.

Keywords: accounting; small business; special benefits for taxation; development of small business.

UDC 658.018

Gonchar, O. I. Increasing of business activity in management of innovative and investment potential of the company / O. I. Gonchar // Scientific Bulletin Polissia. – 2016. – Vol. 4 (8), p. 2. – P. 262-267.

Abstract. The necessity of increasing business activity in enterprise management and every employee in management of innovative and investment potential of industrial enterprises, especially due to the conditions of strengthening of European integration social economical development in Ukraine.

Attention is paid to the peculiarities of the current stage of forming a potential of the enterprise; strengthening uncertainties and risks increase.

It is concluded that the source of increasing business activity is the effective use of enterprise re-sources and their balance. Because of interaction of all the resources and potential elements and business activity and an enterprise activity in general and business activity of each employee, it is possible to maximize the results on forming and realization of modern enterprise potential. Tabl.: 1. Refs: 10 titles.

Keywords: risk; uncertainty; business activity; enterprise potential; components; management sys-tem; optimization; development.

UDC 330.341.1:658

Романенко, Є. О. Сучасний інструментарій управління інноваційним розвитком підприємства / Є. О. Романенко, І. В. Чаплай // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 2. – С. 268-275.

Анотація. У статті розглянуті теоретичні основи управління інноваційним розвитком підприємства. Проаналізовані методичні підходи до оцінювання інноваційного розвитку підприємства та стратегії управління. Використання запропонованих підходів, дає можливість виявити сильні і слабкі сторони одного підприємства стосовно іншого, оцінити розмір відставання, розробити управлінські дії щодо посилення слабких місць. Іл.: 1. Бібліогр.: 10 назв.

Ключові слова: інструментарій управління; інноваційний розвиток підприємства; економічний потенціал; суб'єкти підприємництва.

УДК 657:004.896:331.103.255

Волот, О. І. Комунікаційні аспекти обліку в умовах розподіленої системи обробки даних / О. І. Волот // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 2. – С. 276-278.

Анотація. Розглянуто комунікаційні аспекти обліку з погляду автоматизованої системи обробки інформації, виявлені підходи та можливості організації інформаційних систем на основі застосування розподіленої системи обробки даних. Бібліогр.: 4 назв.

Ключові слова: розподілена система обробки даних (РСОД); автоматизовані робочі місця бухгалтера (АРМБ); обліковий процес; база даних (БД); інформаційна система (ІС).

УДК 657.375:334.758

Онищенко, В. П. Користувачі консолідованої звітності та їх інтереси / В. П. Онищенко // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 2. – С. 279-282.

Анотація. Розглянута сутність консолідованої звітності групи підприємств. На основі економічних основ появи таких груп описані вимоги щодо системи їх бухгалтерського обліку. Встановлені причини, чому індивідуальна звітність учасників групи не може задовольнити потреби стейкхолдерів консолідованих груп. Здійснено ранжування стейкхолдерів з точки зору пріоритетності інформації консолідованої звітності та проведено порівняння з аналогічним ранжуванням щодо індивідуальної звітності. По кожному виду користувача консолідованої звітності визначено його внесок до групи, вимоги компенсації та персональний інтерес, а також найбільш релевантний для нього тип звітності (фінансова чи управлінська). Табл.: 1. Бібліогр.: 4 назв.

Ключові слова: консолідована звітність; консолідована група; материнське підприємство; дочірнє підприємство; стейкхолдер; прийняття рішень; інтерес користувача.

УДК 336.774

Ткаченко, Н. В. Моделювання роздрібного кредитного продукту на основі життєвого циклу клієнта / Н. В. Ткаченко, А. М. Харченко // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 2. – С. 283-292.

Анотація. В статті обґрунтовано необхідність визначення оптимального розміру процентної ставки при моделюванні кредитного продукту. Доведено, що банківські установи у своїй кредитній діяльності повинні знаходити оптимальну величину процентних ставок, що враховує інтереси учасників кредитних

Romanenko, Y. A. Modern administrative tool of the innovative development of the enterprise / Y. A. Romanenko, I. V. Chaplay // Scientific Bulletin Polissia. – 2016. – Vol. 4 (8), p. 2. - P. 268-275.

Abstract. In the article the theoretical foundations of the innovative development of the enterprise are considered. Methodical approaches to the evaluation of the innovative enterprise development and management strategy are analyzed. Using of the proposed approaches provides an opportunity to identify the strengths and weaknesses of the enterprise in relation to other company, estimate the size of the backlog, and develop management actions in order to strengthen weaknesses. Figs.: 3. Refs: 10 titles.

Keywords: administrative tools; innovative enterprise development; economic potential; business entities.

UDC 657:004.896:331.103.255

Volot, O. I. Communications aspects of accounting in conditions of distributed systems data processing / O. I. Volot // Scientific Bulletin Polissia. – 2016. – Vol. 4 (8), p. 2. - P. 276-278.

Abstract. Considered communication aspects of accounting in terms automated information processing system, detected approaches and capabilities organization of information systems through the use of distributed data processing system. Refs: 4 titles.

Keywords: distributed data processing system (DDPS); workstations accountant (WSA); your process; Data-base (DB); information system (IS).

UDC 657.375:334.758

Onyshchenko, V. P. Stakeholders of the consolidated statements and their interests / V. P. Onyshchenko // Scientific Bulletin Polissia. – 2016. – Vol. 4 (8), p. 2. - P. 279-282.

Abstract. The author studies the essence of the consolidated statements of group of entities. The requirements for group accounting systems are described on the base of economic fundamentals of their emergence. The paper explains why the individual reports of the participants cannot meet the needs of the stakeholders of the consolidated groups. The ranking of the stakeholders is made from the standpoint of priority of the consolidated information in a comparison with the analogous ranking of the individual statements' stakeholders. The author defines for each types of the consolidated statements' stakeholders their contribution to the group, their claims and personal interests, and the most relevant for them type of reporting (financial or managerial). Tabl.: 1. Refs: 4 titles.

Keywords: consolidated statements; consolidated group; parent company; subsidiary; stakeholder; decision making; stakeholder's interest.

UDC 336.774

Tkachenko, N. V. Simulation of retail credit products the life-cycle customer / N. V. Tkachenko, A. M. Kharchenko // Scientific Bulletin Polissia. – 2016. – Vol. 4 (8), p. 2. - P. 283-292.

Abstract. In the article the necessity of determining the optimal size of the interest rate in modeling the credit product. It is proved that the banking institutions in their lending activities must find the optimal value of the interest rate, taking into account the interests of participants of credit relations, in particular because of their differentiation in certain areas. The

відносин, зокрема через їх диференціацію за окремими напрямками. Здійснено оцінку доцільності впровадження нового кредитного продукту за ануїтетною та диференційованою схемами погашення боргу. Л.: 8. Бібліогр.: 6 назв.

Ключові слова: роздрібний кредит; процентна ставка; життєвий цикл; кредитний продукт; ануїтетний платіж; диференційований платіж; конструювання роздрібних кредитних продуктів.

УДК 336.225:336.226.1

Коваленко, Л. О. Адміністрування ПДВ в системі фінансового менеджменту / Л. О. Коваленко, Т. В. Міхеєнко // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 2. – С. 293-302.

Анотація. У статті розглянуто сутність, значення та чинний порядок адміністрування податку на додану вартість, визначено переваги та недоліки системи електронного адміністрування ПДВ, основні підприємницькі ризики при її застосуванні, а також напрямки удосконалення механізму оподаткування ПДВ. Табл.: 1. Бібліогр.: 11 назв.

Ключові слова: податок на додану вартість; адміністрування податків; система електронного адміністрування; відшкодування ПДВ.

УДК 339.743.44

Лапінський, І. Е. Зміна курсоутворення національної грошової одиниці України в контексті державної валютної безпеки / І. Е. Лапінський, М. Ю. Демченко // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 2. – С. 303-309.

Анотація. У статті автор розглядає запровадження у 2016 році нового порядку курсоутворення національної грошової одиниці України та доводить його взаємозв'язок з валютною безпекою держави. Стверджується, що найближчим часом, валютний курс повинен стати допоміжним інструментом грошово-кредитної політики Національного банку України, головним інструментом якої буде процентна ставка. Започатковано реєстрацію міжбанківських угод та проведення валютних інтервенцій на валютному ринку України за допомогою функціоналів торговельно-інформаційних систем „Bloomberg L. P.” та „Thomson Reuters”. Табл.: 2. Бібліогр.: 18 назв.

Ключові слова: курсоутворення; „плаваюче” курсоутворення; валютна безпека; валютний ринок; валютні інтервенції; інфляція; інфляційне таргетування; золотовалютні резерви; зовнішній державний борг.

УДК 336.74

Рогова, О. В. Результативна оцінка цілевизначеної грошово-кредитної політики України / О. В. Рогова // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 2. – С. 310-316.

Анотація. Досліджено результативність грошово-кредитної політики Національного банку України у контексті досягнення стратегічних цілей. Визнано та обґрунтовано наявність проблемних питань щодо невідповідності заходів грошово-кредитної політики визначеним цілям та пріоритетам, використання неадекватних сучасним реаліям методів та інструментів у сфері грошового обігу і кредитних відносин, а також нагальну потребу у реформатуванні грошово-кредитної політики задля ефективного впливу на темпи економічного зростання

estimation of the feasibility of the introduction of a new credit product for annuity and differentiated scheme of repayment of debt. Figs.: 8. Refs: 6 titles.

Keywords: retail credit; interest rate; life cycle; loan product; annuity payment; differentiated payment; construction of retail loan products.

UDC 336.225:336.226.1

Kovalenko, L. A. Administration of value added tax in financial management / L. A. Kovalenko, T. V. Mikhieienko // Scientific Bulletin Polissia. – 2016. – Vol. 4 (8), p. 2. - P. 293-302.

Abstract. The article considers the essence, significance and a valid order of administration of value added tax, the advantages and disadvantages of the system of electronic VAT administration, the main business risks in its application, as well as directions of improving the mechanism of VAT taxation. Tabl.: 1. Refs: 11 titles.

Keywords: Value Added Tax; VAT administration; E-management system; a VAT refund.

UDC 339.743.44

Lapinskyi, I. E. Exchange rate of the Ukrainian national currency change in the context of state safety / I. E. Lapinskyi, M. U. Demchenko // Scientific Bulletin Polissia. – 2016. – Vol. 4 (8), p. 2. - P. 303-309.

Abstract. The introduction in 2016 of a new exchange rate of the order of the national monetary unit of Ukraine is considered in the paper and its relationship with monetary safety is substantiated. It is maintained that in the near future the exchange rate is to become an auxiliary tool of monetary policy of the National Bank of Ukraine, the main instrument of which is the interest rate. Registration of interbank agreements and carrying out foreign exchange intervention in the currency market of Ukraine with the help of functional trade-information system „Bloomberg L. P.” and „Thomson Reuters”. Tabl.: 2. Refs: 18 titles.

Keywords: exchange rate; „floating” exchange rate; currency safety; the foreign exchange market; foreign exchange intervention; inflation; inflation targeting; gold and foreign exchange reserves; external debt.

UDC 336.74

Rohova, O. V. Ukraine's monetary policy efficiency estimate / O. V. Rohova // Scientific Bulletin Polissia. – 2016. – Vol. 4 (8), p. 2. - P. 310-316.

Abstract. The efficiency of the National Bank of Ukraine's monetary policy in the context of achieving strategic objectives has been analyzed. The presence of problematic issues related to non-compliance of monetary policy measures to the defined objectives and priorities, the use of inappropriate to modern realities techniques and instruments in monetary and credit relations spheres as well as the urgent need for reformatting the monetary policy to effectively influence the economic growth and ensure stability in the financial sector have been acknowledged and grounded. Tabl.: 2. Figs.: 3. Refs: 6 titles.

Keywords: monetary policy; the National Bank of

та забезпечення стабільності у фінансовому секторі. Табл.: 2. Іл.: 1. Бібліогр.: 6 назв.

Ключові слова: грошово-кредитна політика; Національний Банк України; економічне зростання; цінова стабільність; інфляція; банківська система.

УДК 659.075.0

Гончаренко, О. Г. До питання управління виробничим комплексом кримінально-виконавчої системи України / О. Г. Гончаренко // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 2. – С. 317-322.

Анотація. Розвиток ринкових умов господарювання змінює форми і методи управління виробничим комплексом кримінально-виконавчої системи України. Ця залишилась єдиною сферою, де збережено управлінський вплив центральних і територіальних органів управління. Дослідження діяльності виробничого комплексу дозволяє виділити особливості функціонування та організаційно-економічні проблеми, які існують на сьогодні, а також комплекс напрямів його розвитку в сучасних умовах господарювання. Підвищення економічної ефективності використання ресурсного потенціалу виробничого комплексу можлива лише за умови самостійності, ініціативності та креативності керівників всіх рівнів управління. Бібліогр.: 8 назв.

Ключові слова: ресурсний потенціал; ресурси; стратегія; ефективність.

УДК 339

Лук'яненко, О. Д. Моделі аналізу середовища бізнес-діяльності ТНК / О. Д. Лук'яненко, О. М. Пісна // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 2. – С. 323-328.

Анотація. В статті досліджено еволюцію системного вивчення зовнішнього середовища бізнес-діяльності ТНК. Узагальнено найбільш розповсюджені та застосовувані моделі аналізу середовища. Обґрунтовано оптимальний підхід до вивчення сучасного турбулентного бізнес-середовища. Табл.: 1. Бібліогр.: 13 назв.

Ключові слова: модель аналізу; міжнародне бізнес-середовище; транснаціональна корпорація.

УДК 339.138

Зайцева, О. І. Використання маркетингових технологій як нематеріальних активів в контексті забезпечення результативності бізнесу / О. І. Зайцева, С. В. Нечаєв // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 2. – С. 329-334.

Анотація. В статті досліджено еволюцію брендингу за типами економіки з використанням міждисциплінарної методології, визначено активні маркетингові технології управління споживчою поведінкою і запропоновано напрямки їх застосування в контексті забезпечення результативності бізнесу. Табл.: 2. Бібліогр.: 8 назв.

Ключові слова: маркетингові технології; міждисциплінарна методологія; нематеріальні активи; результативність бізнесу.

УДК 339.187.2

Карпенко, Ю. М. Розвиток засобів стимулювання збуту в умовах сучасного ринку / Ю. М. Карпенко // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 2. – С. 335-339.

Анотація. Визначено особливості застосування

Україне; економічне зростання; цінова стабільність; інфляція, банківська система.

UDC 659.075.0

Goncharenko, O. G. As to the problem of production complex management of the criminal and executive system of Ukraine / O. G. Goncharenko // Scientific Bulletin Polissia. – 2016. – Vol. 4 (8), p. 2. - P. 317-322.

Abstract. The development of market economic relations changes the forms and methods of the criminal and executive system production complex management, requiring new approaches to defining its place and role in the national economy. Criminal and executive system of Ukraine passed different stages of its development, which are characterized by changing in criminal legislature, departmental affiliation, and inmates number. These aspects had impact on the process of management, production complex and on the efficient use of its resource potential. Refs: 8 titles.

Keywords: resource potential; resources; strategy; efficiency.

UDC 339

Lukianenko, O. D. The models of analysis of a tnc business-environment / O. D. Lukianenko, O. M. Pisna // Scientific Bulletin Polissia. – 2016. – Vol. 4 (8), p. 2. - P. 323-328.

Abstract. In the article the evolution of the systematic study of TNCs business environment are given. The most commonly used models and analysis of the environment are overviewed. The optimal approach to the study of the contemporary turbulent environment are grounded. Tabl.: 1. Refs: 13 titles.

Keywords: analysis model; international business environment; transnational corporation.

UDC 339.138

Zaitseva, O. I. Use of marketing technologies as an intangible asset in the context of business efficiency / O. I. Zaitseva, S. V. Nechaev // Scientific Bulletin Polissia. – 2016. – Vol. 4 (8), p. 2. - P. 329-334.

Abstract. The research in the article is about the evolution of branding by type of economy and use of interdisciplinary methodology, active management technologies of marketing and consumer behavior are defined, and the trends they use in the context of business performance are suggested. Tabl.: 2. Refs: 8 titles.

Keywords: marketing technologies; interdisciplinary methodology; intangible assets; the efficiency of business.

UDC 339.187.2

Karpenko, O. V. Development of the sales promotion under modern market conditions / Y. M. Karpenko // Scientific Bulletin Polissia. – 2016. – Vol. 4 (8), p. 2. - P. 335-339.

Abstract. In the article the features of application various

різних засобів стимулювання збуту на українському ринку, узагальнено існуючі тенденції розвитку та сформовані послідовні етапи для поліпшення процесу управління стимулюванням збуту. Табл.: 1. Іл.: 1. Бібліогр.: 9 назв.

Ключові слова: засоби стимулювання збуту; BTL-заходи; методи стимулювання; управління стимулюванням збуту.

УДК 339.138

Подольна, В. В. Маркетингові аспекти вдосконалення діяльності аудиторських компаній в Україні / В. В. Подольна, Ю. А. Тьопенко, О. С. Євсейцева // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 2. – С. 340-345.

Анотація. В статті досліджено особливості ринку аудиторських послуг України. Визначена сутність ринку аудиторських послуг, проаналізовані відмінні ознаки аудиторських послуг. Систематизовані запити споживачів, замовників послуг за п'ятиступеневою моделлю сприйняття. Виявлені особливостей маркетингової діяльності компаній на ринку аудиторських послуг, що базується на складових маркетингового комплексу та моделі орієнтованої на запити споживачів. Табл.: 2. Іл.: 1. Бібліогр.: 7 назв.

Ключові слова: маркетингова діяльність; маркетинг-мікс; аудиторські послуги; послуги на ринку аудиту; аудиторська компанія; сприйняття.

tools to sales promotions on the Ukrainian market, summarizes current trends and were suggested sequential steps for enhancement of sales promotions process. Tabl.: 1. Figs.: 1. Refs: 9 titles.

Keywords: sales promotion; BTL-tools; incentives; management of sales promotion.

UDC 339.138

Podolna, V. V. Marketing aspects of audit companies activities improvement in Ukraine / V. V. Podolna, J. A. Topenko, O. S. Ievseitseva // Scientific Bulletin Polissia. – 2016. – Vol. 4 (8), p. 2. - P. 340-345.

Abstract. The article investigates features of audit services market in Ukraine. The nature of the audit services market is determined; the distinctive features of audit services are analyzed. There have been systematized consumers queries, service customers according to a five-stage model of perception. There have also been revealed some peculiarities of the marketing activities of companies of audit services market that are based on components of the marketing mix and the model oriented at the consumers' request. Tabl.: 2. Figs.: 3. Refs: 7 titles.

Keywords: marketing activity; marketing mix; audit services; audit services market; audit company; perception.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ**Абакуменко
Ольга Вікторівна**

доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів підприємств і установ Чернігівського національного технологічного університету;
<http://orcid.org/0000-0002-9977-633X>;
Researcher ID: I-2653-2014

**Білоусько
Тетяна Миколаївна**

кандидат економічних наук, доцент кафедри документознавства та інформаційної діяльності в економічних системах ВНЗ Укоопспілки «Полтавського університету економіки і торгівлі»;
<http://orcid.org/0000-0002-2654-8969>

**Бойко
Віталій Володимирович**

кандидат економічних наук, доцент кафедри інформаційних технологій Львівського національного аграрного університету; докторант Національного інституту стратегічних досліджень;
<https://orcid.org/0000-0003-3968-1651>

**Бруханський
Руслан Феоктистович**

доктор економічних наук, доцент, завідувач кафедри обліку та економіко-правового забезпечення агропромислового бізнесу Тернопільського національного економічного університету;
<https://orcid.org/0000-0002-9360-1109>

**Виговська
Валентина Вікторівна**

кандидат економічних наук, доцент, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування Чернігівського національного технологічного університету;
<http://orcid.org/0000-0001-8632-9656>;
Researcher ID: D-5034-2015

**Вишневський
Валентин Павлович**

доктор економічних наук, академік НАН України, професор, завідувач відділом фінансово-економічних проблем використання виробничого потенціалу Інститут економіки промисловості НАН України;
<https://orcid.org/0000-0002-8539-0444>;
Researcher ID: S-2417-2016;
SPIN-код: 5317-3207

**Власюк
Тарас Олександрович**

кандидат економічних наук, начальник відділу навчально-наукового та методичного забезпечення Інституту вищих керівних кадрів Національної Академії державного управління (ІВКК НАДУ) при Президентіві України;
<https://orcid.org/0000-0001-8288-7693>

**Волот
Олена Ігорівна**

кандидат економічних наук, доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Чернігівського національного технологічного університету;
<https://orcid.org/0000-0002-5726-8070>;
Researcher ID: F-5114-2016;
SPIN-код: 3564-2598

**Гагіна
Наталія Вікторівна**

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов професійного спрямування Чернігівського національного технологічного університету;
<https://orcid.org/0000-0002-5403-9221>;
Researcher ID: H-4660-2014;
SPIN-код: 4971-0598

**Гарафонова
Ольга Іванівна**

доктор економічних наук, доцент, професор кафедри менеджменту Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана;
<http://orcid.org/0000-0002-4740-7057>;
SPIN-код: 6091-0184

-
-
- Гнедіна Катерина Володимирівна** кандидат економічних наук, доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Чернігівського національного технологічного університету;
<http://orcid.org/0000-0001-9471-0932>;
Researcher ID: F-1707-2014
- Гоголь Тетяна Анатоліївна** доктор економічних наук, доцент, професор кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Чернігівського національного технологічного університету;
<http://orcid.org/0000-0002-0885-6271>;
Researcher ID: F-6030-2016
- Голубчик Дмитро Юрійович** магістрант кафедри публічного управління та менеджменту організацій Чернігівського національного технологічного університету;
<http://orcid.org/0000-0001-5589-3035>
- Гонта Олена Іванівна** доктор економічних наук, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування, директор навчально-наукового інституту економіки Чернігівського національного технологічного університету;
<http://orcid.org/0000-0002-72-30-44-20>
- Гончар Ольга Іванівна** доктор економічних наук, доцент, професор кафедри маркетингу товарознавства Хмельницького національного університету;
[http:// orcid.org/0000-0003-3917-7586](http://orcid.org/0000-0003-3917-7586)
- Гончаренко Оксана Григорівна** доктор економічних наук, доцент, професор, завідувач кафедри гуманітарних та соціально-економічних наук Академії Державної пенітенціарної служби;
<http://orcid.org/0000-0002-4485-0846>;
Researcher ID: O-4356-2016
- Гришова Інна Юріївна** доктор економічних наук, професор, головний науковий співробітник сектору економічних проблем законотворення Інституту Законодавства Верховної Ради України;
<https://orcid.org/0000-0001-6276-7619>
- Гуторов Андрій Олександрович** кандидат економічних наук, старший науковий співробітник, докторант відділу проблем галузевого і територіального управління Національного наукового центру «Інститут аграрної економіки» Національної академії аграрних наук України;
<http://orcid.org/0000-0002-6881-4911>;
Researcher ID: G-2576-2015;
SPIN-код: 7932-6931
- Давиденко Ольга Леонідівна** студентка 2 курсу Київського національного економічного університету;
<http://orcid.org/0000-0001-5021-4793>;
Researcher ID: H-4669-2014
- Демченко Максим Юрійович** кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансово-економічної безпеки Чернігівського національного технологічного університету;
<http://orcid.org/0000-0002-0795-8073>;
Researcher ID: R-6988-2016
- Долгополов Михайло Григорович** студент 4 курсу Чернігівського національного технологічного університету;
<https://orcid.org/0000-0003-2529-5960>;
Researcher ID: P-9098-2016;
SPIN-код: 3130-0256
- Дубина Максим Вікторович** кандидат економічних наук, докторант, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування Чернігівського національного
-
-

-
-
- технологічного університету;
<http://orcid.org/0000-0002-5305-7815>;
Researcher ID: F-3291-2014;
SPIN-код: 1183-5775
- Євсейцева
Олена Сергіївна** кандидат економічних наук, доцент кафедри економічної кібернетики та маркетингу Київського національного університету технологій та дизайну;
<http://orcid.org/0000-0001-6079-2968>
- Жидок
Вікторія Вікторівна** кандидат економічних наук, завідувач кафедри маркетингу, PR-технологій та логістики Чернігівського національного технологічного університету;
<http://orcid.org/0000-0003-3706-9346>;
Researcher ID H-5964-2014
- Завербний
Андрій Степанович** кандидат економічних наук, доцент кафедри зовнішньоекономічної та митної діяльності Національного університету "Львівська політехніка";
<http://orcid.org/0000-0001-7307-536X>
- Заїка
Світлана Олександрівна** кандидат економічних наук, доцент кафедри організації виробництва, бізнесу та менеджменту Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка;
<http://orcid.org/0000-0001-8132-7643>;
Researcher ID: P-1850-2016;
SPIN-код: 5445-5717
- Зайцева
Олена Іванівна** кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту та маркетингу Херсонського національного технічного університету;
<http://orcid.org/0000-0002-7250-6292>
- Карпенко
Юрій Михайлович** кандидат економічних наук, доцент, професор кафедри маркетингу, PR-технологій та логістики Чернігівського національного технологічного університету;
<http://orcid.org/0000-0003-3117-2174>;
Researcher ID: H-4827-2014
- Клапків
Юрій Михайлович** кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів імені С. І. Юрія Тернопільського національного економічного університету;
<http://orcid.org/0000-0002-9771-5357>;
SPIN-код: 8709-4320
- Клемпарський
Микола Миколайович** доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри цивільного та господарського права Донецького юридичного інституту МВС України (м. Кривий Ріг);
<http://orcid.org/0000-0001-7948-5706>
- Кобєлева
Тетяна Олександрівна** кандидат економічних наук, доцент кафедри організації виробництва та управління персоналом НТУ «Харківського політехнічного інституту»;
<http://orcid.org/0000-0001-6618-0380>
- Коваленко
Лариса Олексіївна** кандидат економічних наук, академік УАН, професор кафедри фінансів Чернігівського національного технологічного університету;
<http://orcid.org/0000-0002-4202-4161>;
Researcher ID: H-1798-2016
- Коломийчук
Наталія Михайлівна** кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів Тернопільського національного університету імені С. І. Юрія;
<http://orcid.org/0000-0001-6160-9053>;
Researcher ID: R-1418-2016;
SPIN-код: 9841-1740

-
-
- Косач
Ірина Анатоліївна** кандидат економічних наук, доцент кафедри публічного управління та менеджменту організацій Чернігівського національного технологічного університету;
<http://orcid.org/0000-0003-1730-7140>;
Researcher ID: H-3933-2014
- Красноруцький
Олексій Олександрович** доктор економічних наук, професор кафедри організації виробництва, бізнесу та менеджменту Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка;
<http://orcid.org/000-0001-8689-1139>
- Криленко
Володимир Ігорович** доктор економічних наук, доцент кафедри фінансів, перший проректор Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського;
<http://orcid.org/0000-0002-1980-5533>;
Researcher ID: P-7704-2016
- Кунденко
Аліна Володимирівна** кандидат економічних наук, доцент кафедри публічного управління та менеджменту організацій Чернігівського національного технологічного університету;
<http://orcid.org/0000-0003-1227-4057>;
Researcher ID: H-2554-2014;
SPIN-код: 8349-7800
- Курина
Ольга Вікторівна** магістрант кафедри публічного управління та менеджменту організацій Чернігівського національного технологічного університету;
<http://orcid.org/0000-0002-1503-3206>
- Кучук
Сергій Сергійович** студент кафедри публічного управління та менеджменту організацій Чернігівський національний технологічний університет;
<http://orcid.org/0000-0002-7682-2292>;
Researcher ID: H-2314-2014
- Лавренюк
Руслан Миколайович** асистент кафедри документознавства та інформаційної діяльності в економічних системах ВНЗ Укоопспілки «Полтавського університету економіки і торгівлі»;
<http://orcid.org/0000-0003-4898-9666>
- Лапінський
Ігор Едуардович** кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри фінансово-економічної безпеки Чернігівського національного технологічного університету;
<http://orcid.org/0000-0002-3937-8241>
- Левківський
Володимир Васильович** аспірант кафедри економічної теорії Чернігівського національного технологічного університету;
<http://orcid.org/0000-0003-3335-0966>;
Researcher ID: P-5415-2016;
SPIN-код: 7715-5948
- Левківський
Олександр Васильович** аспірант кафедри теоретичної і прикладної економіки Чернігівського національного технологічного університету;
<http://orcid.org/0000-0003-2706-3629>;
Researcher ID: P-5264-2016;
SPIN-код: 7692-9625
- Лось
Олена Вікторівна** кандидат філологічних наук, доцент кафедри іноземних мов професійного спрямування Чернігівського національного технологічного університету;
<http://orcid.org/0000-0002-1729-4864>;
Researcher ID: G-4719-2014;
SPIN-код: 5508-6208
-
-

-
-
- Лук'яненко
Ольга Дмитрівна** кандидат економічних наук, доцент кафедри міжнародного менеджменту ДВНЗ «Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана»;
<http://orcid.org/0000-0002-6473-1238>
- Лук'яшко
Павло Олександрович** кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування Чернігівського національного технологічного університету;
<http://orcid.org/0000-0002-2926-9690>;
Researcher ID: H-1044-2014
- Макарова
Маріана Володимирівна** доктор економічних наук, завідувач, професор кафедри документознавства та інформаційної діяльності в економічних системах ВНЗ Укоопспілки «Полтавського університету економіки і торгівлі»;
<http://orcid.org/0000-0002-9225-933X>
- Мельник
Олександр Григорович** здобувач наукового ступеня кандидата економічних наук, начальник Фінансового управління Чернігівської міської ради;
<http://orcid.org/0000-0002-4181-4794>
- Міхєєнко
Тетяна Василівна** кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, підприємств і установ Чернігівського національного технологічного університету;
<http://orcid.org/0000-0003-4546-2690>;
Researcher ID: F-9102-2016
- Михайловська
Олена Василівна** кандидат економічних наук, доцент кафедри публічного управління та менеджменту організацій Чернігівського національного технологічного університету;
<http://orcid.org/0000-0002-7682-2292>;
Researcher ID: H-2314-2014
- Мойсєєнко
Костянтин Євгенійович** кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку, фінансів та економічної безпеки ДВНЗ «Донецького національного технічного університету» МОН України (м. Покровськ);
<https://orcid.org/0000-0003-1915-7326>;
Researcher ID: S-3350-2016
- Нездоймінов
Сергій Георгійович** кандидат економічних наук, доцент кафедри туристичного та готельно-ресторанного бізнесу Одеського національного економічного університету;
<http://orcid.org/0000-0002-7349596X>;
Researcher ID: P-6755-2014;
SPIN-код: 755333
- Нечасв
Сергій Володимирович** аспірант кафедри менеджменту та маркетингу Херсонського національного технічного університету;
<http://orcid.org/0000-0002-7797-5389>
- Однорог
Максим Анатолійович** кандидат економічних наук, завідувачий економічного відділення Технологіко-економічного коледжу Білоцерківського національного аграрного університету;
<http://orcid.org/0000-0002-6650-6181>;
Researcher ID: B-8723-2015;
SPIN-код: 9544-5379
- Онищенко
Віктор Петрович** кандидат економічних наук, доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Чернігівського національного технологічного університету;
<http://orcid.org/0000-0002-8379-1308>;
Researcher ID: F-6155-2016;
SPIN-код: 7402-0998

-
-
- Перевознюк Віталіна Вікторівна** кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів суб'єктів господарювання і страхування Тернопільського національного економічного університету;
<http://orcid.org/0000-0002-2579-9512>;
Researcher ID: R-7098-2016;
SPIN-код: 7259-4307
- Перерва Петро Григорович** доктор економічних наук, професор, декан економічного факультету, завідувач кафедри організації виробництва та управління персоналом НТУ «Харківського політехнічного інституту»;
<http://orcid.org/0000-0002-6256-9329>;
Researcher ID: L-7089-2016;
SPIN-код: 6271-1530
- Пісна Ольга Миколіївна** здобувач кафедри міжнародного менеджменту ДВНЗ «Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана»;
<http://orcid.org/0000-0002-0049-3971>
- Подольна Валентина Вікторівна** кандидат економічних наук, доцент кафедри економічної кібернетики та маркетингу Київського національного університету технологій та дизайну;
<http://orcid.org/0000-0003-4710-7377>
- Полковниченко Світлана Олександрівна** кандидат економічних наук, доцент кафедри економічної теорії Чернігівського національного технологічного університету;
<https://orcid.org/0000-0001-6177-1325>;
Researcher ID: H-4091-2014;
SPIN-код: 2729-2940;
- Приходько Ольга Миколаївна** кандидат наук з державного управління, доцент кафедри публічного управління та землеустрою Класичного приватного університету;
<https://orcid.org/0000-0002-0135-7998>
- Пшенична Тетяна Миколаївна** кандидат економічних наук, доцент кафедри маркетингу, PR-технологій та логістики Чернігівського національного технологічного університету;
<http://orcid.org/0000-0001-7701-2139>;
Researcher ID: H-4451-2014
- Ралле Наталія Вікторівна** кандидат економічних наук, доцент кафедри економічної кібернетики та маркетингу Київського національного університету технологій та дизайну;
<http://orcid.org/0000-0001-9602-352X>
- Ревко Альона Миколаївна** кандидат економічних наук, доцент кафедри соціальної роботи Чернігівського національного технологічного університету,
<http://orcid.org/0000-0001-7888-3657>
- Рекова Наталія Юріївна** доктор економічних наук, професор, завідувача кафедри обліку, фінансів та економічної безпеки ДВНЗ «Донецького національного технічного університету» МОН України (м. Покровськ);
<http://orcid.org/0000-0001-8071-5310>;
Researcher ID: S-2026-2016
- Рогова Олена Володимирівна** кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування Чернігівського національного технологічного університету;
<https://orcid.org/0000-0003-4353-8073>;
Researcher ID: F-6923-2016;
SPIN-код: 5733-7046
-
-

-
-
- Романенко Євген Олександрович** доктор наук з державного управління, професор, завідувач кафедри публічного адміністрування Міжрегіональної академії управління персоналом м. Київ; <https://orcid.org/0000-0003-2285-0543>; Researcher ID: J-8833-2016
- Савченко Володимир Федорович** доктор економічних наук, професор кафедри економічної теорії Чернігівського національного технологічного університету, заслужений економіст України; <https://orcid.org/0000-0002-0884-4940>; Researcher ID: H-3603-2014
- Синенко Олександр Іванович** кандидат економічних наук, доцент кафедри економічної кібернетики та маркетингу Київського національного університету технологій та дизайну; <https://orcid.org/0000-0002-9366-9787>
- Стриелковски Вадим** доктор економічних наук, професор кафедри державного і муніципального управління, директор Празького інституту підвищення кваліфікації (Чехія), науковий співробітник Кембріджського Університету (Великобританія), редактор і член редакційної ради наукових журналів Economics and Sociology (SCOPUS, WoS), Marketing and Management of Innovations (WoS), Journal of International Studies (SCOPUS), Terra Economicus (WoS), Journal of Business Economics and Management (SCOPUS, WoS); <http://orcid.org/0000-0001-6113-3841>
- Тарасенко Олексій Сергійович** аспірант, кафедра економічної кібернетики та маркетингу Київського національного університету технологій та дизайну; <https://orcid.org/0000-0003-3024-1385>
- Ткаченко Наталія Володимирівна** доктор економічних наук, професор кафедри гроші, фінанси і кредит Інституту післядипломної освіти Київського національного університету імені Тараса Шевченка; <https://orcid.org/0000-0001-6312-4586>
- Ткачов Максим Михайлович** кандидат економічних наук, доцент кафедри права НТУ «Харківського політехнічного інституту»; <http://orcid.org/0000-0001-7607-9462>
- Тьопенко Юлія Андріївна** кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри іноземних мов Київського національного університету технологій та дизайну; <http://orcid.org/0000-0002-4851-8701>
- Фурман Оксана Євстахіївна** доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри психології та соціальної роботи Тернопільського національного економічного університету; <http://orcid.org/0000-0002-7082-9717>
- Харченко Анатолій Миколайович** кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів та банківської справи Черкаського навчально-наукового інституту, ДВНЗ «Університет банківської справи»; <https://orcid.org/0000-0002-5832-7714>
- Цимбаленко Наталія Володимирівна** кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів та фінансово-економічної безпеки Київського національного університету технологій та дизайну; <https://orcid.org/0000-0002-2484-5126>
- Чаплай Ірина Віталіївна** кандидат наук з державного управління, радник генерального директора Державного підприємства «Київоблбудінвест»; <https://orcid.org/0000-0003-4927-0610>; Researcher ID: J-8853-2016
-
-

-
-
- Чекіна Вікторія Денисівна** кандидат економічних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник відділу фінансово-економічних проблем використання виробничого потенціалу Інституту економіки промисловості НАН України;
<https://orcid.org/0000-0003-2118-901X>;
Researcher ID: S-2305-2016;
SPIN-код: 2159-1033
- Шандрук Сергій Костянтинович** доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри психології та соціальної роботи Тернопільського національного економічного університету;
<http://orcid.org/0000-0002-1544-622X>
- Шкарлет Сергій Миколайович** доктор економічних наук, професор кафедри теоретичної та прикладної економіки, ректор Чернігівського національного технологічного університету;
<http://orcid.org/0000-0003-2062-3662>
- Язлюк Борис Олегович** доктор економічних наук, доцент кафедри обліку та економіко-правового забезпечення агропромислового бізнесу Тернопільського національного економічного університету;
<http://orcid.org/0000-0002-2078-0644>
- Янчук Артем Олександрович** доктор юридичних наук, старший науковий співробітник Інституту законодавства Верховної Ради України;
<http://orcid.org/0000-0003-2779-742X>

AUTHORS DATA

- Abakumenko Olha Viktorivna** Doctor of Economic Sciences, Professor, Head of the Department of Financial Activity of Business Entities and State Institutions at Chernihiv National University of Technology;
<http://orcid.org/0000-0002-9977-633X>;
Researcher ID: I-2653-2014
- Bilousko Tetyana Mikolaivna** Candidate of Economic Sciences, Associate Professor at the Department of Documentation and informational activities in universities economic systems UkrCoopUnion in "Poltava University of Economics and Trade";
<http://orcid.org/0000-0002-2654-8969>
- Boiko Vitalii Volodymyrovych** Candidate of Economic Sciences, Associate Professor at the Department of Information Technology at Lviv National Agrarian University; doctoral candidate at the National Institute for Strategic Studies;
<https://orcid.org/0000-0003-3968-1651>
- Brukhanskyi Ruslan Feoktystovych** Doctor of Economic Sciences, Associate Professor, Head of Department of accounting and economic and legal support of agri-industrial business in Ternopil National Economic University;
<https://orcid.org/0000-0002-9360-1109>
- Vyhovska Valentyna Viktorivna** Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Professor of the Department of Finance, Banking and Insurance in Chernihiv National University of Technology;
<http://orcid.org/0000-0001-8632-9656>;
Researcher ID: D-5034-2015
- Vishnevsky Valentine Pavlovich** Doctor of Economic Sciences, Academician of NAS of Ukraine, Professor, Head of Department of financial and economic problems of industrial potential use Institute of Industrial Economics of NAS of Ukraine;

-
-
- Vlasiuk
Taras Oleksandrovych** <https://orcid.org/0000-0002-8539-0444>;
Researcher ID: S-2417-2016;
SPIN-code: 5317-3207
- Candidate of economic Sciences, Head of department of educational and scientific and methodological support in Institute of senior executives of National Academy for Public Administration Under The President of Ukraine;
<https://orcid.org/0000-0001-8288-7693>
- Volot
Olena Ihorivna** Candidate of economic Sciences, Associate Professor at the Department of accounting, Taxation and Auditing in Chernihiv National University of Technology;
<http://orcid.org/0000-0002-5726-8070>;
Researcher ID: F-5114-2016;
SPIN-code: 3564-2598
- Gagina
Nataliia Viktorivna** Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor at the Department of foreign languages professionally oriented Chernihiv National University of Technology;
<https://orcid.org/0000-0002-5403-9221>;
Researcher ID: H-4660-2014;
SPIN-code: 4971-0598
- Harafonova
Olha Ivanivna** Doctor of Economic Sciences, Associate Professor, Professor at the Department of Management at Vadym Hetman Kyiv National Economic University;
<http://orcid.org/0000-0002-4740-7057>;
SPIN-code: 6091-0184
- Hnedina
Kateryna Volodymyrivna** Candidate of economic Sciences, Associate Professor at the Department of accounting, Taxation and Auditing in Chernihiv National University of Technology;
<http://orcid.org/0000-0001-9471-0932>;
Researcher ID: F-1707-2014
- Gogol
Tetiana Anatoliivna** Doctor of economics, Associate Professor at the Department of accounting, Taxation and Auditing in Chernihiv National University of Technology;
<http://orcid.org/0000-0002-0885-6271>;
Researcher ID: F-6030-2016
- Holubchuk
Dmytro Yuriyovych** Master student at the department of public and corporate management in Chernihiv National University of Technology;
<http://orcid.org/0000-0001-5589-3035>
- Gonta
Olena Ivanivna** Doctor of Economic Sciences, Professor at the Department of accounting, Taxation and Auditing in Chernihiv National University of Technology;
<http://orcid.org/0000-0002-72-30-44-20>
- Gonchar
Olga Ivanivna** Doctor of Economic Sciences, Associate Professor, Professor at the Department of Marketing and Merchandising at Khmelnytsky National University;
[http:// orcid.org/0000-0003-3917-7586](http://orcid.org/0000-0003-3917-7586)
- Goncharenko
Oksana Grigoriyvna** Doctor of Economic Sciences Associate Professor, Head of Department of humanitarian and socio-economic Sciences in Academy of the State Penitentiary Service;
<http://orcid.org/0000-0002-4485-0846>;
Researcher ID: O-4356-2016
- Hryshova
Inna Yuriivna** Doctor of Economic Sciences, Professor, Leading Researcher at Legislation Institute of The Verkhovna Rada of Ukraine;
-
-

-
-
- Gutorov
Andrii Aleksandrovych** <http://orcid.org/0000-0001-6276-7619>
Candidate of economic Sciences Senior Research Officer, Doctoral Candidate at the Department of sectoral and territorial management of the National Scientific Center "Institute of agrarian economy" National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine;
<http://orcid.org/0000-0002-6881-4911>;
Researcher ID: G-2576-2015;
SPIN-code: 7932-6931
- Davydenko
Olga Leonydyvna** 2 year student of Kyiv National economic University;
<http://orcid.org/0000-0001-5021-4793>;
Researcher ID: H-4669-2014
- Demchenko
Maksym Urievich** Candidate of Economic Sciences, Associate Professor department of financial and economic security in Chernihiv National University of Technology;
<http://orcid.org/0000-0002-0795-8073>;
Researcher ID: R-6988-2016
- Dolhopolov
Mikhailo Hryhorovych** 4 year student of Chernihiv National University of Technology;
<https://orcid.org/0000-0003-2529-5960>;
Researcher ID: P-9098-2016;
SPIN-code: 3130-0256
- Dubyna
Maksym Viktorovych** Candidate of Economic Sciences, Associate Professor at the Department of Finance, Banking and Insurance, Doctoral Candidate at Chernihiv National University of Technology;
<http://orcid.org/0000-0002-5305-7815>;
Researcher ID: F-3291-2014;
SPIN-code: 1183-5775
- Ievseitseva
Olena Serhiyivna** Candidate of Economic Sciences, Associate Professorate the Department of Cybernetics and Marketing of Kyiv National University of Technology and Design;
<http://orcid.org/0000-0001-6079-2968>
- Zhydok
Viktoriia Viktorivna** Candidate of Economic Sciences, Head of Department of marketing PR-technologies and logistics in Chernihiv National University of Technology;
<http://orcid.org/0000-0003-3706-9346>;
Researcher ID: H-5964-2014
- Zaverbnyy
Andriy Stepanovych** Candidate of Economic Sciences, Associate Professor of Department of foreign trade and customs of the National University "Lviv Polytechnic";
<http://orcid.org/0000-0001-7307-536X>
- Zaika
Svitlana Olexandrivna** Candidate of Economic Sciences, Associate Professor at the Department of organization the production, business and management in Kharkiv National Petro Vasilenko Technical University of Agriculture;
<http://orcid.org/0000-0001-8132-7643>;
Researcher ID: P-1850-2016;
SPIN-code: 5445-5717
- Zaitseva
Olena Ivanivna** Candidate of Economic Sciences, Associate Professor at the Department of Management and Marketing at Kherson National Technical University;
<http://orcid.org/0000-0002-7250-6292>
- Karpenko
Yuriy Mykhailovych** Candidate of Economic Sciences, Associate Professor at the Department of marketing, PR-technologies and logistics in Chernihiv National University of Technology;
<http://orcid.org/0000-0003-3117-2174>;
Researcher ID: H-4827-2014
-
-

-
-
- Klapkiv
Yuriy Mykhailovych** Candidate of Economic Sciences, Associate Professor at the Department of finance named after S. I. Yuriy in Ternopil National Economic University;
<http://orcid.org/0000-0002-9771-5357>;
SPIN-code: 8709-4320
- Klemparskiy
Mykola Mykolayovych** Doctor of law, Docent, Professor at the Department of civil and commercial law in Donetsk Law Institute of MIA of Ukraine (c. Kryvyi Rih);
<http://orcid.org/0000-0001-7948-5706>
- Kobielieva
Tetiana Oleksandrivna** Candidate of Economic Sciences, Associate Professor at the Department of production, and management in NTU "Kharkiv polytechnical Institute";
<http://orcid.org/0000-0001-6618-0380>
- Kovalenko
Larysa Oleksiyivna** Candidate of Economic Sciences, Academician of UAS, professor at the Department of Finance in Chernihiv National University of Technology;
<http://orcid.org/0000-0002-4202-4161>;
Researcher ID: H-1798-2016
- Kolomyychuk
Natalya Mykhailivna** Candidate of Economic Sciences, Associate Professor at the Department of finances in Ternopil National S. I. Yuriy University;
<http://orcid.org/0000-0001-6160-9053>;
Researcher ID: R-1418-2016;
SPIN-code: 9841-1740
- Kosach
Irina Anatoliyivna** Candidate of Economic Sciences, Associate Professor at the Department of public and corporate management in Chernihiv National University of Technology;
<http://orcid.org/0000-0003-1730-7140>;
Researcher ID: H-3933-2014
- Krasnorutskiy
Oleksii Oleksandrovych** Doctor of Economic Sciences, Professor at the Department of Production, Business and Management Organization at Kharkiv Petro Vasilenko National Technical University of Agriculture;
<http://orcid.org/0000-0001-8689-1139>
- Krylenko
Volodymyr Ihorovych** Doctor of Economic Sciences, Associate Professor at the Department of finances, Vice-Rector of Mykolayiv National V. Suchomlynsky University;
<http://orcid.org/0000-0002-1980-5533>;
Researcher ID: P-7704-2016
- Kundenko
Alina Volodymyrivna** Candidate of Economic Sciences, Associate Professor at the Department of public and corporate management in Chernihiv National University of Technology;
<http://orcid.org/0000-0003-1227-4057>;
Researcher ID: H-2554-2014;
SPIN-code: 8349-7800
- Kurinska
Olha Viktorivna** Master student at the Department of public and corporate management in Chernihiv National University of Technology;
<http://orcid.org/0000-0002-1503-3206>
- Kuchuk
Serhii Serhiyovych** student at the Department of public and corporate management in Chernihiv National University of Technology;
<http://orcid.org/0000-0002-7682-2292>;
Researcher ID: H-2314-2014
- Lavrenyk
Ruslan Mykolajovych** Assistant at the Department of documentation and informational activities in economic universities system UkrCoopUnion "Poltava University of Economics and Trade";
-
-

-
-
- Lapinskyi
Igor Edyardovich** <http://orcid.org/0000-0003-4898-9666>
Candidate of economic Sciences, Associate Professor, Head of the department of finance and economical security Chernihiv National University of Technology;
<http://orcid.org/0000-0002-3937-8241>
- Levkivskyi
Volodymyr Vasylovych** Postgraduate at the Department of economic theory in Chernihiv National University of Technology;
<http://orcid.org/0000-0003-3335-0966>;
Researcher ID: P-5415-2016;
SPIN-code: 7715-5948
- Levkivskyi
Olexander Vasylovych** Postgraduate at the Department of theoretical and Applied Economics in Chernihiv National University of Technology;
<http://orcid.org/0000-0003-2706-3629>;
Researcher ID: P-5264-2016;
SPIN-code: 7692-9625
- Los
Olena Viktorivna** Candidate of Philological Sciences, Associate Professor at the Department of foreign languages professionally oriented in Chernihiv National University of Technology;
<http://orcid.org/0000-0002-1729-4864>;
Researcher ID: G-4719-2014;
SPIN-code: 5508-6208
- Lukianenko
Olga Dmytrivna** Candidate of economic Sciences, Associate Professorate the Department of international management SHEI "Kyiv National Vadym Hetman Economic University";
<http://orcid.org/0000-0002-6473-1238>
- Lukyashko
Pavlo Oleksandrovych** Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Professor of the Department of Finance, Banking and Insurance in Chernihiv National University of Technology;
<http://orcid.org/0000-0002-2926-9690>;
Researcher ID: H-1044-2014
- Makarova
Mariana Volodymyrivna** Doctor of Economics, Head, Professor at the Department of documentation and informational activities in economic universities system UkrCoopUnion "Poltava University of Economics and Trade";
<http://orcid.org/0000-0002-9225-933X>
- Melnyk
Oleksandr Hryhorovych** Applicant of scientific degree of Candidate of Economic Sciences, Head of Financial Administration of Chernihiv city Council;
<http://orcid.org/0000-0002-4181-4794>
- Mikhieienko
Tatiana Vasylivna** Candidate of Economic Sciences, Associate Professor at the Department of finances of enterprises and establishments in Chernihiv National University of Technology;
<http://orcid.org/0000-0003-4546-2690>;
Researcher ID: F-9102-2016
- Mykhailovska
Olena Vasylivna** Candidate of Economic Sciences, Associate Professor at the Department of public and corporate management in Chernihiv National University of Technology;
<http://orcid.org/0000-0002-7682-2292>;
Researcher ID: H-2314-2014
- Moiseienko
Kostyantyn Yevhenovych** Candidate of economic Sciences, Associate Professor at the department of finance and economical security DHEI "Donetsk National technical University" MES of Ukraine (Pokrovsk city);
<https://orcid.org/0000-0003-1915-7326>;
Researcher ID: S-3350-2016

-
-
- Nezdoyminov
Sergey Georgievich** Candidate of economic Sciences, Associate Professor at the Department of tourism and hotel and restaurant business in Odessa National Economic University;
<http://orcid.org/0000-0002-7349596X>;
Researcher ID: P-6755-2014;
SPIN-code: 755333
- Nechaev
Sergiy Volodymyrovych** Postgraduate at the Department of management and marketing in Kherson National Technical University;
<http://orcid.org/0000-0002-7797-5389>
- Odnorog
Maksym Anatolijovych** Candidate of Economic Sciences head of the economic department of technological and economic college in Bila tserkva National Agrarian University;
<http://orcid.org/0000-0002-6650-6181>;
Researcher ID B-8723-2015;
SPIN-code: 9544-5379
- Onyshchenko
Viktor Petrovych** Candidate of Economic Sciences Assistant Professor of accounting, taxation and auditing in Chernihiv National University of Technology;
<http://orcid.org/0000-0002-8379-1308>;
Researcher ID: F-6155-2016;
SPIN-code: 7402-0998
- Perevozniuk
Vitalina Viktorivna** Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Finance of legal entities and insurance department in Ternopil National Economic University;
<http://orcid.org/0000-0002-2579-9512>
Researcher ID: R-7098-2016;
SPIN-code: 7259-4307
- Pshenychna
Tetiana Mykolayivna** Candidate of Economic Sciences, Associate Professor at the Department of marketing, PR-technologies and logistics in Chernihiv National University of Technology;
<http://orcid.org/0000-0001-7701-2139>;
Researcher ID: H-4451-2014
- Pererva
Petro Hryhorovych** Doctor of Economic sciences, Professor, dean of the Faculty of Economics, Head of the Department of organization of production and stuff management NTU "Kharkiv Polytechnic Institute";
<http://orcid.org/0000-0002-6256-9329>;
Researcher ID: L-7089-2016;
SPIN-code: 6271-1530
- Pisna
Olga Mykolayivna** Applicant at the Department of international management SHEI "Kyiv National Vadym Hetman economic University";
<http://orcid.org/0000-0002-0049-3971>
- Podolna
Valentyna Viktorivna** Candidate of Economic Sciences, Associate Professor at the Department of Economic Cybernetics and Marketing in Kyiv National University of Technology and Design;
<http://orcid.org/0000-0003-4710-7377>
- Polkovnychenko
Svitlana Oleksandrivna** Candidate of Economic Sciences, Associate Professor at the Department of economic theory in Chernihiv National University of Technology;
<https://orcid.org/0000-0001-6177-1325>;
Researcher ID: H-4091-2014;
SPIN-code: 2729-2940;
- Pryhodko
Olha Mikolaivna** Candidate of Sciences in Public Administration, Associate Professor of Public Administration and Land Management in Classic Private University;
-
-

-
-
- Pshenychna
Tetiana Mikolaivna** <https://orcid.org/0000-0002-0135-7998>
Candidate of Economic Sciences, Associate Professor at the Department of marketing, PR-technologies and logistics in Chernihiv National University of Technology;
<http://orcid.org/0000-0001-7701-2139>;
Researcher ID: H-4451-2014
- Rallie
Nataliia Viktorivna**
Candidate of Economic Sciences, Associate Professor at the Department of Economic Cybernetics and Marketing in Kyiv National University of Technology and Design;
<http://orcid.org/0000-0001-9602-352X>
- Revko
Aliona Mykolayivna**
Candidate of Economic Sciences, Associate Professor at the Department of social work in Chernihiv National University of Technology;
<http://orcid.org/0000-0001-7888-3657>
- Rekova
Nataliia Yuriyivna**
Doctor of Economic Sciences, Professor, Head of the Department of Accounting, Finance and Economic Security;
<http://orcid.org/0000-0001-8071-5310>;
Researcher ID: S-2026-2016
- Rohova
Olena Volodymyrivna**
Candidate of Economic Sciences, Associate Professor at the Department of Finance, Banking and Insurance in Chernihiv National University of Technology;
<https://orcid.org/0000-0003-4353-8073>;
Researcher ID: F-6923-2016;
SPIN-code: 5733-7046
- Romanenko
Yevhen Aleksandrovych**
Doctor of Sciences in Public Administration, Professor, Head of Department of Public Administration of the Interregional Academy of Personnel Management, Kyiv;
<https://orcid.org/0000-0003-2285-0543>;
Researcher ID: J-8833-2016
- Savchenko Volodymyr
Fedorovych**
Candidate of Economic Sciences, Associate Professor at the Department of economic theory in Chernihiv National University of Technology;
<https://orcid.org/0000-0002-0884-4940>;
Researcher ID: H-3603-2014
- Sylenko
Oleksandr Ivanovych**
Candidate of Economic Sciences, Associate Professor at the Department of Economic Cybernetics and Marketing in Kyiv National University of Technology and Design;
<https://orcid.org/0000-0002-9366-9787>
- Strielkowski
Wadim**
Doctor of Economic Sciences, Professor at the Department of State and Municipal Government, Director of Prague Institute of Advanced Studies (Czech Republic), the University of Cambridge researcher (United Kingdom), Editor and Member of Editorial Board of Scientific journals: Economics and Sociology (SCOPUS, WoS), Marketing and Management of Innovations (WoS), Journal of International Studies (SCOPUS), Terra Economicus (WoS), Journal of Business Economics and Management (SCOPUS, WoS);
<http://orcid.org/0000-0001-6113-3841>
- Tarasenko
Oleksii Serhiyovych**
Postgraduate at the Department of Economic Cybernetics and Marketing in Kyiv National University of Technology and Design;
<https://orcid.org/0000-0003-3024-1385>
- Tkachenko
Nataliia Volodymyrivna**
Doctor of Economic Sciences, Professor at the Department of Money, Finance and Credit Institute of Continuing Education Taras Shevchenko National University of Kyiv;
-
-

-
-
Tkachev
Maksym Mykhailovych	<p>https://orcid.org/0000-0001-6312-4586
Candidate of Economic Sciences, Associate Professor at the Department of law NTU "Kharkiv polytechnic institute";
http://orcid.org/0000-0001-7607-9462</p>
Tiopenko
Yuliya Andriyivna	<p>Candidate of Philological Sciences, Associate Professor at the Department of foreign languages in Kiev national university of technologies and design;
http://orcid.org/0000-0002-4851-8701</p>
Furman
Oksana Yevstahiivna	<p>Doctor of Psychology, Associate Professor at the Department of Psychology and Social Work in Ternopil National Economic University;
http://orcid.org/0000-0002-7082-9717</p>
Kharchenko
Anatolii Mykolaiovych	<p>Candidate of Economic Sciences, Associate Professor at the Department of Finance and in Education and Research institute SHEI "University of banking";
https://orcid.org/0000-0002-5832-7714</p>
Tsybalenko
Natallia Volodymyrivna	<p>Candidate of Economic Sciences, Associate Professor at the Department of Finance and financial and economic security in Kiyv National University of Technologies and Design;
https://orcid.org/0000-0002-2484-5126</p>
Chaplay
Iryna Vitaliivna	<p>Candidate of Sciences in public management, General Director Counselor in State Enterprise "Kyivoblbudinvest";
https://orcid.org/0000-0003-4927-0610;
Researcher ID: J-8853-2016</p>
Chekina
Viktoriiia Denysivna	<p>Candidate of Economic Sciences, Senior Research Officer, Leading researcher at the Department of the financial and economical problems with use of production potential in Institute of Industrial Economics of NAS of Ukraine;
https://orcid.org/0000-0003-2118-901X;
Researcher ID: S-2305-2016;
SPIN-code: 2159-1033</p>
Shandruk
Sergey Konstantinovich	<p>Doctor of Psychological Science, Associate Professor, Professor at the Department of Psychology and Social Work in Ternopil National Economic University;
http://orcid.org/0000-0002-1544-622X</p>
Shkarlet
Serhii Mykolaiovych	<p>Doctor of Economic Sciences, Professor at the Department of Theoretical and Applied Economics, Vice-Chancellor of Chernihiv National University of Technology;
http://orcid.org/0000-0003-2062-3662</p>
Yazlyuk
Borys Olehovych	<p>Doctor of Sciences (Economics), Docent, Dean of the faculty of Agricultural Economics and Management, Accounting and Economic-Legal Providing of Agroindustrial Business in Ternopil National Economic University;
http://orcid.org/0000-0002-2078-0644</p>
Yanchuk
Artem Aleksandrovych	<p>Doctor of law science, Senior Research Officer of Institute of Legislation of the Verkhovna Rada of Ukraine;
http://orcid.org/0000-0003-2779-742X</p>

ПРАВИЛА ОФОРМЛЕННЯ ТА ПОДАННЯ РУКОПISУ ДО ЖУРНАЛУ

1. Мова написання рукопису статті: українська, англійська, російська. У разі подання статті українською або російською мовами **обов'язкове надання перекладу статті англійською мовою** (відповідно до п. 2.9. Наказу "Про затвердження порядку формування переліку наукових фахових видань України" від 17.10.2012 р. № 1111).

2. Рукопис статті подається до редакції у формі:

– файлу рукопису надсилається на електронну адресу редакції nauk.visn@ukr.net у форматі "**Автор - Назва статті**". Рекомендується також надання копій сторінок у форматі **Adobe PDF** (або інших форматів за попередньої згоди редакції).

3. Рукопис статті супроводжується:

– **зовнішньою рецензією** із зазначенням наукового ступеня рецензента, вченого звання, посади, місця роботи (без скорочень), завіреною печаткою;

– **англомовним перекладом статті** завіреним фахівцем з англійської мови (бюро перекладів або викладачами англійської мови);

– **відомостями про автора (авторів)** (завантажити шаблон ви можете на сайті «Наукового вісника Полісся» у розділі «Правила оформлення та подання рукопису»);

4. Рукопис статті не має містити заборонених до друку матеріалів, оскільки журнал є відкритим джерелом інформації. За зміст статті та інформаційне наповнення несе відповідальність автор (автори) статті та експерти.

5. Форма подання статті:

– обсяг рукопису – 12-24 тис. знаків (як виняток, не більше 40 тис. знаків), включаючи рисунки та таблиці;

– кількість співавторів – не більше трьох.

– стаття повинна бути підготовлена за допомогою редактора **Word for Windows®** або сумісного редактора;

– рукопис повинен мати наскрізну нумерацію сторінок із вільним розміщенням нумерації в листі;

– **формат аркуша** – А4 (210×297), орієнтація сторінки – «**книжна**»; поля: **ліворуч** – 2,5 см; **праворуч** – 2,5 см;

зверху – 2,5 см; **знизу** – 3 см; **переплетіння** – 0 см; **інтервал між рядками** – 1,5 пт.; інтервал між абзацами «**до**», «**після**» – 0 пт; відступи «**праворуч**», «**ліворуч**» – 0 пт; відступ першої строчки – 1,27 см;

– рисунки, фотографії, графіки слід **вставляти** в текст статті **як об'єкт**. Положення об'єкта – «**в тексті**»;

– рисунки, створені у вбудованому у WinWord редакторі рисунків, слід подавати як згруповані об'єкти.

– рисунки та таблиці не повинні розривати речення в абзаці, тобто вони мають бути розташовані після того абзацу, в якому на них робиться перше посилання в тексті.

6. Фізичні величини повинні подаватися в одиницях системи СІ.

7. Текст рукопису має бути побудований за загальноприйнятою схемою українською (або мовою статті) та англійською мовами:

- **індекс УДК** у верхньому лівому кутку листа (Times New Roman, 14 пт.) та англійською мовою (**UDC**);

- **ініціали та прізвища авторів** у верхньому правому кутку листа українською (або мовою статті) та англійською мовою (Times New Roman, 14 пт.). Порядок подання: **ім'я, по-батькові, прізвище**;

- **науковий ступінь, вчене звання** українською (або мовою статті) та англійською мовою (Times New Roman, 14 пт.). У статті **не потрібно** вказувати назву факультету або кафедри, де працює автор (або автори);

- **порожній рядок** (Times New Roman, 14 пт.);

- **назва статті** - великими літерами, по центру українською (або мовою статті) та англійською мовою (Times New Roman, 14 пт., **жирний**). Назва статті подається без використання вузькоспеціалізованих скорочень, крапка в кінці назви не ставиться;

- **порожній рядок** (Times New Roman, 14 пт.);

- **анотація структурована** (1500-2000 знаків) українською (або мовою статті) та англійською мовами (Times New Roman, 12 пт., *курсив*); **анотацію не потрібно розміщувати на окремому листі**. Анотація повинна містити стисле формулювання змісту статті, не повторювати назву статті. Загальна структура анотації повинна містити:

- актуальність теми дослідження (**Urgency of the research**);

- постановка проблеми (**Target setting**);

- аналіз останніх досліджень і публікацій (**Actual scientific researches and issues analysis**);

- виділення недосліджених частин загальної проблеми (**Uninvestigated parts of general matters defining**);

- постановка завдання (**The research objective**);

- викладення основного матеріалу (**стисло**) (**The statement of basic materials**);

- висновки відповідно до статті (**Conclusions**).

- **порожній рядок** (Times New Roman, 14 пт.);

- **ключові слова** (3-10 слів) українською (або регіональною мовою) та англійською мовами (Times New Roman, 12 пт., *курсив*);

– **актуальність теми дослідження** (Times New Roman, 14 пт.);

– **постановка проблеми** (Times New Roman, 14 пт.);

– **аналіз останніх досліджень та публікацій** (Times New Roman, 14 пт.);

– **виділення недосліджених частин загальної проблеми** (Times New Roman, 14 пт.);

– **постановка завдання** (Times New Roman, 14 пт.);

– **виклад основного матеріалу** (можливий розподіл на підрозділи) (Times New Roman, 14 пт.);

– **висновки** відповідно до статті (Times New Roman, 14 пт.);

– **порожній рядок** (Times New Roman, 14 пт.);

– **література** (Times New Roman, 12 пт., **жирний**, по центру), обсяг до 10 джерел, детальна інформація щодо оформлення – п. 7;

– **references** (Times New Roman, 12 пт., **жирний**, по центру), обсяг до 10 джерел, детальна інформація щодо оформлення – п. 8.

- надійшла стаття до редакції у нижньому правому кутку листа (Times New Roman, 12 пт.) у форматі (ДД.ММ.РРРР);
- бібліографічний опис для цитування у нижньому лівому кутку листа (Times New Roman, 12 пт.).

7. Літературні джерела, що цитуються, повинні бути пронумеровані відповідно до порядку звертання до них у тексті. Посилання на джерело подається у квадратних дужках, наприклад: «... відомо з [4]. ...» або «... розглянуто у [4, С. 203] ...». Список літератури наводиться наприкінці статті відповідно до порядку звернення по тексту на мові оригіналу та згідно з ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 «Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання».

8. Список літератури англійською мовою повинен бути оформлений за міжнародним бібліографічним стандартом APA (<http://www.bibme.org/citation-guide/apa/>). Якщо наукова праця написана мовою, що використовує кириличний алфавіт, то її бібліографічний опис необхідно транслітерувати латинськими літерами. Після назви праці латинськими літерами зазначається переклад англійською мовою у дужках.

9. Автор (автори) може бути ознайомлений з коректурою статті. Зміна верстки автором, за виключенням виправлення помилок, не допускається. Виправлену та підписану коректуру слід повернути до редакції протягом двох днів після її отримання.

10. Рішення про можливість публікації статті приймає редколегія.

11. Робота, що не відповідає вищезазначеним вимогам, буде повернена секретарем редколегії.

Адреса редакції:	14033, м. Чернівці, вул. Стрілецька, 1, к. 103
Відповідальний за випуск:	Мороз Наталія Вікторівна
Телефон:	(04622) 5-69-81
E-mail:	nauk_visn@ukr.net

ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ СТАТТІ

УДК 338.43:332.1(100)

UDC 332.1(100):338.2

Т. Г. Васильців, д. е. н., професор,
В. В. Бойко, к. е. н., доцент

T. G. Vasylytsiv, Doctor of Economic
Sciences, Professor
V. V. Boiko, Candidate of Economic
Sciences, Associate Professor

СВІТОВИЙ ДОСВІД РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ В КОНТЕКСТІ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

INTERNATIONAL PRACTICES OF RURAL DEVELOPMENT IN CONTEXT OF STATE ECONOMIC SECURITY POLICY

Актуальність теми дослідження. Важливість вивчення міжнародного досвіду розвитку сільських районів в контексті застосовуваних принципів державної політики економічної безпеки визначається надмірним регіональним відмінностями в Україні.

Постановка проблеми. Доцільним є вивчення кращих міжнародних напрацювань в галузі розвитку сільських територій, з метою аргументації можливостей реалізації та адаптивного використання в національному контексті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукові праці таких вчених, як В. Бечко, А. Ключник, О. Прокопчук, А. Селищев, Т. Сокольська, Д. Соломонко, Ю. Улянич, В. Чемерис та інші мали справу з міжнародним досвідом розвитку сільських територій.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Науковцями ще недостатньо опрацьовані питання аргументації можливостей реалізації пріоритетних областей міжнародного досвіду розвитку сільських територій в контексті реалізації державної політики забезпечення економічної безпеки.

Постановка завдання. Стаття покликана структурувати кращі практики міжнародного досвіду розвитку сільських територій в контексті державної політики забезпечення економічної безпеки і обґрунтування його адаптивного використання у вітчизняних економічних умовах.

Виклад основного матеріалу. У статті

Urgency of the research. The importance of studying the international experience of rural areas development in the context of applied principles of the state economic security policy is determined by excessive regional disparities in Ukraine.

Target setting. It is reasonable to study thoroughly international best practices in the field of rural areas development in order to give reasons for the possibilities of its implementation and adaptive use in domestic context.

Actual scientific researches and issues analysis. The scientific works of such scholars as V. Bechko, A. Kliuchnyk, O. Prokopchuk, A. Selyshchev, T. Sokolska, D. Solomonko, Yu. Ulyanych, V. Chemeris and others deal with the international experience of rural areas development.

Uninvestigated parts of general matters defining. The scientists have not yet sufficiently developed the argumentation of the implementation opportunities of the priority areas of the international experience of rural areas development in the context of implementation of the state economic security policy.

The research objective. The article aims to structure the best practices of international experience of rural areas development in the context of state economic security policy and justification of its adaptive use in domestic economic conditions.

The statement of basic materials. The article proves the expediency of using international experience of the promotion of socio-economic development of rural areas in the context

обґрунтовується доцільність використання міжнародного досвіду сприяння соціально-економічному розвитку сільських районів в контексті реалізації державної політики економічної безпеки України. Диференційовані характеристики державних категорій підтримки аграрного сектора був зроблений в роботі по термінології СОТ. Визначаються ключові пріоритети безпеки Спільної сільськогосподарської політики країн-членів ЄС. Автором розглядається подолання диспропорцій регіонального розвитку у міжнародній практиці та розкривається закордонний досвід страхування ризиків в сільськогосподарському секторі.

Висновки. Адаптивне використання міжнародного досвіду розвитку сільських районів може звести до мінімуму потенційні ризики управління, беруться до уваги можливі прорахунки державної політики, підвищення раціонального обґрунтування вибору стратегії економічної безпеки, прогнозування значення показників його функціональних компонентів, заснованих на прецеденті передової міжнародної практики.

Ключові слова: світовий досвід; економічна безпека; сільські території; ризик; державна політика.

of the implementation of Ukraine's state economic security policy. A differentiated characteristic of the state support categories of the agrarian sector was made in the paper according to the WTO terminology. The key security priorities of the Common Agricultural Policy of the EU member countries are determined too. The international practices of overcoming the imbalances of regional development are examined by the author. The author has studied foreign risk insurance experience in the agricultural sector. World best practices of the minimization of information uncertainty level of management decision-making in an environment of rural development through the use of the agricultural advisory services tools are examined by the author.

Conclusions. Adaptive use of the international experience of rural areas development can minimize the potential risks of management, take into account possible blunders of government policy, enhance rational justification for the choice of strategy of economic security, predict the value of the indicators of its functional components, based on the precedent of best international practices.

Keywords: international experience; economic security; rural areas; risk; state policy.

Актуальність теми дослідження. Важливість вивчення світового досвіду розвитку сільських територій в контексті реалізації прикладних засад державної політики забезпечення економічної безпеки обумовлюється...

Постановка проблеми. Доцільним є змістовне вивчення напрацювань передового світового досвіду в сегменті розвитку сільських територій з...

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню світового досвіду розвитку сільських територій присвячені наукові праці таких учених як В. Бечко, А. Ключник, О. Прокопчук, А. Селищев, Т. Сокольська, Д. Соломонко, Ю. Улянич, В. Чемерис та інші. Науковцями досліджено теоретико-прикладні аспекти провадження європейського досвіду...

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Науковцями ще недостатньо опрацьованими залишаються питання аргументації можливостей імплементації пріоритетних напрямів світового досвіду розвитку сільських територій в контексті реалізації державної політики забезпечення економічної безпеки...

Постановка завдання. Метою статті є структуризація передових практик світового досвіду розвитку сільських територій в контексті державної політики забезпечення економічної безпеки та обґрунтування його адаптивного використання у вітчизняних умовах господарювання...

Виклад основного матеріалу. Ресурсний потенціал економічно розвинених держав дозволяє, поряд із протидією зовнішнім викликам, ефективно протистояти дестабілізуючим впливам внутрішніх загроз, що пов'язані із стагнацією соціально-економічного...

Висновок. Імплементация пріоритетних досягнень світового досвіду державної політики економічної безпеки засобами активізації розвитку сільських територій реструктуризує традиційні методологічні підходи до формалізації системи...

Література

1. Studies on the Agricultural and Food Sector in Central and Eastern Europe [Electronic recourse] / Edited by Leibniz Institute of Agricultural Development in Central and Eastern Europe IAMO, 2009. – Volume 49. – Mode of access: <http://econpapers.repec.org/bookchap/zbwiamost/49.htm>.
2. Перспективи розвитку сільського господарства після вступу України до СОТ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zoda.gov.ua/article/1963/perspektivi-rozvitku-sil'skogo-gospodarstva-pislya-vstupu-ukrajini-do-sot.html>.
3. Organization for economic cooperation and development [Electronic recourse]. – Mode of access: <http://www.oecd.org/about/>.
4. Ключник, А. В. Формування та розвиток економічного потенціалу сільських територій України: монографія/ А. В. Ключник. – Миколаїв : Дизайн та поліграфія, 2011. – 468 с.
5. Селищев, А. С. Китайская экономика в XXI веке / А. С. Селищев, Н. А. Селищев. – СПб, 2004. – 240 с.
6. Прокопчук, О. Т. Особливості страхування аграрних ризиків у країнах світу / О. Т. Прокопчук, Ю. В. Улянич, В. П. Бечко // Актуальні проблеми економіки. – 2014.– № 3 (153). – С. 46–53.

References

1. Studies on the Agricultural and Food Sector in Central and Eastern Europe (2009) / Edited by Leibniz Institute of Agricultural Development in Central and Eastern Europe IAMO, Volume 49. Retrieved from: <http://econpapers.repec.org/bookchap/zbwiamost/49.htm>.
2. *Perspektyvy rozvytku sil'skoho hospodarstva pislia vstupu Ukrainy do SOT [Prospects for agriculture after Ukraine's accession to WTO]*. Retrieved from: <http://www.zoda.gov.ua/article/1963/perspektivi-rozvitku-sil'skogo-gospodarstva-pislya-vstupu-ukrajini-do-sot.html>.
3. Organization for economic cooperation and development. Retrieved from :<http://www.oecd.org/about/>.
4. Kliuchnyk, A. V. (2011). *Fomuvannia ta rozvytok ekonomichnoho potentsialu sil'skykh terytorii Ukrainy [Formation and development of the economic potential of rural Ukraine]*. Mykolaiv: Dyzaian ta polihrafiia, p. 468 [in Ukrainian].
5. Selyshchev, A. S., Selyshchev, N. A. (2004). *Kytaiskaia ekonomyka v XXI veke [China's economy in the twenty-first century]*. SPb, p. 240 [in Russian].
6. Prokopchuk, O. T., Ulianych, Yu. V., Bechko, V. P. (2014). *Osoblyvosti strakhuvannia ahrarnykh ryzkyv u krainakh svitu [Features of insurance of agricultural risks in*

7. Сокольська, Т. В. Інформаційно-консультаційне забезпечення сільськогосподарського виробництва / Т. В. Сокольська // Збірник наукових праць УНУС, 2011. – Вип. 76, Ч. 2. Економіка. – С. 174–179.

8. Чемерис, В. А. Розвиток регіональної системи сільськогосподарського дорадництва в контексті реалізації конкурентних переваг галузей тваринництва / В. А. Чемерис, Д. О. Соломонко // Збірник наукових праць ВНАУ : економічні науки, 2012. – № 1 (56), Том 4. – С. 61–67.

9. Сільськогосподарське дорадництво у світі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dorada.org.ua/na-dopomogu-doradniku/silskogospodarske-doradnitstvo-u-sviti.html>.

the world]. Aktualni problemy ekonomiky, № 3 (153). - P. 46–53 [in Ukrainian].

7. Sokolska, T. V. (2011). *Informatsiino-konsultatsiine zabezpechennia silskohospodarskoho vyrobnytstva svitu* [Information and consultancy to ensure agricultural production]. Zbirnyk naukovykh pras UNUS, Vyp. 76, - P. 174–179 [in Ukrainian].

8. Chemerys, V. A., Solomonko, D. O. (2012). *Rozvytok rehionalnoi systemy silskohospodarskoho doradnytstva v konteksti realizatsii konkurentnykh perevah haluzei tvarynnytstva* [The development of regional agricultural extension system in the context of competitive advantage livestock industries]. Zbirnyk naukovykh prats VNAU : ekonomichni nauky, № 1 (56), - P. 61-67 [in Ukrainian].

9. Silskohospodarske doradnytstvo u sviti [Agricultural extension in the world]. Retrieved from: <http://www.dorada.org.ua/na-dopomogu-doradniku/silskogospodarske-doradnitstvo-u-sviti.html>.

Надійшла 15.09.2016

Бібліографічний опис для цитування :

Васильців, Т. Г. Світовий досвід розвитку сільських територій в контексті державної політики забезпечення економічної безпеки / Т. Г. Васильців, В. В. Бойко // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 3 (7). – С. 15–21.

**ЗВЕДЕНИЙ ПЕРЕЛІК СТАТЕЙ ЖУРНАЛУ
«НАУКОВИЙ ВІСНИК ПОЛІССЯ» У 2016 РОЦІ**

ПІБ авторів	Рубрики	№	Стор.
ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ			
<i>Abakumenko O. V., Lukyashko P. O.</i>	Identification and evaluation of major trends of energy sector resource support in Ukraine	4	18-23
<i>Boiko V. V.</i>	Strategic directions towards enhancement of the efficiency of Ukraine's agro-industrial complex in conditions of macroeconomic instability threats	4	57-61
<i>Vygovska V. V.</i>	Outlines of creating a state regulation system of Ukraine's insurance market security	4	62-69
<i>Gagina N. V., Los O. V.</i>	Fostering economic development of Ukraine through increasing English proficiency	4	164-167
<i>Gutorov A. O.</i>	Theoretical and methodological foundation of measurement of the integration level in the agrarian sector of the economy	4	118-123
<i>Hnedina K. V.</i>	The reformation of higher education system in Ukraine as a factor of innovative development of national economy	4	106-117
<i>Iurchenko M. E., Yurchenko- Tytarenko A. Yu.</i>	Assessment of the insurance company with Laplace transform	2	26-30
<i>Krasnorutskyy O. O., Zaika S. O.</i>	Economic spheres of the global biofuels market	4	24-28
<i>Krylenko V. I.</i>	Budget safety: the functional aspect	4	39-43
<i>Kundenko A. V., Mykhaylovska O. V., Kuchuk S. S.</i>	The place of strategic management in a work of the higher educational institution	4	75-78
<i>Klapkiv Y. M.</i>	Strategy institutional development of the insurance market	4	132-136
<i>Kolomyychuk N. M.</i>	The role of the state financial control in the state budget process	4	137-141
<i>Perevozniuk V. V.</i>	Theoretical aspects of financial affordability of water supply and sewage services to the public	4	149-153
<i>Perminova V. A., Sikaliuk A. I., Lytvyn S. V.</i>	Vocational training of future economists as the potential of the development of the country: problems, solutions	2	45-50
<i>Polkovnichenko S. O., Rosokhach O. V.</i>	Current trends in realization of the export potential of the agricultural sector of economy of Ukraine	1	37-45
<i>Romanenko Y. A., Kaidashev R. P., Shevkun T. V.</i>	The structural issues of using project and program management within the system of non-state pension provision	3	38-44
<i>Shtyrkhun Kh. I.</i>	Social entrepreneurship in the development of organic production in Ukraine	3	93-97
<i>Tsimbalenko N. V., Tarasenko O. S.</i>	Trends and problems in the development of higher education system in Ukraine	4	91-98
<i>Zelenska O. O., Zelenskyi S. M., Aleshugina N. O.</i>	Efficiency estimate of the state support mechanism for Ukrainian agricultural sector	3	49-54
<i>Zhydok V. V.,</i>	Formation of the quality management system of higher education	4	124-131

ПІБ авторів	Рубрики	№	Стор.
<i>Pshenychna T. M.</i>	institutions in a competitive conditions at educational market in Ukraine		
<i>Yanchuk A. O., Klemparskiy M. M., Zaverbnyu A. S.</i>	Modern trends of development of shadow economy and methods of public policy of counteraction	4	51-56
<i>Абакуменко О. В.</i>	Фіскальні інструменти у комплексних механізмах енергетичного та екологічного регулювання: стислий огляд	3	9-14
<i>Васильців Т. Г., Бойко В. В.</i>	Світовий досвід розвитку сільських територій в контексті державної політики забезпечення економічної безпеки	3	15-21
<i>Вдовенко Н. М., Сокол Л. М.</i>	Макроекономічна оцінка аграрного сектору економіки України за умов інтеграційних процесів	3	22-28
<i>Виговська В. В.</i>	Економічна раціональність як критерій забезпечення безпеки страхового ринку	2	31-37
<i>Власюк Т. О.</i>	Пріоритетні напрями забезпечення конкурентоспроможності України у сфері зовнішньоторговельних відносин	4	99-105
<i>Волот О. І., Пліско І. М.</i>	Реальний сектор економіки: сутність, складові та його роль в забезпеченні стійкого розвитку економіки держави	1	23-29
<i>Гвоздецька І. В.</i>	Науково-теоретичні основи дефініції економічний розвиток	2	38-44
<i>Гонта С. В.</i>	Категоріальний простір дослідження структурної трансформації національної економіки	3	84-92
<i>Євдоченко О. О., Ткаченко О. А.</i>	Міжнародні організації у формуванні торговельної інтеграції	3	55-59
<i>Левківський В. М.</i>	Злиття та поглинання в стратегії зарубіжної експансії ТНК	2	9-15
<i>Ільчук В. П., Штирхун Х. І.</i>	Органічне виробництво як пріоритетний напрям розвитку аграрного сектора національної економіки	1	14-22
<i>Косач І. А., Голубчик Д. Ю., Курінська О. В.</i>	Аналіз підходів до дефініції терміну «Державно-приватне партнерство»	4	70-74
<i>Макарова М. В., Білоусько Т. М., Лавренюк Р. М.</i>	Обґрунтування стратегій надання освітніх послуг із застосуванням інтернет-технологій	4	29-38
<i>Мекшун Л. М.</i>	Сучасні тенденції реформування управління житлово-комунальним господарством України в умовах децентралізації	1	30-36
<i>Напрошвілі Г. Р.</i>	Розвиток системи вищої освіти України в умовах сучасних соціально-економічних трансформацій	2	51-55
<i>Однорог М. А.</i>	Інвестиційне забезпечення у сільськогосподарському секторі економіки України	4	142-148
<i>Полковниченко С. О.</i>	Екологічні екстерналії сільськогосподарської діяльності	4	79-84
<i>Приходько О. М.</i>	Розвиток державної податкової політики України	3	45-48
<i>Приходько О. М.</i>	Державна політика оподаткування в умовах розвитку національної економіки	4	160-163
<i>Ревко А. М.</i>	Детермінанти формування рівня життя населення регіонів України	4	154-159
<i>Савченко В. Ф., Козлянченко О. М.</i>	Світовий досвід антикризового державного регулювання	1	7-13
<i>Синенко О. І.,</i>	Трансформація економічних механізмів в умовах третьої	4	85-90

ПІБ авторів	Рубрики	№	Стор.
<i>Ралле Н. В.</i>	промислової революції		
<i>Станкевич І. В.</i>	Організаційно-економічні напрямки розвитку українських освітніх організацій в контексті вимог європейського простору вищої освіти	3	60-75
<i>Шепелев С. С.</i>	Підвищення рівня конкурентоспроможності рибного господарства через призму впливу зростаючого глобального ринку	3	76-83
<i>Шкарлет С. М., Маргасова В. Г., Сагун О. С.</i>	Механізм управління в системі стратегічного забезпечення стійкості економіки до загроз економічній безпеці	3	29-37
<i>Шкарлет С. М., Гонта О. І., Дубина М. В.</i>	Особливості застосування системного підходу до пізнання економічних явищ	4	9-17
<i>Ющенко Н. Л.</i>	Математичні моделі визначення резерву часу для збалансованого розподілу трудових, матеріальних і фінансових ресурсів при модернізації комунальної теплоенергетики України	2	16-25
<i>Язлюк Б. О., Фурман О. Є.</i>	Соціальна відповідальність як соціальний компонент системи соціально-економічного захисту суб'єктів господарювання	4	44-50
РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА			
<i>Moisienko K. Ie.</i>	Stimulation of investments into development of post-conflict territories		189-195
<i>Nezdoyminov S. G.</i>	Investment vectors of regional tourism infrastructure development	4	196-201
<i>Strielkowski W., Tarkhanova N. P.</i>	Tourism economics: formation of regional brands	3	98-105
<i>Vishevsky V. P., Rekova N. Yu., Chekina V. D.</i>	Fiscal decentralization in post-conflict territories: conceptual states	4	174-188
<i>Бойко С. В.</i>	Фіскальний потенціал місцевих податків і зборів: кластерний аналіз регіонів України	3	106-111
<i>Захарін С. В.</i>	Формування стратегічних орієнтирів інвестиційного розвитку регіонів	2	56-60
<i>Михайловська О. В.</i>	Деякі аспекти комунікативної взаємодії органів місцевого самоврядування та громадськості	1	56-63
<i>Рябова Т. А., Рябов І. Б.</i>	Стан та перспективи розвитку ринку послуг Чернігівської області	3	112-116
<i>Савченко В. Ф., Шестаковська Т. Л.</i>	Особливості формування соціально орієнтованих кластерів в Україні	1	46-55
<i>Сидорук С. В.</i>	Специфіка формування бренду готельних послуг регіону	3	117-123
ІННОВАЦІЇ			
<i>Davydenko O. L.</i>	Current state and activation of enterprises innovative activity in Ukraine	4	215-223
<i>Naymova L. N., Mityay O. V., Galitsky A. N.</i>	Development of the innovative enterprises of the agrarian production in the current economic system of Ukraine	3	124-129

ПІБ авторів	Рубрики	№	Стор.
<i>Romanenko Y. A., Chaplay I. V.</i>	Sustainable economic growth of the small and medium businesses in Ukraine on the basis of innovation development of diversified economy	3	134-139
<i>Бабіна Н. О.</i>	Організація інноваційної діяльності вищих навчальних закладів	1	69-73
<i>Бабіна Н. О.</i>	Формування та використання інтелектуального капіталу	2	61-65
<i>Левківський О. В.</i>	Інноваційний вектор розвитку зовнішньої торгівлі України	4	208-214
<i>Савченко В. Ф., Долгополов М. Г.</i>	Бізнес-інкубатори як інструмент державної підтримки розвитку малого підприємництва	4	202-207
<i>Тропіна В. Б.</i>	Оптимізація системи бюджетного забезпечення інноваційної діяльності в Україні	1	64-68
<i>Чубукова О. Ю., Ралле Н. В.</i>	Складові інноваційної економіки – освіта, технологічні уклади, когнітивні технології	3	130-133
ЕКОНОМІКА ПРАЦІ			
<i>Derii Zh. V., Zosyenko T. I., Skyba S. A.</i>	Extended reproduction of human potential in today's environment	2	66-72
<i>Strielkowski W., Gryshova I. Yu.</i>	Ukrainian labour migration in the Czech Republic	4	224-231
<i>Мельник О. Г.</i>	Державна підтримки людей з обмеженими фізичними можливостями в Україні	4	232-239
<i>Тибінка Г. І.</i>	Ефективні інструменти регулювання оплати праці зарубіжних країн та їх використання в Україні	3	146-149
<i>Товстиженко О. В., Міхєєнко Т. В., Сіренко К. Ю.</i>	Особливості реформування системи соціального страхування на випадок безробіття	3	140-145
УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ			
<i>Gogol T. A., Hnedina K. V.</i>	Strategic management of enterprise activity in the context of sustainable development concept	3	181-189
<i>Gogol T. A.</i>	Accounting and taxation, and their impact on the development of small business in developed countries	4	257-261
<i>Gonchar O. I.</i>	Anagement potential of the company with regard flock business life	3	190-196
<i>Gonchar O. I.</i>	Increasing of business activity in management of innovative and investment potential of the company	4	262-267
<i>Gryshova I. U., Mityay O. V., Stoyanova - Koval S. S.</i>	The estimation of the enterprise trade name competitiveness	2	85-91
<i>Harafonova O. I.</i>	Strategic aspects of process of management changes on enterprise	4	253-256
<i>Hryshova I. Yu., Naumov O. B., Shabatura T. S.</i>	Brand capitalization as a tool to maximize business value	3	168-175
<i>Onyshchenko V. P.</i>	Stakeholders of the consolidated statements and their interests	4	279-282
<i>Pererva P. G.,</i>	Evaluation of holder profits violation of their exclusive rights	4	240-246

ПІБ авторів	Рубрики	№	Стор.
<i>Tkachev M. M., Kobielieva T. O.</i>			
<i>Tsarenko O. V., Karmazina N. V.</i>	Methodical techniques of system research of the state financial audit process of budgetary establishments and organizations	3	176-180
<i>Zaitseva O. I., Betina V. O.</i>	On evolution of the strategic enterprise adaptation concept	3	201-206
<i>Бондаренко О. С.</i>	Аутсорсинг та рециклінг як елементи механізму управління фінансами промислового підприємства	2	92-96
<i>Бруханський Р. Ф., Шандрук С. К.</i>	Обліково-соціальні параметри диференціації та забезпечення стратегій аграрних підприємств	4	247-252
<i>Бурова Т. А.</i>	Інформаційні основи облікової політики та шляхи їх удосконалення	2	73-78
<i>Вдовенко Н. М., Богац Л. В.</i>	Зміни у глобальних тенденціях формування біологічних активів та сільськогосподарської продукції	3	162-167
<i>Волот О. І.</i>	Модель взаємодії ІКТ - процесів в системі управління промисловими підприємствами	3	197-200
<i>Волот О. І.</i>	Комунікаційні аспекти обліку в умовах розподіленої системи обробки даних	4	276-278
<i>Гончар М. В.</i>	Обґрунтування структуризації ресурсного потенціалу підприємства	2	108-113
<i>Гончар О. І.</i>	Мотиваційні аспекти адаптивного управління потенціалом підприємства	2	79-84
<i>Клінцов Л. М., Мищенко М. В.</i>	Інформаційні системи та технології для створення бізнес-планів малих підприємств	1	74-78
<i>Куліш Д. В.</i>	Розвиток методичних підходів бюджетування в агропромислових підприємствах	3	207-216
<i>Кунденко А. В.</i>	Управління якістю бізнес-процесів на підприємствах	1	79-83
<i>Наврошвілі Г. Р.</i>	Механізм підтримки економічної безпеки підприємства в умовах кризи	1	84-87
<i>Поліщук І. І.</i>	Фактори розвитку маркетингового потенціалу підприємства	2	97-102
<i>Романенко Є. О., Чаплай І. В.</i>	Сучасний інструментарій управління інноваційним розвитком підприємства	4	268-275
<i>Царенко О. В., Кармазіна Н. В.</i>	Умови забезпечення керованого впливу міжнародних стандартів аудиту на ефективність діяльності малого бізнесу в регіонах України	2	103-107
<i>Шкарлет С. М., Дубина М. В., Тунік М. В.</i>	Особливості створення служби контролінгу у страхових компаніях	3	150-161
ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА			
<i>Abakumenko O. V., Zabashkanskyi M. M., Rohovyi A. V.</i>	The conceptualization of the theory of business cycles in the context of the Austrian school of economics	2	114-121
<i>Iurchenko M. Ye., Marchenko N. A.</i>	Effect of reinsurance on the probability of insurance company bankruptcy	3	242-246
<i>Lapinskyi I. E., Demchenko M. U.</i>	Exchange rate of the Ukrainian national currency change in the context of state safety	4	303-309

ПІБ авторів	Рубрики	№	Стор.
<i>Vyhovska V. V., Marhasova V. G., Klymenko T. V.</i>	The simulation modeling of the safety level of the insurance market in Ukraine	3	224-234
<i>Petrushka O. V.</i>	World experience of financial support of health care: lessons for Ukraine	3	247-252
<i>Rohova O. V.</i>	Ukraine's monetary policy efficiency estimate	4	310-316
<i>Shuliuk B. S.</i>	Financial instruments of public and private partnership development	3	253-260
<i>Захарін С. В.</i>	Фінансові важелі активізації інвестиційної та інноваційної діяльності	1	88-93
<i>Коваленко Л. О., Міхєєнко Т. В.</i>	Адміністрування ПДВ в системі фінансового менеджменту	4	293-302
<i>Онишко С. В., Онишко С. В.</i>	Фінансовий ринок в системі джерел фінансового забезпечення інноваційно-орієнтованого розвитку України	2	122-126
<i>Петраков Я. В.</i>	Фінансові інструменти: сутність та класифікація	3	235-241
<i>Повжик К. В.</i>	Фінансовий сектор України: детермінанти розвитку в умовах турбулентності	1	94-104
<i>Селіверстова Л. С.</i>	Формування оптимального портфелю фінансових інвестицій корпорації	2	127-131
<i>Ткаченко Н. В., Харченко А. М.</i>	Моделювання роздрібного кредитного продукту на основі життєвого циклу клієнта	4	283-292
<i>Тропіна В. Б.</i>	Реформування системи фінансової підтримки сфери культури в Україні	3	217-223
МЕНЕДЖМЕНТ			
<i>Garafonova O. I.</i>	Changes in the enterprise: genesis approach to the definition and classification	2	146-151
<i>Goncharenko O. G.</i>	As to the problem of production complex management of the criminal and executive system of Ukraine	4	317-322
<i>Krasnorutskiy O. O., Rudenko S. V.</i>	Methodological foundations of economic estimation of agricultural enterprises production capacity	2	140-145
<i>Нарафонов О. І.</i>	Scientific and methodological approaches to assessing strategic position enterprise	3	266-270
<i>Іванова Л. Б.</i>	Аналіз проблем нереального банкрутства в Україні - законодавчий аспект	2	152-158
<i>Ковалів В. М.</i>	Ергономіка управлінських технологій	2	159-165
<i>Куліш Д. В.</i>	Необхідність бюджетування на підприємстві агропромислового комплексу	2	166-173
<i>Лук'яненко О. Д., Пісна О. М.</i>	Моделі аналізу середовища бізнес-діяльності ТНК	4	323-328
<i>Мельник А. О.</i>	Теоретико-методологічні аспекти ефективності адаптації вітчизняних підприємств	3	271-276
<i>Сахно Є. Ю.</i>	Створення системи управління інноваційно-інвестиційними проектами на виробництві	3	261-265
<i>Сікалюк А. І., Пермінова В. А.,</i>	Етика сучасного менеджменту: соціально-етичні цінності майбутнього управління	3	277-281

ПІБ авторів	Рубрики	№	Стор.
<i>Литвин С. В.</i>			
<i>Ульченко Д. О.</i>	Реінжиніринг бізнес-процесів в контексті розвитку процесу реструктуризації підприємства	2	174-181
<i>Шкарлет С. М., Дубина М. В., Тунік М. В.</i>	Сутність контролінгової інформації та основні вимоги до її формування	2	132-139
МАРКЕТИНГ			
<i>Podolna V. V., Topenko J. A., Ievseitseva O. S.</i>	Marketing aspects of audit companies activities improvement in Ukraine	4	340-345
<i>Zaitseva O. I., Nechaev S. V.</i>	Use of marketing technologies as an intangible asset in the context of business efficiency	4	329-334
<i>Виговська В. В.</i>	Теоретичне позиціонування страхового ринку у фінансовій системі країни	1	119-124
<i>Зайцева О. І., Нечаєв С. В.</i>	Організаційні механізми управління соціальними підприємствами в умовах ринкової самоорганізації	1	114-118
<i>Карпенко Ю. М.</i>	Розвиток засобів стимулювання збуту в умовах сучасного ринку	4	335-339
<i>Ракосій П. В.</i>	Особливості побудови механізму антикризового управління на підприємствах агропромислового комплексу	1	110-113
<i>Рябова Т. А., Рябов І. Б.</i>	Управління маркетинговими системами взаємодії зі споживачами в умовах глобалізації	1	105-109

**Науковий вісник Полісся
в українських та міжнародних базах даних**

№	Назва БД	Посилання на БД
Українські бази даних		
1.	«Джерело» реферативна база даних	з 2015 року;
2.	USJ (каталог «Українські наукові журнали»)	http://usj.org.ua/content/naukovyy-visnyk-polissya ;
3.	Open Science in Ukraine	http://www.openscience.in.ua/ru/ua-journals ;
4.	Реферативна база даних «Україніка наукова»	<a href="http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=S&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&S21FMT=fullw&S21ALL=%28<.>TJ%3DНауковий%20вісник%20Полісся\$<.>%29&FT_REQUEST=&FT_PREFIX=&Z21ID=&S21STN=1&S21REF=10&S21CNR=20">http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=S&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&S21FMT=fullw&S21ALL=%28<.>TJ%3DНауковий%20вісник%20Полісся\$<.>%29&FT_REQUEST=&FT_PREFIX=&Z21ID=&S21STN=1&S21REF=10&S21CNR=20 ;
5.	Українська науково-освітня мережа (УРАН)	http://journals.uran.ua/nvp_chntu/issue/archive ;
Бібліотеки України		
6.	Електронний каталог бібліотеки Сумського державного університету	http://lib.sumdu.edu.ua/library/DocDescription?doc_id=473784 ;
7.	Наукова бібліотека ім. М. Максимовича	http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/elcat/new/detail.php3?doc_id=1670554 ;
8.	Наукова періодика України (База даних Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського)	http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=juu_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=PREF=&S21COLORTERMS=0&S21STR=nvp ;
9.	Одеська національна наукова бібліотека (електронний каталог)	http://catalog.odnb.odessa.ua/opac/index.php?url=/notices/index/IdNotice:314570/Source:default ;
Міжнародні бази даних та каталоги		
10.	BASE: Bielefeld Academic Search Engine (система пошуку наукової інформації)	https://www.base-search.net/Search/Results?lookfor=Науковий+вісник+полісся&type=all&oaboost=1&ling=1&name=&thes=&refid=-dcresen&newsearch=1 ;
11.	Emerging Sources Citation Index (ESCI) пошукової платформи Web of Science	http://science.thomsonreuters.com/cgi-bin/jrnlst/jlresults.cgi?PC=MASTER&ISSN=2410-9576 ;
12.	Google Scholar (міжнародна наукометрична база даних)	https://scholar.google.com.ua/citations?user=3ovnBYsAAAAJ&hl=ru ;
13.	Index Copernicus (польська наукометрична база даних)	http://journals.indexcopernicus.com/++p24782891,3.html ;
14.	ResearchBib (міжнародна мультидисциплінарна база даних наукових журналів)	http://journalseeker.researchbib.com/view/issn/2410-9576 ;
15.	Ulrich's Periodicals Directory (міжнародна база періодичних наукових видань)	http://ulrichsweb.serialssolutions.com ;
16.	WorldCat (бібліографічна база даних)	http://www.worldcat.org/search?q=scientific+bulletin+of+polissia&qt=results_page ;
17.	Каталог сайтів и підприємств України и СНГ	http://dir.com.ua/moreinfo.php?recordID=29728 ;
18.	РИНЦ (Російський індекс наукового цитування)	http://elibrary.ru/title_about.asp?id=54744 .

Науковий вісник Полісся

Науковий економічний журнал

Випуск 4(8)

Научный вестник Полесья

Научный экономический журнал

Выпуск 4(8)

Друкується в авторській редакції з оригінал-макетів авторів.

Редколегія не завжди поділяє погляди авторів статей.

За достовірність викладених фактів та коректний переклад статей іншими мовами відповідальність несе автор.

Головний редактор	Л. І. Гонта
Відповідальний редактор	Л. О. Коваленко
Технічний редактор	Н. В. Мороз
Комп'ютерна верстка	Н. В. Мороз, Т. М. Гаркун, А. І. Маковецька
Дизайн обкладинки	І. М. Мекшун
Технічні редактори з питань комп'ютерного забезпечення	С. В. Злобін, І. М. Мекшун
Мовне редагування	З. Б. Абдулова, Л. Ю. Ільченко
Друкар	Н. А. Тестова

Набір комп'ютерний. Підписано до друку 29.12.2016. Здано до друку 11.01.2017
Формат 60x84/16. Папір офсетний №1. Друк цифровий.
Умов. друк. арк. 44,92. Обл.-вид. арк. 36,01.
Наклад 100 прим. Зам. № 16201.016.085.

Чернігівський національний технологічний університет
14027, м. Чернігів, вул. Шевченка, 95.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції серія ДК № 4802 від 01.12.2014 р.

Scientific bulletin of Polissia

Scientific journal on Economics

Issue 4(8)

Pressed in an author's edition from the authors' original layouts.

Editorial Board is not always agreed with the authors' views.
An author is responsible for the given facts' authenticity.

Chief Editor	O. I. Honta
Responsible Editor	L. O. Kovalenko
Technical editor	N. V. Moroz
Computer typing	N. V. Moroz, T. M. Garkun, A. I. Makovetska
Cover design	I. M. Mekshun
Technical editor and Computer Support	S. V. Zlobin, I. M. Mekshun
Language editing	Z. B. Abdulova, L. Yu. Ilchenko
Printing	N. A. Testova

Computer typing. Signed to the press 29.12.2016. Sent to the press 11.01.2017
Format 60x84/16. Offset paper № 1. Conventional pressed paper 36,01.
Edition 100 copies.

Chernihiv National University of Technology
14027, Chernihiv, Shevchenka Str., 95

State Registration Certificate of Printing Mass Medium
Series ДК № 4802 from 01.12.2014